

OKTOBER 2019

ONDERZOEKSRAPPORT

**THEMA-
NUMMER**

Migraties tussen de gewesten van België

SAMENVATTING

De studie over de 'migraties tussen de gewesten van België', gezamenlijk uitgevoerd door de drie regionale statistische diensten (BISA, IWEPS en Statistiek Vlaanderen), levert een gedetailleerde beschrijving van de migraties (geregistreerde verhuisbewegingen) tussen de drie gewesten van België: het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG), het Vlaams Gewest en Wallonië. De klemtoon ligt op een beschrijvende demografische analyse van de migratiebewegingen in vier opeenvolgende periodes van vijf jaar: 1997-2001, 2002-2006, 2007-2011, 2012-2016. De analyses zijn uitgevoerd voor de migratiebewegingen tussen elk gewest met elk ander gewest, meer bepaald op het gemeentelijke niveau maar ook met uitsplitsingen naar leeftijd en nationaliteit. Een veelheid aan kaarten laat toe om de migraties tussen de gewesten en hun evolutie ruimtelijk in beeld te brengen. Eén van de belangrijkste resultaten is de toename van de interregionale

migratiebewegingen in de loop van de voorbije 20 jaar. Die toename is opmerkelijk voor de uitwijking uit BHG, meer bepaald naar het Vlaams Gewest en voor de gemeenten rondom BHG, wat de rol van BGH benadrukt als motor van randverstedelijking die de Brusselse gewestgrenzen ver overschrijdt. Wat duidelijk opvalt in de loop van de voorbije 20 jaar is het groeiende aandeel onder de groep die uitwijkt uit BHG van personen met een niet-Belgische nationaliteit – inzonderheid van burgers uit landen van buiten Europa of van de jongste EU-lidstaten. Naast de gekende randverstedelijking wijst de studie ook op een recente nieuwe migratiedynamiek tussen Wallonië en het Vlaams Gewest, volgens nationaliteits- of leeftijdsgroep.

Julien CHARLIER (IWEPS)
Marc DEBUISSON (IWEPS)
Jean-Pierre HERMIA (BISA)
Edwin PELFRENE (Statistiek
Vlaanderen)

DANKWOORD

De auteurs bedanken Statbel voor het ter beschikking stellen van de gegevens van het Rijksregister van de natuurlijke personen.

De auteurs bedanken ook Xavier Dehaibe, Astrid Romain en Astrid Sierens (BISA), Sile O'Dorchai en Sébastien Brunet (IWEPS), Roeland Beerten en Martine Corijn (Statistiek Vlaanderen), alsmede Prof. em. Dr. Etienne Van Hecke (KU Leuven) voor hun kritische lezing van de studie. Zij bedanken tevens Nathalie Stassin, Evelyne Istace en Aurélie Hendrickx (IWEPS) voor de finale opmaak van het document.

INHOUD

1.	INLEIDING	5
2.	GEGEVENSBRON	7
3.	ELEMENTEN VAN DE BELGISCHE TERRITORIALE STRUCTUUR	9
4.	HISTORISCH OVERZICHT VAN DE MIGRATIESTROMEN TUSSEN DE DRIE GEWESTEN	12
5.	MIGRATIESTROMEN TUSSEN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST EN WALLONIË	16
5.1.	SYNTHESE VAN DE MIGRATIES TUSSEN DE TWEE GEWESTEN TIJDENS DE 4 STUDIEPERIODES.....	16
5.2.	MIGRATIES TUSSEN HET BHG EN GEMEENTEN IN WALLONIË.....	17
5.2.1.	<i>Migraties vanuit het BHG naar gemeenten in Wallonië - Aankomsten</i>	18
5.2.2.	<i>Migraties vanuit gemeenten in Wallonië naar het BHG - Vertrekken</i>	21
5.2.3.	<i>Migratiesaldi van gemeenten in Wallonië met het BHG</i>	25
5.3.	MIGRATIES TUSSEN WALLONIË EN DE GEMEENTEN VAN HET BHG.....	29
5.3.1.	<i>Migraties vanuit Wallonië naar gemeenten van het BHG - Aankomsten</i>	29
5.3.2.	<i>Migraties vanuit gemeenten van het BHG naar Wallonië - Vertrekken</i>	31
5.3.3.	<i>Migratiesaldi van de gemeenten van het BHG met Wallonië</i>	33
6.	MIGRATIESTROMEN TUSSEN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST EN HET VLAAMS GEWEST	35
6.1.	SYNTHESE VAN DE MIGRATIES TUSSEN BEIDE GEWESTEN IN DE VIER STUDIEPERIODES.....	35
6.2.	MIGRATIES TUSSEN HET BHG EN GEMEENTEN VAN HET VLAAMS GEWEST	37
6.2.1.	<i>Migraties vanuit BHG naar gemeenten van het Vlaams Gewest - Aankomsten</i>	37
6.2.2.	<i>Migraties van gemeenten in het Vlaams Gewest naar het BHG - Vertrekken</i>	41
6.2.3.	<i>Migratiesaldi van gemeenten in het Vlaams Gewest met het BHG</i>	46
6.3.	MIGRATIES TUSSEN HET VLAAMS GEWEST EN DE GEMEENTEN VAN HET BHG.....	51
6.3.1.	<i>Migraties vanuit het Vlaams Gewest naar gemeenten van het BHG - Aankomsten</i>	51
6.3.2.	<i>Migraties vanuit gemeenten van het BHG naar het Vlaams Gewest - Vertrekken</i>	54
6.3.3.	<i>Migratiesaldi van de gemeenten van het BHG met het Vlaams Gewest</i>	56
7.	MIGRATIESTROMEN TUSSEN HET VLAAMS GEWEST EN WALLONIË	58
7.1.	SYNTHESE VAN DE MIGRATIES TUSSEN BEIDE GEWESTEN IN DE 4 STUDIEPERIODES.....	58
7.2.	MIGRATIES TUSSEN WALLONIË EN GEMEENTEN VAN HET VLAAMS GEWEST	59
7.2.1.	<i>Migraties vanuit Wallonië naar gemeenten van het Vlaams Gewest - Aankomsten</i>	59
7.2.2.	<i>Migraties vanuit gemeenten van het Vlaams Gewest naar Wallonië - Vertrekken</i>	65
7.2.3.	<i>Migratiesaldi van gemeenten van het Vlaams Gewest met Wallonië</i>	70
7.3.	MIGRATIES TUSSEN HET VLAAMS GEWEST EN GEMEENTEN IN WALLONIË.....	74
7.3.1.	<i>Migraties vanuit het Vlaams Gewest naar gemeenten in Wallonië - Aankomsten</i>	74
7.3.2.	<i>Migraties vanuit gemeenten in Wallonië naar het Vlaams Gewest - Vertrekken</i>	76
7.3.3.	<i>Migratiesaldi van gemeenten in Wallonië met het Vlaams Gewest</i>	79

8.	INTERREGIONALE MIGRATIE NAAR LEEFTIJD	83
8.1.	MIGRATIES EN LEVENSCYCLUS	83
8.2.	MIGRATIES TUSSEN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST EN WALLONIË NAAR LEEFTIJD	84
8.3.	MIGRATIES TUSSEN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST EN HET VLAAMS GEWEST NAAR LEEFTIJD	89
8.4.	MIGRATIES TUSSEN HET VLAAMS GEWEST EN WALLONIË NAAR LEEFTIJD	94
9.	DE MIGRATIES TUSSEN DE GEWESTEN NAAR NATIONALITEITSGROEP	99
9.1.	MIGRATIES TUSSEN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST EN HET VLAAMS GEWEST	99
9.1.1.	<i>Evolutie van de migraties per nationaliteitsgroep</i>	<i>99</i>
9.1.2.	<i>Aandeel van de nationaliteitsgroepen in de migratie BHG>VG</i>	<i>102</i>
9.1.3.	<i>Bestemmingsplaatsen voor Niet-EU in de migratie BHG>VG</i>	<i>103</i>
9.1.4.	<i>Aandeel van de nationaliteitsgroepen in de migratie VG>BHG</i>	<i>104</i>
9.2.	MIGRATIES TUSSEN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST EN WALLONIË	105
9.2.1.	<i>Evolutie van de migraties per nationaliteitsgroep</i>	<i>105</i>
9.2.2.	<i>Aandeel van de nationaliteitsgroepen in de migratie BHG>WAL</i>	<i>106</i>
9.2.3.	<i>Bestemmingsplaatsen voor Niet-EU in de migratie BHG>WAL</i>	<i>107</i>
9.2.4.	<i>Aandeel van de nationaliteitsgroepen in de migratie WAL>BHG</i>	<i>108</i>
9.3.	MIGRATIES TUSSEN HET VLAAMS GEWEST EN WALLONIË	109
9.3.1.	<i>Evolutie van de migraties per nationaliteitsgroep</i>	<i>109</i>
9.3.2.	<i>Aandeel van de nationaliteitsgroepen in de migratie VG>WAL</i>	<i>110</i>
9.3.3.	<i>Aandeel van de nationaliteitsgroepen in de migratie WAL>VG</i>	<i>111</i>
9.3.4.	<i>Bestemmingsplaatsen voor Niet-EU in de migratie WAL>VG</i>	<i>112</i>
9.3.5.	<i>Herkomstplaatsen voor Niet-EU in de migratie WAL>VG</i>	<i>113</i>
10.	GEMEENTEN OP DE GRENS TUSSEN HET VLAAMSE EN WAALSE GEWEST IN FOCUS	114
10.1.	EMIGRATIE VANUIT VLAAMSE REGIOGRENSGEMEENTEN	114
10.1.1.	<i>Vlaamse regiogrensgemeenten</i>	<i>114</i>
10.1.2.	<i>Aantal emigraties uit Vlaamse regiogrensgemeenten</i>	<i>115</i>
10.1.3.	<i>Emigratiecijfers</i>	<i>116</i>
10.1.4.	<i>Bestemmingen in Wallonië</i>	<i>118</i>
10.2.	EMIGRATIE VANUIT WAALSE REGIOGRENSGEMEENTEN	119
10.2.1.	<i>Waalse regiogrensgemeenten</i>	<i>119</i>
10.2.2.	<i>Aantal emigraties uit Waalse regiogrensgemeenten</i>	<i>120</i>
10.2.3.	<i>Emigratiecijfers</i>	<i>121</i>
10.2.4.	<i>Bestemmingen in het Vlaams Gewest</i>	<i>123</i>
11.	CONCLUSIES	125
12.	BIBLIOGRAFIE	127
13.	BIJLAGEN	129

1 Inleiding

Deze studie onderzoekt de residentiële migratiebewegingen, i.e. de verhuizingen van inwoners die in een gemeente zijn ingeschreven, tussen de 3 gewesten in België in de periode die loopt van 1 januari 1997 tot 31 december 2016 en bevat indien mogelijk ook enkele cijfers voor de jaren 2017 en 2018.

De analyse wordt bij voorkeur gemaakt over 4 periodes van telkens 5 jaar:

- 1997-2001
- 2002-2006
- 2007-2011
- 2012-2016

De 3 gewesten (en hun afkortingen in de tekst) zijn:

- Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG¹)
- Vlaams Gewest (FLA, VLA, VG)
- Waals Gewest (meestal aangeduid als Wallonië; WAL, WG)

Algemeen vinden de oorzaken van residentiële migratiebewegingen binnen eenzelfde land ("interne migratie" genoemd) een verklaring in: de elementen van de levenscyclus, een bijzondere gebeurtenis binnen het huishouden (overlijden, scheiding ...), een verandering van werk ...

In de huidige studie ligt de focus dus op de migraties tussen de drie gewesten en op de analyse van hun specifieke eigenschappen; we vestigen de aandacht op bevoorrechte relaties tussen bepaalde deelruimten van het Belgisch grondgebied aan weerskanten van de gewestgrenzen. Naast de hierboven genoemde klassieke oorzaken van interne migraties kunnen andere verklaringen in overweging worden genomen met betrekking tot de interregionale migratie. Het kan bijvoorbeeld gaan om een verschillend beleid op het vlak van huisvesting, ruimtelijke ordening, mobiliteit/vervoer... het zijn enkele van de bevoegdheden die in België aan de gewesten zijn toevertrouwd.

De analyse van de migraties tussen de gewesten die hier wordt gemaakt, is het resultaat van een samenwerking tussen de drie gewestelijke statistische instituten (BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen). Deze samenwerking biedt een reële meerwaarde voor het begrip van de migratierelaties, gelet op de specifieke kennis van de betrokken actoren.

In een eerste fase worden de gebruikte gegevensbronnen beschreven. Vervolgens laat een korte voorstelling van de ruimtelijke structuur van het Belgische grondgebied toe om de lezer een beter inzicht te bieden in de ruimtelijke context van de analyses. Een historisch overzicht van de migratie-uitwisselingen tussen de gewesten, vóór 1997, laat toe zich te situeren in de geschiedenis van de migratiebewegingen tussen de drie gewesten. Vervolgens worden de migraties tussen de gewesten, telkens twee per twee, beschreven. De hoofdstukken 8 en 9 focussen daarna op twee eigenschappen van de interregionale migraties die potentieel inzicht kunnen bieden in die bewegingen: leeftijd en nationaliteit. Tot slot gaat hoofdstuk 10 nader in op de migraties tussen de gemeenten langs de gewestgrens tussen Het Vlaams Gewest en Wallonië.

Afsluitend vindt de lezer het hoofdstuk met conclusies van deze gezamenlijke studie over de migraties tussen de gewesten van België door de 3 regionale openbare statistiekdiensten.

¹ Op de kaarten en in tabellen wordt BRU gebruikt.

De bijlagen van dit document bevatten inzonderheid een hele reeks kaarten met betrekking tot de migratiebewegingen tussen de gewesten. Deze kaarten hebben voornamelijk betrekking op de eerste 3 perioden van de 20 bestudeerde jaren, waarbij de laatste periode (2012-2016) wordt geanalyseerd in de hoofdstukken 5 tot 7.

2. Gegevensbron

De gegevens die werden geëxploiteerd in het kader van de werkzaamheden die in het huidige document worden voorgesteld, zijn afkomstig van het Rijksregister (RR).

Het Rijksregister, verder in dit document aangewezen met RR, is sinds 1983 een wettelijk instrument in België.² Het centraliseert de bevolkingsregisters die sinds 1846 zijn ingevoerd in elke Belgische gemeente. Het registreert alle burgers die een band met België hebben in verschillende bevolkingsregisters: het bevolkingsregister (Belgen en vreemdelingen die gedomicilieerd zijn (die beschikken over de toestemming om in België te verblijven of zich er te vestigen) in België), het wachtregister, de diplomatieke en consulaire registers alsook het register van de Europese ambtenaren en de leden van de andere internationale instellingen (NAVO) en hun gezin. Het zijn de gemeenten (en de Dienst Vreemdelingenzaken voor het wachtregister) die belast zijn met de registratie van de gegevens.

Wat betreft de huidige studie heeft de analyse betrekking op de officiële Belgische bevolking zoals die wordt gepubliceerd door het Belgische statistiebureau Statbel (FOD Economie), i.e. de bevolking van de Belgen en de vreemdelingen met een verblijfsvergunning, exclusief het wachtregister en de andere registers zoals dat van het consulaire personeel en die van de internationale instellingen.³ Algemeen is de kwaliteit van de gecentraliseerde bevolkingsregisters er voortdurend op vooruitgegaan dankzij de niet aflatende bevragingen waarvan ze het voorwerp zijn (Poulain en Hern, 2013). Sinds 1989 is het gecentraliseerde rijksregister de bron van jaarlijkse bevolkingsstatistieken, maar het is pas in 1991 dat dit register een voldoende niveau van betrouwbaarheid bereikt dat toelaat de gegevens te exploiteren en te analyseren (Eggerickx et al., 2000, p. 18). De bruto-gegevens van het RR worden door Statbel verwerkt om de belangrijkste bron van bevolkingsstatistieken te zijn. Het is deze individuele databank van Statbel waarmee we hier hebben gewerkt. Om aan ons onderzoek een maximum aan stevigheid te verlenen inzake de tendensen op het vlak van residentiële migraties tussen de gemeenten hebben we gewerkt met de periode van 20 jaar die loopt van 1 januari 1997 tot 31 december 2016 (recentste gegevens die waren gepubliceerd op het ogenblik van aanvang van de analyse).

Inzonderheid hebben we uit het RR de volgende gegevens gehaald:

- de waargenomen bevolking op 1 januari van 1997 tot 2017 per gemeente (stock);
- de bewegingen van de bevolking tussen 1 januari 1997 en 1 januari 2017 per gemeente (stromen): geboorten, overlijdens, interne migraties, internationale migraties, naturalisaties, veranderingen van register (overgang van de asielaanvragers van het wachtregister naar de bevolkingsregisters, wanneer ze een verblijfsvergunning krijgen en het statuut van vluchteling verwerven; vluchtelingen zijn opgenomen in de officiële bevolking), ambtshalve schrappingen (personen van wie wordt vastgesteld dat ze niet op het grondgebied verblijven), geschrapte personen die opnieuw worden ingeschreven (personen van wie wordt vastgesteld, na een schrapping, dat ze opnieuw aanwezig zijn op het grondgebied).

Onder al deze bewegingen werden enkel de bewegingen tussen Belgische gemeenten geselecteerd (interne migraties), i.e. voor elk jaar een matrix herkomst-bestemming van 589*589

² Cf. wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen. Het RR is een authentieke gegevensbron betreffende de natuurlijke personen, i.e. een bron in verband met de overheidstaken.

³ Cf. wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten, artikel 2bis; cf. wet van 24 mei 1994 tot oprichting van een wachtregister voor vreemdelingen die zich vluchteling verklaren of die vragen om als vluchteling te worden erkend.

cellen. Op basis van deze matrices hebben we de relaties tussen de gemeenten van een gewest en het geheel van beide andere gewesten geselecteerd voor de analyses. Op 1 januari 2017 zijn de Belgische gemeenten als volgt verdeeld:

- 19 gemeenten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG);
- 308 gemeenten in het Vlaams Gewest (VLA)⁴;
- 262 gemeenten in het Waals Gewest (WAL).

Het begrip "interne migraties" heeft hier betrekking op de migraties tussen Belgische gemeenten: er wordt bijgevolg geen rekening gehouden met adreswijzigingen binnen dezelfde gemeente. Zoals Grimmeau, Decroly en Wertz (2012, p. 25) hebben aangetoond, kunnen dergelijke adreswijzigingen in aantal echter hoog zijn in vergelijking met de migraties tussen gemeenten.

⁴ Sinds 1 januari 2019 telt het Vlaams Gewest, als gevolg van de fusie van sommige gemeenten, nog 300 gemeenten. Daar de analyse betrekking heeft op de periode 1997-2016 worden in deze studie de 308 gemeenten in aanmerking genomen.

3. Elementen van de Belgische territoriale structuur

De migratie-uitwisselingen tussen de drie Belgische gewesten en tussen hun gemeenten worden beïnvloed door de verdeling van het Belgische grondgebied in grote en middelgrote steden en hun invloedsgebieden. Een van die drie gewesten, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG), vormt zelf het hart van het dichtst bevolkte stedelijk leefcomplex⁵ van het land (Vanderstraeten en Van Hecke, 2019). Het is geografisch gezien centraal gelegen in het land en geniet een zekere internationale uitstraling. Meer bepaald om deze redenen vervult het een centrale rol in de migratiestromen van het land (Charlier et al., 2016). Bij de analyse van de uitwisselingen tussen het BHG en de andere twee gewesten kan er rekening worden gehouden met de structuur van de Belgische ruimte waarin het 'stedelijk leefcomplex' van Brussel een centrale plaats inneemt, samengesteld uit haar 'stadsgewest' (agglomération + banlieue) en 'forensenwoonzone (zone de migrants alternants)' (figuur 3.1). Het BHG onderhoudt immers bevoorrechte migratierelaties met de omliggende gemeenten die deel uitmaken van zijn banlieue of forensenwoonzone. Ook met de andere grote en middelgrote steden in België onderhoudt het BHG gewoonlijk sterke migratierelaties. Om die reden omvatten de hoofdstukken die de stromen met het BHG bestuderen een analyse betreffende de verdeling die wordt voorgesteld in figuur 3.1, die in grote mate de recente bijwerking bevat van de definitie/afbakening van de Belgische stadsgewesten door Vanderstraeten en Van Hecke (2019).

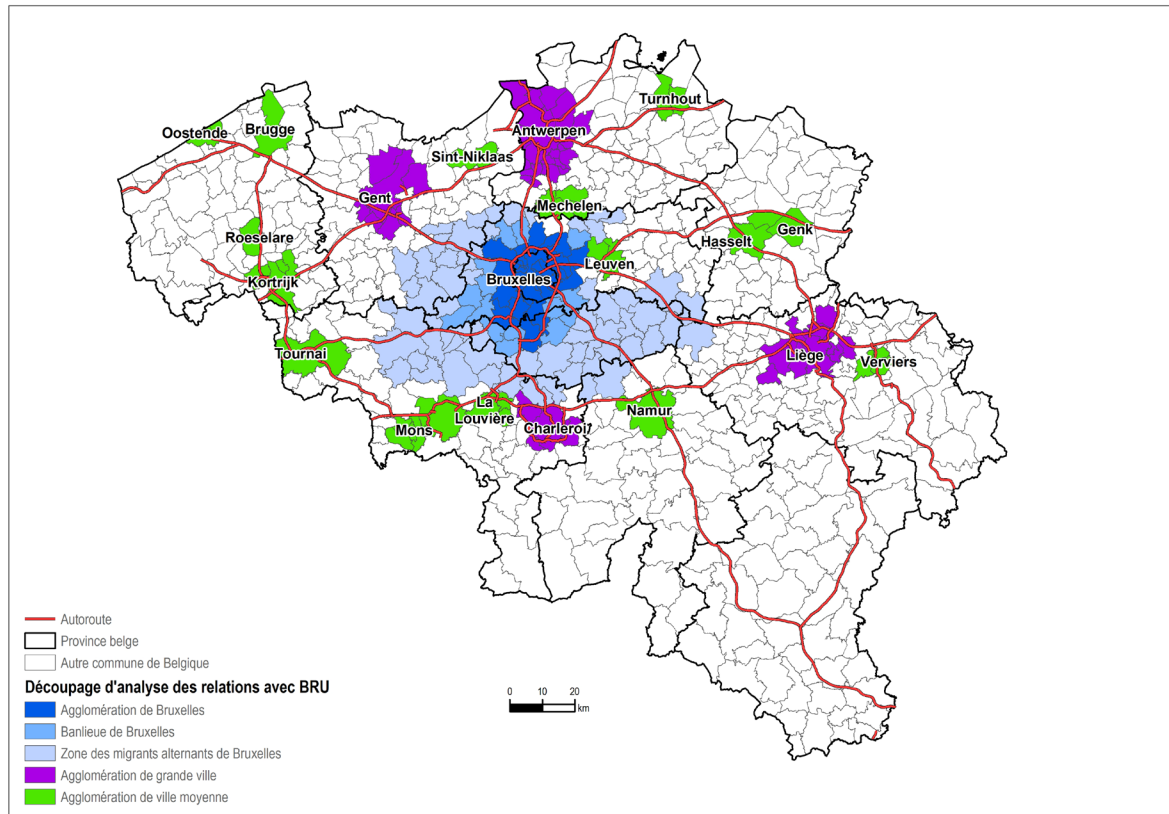
Het BHG bestaat uit 19 gemeenten. Volgens de werkzaamheden van Vanderstraeten en Van Hecke (2019) strekt de Brusselse (operationele morfologische) agglomeratie zich naast deze 19 gemeenten uit over nog 20 gemeenten in de andere twee gewesten: 18 Vlaamse gemeenten en 2 Waalse gemeenten, i.e. Waterloo en Eigenbrakel. De Brusselse banlieue (of de groeizone van de stad aanleunend bij de agglomeratie), bestaat uit 16 gemeenten waarvan 10 in het Vlaams Gewest.

De territoriale structuur in stadsgewesten heeft ook betrekking op de andere grote steden van het land, zonder dat hun stedelijke componenten (agglomeratie, banlieue of forensenwoonzone) echter de gewestgrenzen overschrijden. Het Vlaams Gewest heeft 12 stadsgewesten (tabel 3.1) terwijl Wallonië er 6 telt. De stad La Louvière, die in 1991 werd beschouwd als het centrum van een stadsgewest (Van der Haegen et al., 1998) behoudt in 2019 een vrij grote stedelijke agglomeratie. Om deze reden werd ze opgenomen in de analyses van de stromen, samen met de agglomeraties van middelgrote steden.

Het is vrij eenvoudig om de migratie-uitwisselingen tussen de drie gewesten telkens 2 per 2 te analyseren. Het is echter moeilijker om deze analyse te maken op de geografische schaal van de gemeenten: er bestaan immers 589 entiteiten en de drie gewesten tellen respectievelijk 19 (BHG), 308 (VLA) en 262 (WAL) gemeenten. De analyses die we verder in dit document maken, hebben betrekking op de uitwisselingen tussen een gewest in zijn geheel en elk van de gemeenten in een ander gewest. Uit deze analyses blijkt het bestaan van bevoorrechte relaties tussen bepaalde types van gemeenten die we nader kunnen onderzoeken aan de hand van de hierboven beschreven ruimtelijke verdeling.

⁵ De werkzaamheden betreffende de stadsgewesten definiëren verschillende territoriale componenten rond de centrale stad: de morfologische agglomeratie omvat de centrale stad en haar verstedelijkte uitbreiding in de omliggende gemeenten (continuïteit van de verstedelijking). Ze wordt omgeven door de "banlieue" die overeenstemt met het groeigebied van de agglomeratie (door randverstedelijking) en, verder gelegen, met haar "forensenwoonzone". De agglomeratie en de banlieue vormen samen het "stadsgewest"; met daarbij nog de forensenwoonzone spreken we van het "stedelijk leefcomplex" van de stad.

Figuur 3.1 : Belgische territoriale structuur gebruikt voor de analyse van de migratiereLATIES tussen het BHG en de andere twee gewesten

Noot: Analyse-eenheden: operationele (morfologische) agglomeratie (van Brussel /grote /middelgrote stad), banlieue en forensenwoonzone van Brussel
 Bron: Vanderstraeten en Van Hecke, 2019, aangepast door het IWEPS; studie BISA, IWEPS en Statistiek Vlaanderen.

Tabel 3.1: Belgische stedelijke agglomeraties gebruikt voor de analyse van de migratiestromen tussen het BHG en de andere twee gewesten

Agglomeratie	Centrale gemeente	Bijkomende gemeenten van de operationele agglomeratie
BRUSSEL	Brussel	BHG (18): Anderlecht, Elsene, Etterbeek, Evere, Ganshoren, Jette, Koekelberg, Oudergem, Schaarbeek, Sint-Agatha-Berchem, Sint-Gillis, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Joost-ten-Node, Sint-Lambrechts-Woluwe, Sint-Pieters-Woluwe, Ukkel, Vorst, Watermaal-Bosvoorde Vlaams Gewest (18): Asse, Beersel, Dilbeek, Grimbergen, Halle, Machelen, Sint-Pieters-Leeuw, Steenokkerzeel, Vilvoorde, Zaventem, Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel, Wezembeek-Oppem, Kortenberg, Tervuren. Wallonië: Waterloo, Eigenbrakel

Stad/pool	Centrale gemeente	Bijkomende gemeenten van de operationele agglomeratie
ANTWERPEN	Antwerpen	Aartselaar, Boechout, Boom, Borsbeek, Brasschaat, Edegem, Hemiksem, Hove, Kapellen, Kontich, Lint, Mortsel, Niel, Schelle, Schilde, Schoten, Stabroek, Wijnegem, Wommelgem, Zwijndrecht
GENT	Gent	De Pinte, Evergem, Lochristi, Melle, Merelbeke, Sint-Martens-Latem
BRUGGE	Brugge	-
SINT-NIKLAAS	Sint-Niklaas	-
MECHELEN	Mechelen	Bonheiden, Sint-Katelijne-Waver
TURNHOUT	Turnhout	Oud-Turnhout
LEUVEN	Leuven	Herent
KORTRIJK	Kortrijk	Harelbeke, Kuurne, Wevelgem
ROESELARE	Roeselare	-
OOSTENDE	Oostende	Bredene
HASSELT	Hasselt	Zonhoven
GENK	Genk	-

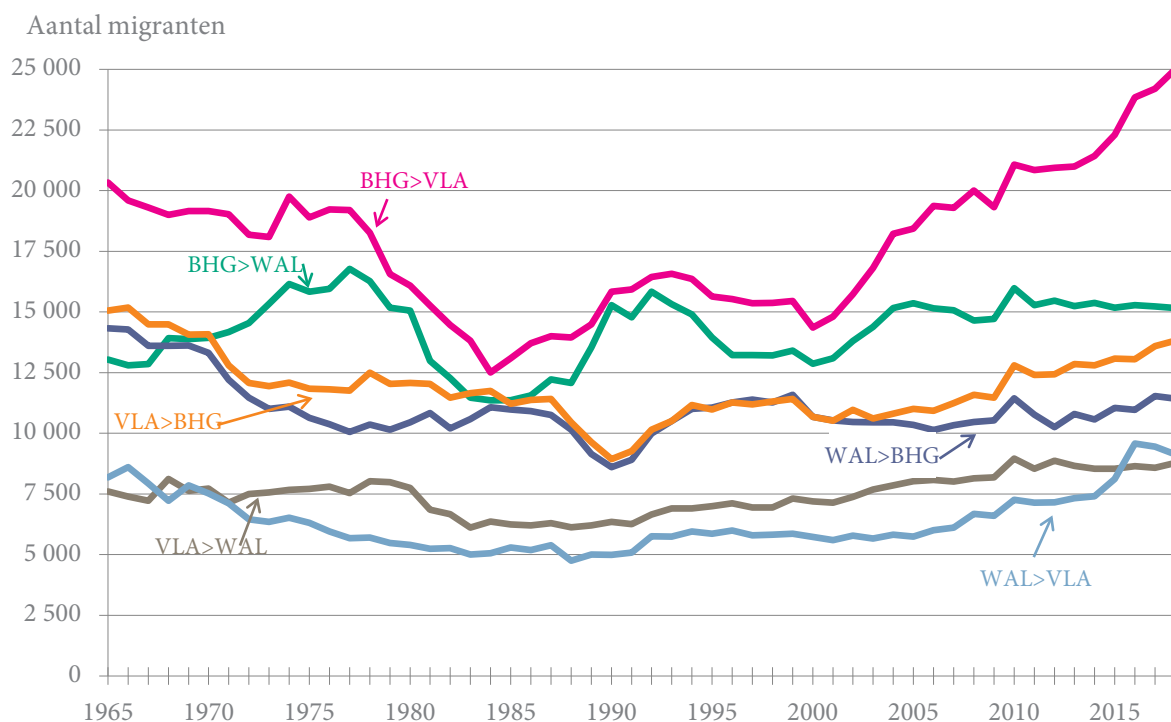
Stad/pool	Centrale gemeente	Bijkomende gemeenten van de operationele agglomeratie
CHARLEROI	Charleroi	Châtelet, Courcelles, Farciennes, Montigny-le-Tilleul
LUIK	Luik	Saint-Nicolas, Seraing, Beyne-Heusay, Fléron, Herstal, Ans, Grâce-Hollogne, Soumagne, Flémalle, Engis, Oupeye
BERGEN	Bergen	Quaregnon, Frameries, Colfontaine, Boussu, Dour
NAMEN	Namen	-
DOORNIK	Doornik	-
VERVIERS	Verviers	Dison, Pepinster
LA LOUVIERE	La Louvière	Manage, Morlanwelz

Bron: L. Vanderstraeten & E. Van Hecke, *Les régions urbaines en Belgique*, *Belgeo – Revue belge de géographie*, 2019/1, p 2; MET aanpassingen IWEPs

4. Historisch overzicht van de migratiestromen tussen de drie gewesten

Van 1965 tot 2018 hebben de migratiestromen tussen het BHG en de andere twee gewesten betrekking op een cijfer tussen 45 000 en 65 000 personen per jaar⁶, terwijl slechts 10 000 tot 20 000 personen verhuizen tussen Wallonië en het Vlaams Gewest. Wallonië registreert op haar grondgebied meer aankomsten dan vertrekken ten opzichte van het BHG (+3 697 personen in 2017). Voor het eerst sinds 1969 echter is het migratiesaldo van Wallonië ten opzichte van het Vlaams Gewest negatief geworden vanaf 2016 (-873 personen in 2017); met andere woorden, er zijn meer Walen die in het Vlaams Gewest gaan wonen dan Vlamingen die de omgekeerde beweging maken.

Figuur 4.1 : Evolutie van de migratiestromen tussen de gewesten (1965-2018)

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Brussel vervult de rol van een stedelijke metropool die een uit het buitenland afkomstige bevolking aantrekt en die een fenomeen van stadsvlucht blijft kennen dat "randverstedelijking" wordt genoemd. Dit fenomeen doet zich niet enkel voor in Brussel: we vinden het ook terug in tal van grote steden. In tegenstelling met de andere grote Belgische steden echter is Brussel ook een gefedereerde entiteit (het BHG); net als het Vlaams Gewest en Wallonië vormt het Brussels gewest een niveau van statistische aggregatie.

Zowel de Vlaamse als de Waalse bevolking groeit onder invloed van de Brusselse emigratie. Regelmatig kent deze beweging omgekeerde tendensen (figuur 4.1). Na een toename tussen 1984 en 1992 daalden de migratiestromen vanuit Brussel ietwat tijdens de jaren 1990. Tijdens de jaren 2000 echter keerde deze tendens zich en steeg het aantal vertrekkers uit het BHG opnieuw. Sinds

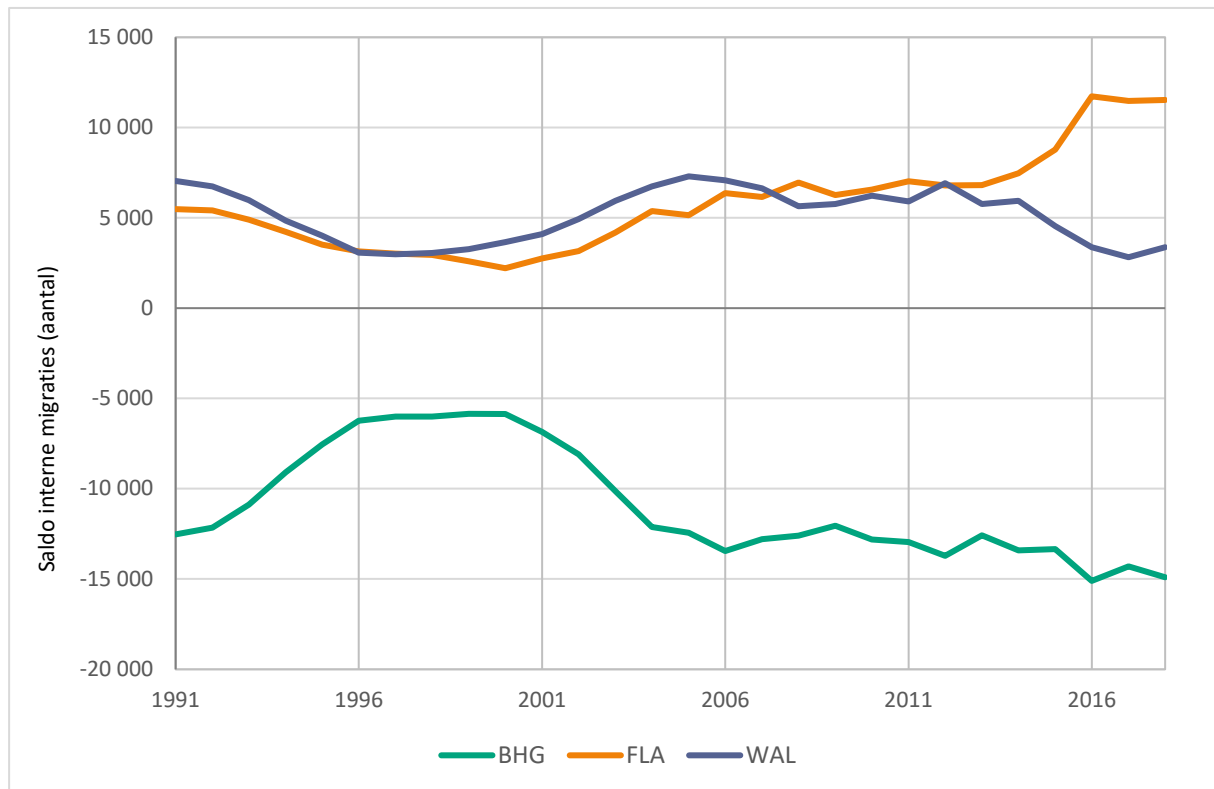
⁶ Het gaat om het totaal van de migratiestromen tussen het BHG en de andere 2 gewesten.

2005 stagneert het aantal vertrekkers naar Wallonië, maar hun expansie naar het Vlaams Gewest hield aan en is de voorbije jaren nog toegenomen.

Terwijl de migratiestromen van het Vlaams Gewest naar Wallonië tijdens de afgelopen tien jaar zijn gestabiliseerd, zijn ze de voorbije jaren - en vooral sinds 2015 - toegenomen van Wallonië naar het Vlaams Gewest.

Figuur 4.2 toont de evolutie van de interne migratiestromen (i.e. de aankomsten verminderd met de vertrekken uit België) in de drie gewesten.

Figuur 4.2 : Saldo van de interne migratiestromen per gewest (1991-2018)

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Sinds 1991 verliest het BHG elk jaar een aantal inwoners die naar de andere twee gewesten verhuizen⁷. Na te zijn gestegen tussen 1995 en 2003, stabiliseerde dit negatieve jaarlijkse saldo zich op ca. -13 000 personen. Sinds 2016 is dit saldo opnieuw negatiever geworden (-14 908 in 2018), ten voordele dus van de andere twee gewesten.

De interne migratiesaldi van het Vlaams en het Waals Gewest zijn vrij stabiel gebleven tussen 1991 en 2012, met ca. +5 000 personen per jaar. Vervolgens kende het interne saldo van het Vlaams Gewest een vrij sterke toename, terwijl dat van het Waals Gewest is gedaald. Voor het Vlaams Gewest komt er boven op het positieve interne migratiesaldo ten opzichte van Wallonië (+345 in 2018) een vrij hoog saldo ten aanzien van het BHG (+11 811 in 2018).

⁷ De bevolking in het BHG groeit echter, omdat het internationale migratiesaldo ruim positief is ten gevolge van de sterke inwijking vanuit het buitenland (buiten België).

Alvorens verder te gaan met deze analyse van de stromen tussen de drie gewesten is het ook interessant om de context te schetsen van alle interne stromen (tussen gemeenten) die op het Belgisch grondgebied hebben plaatsgevonden.

Tabel 4.1: Verdeling interne migraties in België, per gewest volgens woonplaats van herkomst en bestemming, in de onderscheiden studieperiodes en in 2017-2018, in %

Periode	Herkomst	Bestemming			N (afgerond) = 100%
		BHG	VG	WAL	
1997-2001	BHG	63,4	19,5	17,0	386 000
	VG	5,2	91,5	3,3	1 065 000
	WAL	7,0	3,6	89,4	797 000
2002-2006	BHG	62,3	20,5	17,1	431 000
	VG	4,7	91,9	3,4	1 150 000
	WAL	6,3	3,5	90,2	827 000
2007-2011	BHG	63,3	20,9	15,7	482 000
	VG	4,6	92,2	3,2	1 307 000
	WAL	5,7	3,6	90,6	933 000
2012-2016	BHG	63,6	21,4	15,0	511 000
	VG	4,7	92,2	3,1	1 382 000
	WAL	5,4	4,0	90,6	992 000
Update 2017-2018	BHG	62,3	23,3	14,4	211 000
	VG	4,7	92,3	3,0	585 000
	WAL	5,6	4,5	89,9	413 000

Noot:

1) BHG = Brussels Hoofdstedelijk Gewest; VG = Vlaams Gewest; WAL = Wallonië /Waals Gewest.

2) Aanvullende data voor 2017-2018 nemen de nieuwe indeling van gemeenten (300 i.p.v. 308 Vlaamse gemeenten) zoals van kracht per 1/01/2019 in aanmerking.

Bron : Statbel; studie IBSA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 4.1 geeft per gewest aanvullende informatie over de gewestelijke bestemming van interne migraties voor de onderscheiden studieperiodes, en met een update voor de recente observatiejaren 2017 en 2018 samen.

Duidelijk is dat de meerderheid van de interne migraties binnen het gewest gesitueerd blijft, inzonderheid in het Vlaams Gewest (92% van de interne migraties van VG zijn gericht naar een andere gemeente binnen VG in 2012-2016) en Wallonië (91% binnen WAL), minder dominant in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (64% binnen BHG). Als die toch de gewestgrenzen overstijgen, dan is er voor het hoofdstedelijke gewest (BHG) een merkbaar sterkere migratie naar het Vlaams Gewest (21% heeft een gemeente in VG als bestemming in 2012-2016) dan naar Wallonië (15% naar WAL). Voor het Vlaams Gewest en Wallonië is er dan weer een licht sterkere emigratie naar het hoofdstedelijke gewest dan naar het overige gewest (VG: 5% naar BHG vs.3% naar WAL; WAL: 5% naar BHG vs. 4% naar VG in 2012-2016).

Die verhoudingen zijn vrij stabiel in de tijd, als we de onderscheiden periodes van tabel 4.1 vergelijken, inclusief voor de recente periode 2017-2018 (weliswaar hier met de nieuwe indeling van

gemeenten). Lichte verschuivingen laten zich niettemin aanstippen, zoals de relatief sterkere uitwijking in recente jaren van BHG>VG (van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest naar het Vlaams Gewest) binnen het geheel van de uitwijkingen vanuit het BHG, of de licht versterkte uitwijking WAL>VG (van het Waals Gewest naar het Vlaams Gewest) binnen het geheel van de uitwijkingen uit WAL.

Belangrijker echter is de algehele aangroei van het aantal interne emigraties tussen 1997-2001 en 2012-2016 (t.w. over gemiddeld 15 jaar) in elk der gewesten; met +30% voor BHG, +30% voor VG en +24% voor WAL.

Tabel 4.2 met interne emigratiecijfers per gewest toont dat die hoger liggen in het hoofdstedelijke gewest (87‰ in BHG voor de periode 2012-2016) dan in het Vlaams Gewest (43‰ in VG) of Wallonië (55‰ in WAL). Vervolgens bevestiging van de aangroei van de interne emigratie in alle gewesten overheen de jaren, zij het nu na controle voor de bevolkingsgroei tussen beide periodes. Vooral de interne migratie binnen de gewesten is toegenomen, naast de licht versterkte migratie BHG>VG na controle voor de bevolkingsgroei.

Tabel 4.2: Aantal emigraties per 1000 inwoners van het gewest van herkomst (gemiddelde bevolking), totaal en met uitsplitsing naar het gewest van bestemming, gemiddelde per jaar voor elk der studieperiodes (emigratiecijfers, in ‰)

Periode	Herkomst	Bestemming			Totaal
		BHG	VG	WAL	
1997-2001	BHG	51,0	15,7	13,7	80,4
	VG	1,9	32,8	1,2	35,9
	WAL	3,3	1,7	42,7	47,7
2002-2006	BHG	53,5	17,6	14,7	85,9
	VG	1,8	35,0	1,3	38,1
	WAL	3,1	1,7	44,0	48,8
2007-2011	BHG	56,4	18,6	14,0	89,0
	VG	1,9	38,7	1,3	41,9
	WAL	3,1	1,9	48,5	53,5
2012-2016	BHG	55,6	18,7	13,1	87,5
	VG	2,0	39,6	1,3	43,0
	WAL	3,0	2,2	50,2	55,4

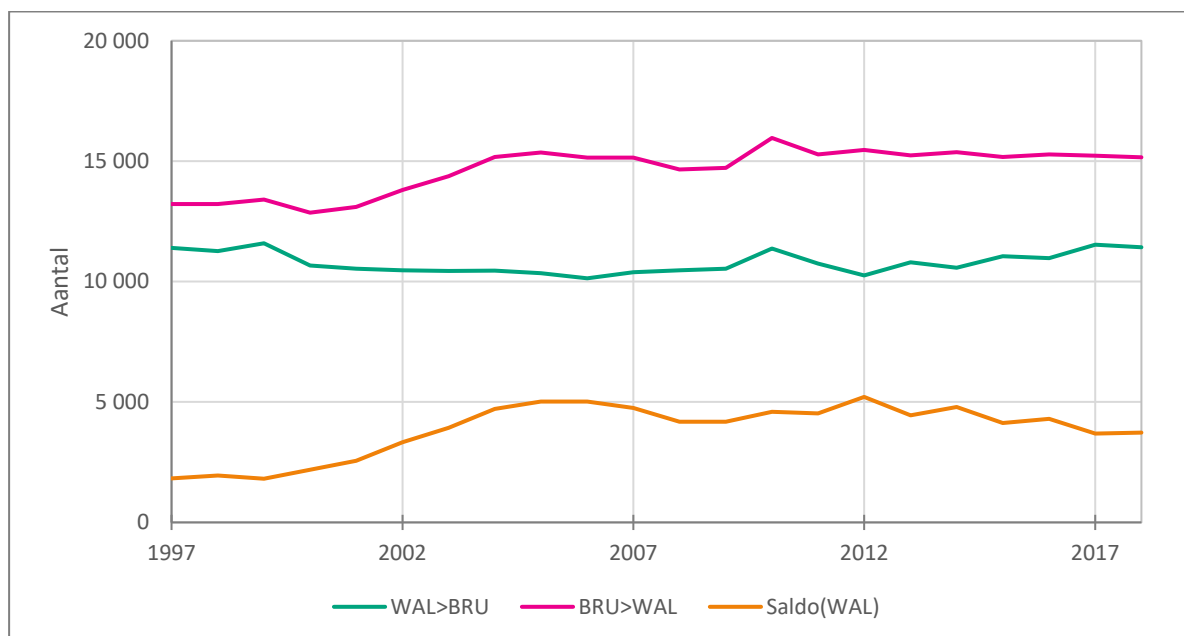
Bron : Statbel; studie IBSA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

5. Migratiestromen tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië

5.1. SYNTHESE VAN DE MIGRATIES TUSSEN DE TWEE GEWESTEN TIJDENS DE VIER STUDIEPERIODES

Tussen 1 januari 1997 en 1 januari 2017 hebben gemiddeld 14 597 inwoners per jaar het BHG verlaten om in Wallonië te gaan wonen en maakten 10 728 personen de omgekeerde migratiebeweging. Tijdens de genoemde periode zijn de migraties vanuit het BHG sterk toegenomen tussen 2001 en 2004 waarna ze zich stabiliseerden op ca. 15 000 migraties/jaar (figuur 5.1). De migraties vanuit Wallonië kenden een aanhoudende afname tot het jaar 2006, begonnen vervolgens te stijgen (met een piek in 2010) en zetten daarna weer een dalende beweging in. Sinds 2012 is er opnieuw een tendens van toename.

Figuur 5.1 : Jaarlijkse evolutie van de migraties tussen Wallonië (WAL) en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) en migratiesaldo voor Wallonië, van 1997 tot 2018

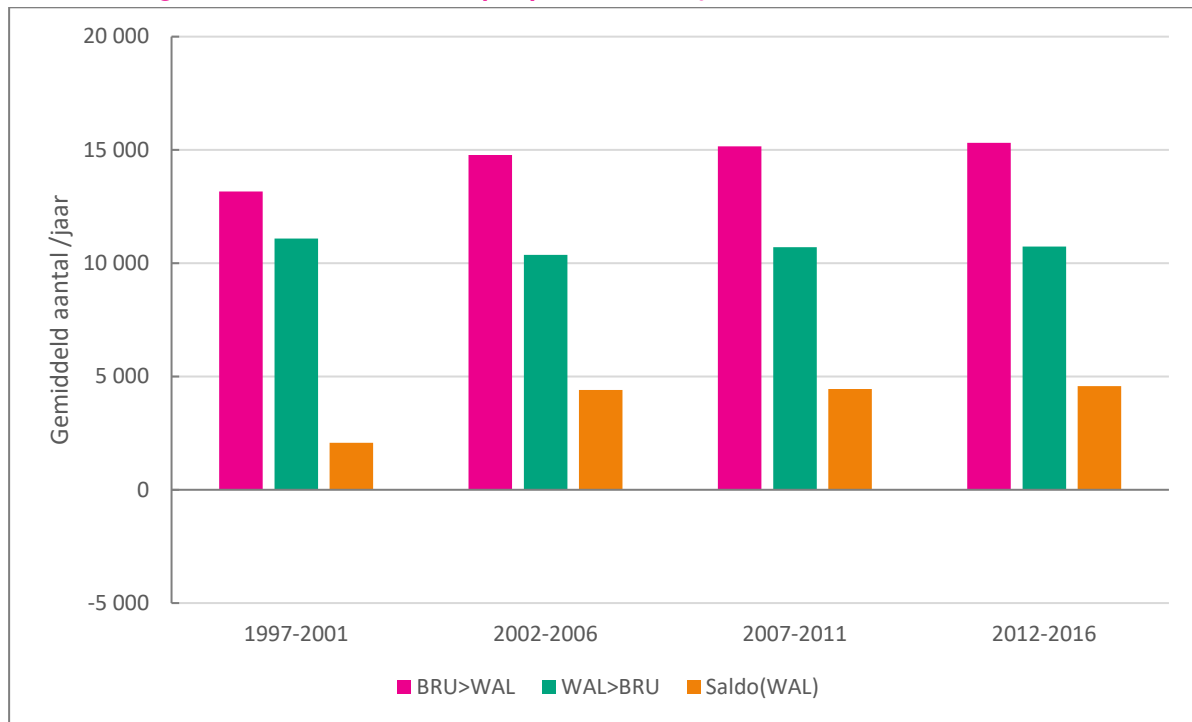
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De migratie-intensiteit, of het totaal van de immigraties en emigraties tussen beide gewesten, is vrij geleidelijk gestegen tijdens deze periode van 20 jaar (1997-2016) om uit te komen op een gemiddelde van 26 041 uitwisselingen per jaar tijdens de periode 2012-2016.

Tijdens de vier bestudeerde periodes (figuur 5.2) waren de migratie-uitwisselingen gunstiger voor Wallonië met een sterke toename van het saldo dat steeg van +2 067 eenheden per jaar tijdens de eerste periode tot +4 576 eenheden in de laatste periode, vooral onder invloed van de toename van de migraties vanuit het BHG naar Wallonië.

Figuur 5.1 toont echter dat dit migratiesaldo de laatste jaren de neiging vertoont te dalen, onder invloed van de toename van de stromen van Wallonië naar het BHG.

Figuur 5.2 : Evolutie van de migraties tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BRU) en Wallonië (WAL) en migratiesaldo voor Wallonië, per periode van 5 jaar

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

5.2. MIGRATIES TUSSEN HET BHG EN GEMEENTEN IN WALLONIË

Dit deel handelt over de relaties tussen het BHG en de Waalse gemeenten.

Het bijzondere van het onderzoek naar de migraties tussen het BHG en de andere twee gewesten ligt in het feit dat die migraties ten dele beantwoorden aan de klassieke migratieschema's tussen een grote stad en haar rand; het BHG vormt immers het hart van de Brusselse agglomeratie. We vinden de onderliggende verklaringen voor de migratie-uitwisselingen voor een stuk in het klassieke schema van de levenscycli (Courgeau en Lelièvre, 2003; Grimmeau et al., 2012; Charlier et al., 2016).

Onder de gemeenten van het Brusselse stadsgewest (zie hoofdstuk 3) vinden we in Wallonië een aantal kleine / middelgrote steden zoals Waver, Ottignies-Louvain-la-Neuve, Waterloo en Eigenbrakel alsook, zij het in mindere mate, Geldenaken, Tubeke en Edingen. De middelpuntvliedende bewegingen vanuit Brussel kunnen dus betrekking hebben op verplaatsingen naar deze centra en aldus een bijzonder proces van randverstedelijking voeden daar het leidt tot de versterking van andere polen ("principe van geconcentreerde deconcentratie"). Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen deze bewegingen naar kleinere centra en bewegingen naar gemeenten van meer landelijke en residentiële aard die een proces van randverstedelijking voeden dat grotere contrasten vertoont, "rurbanisatie" genoemd, ofwel de verstedelijking van meer landelijker gebieden rond steden⁸.

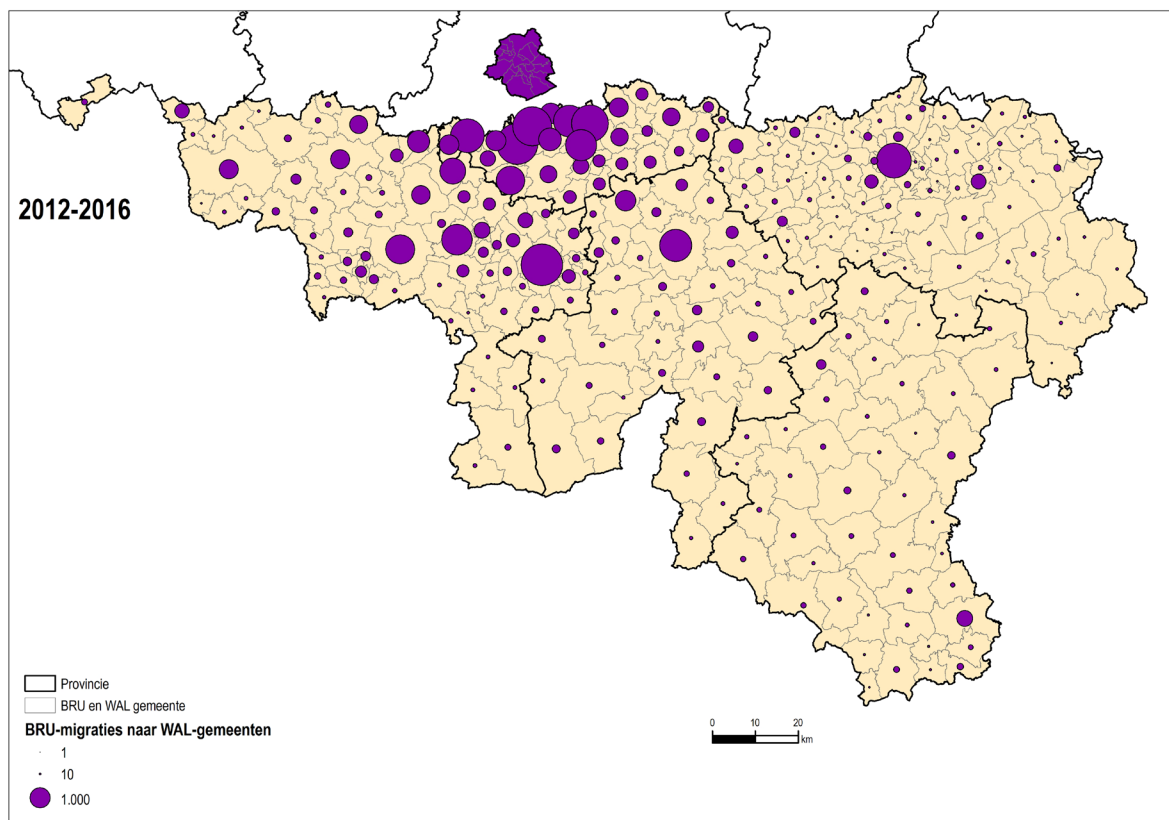
⁸ Zie in dit verband de doctoraatsthesis van Dogot (2004) en een samenvatting van de CAPRU-ULg onder de titel "La rurbanisation en Région wallonne ... des dynamiques locales différenciées" <http://www.gembloux.ulg.ac.be/eg/capru/etudes/7-etudes/34-la-rurbanisation-en-region-wallonne>

5.2.1. Migraties vanuit het BHG naar gemeenten in Wallonië - Aankomsten

Van 1 januari 2012 tot 31 december 2016 werden er 76 544 migraties geregistreerd vanuit het BHG naar Wallonië, of gemiddeld 15 309 migraties per jaar.

Figuur 5.3, die de migratiestromen van het BHG naar gemeenten in Wallonië tijdens de periode 2012-2016 voorstelt, toont het belang van de stromen naar de dichte rand rond het BHG, voornamelijk naar het hart van Waals-Brabant. Deze stromen komen grotendeels overeen met stromen van randverstedelijking. Van de totale stromen naar Wallonië is 54% gericht op gemeenten van het invloedsgebied van het BHG (i.e. het stedelijk leefcomplex = stadsgewest + forensenwoonzone, zie figuur 3.1). Andere stromen zijn gericht op de centraal gelegen gemeenten van de grootste agglomeraties in Wallonië, i.e. Charleroi, Luik, Namen, Bergen, La Louvière.

Figuur 5.3 : Migraties vanuit het BHG naar gemeenten in Wallonië tijdens de periode 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 5.1 : Waalse gemeenten die de tophelft van de migraties vanuit het BHG cumuleren, 1997-2016

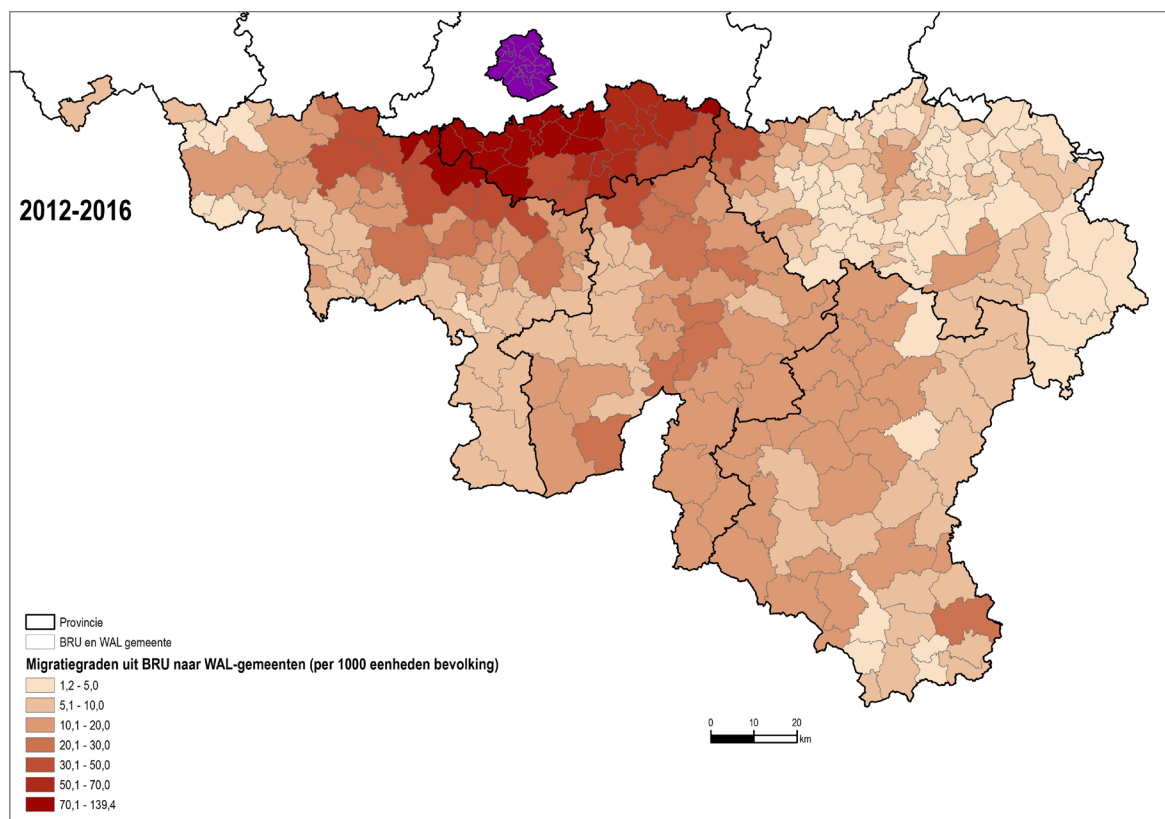
NIS-code	Gemeente	Migraties vanuit het BHG (1997-2016)	% van het totaal	% gecumuleerd
25014	Braine-L'Alleud (Eigenbrakel)	15 704	5,4	5,4
52011	Charleroi	14 629	5,0	10,4
25110	Waterloo	14 489	5,0	15,4
25112	Wavre (Waver)	11 967	4,1	19,5
25105	Tubize (Tubeke)	9 944	3,4	22,9
25091	Rixensart	9 406	3,2	26,1
62063	Liège (Luik)	9 329	3,2	29,3
92094	Namur (Namen)	9 299	3,2	32,5
25121	Ottignies-Louvain-La-Neuve	9 235	3,2	35,6
53053	Mons (Bergen)	6 896	2,4	38,0
55022	La Louvière	6 750	2,3	40,3
25072	Nivelles (Nijvel)	6 631	2,3	42,6
55004	Braine-Le-Comte ('S-Gravenbrakel)	6 331	2,2	44,7
25119	Lasne	5 058	1,7	46,5
55010	Enghien (Edingen)	4 225	1,4	47,9
25050	La Hulpe (Terhulpen)	3 997	1,4	49,3
25037	Grez-Doiceau (Graven)	3 810	1,3	50,6
	...			
	Wallonië	291 932	100	100

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De Waalse gemeenten die de meeste migranten uit het BHG aantrekken, zijn kleine steden met voorzieningen in Waals-Brabant zoals Eigenbrakel, Waterloo, Waver en Tubeke maar ook, buiten deze provincie, grotere steden zoals Charleroi, Luik en Namen.

De absolute migratiestromen per gemeente ondergaan de invloed van het bevolkingscijfer van de entiteiten (de kans is groter dan een bevolkte gemeente grotere migratiestromen te verwerken krijgt dan een dun bevolkte landelijke gemeente). Daarom kunnen we de stromen relativeren door ze in verhouding te brengen tot de bevolking van de entiteit en aldus een migratiecijfer per 1 000 inwoners te bepalen (figuur 5.4). De analyse van deze migratiecijfers voor de periode 2012-2016 wijst op het hoge niveau van de immigratiestromen vanuit het BHG naar de gemeenten in de provincie Waals-Brabant die het dichtst bij het BHG liggen, in het midden en het westen van de provincie, overlopend naar de provincie Henegouwen. Het gewicht van de migraties naar de grootste Waalse agglomeraties wordt gerelativeerd. Deze migratiecijfers wijzen ook op de lage migratiestromen naar de meeste gemeenten in de provincie Luik en een behoorlijke penetratie op de as Namen-Dinant en langs de autosnelweg E411 in de richting van Aarlen.

Figuur 5.4: Immigratie vanuit het BHG naar gemeenten in Wallonië, 2012-2016, per 1 000 inwoners van de ontvangsgemeente (immigratiecijfer, in ‰)

Noot: migratiegraden BRU>WAL slaat hier op het immigratiecijfer per 1 000 inwoners van de ontvangsgemeente in Wallonië.
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De evolutie van de stromen tijdens de vier studieperiodes van 5 jaar wordt geanalyseerd door sommige Waalse gemeenten die dezelfde eigenschappen bezitten dan wel eigenschappen die op elkaar gelijken (zie hoofdstuk 3 en tabel 5.2).

Tijdens deze periode van 20 jaar zijn de stromen naar de grootste Waalse agglomeraties het sterkst toegenomen. Uit voorgaande studies - onder meer De Maesschalck *et al.* (2015), Charlier *et al.* (2016), De Laet (2018) - is gebleken dat de sterke bevolkingsgroei in Brussel als gevolg van de internationale migraties inzonderheid werd herverdeeld over de andere Belgische agglomeraties. De Laet (2018) heeft aangetoond dat de Brusselse volksklassen sinds kort steeds vaker wegtrekken uit het BHG en zich meer bepaald gaan vestigen in stedelijke gemeenten in de andere gewesten. In Wallonië gaat het inzonderheid om gemeenten van het industriële bekken (meer bepaald agglomeraties Bergen, Charleroi en Louvière).

De stromen van randverstedelijking (naar de agglomeratie, de banlieue en de forensenwoonzone van het BHG) bleven tijdens deze periode vrij stabiel maar handhaafden zich wel op een hoog niveau (53 tot 57%) van de stromen naar Wallonië.

Tabel 5.2 : Evoluties van de migraties vanuit het BHG naar Wallonië per stedelijk gebied (zie hoofdstuk 3)

Gemeenten van:	In aantal migraties				In %			
	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
Brusselse agglomeratie	7 163	7 745	7 516	7 769	10,9	10,5	9,9	10,1
Banlieue van Brussel	7 749	8 324	8 901	9 113	11,8	11,3	11,8	11,9
Forensenwoonzone van Brussel	23 281	25 679	25 004	25 173	35,4	34,8	33,0	32,9
Agglomeratie van een grote stad	5 937	8 177	9 238	9 690	9,0	11,1	12,2	12,7
Agglomeratie van een middelgrote stad	6 823	8 778	10 005	10 282	10,4	11,9	13,2	13,4
Rest van Wallonië	14 857	15 172	15 039	14 517	22,6	20,5	19,9	19,0
Algemeen totaal	65 810	73 875	75 703	76 544	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

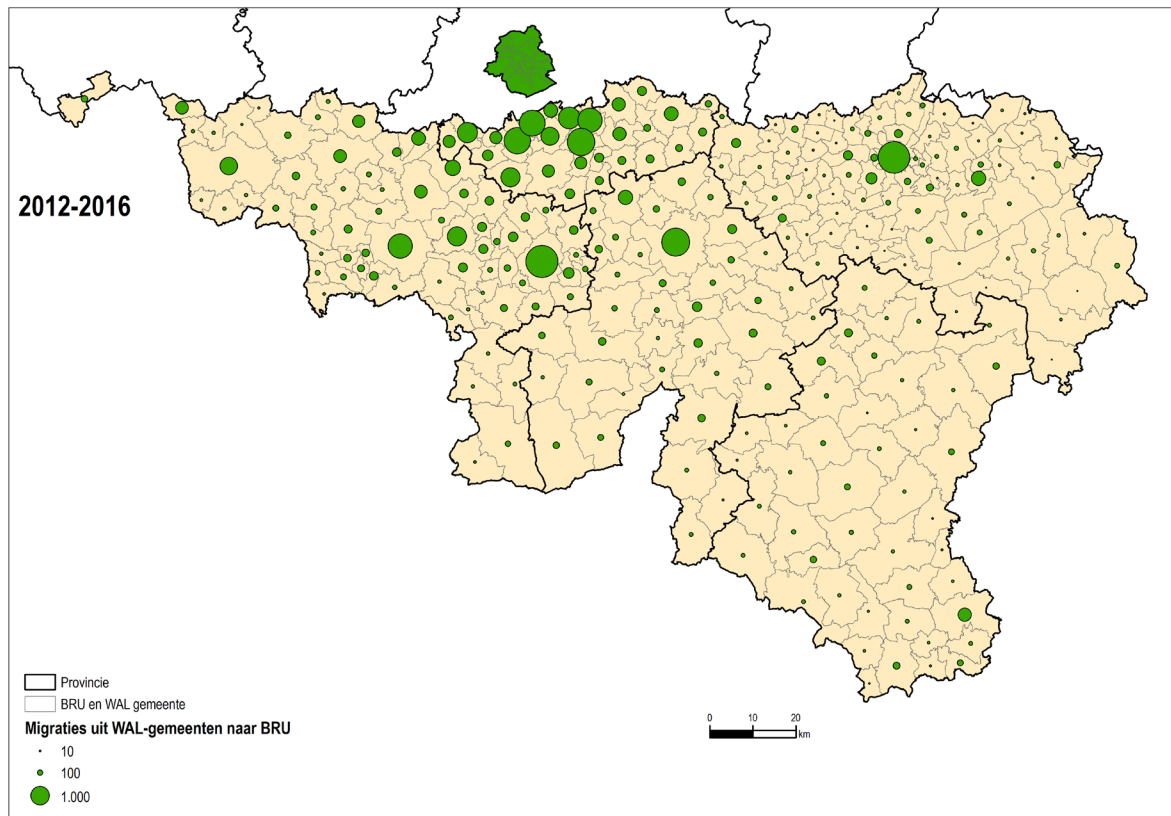
5.2.2. Migraties vanuit gemeenten in Wallonië naar het BHG - Vertrekken

Van 1 januari 2012 tot 31 december 2016 werden er 53 663 migraties geregistreerd vanuit Wallonië naar het BHG, of gemiddeld 10 733 migraties per jaar.

Op figuur 5.5, die de migratiestromen vanuit Waalse gemeenten tijdens de periode 2012-2016 toont, zien we dat de gemeenten met het grootste aantal vertrekken sterk overeenkomen met de gemeenten die het grootste aantal aankomsten vanuit het BHG verwelkomen. Dit fenomeen toont de migratierelatie die de gemeenten van het BHG in beide richtingen onderhouden (migratie-intensiteit).

De grootste Waalse steden zijn de gemeenten die tussen 1997 en 2016 de meeste migratiebewegingen naar het BHG hebben gegenereerd (tabel 5.3), gevolgd door de kleine steden in het Brussels stadsgewest.

Figuur 5.5 : Migraties vanuit gemeenten in Wallonië naar het BHG tijdens de periode 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 5.3 : Waalse gemeenten die de tophelft van de migraties vanuit Wallonië naar het BHG cumuleren, 1997-2016

NIS-code	Gemeente	Migraties naar het BHG (1997-2016)	% van het totaal	% gecumuleerd
52011	Charleroi	12 153	5,7	5,7
62063	Liège (Luik)	11 236	5,2	10,9
92094	Namur (Namen)	9 496	4,4	15,3
25121	Ottignies-Louvain-La-Neuve	8 838	4,1	19,4
25110	Waterloo	8 805	4,1	23,6
25014	Braine-L'Alleud (Eigenbrakel)	8 698	4,1	27,6
53053	Mons (Bergen)	7 131	3,3	30,9
25112	Wavre (Waver)	7 030	3,3	34,2
25091	Rixensart	5 825	2,7	36,9
25105	Tubize (Tubeke)	4 494	2,1	39,0
55022	La Louvière	4 216	2,0	41,0
25072	Nivelles (Nijvel)	4 141	1,9	42,9
25119	Lasne	3 951	1,8	44,8
57081	Tournai (Doornik)	3 589	1,7	46,4
55004	Braine-Le-Comte ('S-Gravenbrakel)	2 823	1,3	47,7
25037	Grez-Doiceau (Graven)	2 497	1,2	48,9
63079	Verviers	2 443	1,1	50,0
	...			
	Wallonië	207 422	100	100

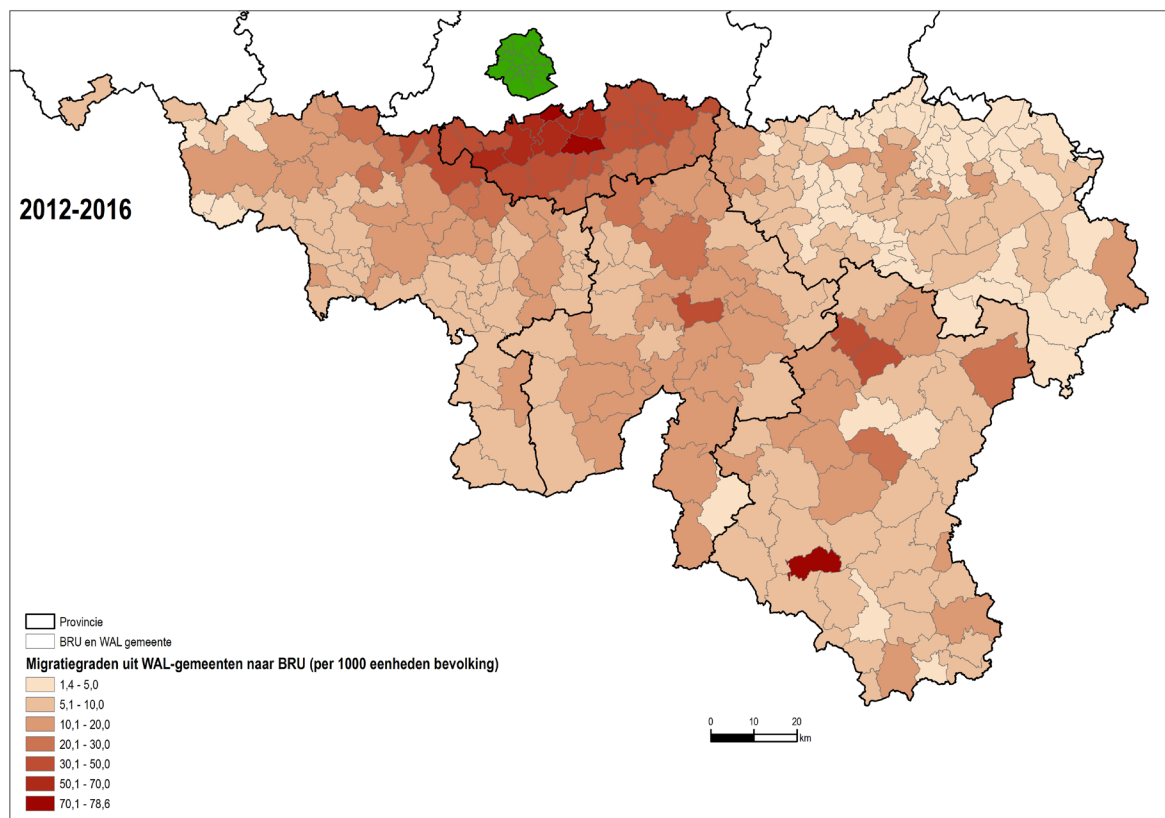
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De emigratiecijfers vanuit Waalse gemeenten naar het BHG tijdens de periode 2012-2016 (figuur 5.6) tonen het belang van deze migraties voor de gemeenten in het centrum van Waals-Brabant, inzonderheid Ottignies-Louvain-la-Neuve en Terhulpen, maar ook in de hele provincie Waals-Brabant in een klassiek schema van aantrekkingskracht van de pool ten opzichte van zijn invloedsgebied. Studies die in dit verband werden gevoerd (Charlier et al., 2016; Grimmeau et al., 2012; Grimmeau et al., 2015), hebben aangetoond dat deze migraties naar het BHG grotendeels het werk zijn van een emanciperende jonge bevolking. Dit wordt bevestigd in hoofdstuk 9 van deze studie, dat de interregionale migratiestromen naar leeftijd analyseert.

In sommige gemeenten van de provincie Luxemburg is het emigratiecijfer vrij hoog voor deze laatste periode die loopt van 2012 tot 2016. Het gaat meer dan waarschijnlijk om migraties vanuit gemeenten met een opvangcentrum voor asielzoekers. Eens deze personen zijn geregulariseerd en het statuut van vluchteling hebben verkregen, keren ze terug naar de grote steden - en dus ook naar het BHG - met het oog op hun vlottere integratie in de samenleving en op de arbeidsmarkt. De analyse van de migraties naar nationaliteitsgroep, die in hoofdstuk 8 wordt gemaakt, bevestigt deze hypothese.

De migraties vanuit Wallonië naar het Vlaams Gewest vertonen eveneens bevoorrechte relaties tussen gemeenten met een centrum voor asielzoekers en de grote Vlaamse steden (hoofdstuk 7.3.2.). Het meest in het oog springende geval op deze kaart is dat van de gemeente Herbeumont met meer dan 70 migraties op duizend inwoners naar het BHG.

Figuur 5.6 : Emigratie vanuit gemeenten in Wallonië naar het BHG, 2012-2016, per 1 000 inwoners van de vertrekgemeente (emigratiecijfer, in %)

Noot: migratiegraden WAL>BRU slaat hier op het emigratiecijfer per 1 000 inwoners van de vertrekgemeente in Wallonië.
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 5-4. Evolutes van de migraties vanuit Wallonië naar het BHG, voor deelgebieden van de classificatie van stadsgewesten, per studieperiode, aantallen en %-verdeling

Gemeenten van:	In aantal migraties				In %			
	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
Brusselse agglomeratie	4 650	4 516	4 311	4 026	8,4	8,7	8,0	7,5
Banlieue van Brussel	5 121	4 795	4 692	4 932	9,2	9,2	8,8	9,2
Forensenwoonzone van Brussel	15 467	14 873	14 901	14 955	27,9	28,7	27,8	27,9
Agglomeratie van een grote stad	8 055	7 520	8 125	8 273	14,5	14,5	15,2	15,4
Agglomeratie van een middelgrote stad	8 591	7 788	8 197	8 144	15,5	15,0	15,3	15,2
Rest van Wallonië	13 589	12 372	13 327	13 333	24,5	23,9	24,9	24,8
Algemeen totaal	55 473	51 864	53 553	53 663	100,0	100,0	100,0	100,0

Noot: zie hoofdstuk 3 met uitleg over het stedelijk leefcomplex waaronder stadsgewesten (Vanderstraeten en Van Hecke, 2019).

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tussen 2012 en 2016 stuurden de gemeenten van het stedelijk leefcomplex van Brussel (agglomeratie + banlieue + forensenwoonzone) 45% van de totale Waalse migratiestromen naar het BHG (tabel 5.4) terwijl dit cijfer voor de Waalse agglomeraties bijna 31% bedroeg.

Tijdens de 4 (studie-)periodes van 5 jaar waren de stromen naar het BHG vanuit de verschillende aangeduide deelgebieden in Wallonië van tabel 5.4 vrij stabiel.

5.2.3. Migratiesaldi van gemeenten in Wallonië met het BHG

Het migratiesaldo van de Waalse gemeenten met het BHG stemt overeen met het verschil tussen de hierboven geanalyseerde in- en uitgaande migratiestromen. Het geeft aan of een gemeente inwoners heeft bijgekregen of afgestaan ten opzichte van het BHG, als gevolg van de migratie.

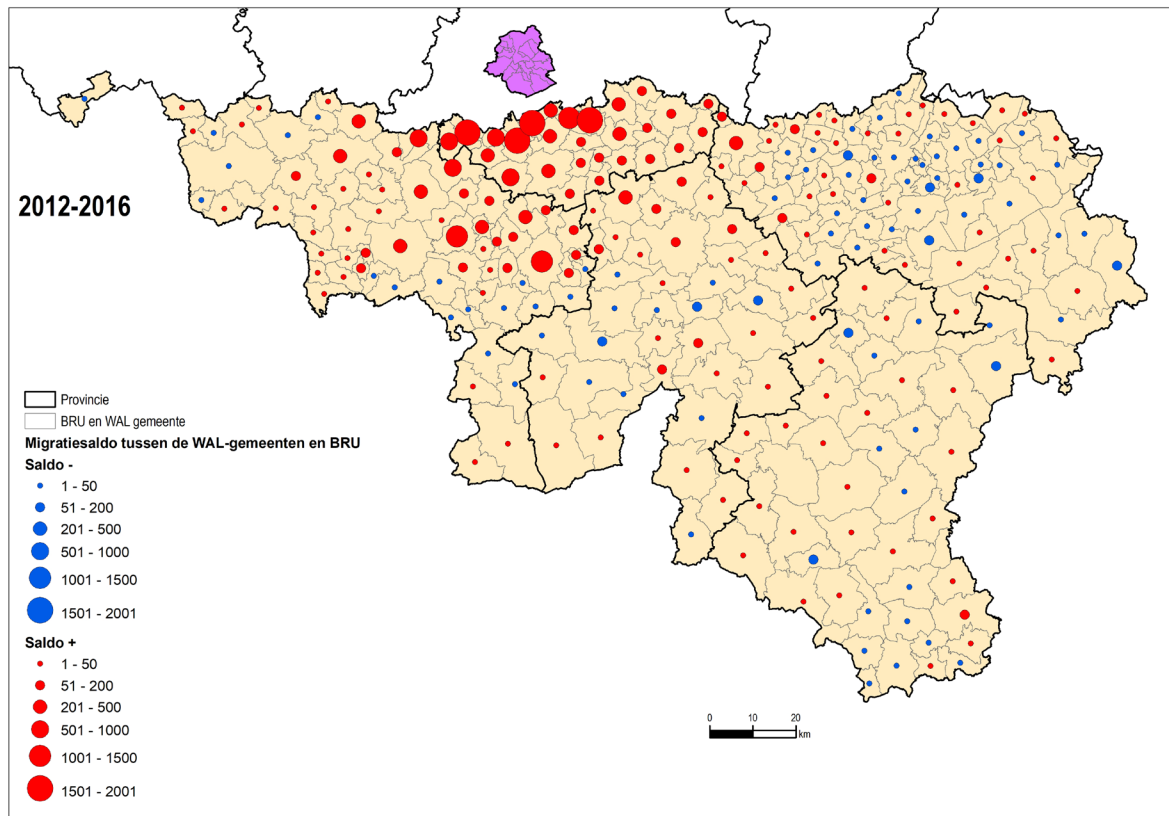
De volgende kaart (figuur 5.7) toont de migratiesaldi voor de periode 2012-2016. Over de hele periode verloor het BHG 22 881 inwoners aan Wallonië. De kaart toont de Waalse gemeenten die inwoners hebben gewonnen (in het rood) of hebben verloren (in het blauw) ten opzichte van het BHG.

De ruimtelijke verdeling van de migratiesaldi vanuit/naar het BHG toont de verliezen van het BHG ten opzichte van een groot aantal gemeenten in de Brusselse rand. We onderscheiden meerdere kronen met aanzienlijke saldi waarvan voornamelijk de dichtstbij gelegen gemeenten profiteren, inzonderheid de twee gemeenten van de Brusselse agglomeratie, i.e. Eigenbrakel en Waterloo, maar ook gemeenten in de banlieue zoals Waver, Tubeke en Rixensart. In totaal kenden alle gemeenten ten noorden van Samber en Maas van Namen tot aan Bergen positieve migratiesaldi ten opzichte van het BHG.

Ook Charleroi en La Louvière kregen er veel inwoners bij ten opzichte van het BHG, terwijl de situatie evenwichtiger is voor grote steden als Luik en Doornik. Charleroi en La Louvière zijn toegankelijker wat betreft de reistijd naar Brussel, waardoor die steden waarschijnlijk meer personen aantrekken die op zoek zijn naar een meer betaalbare woning in een stedelijke omgeving maar toch de band met Brussel niet wensen te verbreken, bijvoorbeeld voor hun woon-werkverkeer. De Laet (2018) heeft meer bepaald aangetoond dat de gemeenten van het Waalse industriebekken in Henegouwen steeds meer volksklassen aantrekken.

Het saldo is dan weer lichtjes voordelig voor het BHG ten aanzien van een groot deel van de gemeenten in de provincie Luik en een reeks gemeenten ten zuiden van de as Bergen-Charleroi-Namen.

Figuur 5.7 : Migratiesaldo voor de Waalse gemeenten van de migraties tussen BHG en Wallonië tijdens de periode 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Meer bepaald Lord et al. (2014) komen tot het besluit dat de migraties buiten het BHG sterk afhankelijk zijn van het sociaaleconomisch niveau van de migranten: de meest bemiddelde huishoudens verplaatsen zich in de periferie (agglomeratie, banlieue of forensenwoonzone), waar ze over de middelen beschikken om een woning te vinden in weerwil van de hoge vastgoedprijzen, terwijl de groepen met de minste middelen die migreren de neiging vertonen in het BHG te blijven of te verhuizen naar de rest van het land, naar plaatsen waar woningen betaalbaarder zijn; ze komen dan steeds verder van de hoofdstad terecht maar blijven in de buurt van verkeersaders wonen (autosnelwegen, spoorwegnet). Deze analyse wordt bevestigd door De Laet (2018) voor de Brusselse volksklassen.

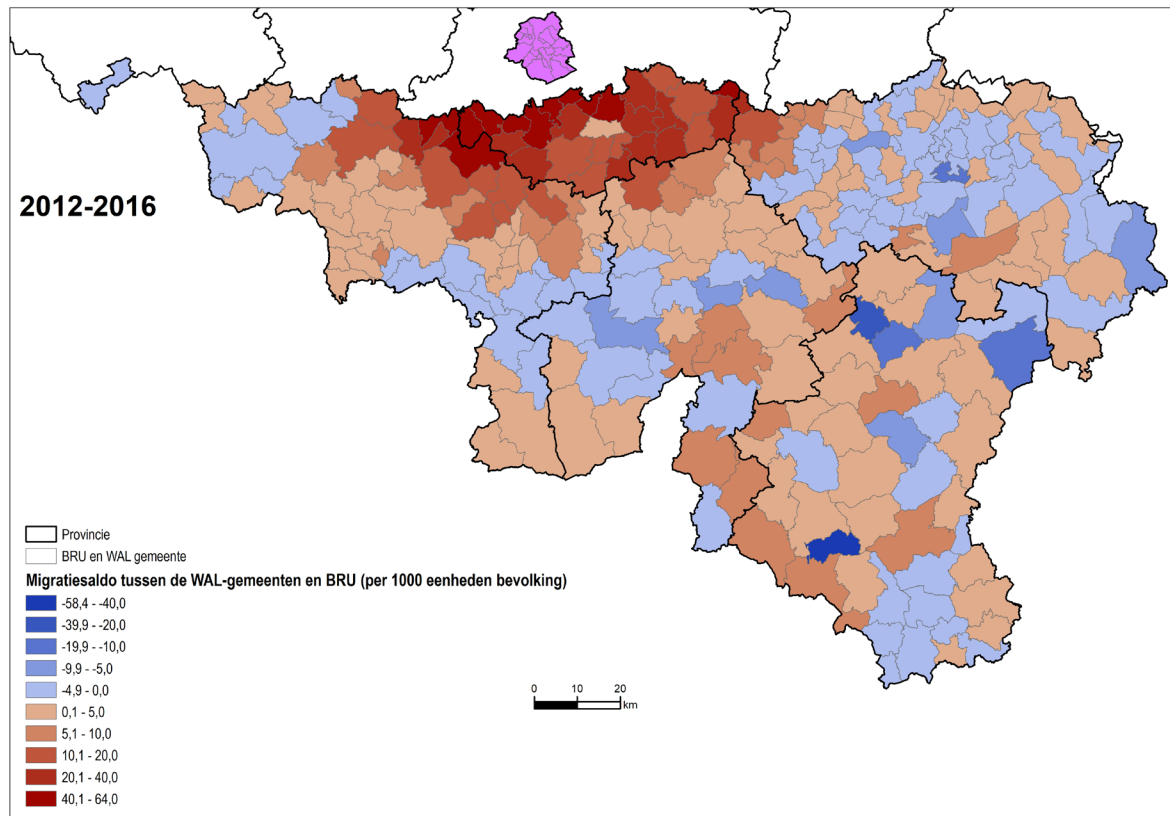
Tabel 5.5 : De 10 Waalse gemeenten met het hoogste - positieve en negatieve - migratiesaldo voor de periode 2012-2016, aantal

NIS-code	Gemeente	Positief migratiesaldo 2012-2016 met het BHG	NIS-code	Gemeente	Negatief migratiesaldo 2012-2016 met het BHG
25014	Eigenbrakel	+2 001	62118	Grace-Hollogne	-128
25110	Waterloo	+1 742	83028	Hotton	-114
25112	Wavre (Waver)	+1 606	62122	Trooz	-97
25105	Tubize (Tubeké)	+1 600	84029	Herbeumont	-93
52011	Charleroi	+1 214	93022	Florennes	-91
55022	La Louvière	+1 157	82037	Gouvy	-84
25091	Rixensart	+1 066	63079	Verviers	-70
55004	Braine-Le-Comte	+936	91059	Hamois	-68
25072	Nivelles (Nijvel)	+888	62009	Aywaille	-63
55010	Enghien (Edingen)	+628	91141	Yvoir	-59

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Vergelijken we het migratiesaldo met het aantal inwoners per gemeente (figuur 5.8), dan springen vooral de gevolgen van de randverstedelijking van het BHG naar Waals-Brabant en het noorden van de provincie Henegouwen in het oog. Een groot aantal gemeenten, van Lessen tot Hannuit, ontvangt migranten die het BHG verlaten.

Figuur 5.8 : Migratiesaldo voor de Waalse gemeenten van de migraties tussen BHG en Wallonië tijdens de periode 2012-2016, aantal per 1 000 inwoners

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Voor de 4 perioden van 5 jaar (tabel 5.6) is er een sterke toename van het migratiesaldo ten gunste van de twee gemeenten van de Brusselse agglomeratie (Eigenbrakel en Waterloo) en de banlieue. Het saldo naar de Waalse agglomeraties, dat ruimschoots negatief was tijdens de periode 1997-2001 (figuur 5.10), kende een sterke groei en bereikte een positief saldo van 3 545 migraties tijdens de periode 2012-2016, voornamelijk als gevolg van een intensivering van de stromen vanuit het BHG (de stromen van de agglomeraties naar het BHG waren stabiel).

Merk op dat het gros van de positieve migratiesaldi telkens voorbehouden blijft voor de (i.c. Waalse) forensenwoonzone van BHG (44% van het totaal in 2012-2016).

Tabel 5.6 : Evoluties van de migratiesaldi in deelgebieden van de classificatie van stadsgewesten van Wallonië voor de migraties met BHG, per studieperiode, aantallen

Gemeenten van:	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
Brusselse agglomeratie	2 513	3 229	3 205	3 743
Banlieue van Brussel	2 628	3 529	4 209	4 181
Forensenwoonzone van Brussel	7 814	10 806	10 103	10 218
Agglomeraties van een grote stad	-2 118	657	1 113	1 417
Agglomeratie van een middelgrote stad	-1 768	990	1 808	2 138
Rest van Wallonië	1 268	2 800	1 712	1 184
Algemeen totaal	10 337	22 011	22 150	22 881

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

5.3. MIGRATIES TUSSEN WALLONIË EN DE BRUSSELSE GEMEENTEN

In dit deel geven we toelichting bij de relaties tussen Wallonië en de gemeenten van het BHG.

5.3.1. Migraties vanuit Wallonië naar gemeenten van het BHG - Aankomsten

Het aantal migraties vanuit Wallonië naar gemeenten van het BHG is vrij stabiel gebleven tussen 1997 en 2017 en schommelde tussen 10 000 en 12 000 eenheden (figuur 5.1). Het immigratiecijfer, of het aantal immigraties per duizend inwoners van de betrokken gemeente in BHG, daalt dus, daar de Brusselse bevolking tijdens deze periode een aanzienlijke groei heeft gekend.

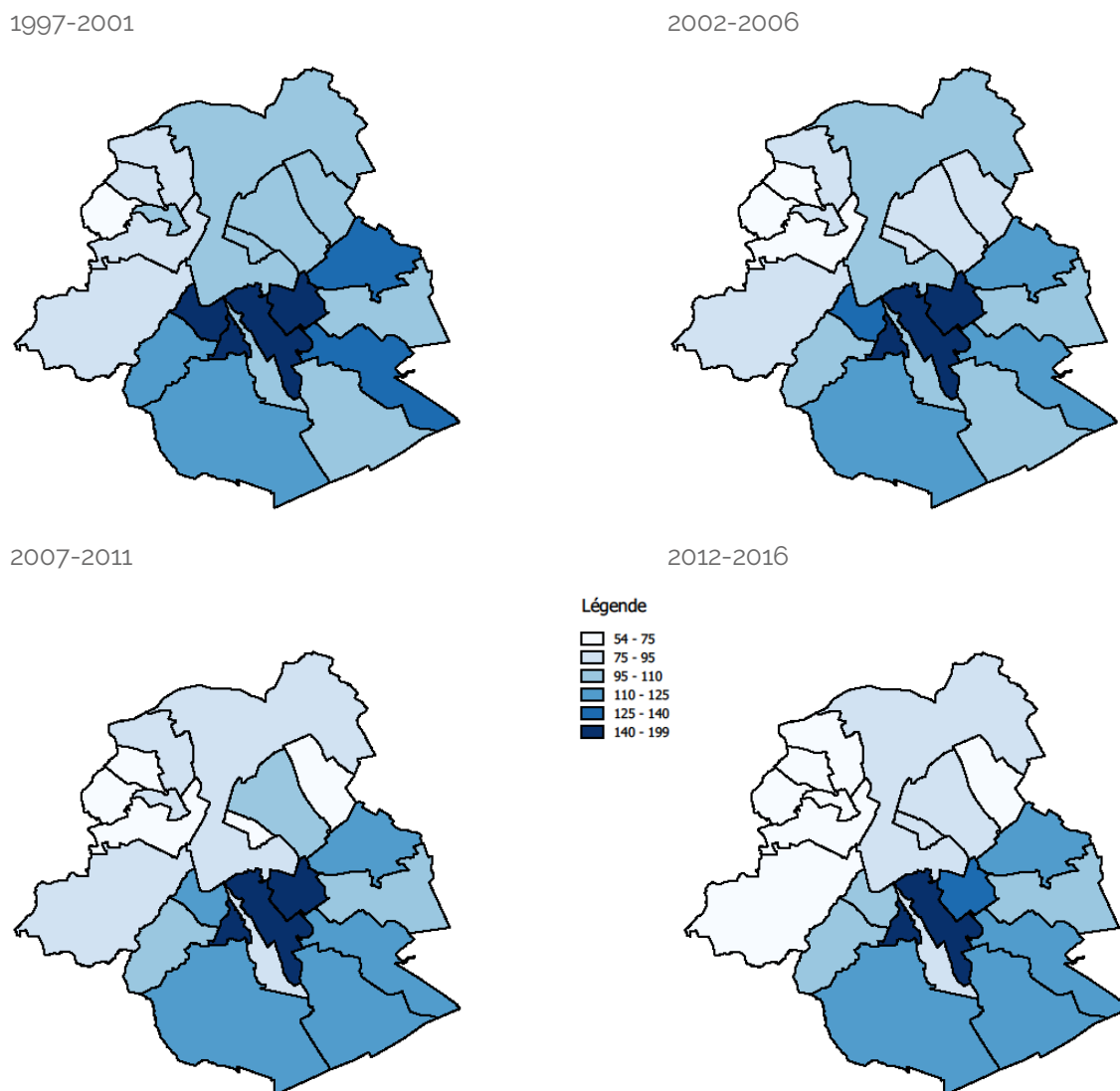
Naar welke Brusselse gemeenten lopen de stromen die afkomstig zijn vanuit Wallonië?

Om te beginnen verwelkomen de gemeenten met het grootste demografisch gewicht de meeste immigranten (tabel 5.7). Tussen 1997 en 2017 concentreren vijf van de negentien gemeenten meer dan de helft van deze immigraties: de stad Brussel, Elsene, Schaarbeek, Ukkel en Anderlecht.

Bekijken we de verhouding tussen het aantal aankomsten met de effectieve bevolking van de bestemmingsgemeente, dan verkrijgen we het immigratiecijfer (per 1 000 inwoners), wat de beste indicator is voor de relatieve aantrekkingskracht van de 19 gemeenten (figuren 5.10 tot 5.13). Tijdens elke periode van vijf jaar is Elsene de aantrekkelijkste gemeente, gevolgd door Etterbeek en Sint-Gillis. We vinden in deze gemeenten een aantal voorzieningen die inzonderheid aantrekkelijk zijn voor emanciperende jongeren (instellingen voor hoger onderwijs, sociocultureel aanbod ...) (BISA, 2016).

Globaal zijn de gemeenten in de zuidelijke en oostelijke helft van het BHG, met voornamelijk een woonfunctie (van Vorst tot Sint-Lambrechts-Woluwe), aantrekkelijker dan de gemeenten in de noordelijke en westelijke helft (van Anderlecht tot Evere) voor de stromen die afkomstig zijn vanuit Wallonië. Deze indeling (zuiden en oosten versus noorden en westen) van de Brusselse ruimte is constant tijdens de 4 opeenvolgende perioden van vijf jaar. In verhouding tot haar bevolking is de gemeente Elsene 2 tot 3 keer aantrekkelijker dan Sint-Agatha-Berchem of Sint-Jans-Molenbeek. Dit bevestigt het voornaamste analysesresultaat betreffende de relaties tussen Brussel en haar periferie (De Maesschalck et al., 2015): de Brusselse gemeenten hebben bevoorrechte migratie-uitwisselingen met de gemeenten buiten het BHG, volgens hun geografische ligging, volgens middelpuntvliedende assen die vertrekken vanuit het BHG en in de richting van de aangrenzende gemeenten buiten het gewest lopen.

Figuur 5.10 tot 5.13 : Immigratie van Wallonië naar de gemeenten van het BHG, per 5-jaarsperiode, per 1 000 inwoners van de ontvangstgemeente (immigratiecijfer, in ‰)

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 5.7 : Brusselse gemeenten die de tophelft van de migraties vanuit Wallonië naar het BHG cumuleren, 1997-2016, aantal en % in het totaal

Gemeente	Migraties vanuit Wallonië (1997-2016)	% van het totaal	% gecumuleerd
Stad Brussel	27 835	13,0	13,0
Elsene	27 115	12,6	25,6
Schaarbeek	22 120	10,3	35,9
Ukkel	17 544	8,2	44,1
Anderlecht	16 138	7,5	51,6

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

5.3.2. Migraties vanuit gemeenten van het BHG naar Wallonië - Vertrekken

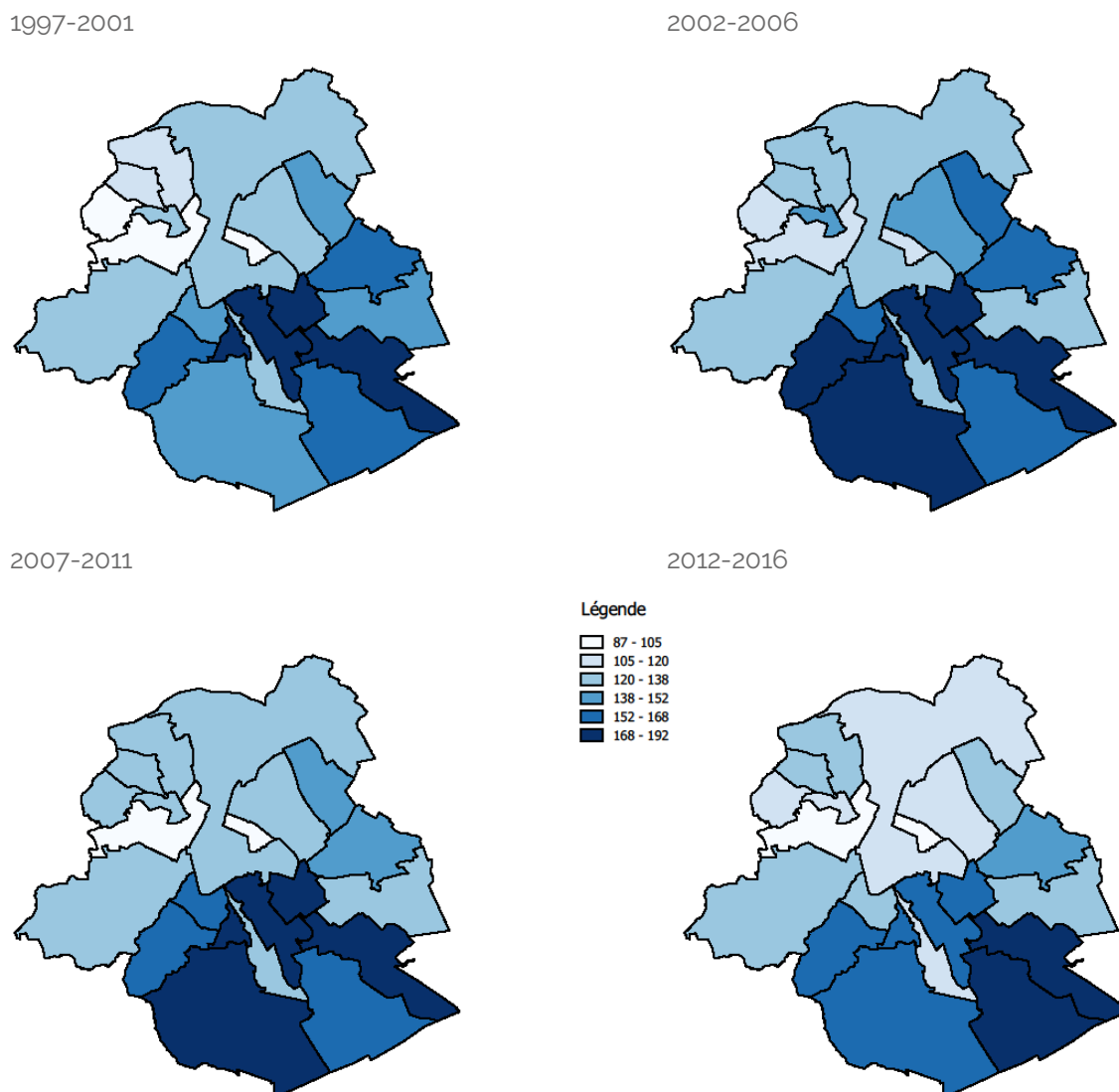
Het aantal migraties vanuit het BHG naar Wallonië is globaal toegenomen tussen 1997 en 2017 en steeg van 13 000 tot meer dan 15 000 eenheden (figuur 5.1). Over een periode van twintig jaar echter is het emigratiecijfer, of het aantal emigraties per duizend inwoners van de betrokken gemeente in BHG, licht gedaald, daar de toename van het aantal emigraties kleiner is dan de toename van het aantal inwoners. Dit sluit dus aan bij de vaststelling met betrekking tot de immigratie vanuit Wallonië: de toename van het aantal migraties bereikt niet het groeiniveau van de Brusselse bevolking.

Vanuit welke Brusselse gemeenten vertrekken de migratiestromen in de richting van Wallonië?

Ook hier is het vanuit de gemeenten met het grootste demografische gewicht dat de meeste emigraties in de richting van Wallonië vertrekken (tabel 5.8). Tussen 1997 en 2017 concentreren zes van de negentien gemeenten meer dan de helft van deze emigraties: de Stad Brussel, Schaarbeek, Elsene, Anderlecht, Ukkel en Sint-Jans-Molenbeek.

Bekijken we de verhouding tussen het aantal vertrekken met het aantal inwoners in de herkomstgemeente, dan verkrijgen we het emigratiecijfer voor elk van de 19 gemeenten (figuren 5.14 tot 5.17). De kaarten van deze indicator voor de vier opeenvolgende perioden tonen een relatieve stabiliteit van de ruimtelijke structuur: er zijn verhoudingsgewijs meer vertrekken naar Wallonië vanuit de gemeenten in het zuiden en het oosten van het BHG. Het zijn dus dezelfde gemeenten die verhoudingsgewijs meer migraties naar Wallonië sturen en die er verhoudingsgewijs ook meer verwelkomen (cf. 5.3.1); op het vlak van emigratie zijn de verschillen tussen de gemeenten echter minder uitgesproken. In verhouding tot hun bevolking sturen de gemeenten Oudergem, Etterbeek en Elsene de meeste migranten naar Wallonië. Sint-Jans-Molenbeek en Sint-Joost-ten-Node zijn dan weer de gemeenten die de minste migranten uitsturen. Ook hier houdt de ruimtelijke structuur van de stromen verband met de geografische ligging van de gemeente (cf. 5.3.1).

Figuren 5.14 tot 5.17 : Emigratie vanuit de gemeenten van het BHG naar Wallonië, per 5-jaarsperiode, per 1 000 inwoners van de vertrekgemeente (emigratiecijfer, in ‰)

BRON: Statbel ; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 5.8 : Brusselse gemeenten die de tophelft van de migraties vanuit het BHG naar Wallonië cumuleren, 1997-2016, aantal en % in het totaal

Gemeente	Migraties naar Wallonië (1997-2016)	% van het totaal	% gecumuleerd
Stad Brussel	36 117	12,4	12,4
Schaarbeek	29 623	10,1	22,5
Elsene	26 747	9,2	31,7
Anderlecht	26 357	9,0	40,7
Ukkel	25 458	8,7	49,4
Sint-Jans-Molenbeek	17 020	5,8	55,3

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

5.3.3. Migratiesaldi van de gemeenten van het BHG met Wallonië

Voor alle 19 Brusselse gemeenten samen is het migratiesaldo met Wallonië tussen 2000 en 2005 (figuur 5.1) een stuk groter geworden, i.e. van -2 500 tot -5 000 eenheden. Sinds 2007 is het saldo vrij stabiel en schommelt het tussen -4 000 en -5 000 eenheden.

Met uitzondering van Elsene, Etterbeek en Sint-Gillis tussen 1997 en 2001 is het migratiesaldo negatief voor elk van de 4 perioden en voor elke Brusselse gemeente (figuren 5.18 tot 5.21). Dit betekent dus dat elke Brusselse gemeente inwoners verliest aan Wallonië onder invloed van de interne migraties.

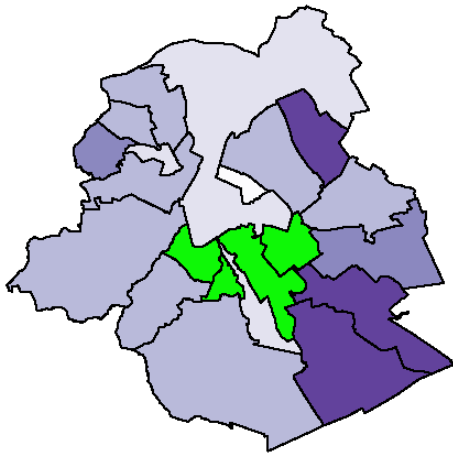
Tussen 1997 en 2001 krijgen de 3 voornoemde gemeenten er inwoners bij ten opzichte van Wallonië (figuur 5.18). De andere 16 gemeenten verliezen inwoners, maar die verliezen blijven beperkt, behalve voor Evere, Oudergem en Watermaal-Bosvoorde. Globaal verliezen de gemeenten van de tweede kroon meer inwoners dan de meer centraal gelegen gemeenten.

De ruimtelijke structuur is vrij stabiel tijdens de volgende drie perioden van vijf jaar (figuren 5.19 tot 5.21). Het migratiesaldo met Wallonië is kleiner geworden in (bijna) alle Brusselse gemeenten, en daarbij vinden we de kleinste waarden (de meest negatieve waarden) in de gemeenten van de tweede kroon (Evere, Vorst, Watermaal-Bosvoorde, Ganshoren). De centrale gemeenten en beide Woluwes verliezen de minste inwoners ten opzichte van Wallonië voor elk van de drie perioden van vijf jaar.

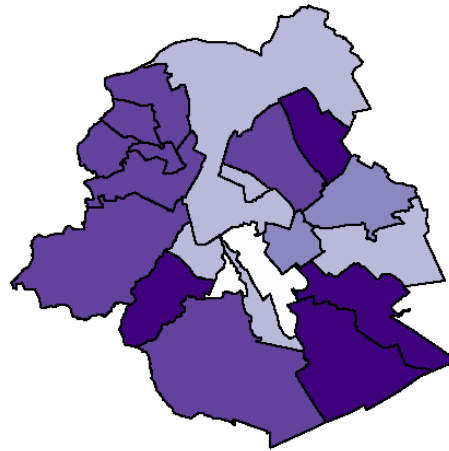
In tegenstelling met de waarnemingen betreffende de stromen (5.3.1. en 5.3.2.) vinden we in de ruimtelijke structuur van de migratiesaldi geen tegenstelling tussen zuidoost en noordwest, maar veeleer tussen centrum en periferie. De Brusselse gemeenten die de meeste inwoners verliezen ten opzichte van Wallonië, liggen alle binnen de tweede kroon, met inbegrip van de gemeenten in het noordwesten waar de intensiteit van de migratiestromen met Wallonië weliswaar minder uitgesproken is.

Figuren 5.18 tot 5.21: Migratiesaldo per 1 000 inwoners van de gemeenten van het BHG voor de migraties met Wallonië, per 5-jaarsperiode (in %)

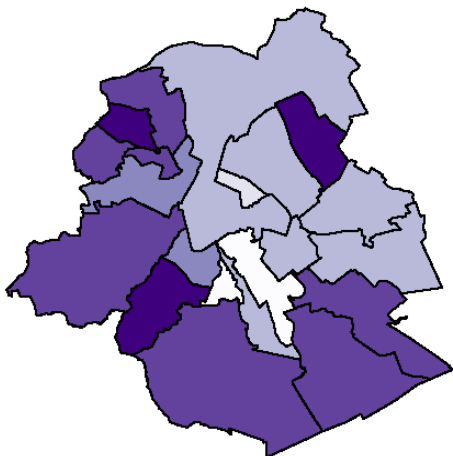
1997-2001

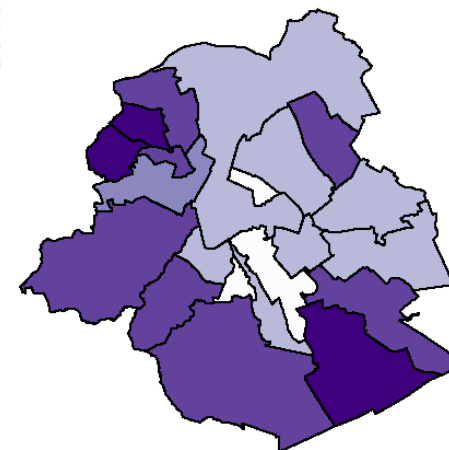
2002-2006

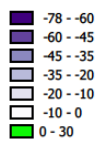
2007-2011

2012-2016

Légende

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

6. Migratiestromen tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Vlaams Gewest

6.1. SYNTHESE VAN DE MIGRATIES TUSSEN BEIDE GEWESTEN IN DE VIER STUDIEPERIODES

Tussen 1 januari 1997 en 31 december 2016 hebben jaarlijks gemiddeld (afgerond) 18 700 inwoners het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) verlaten om zich in het Vlaams Gewest (VG) te vestigen versus 11 700 voor de omgekeerde beweging, van VG naar BHG.

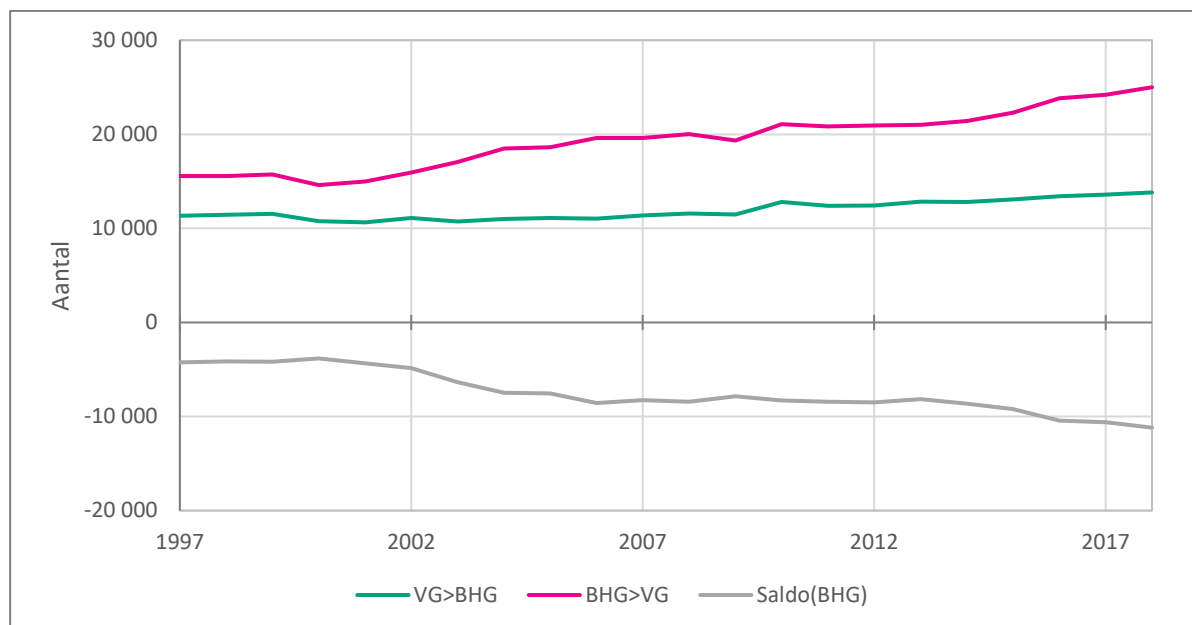
Die algemene gemiddelden verhullen de evolutie in de tijd. In de 20 jaar tussen 1997 en 2017 gaat de evolutie van afgerond 15 400 naar 24 200 migraties BHG>VG, en van 11 200 naar 13 600 migraties VG>BHG. De migratie-intensiteit – als som van de wederzijdse migraties – is daardoor duidelijk toegenomen, van bijna 27 000 eenheden in 1997 naar bijna 38 000 in 2017 (figuur 6.1).

Omgerekend per bestudeerde 5-jaarsperiode is er voor de migratie BHG>VG (van het hoofdstedelijke gewest naar het Vlaams Gewest) een duidelijk opgaande curve, gaande van jaarlijks gemiddeld 15 100 eenheden voor de periode 1997-2001 naar 21 900 voor 2012-2016; voor VG>BHG is dat een licht opgaande curve van 11 000 naar 12 900. In die 4 onderscheiden periodes is het saldo van de migraties tussen BHG en VG positief voor VG, derhalve negatief voor BHG (figuur 6.2).

In relatie tot de bevolking evolueert het jaarlijks gemiddelde saldo voor het Vlaams Gewest van +0,7 per 1000 eenheden van de bevolking (+0,7‰) in 1997-2001 naar +1,4‰ in 2012-2016. Voor de jaarlijks gemiddelde migratie-intensiteit noteren we hier een evolutie van 4,5‰ naar 5,4‰.

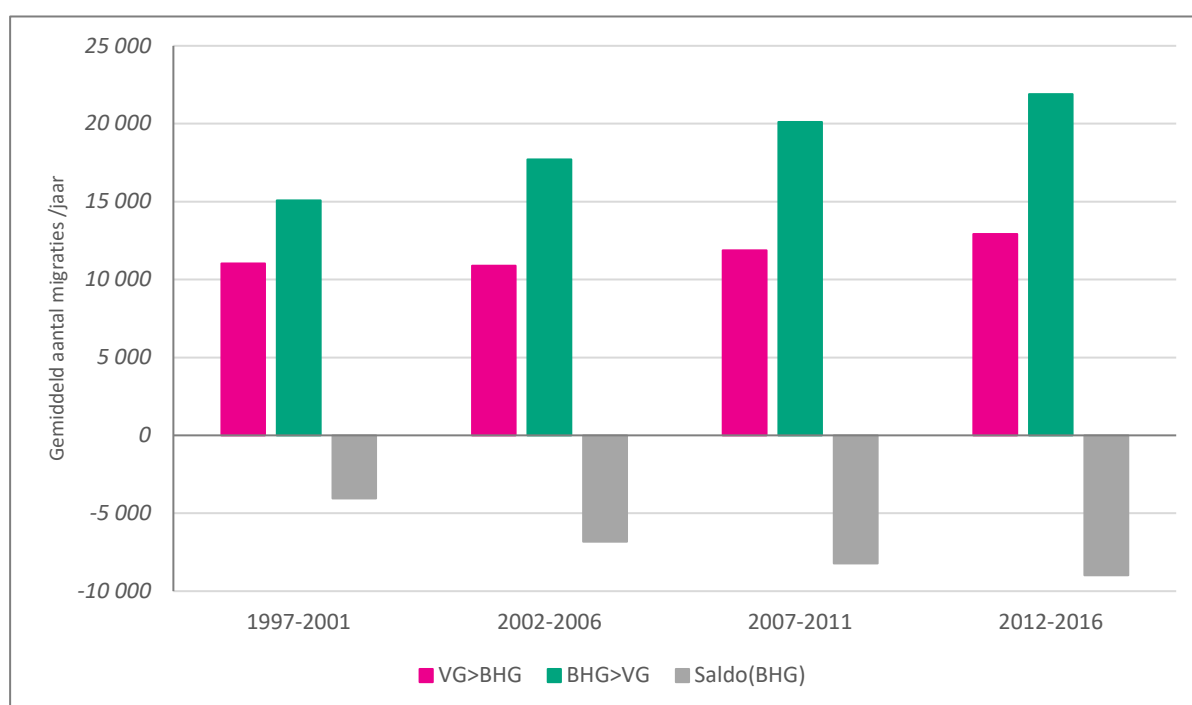
Omgekeerd evolueert het jaarlijks gemiddelde saldo voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van -4,3‰ in 1997-2001 naar -7,7‰ in 2012-2016; voor de jaarlijks gemiddelde migratie-intensiteit is dat resp. 27‰ en 30‰.

Figuur 6.1: Jaarlijkse evolutie van de migraties tussen het Vlaams Gewest (VG) en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) en migratiesaldo voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1997-2018, aantallen

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 6.2: Evolutie van de migratiestromen tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) en het Vlaams Gewest (VG) en saldo voor BHG, gemiddeld jaarlijks aantal per 5-jaarsperiode

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

6.2. MIGRATIES TUSSEN HET BHG EN GEMEENTEN VAN HET VLAAMS GEWEST

6.2.1. Migraties vanuit BHG naar gemeenten van het Vlaams Gewest - Aankomsten

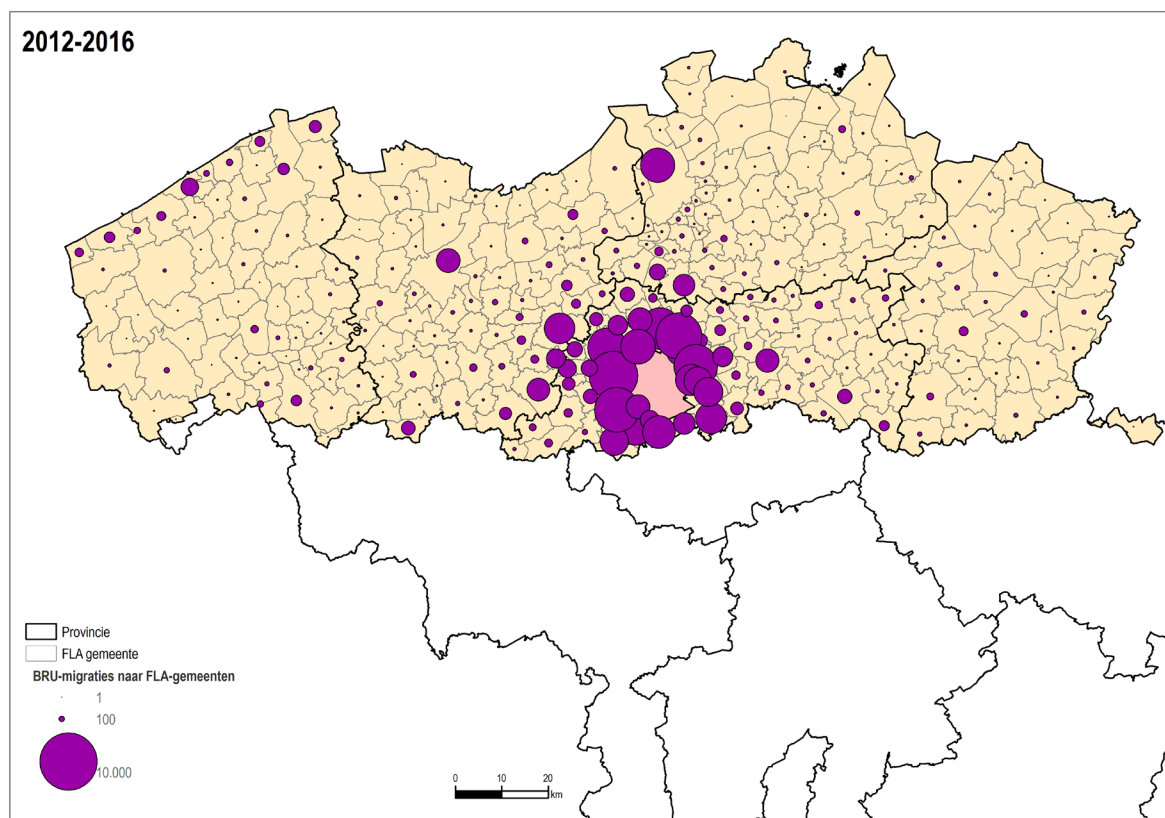
Van 1 januari 2012 tot 31 december 2016 zijn 109 500 migraties geregistreerd vanuit het hoofdstedelijke gewest (BHG) naar gemeenten van het Vlaams Gewest (VG), omgerekend 21 900 op jaarbasis.

Zoals bij de migraties tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) en Wallonië is er ook hier vooral aanduiding van periurbanisatie van het hoofdstedelijke gebied. Vooral de Vlaamse gemeenten dicht rond BHG ontvangen vele migranten van daaruit (figuur 6.3).

Daarnaast komen enkele grote Vlaamse steden als bestemming in de kijker: Antwerpen, Aalst, Gent, Leuven, Mechelen en Oostende.

Merk op dat ook kleinere steden als Ninove, Denderleeuw en Geraardsbergen in de Denderstreek, of Tienen en Landen in Vlaams-Brabant, aangemerkt zijn als belangrijke plaatsen van bestemming.

Figuur 6.3 : Migratie van BHG naar gemeenten van het Vlaams Gewest, 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De groep van Vlaamse gemeenten die de tophelft van de aankomsten vanuit het hoofdstedelijke gewest cumuleren in 1997-2016, zijn – op Antwerpen na – allemaal samengesteld uit gemeenten uit de zogenaamde 'Vlaamse Rand' rond BHG (tabel 6.1).

Tabel 6.1: Vlaamse gemeenten die de tophelft van de aankomsten vanuit BHG cumuleren, 1997-2016, aantal en % in het totaal

NIS-code	Gemeente	N	% in totaal	% gecumuleerd
23016	Dilbeek	24 107	6,4	6,4
23088	Vilvoorde	22 208	5,9	12,4
23077	Sint-Pieters-Leeuw	21 178	5,7	18,0
23094	Zaventem	19 490	5,2	23,2
23025	Grimbergen	18 329	4,9	28,1
23002	Asse	15 953	4,3	32,4
23102	Wemmel	13 199	3,5	35,9
11002	Antwerpen	12 451	3,3	39,3
23101	Sint-Genesius-Rode	11 739	3,1	42,4
23003	Beersel	11 267	3,0	45,4
23099	Kraainem	10 398	2,8	48,2
23062	Overijse	10 306	2,8	50,9
	...			
	Vlaams Gewest (totaal)	374 269	100,0	

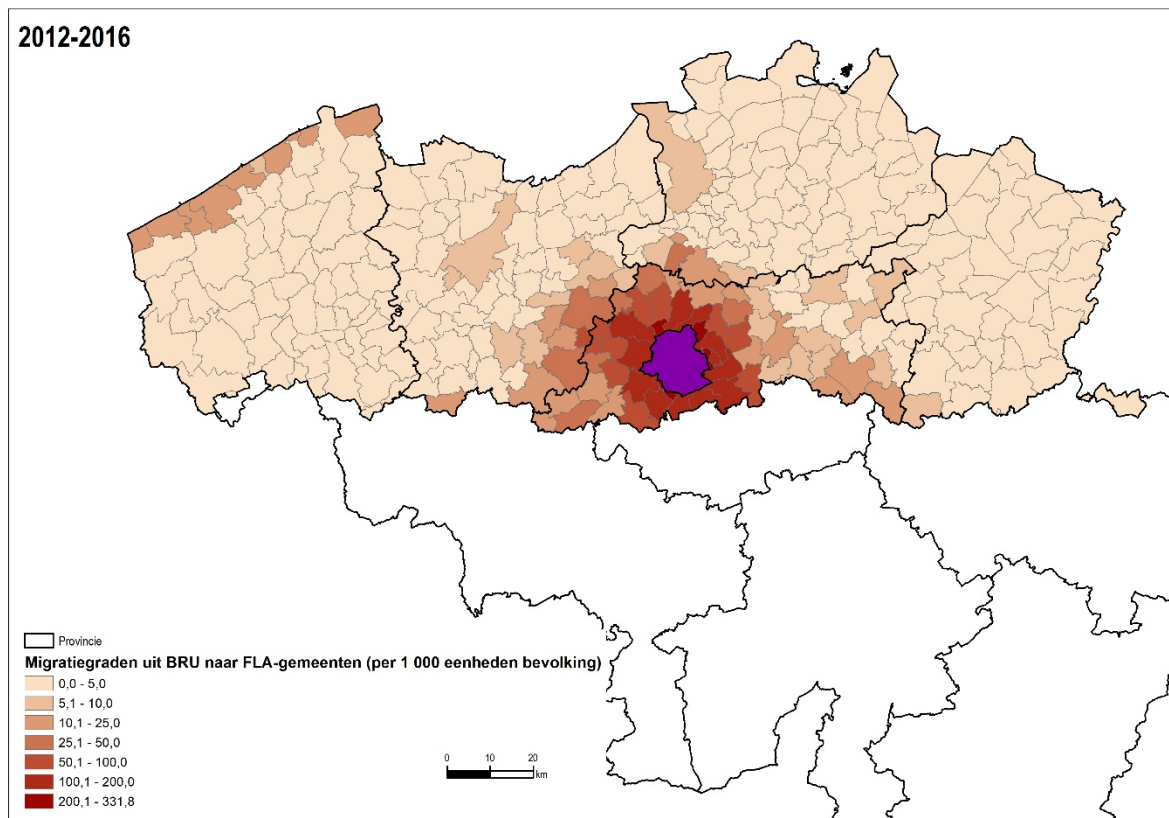
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De volgende kaart relateert de migraties vanuit BHG naar VG van de periode 2012-2016 aan de omvang van de bevolking in de bestemmingsplaatsen. Dit laat toe een beter zicht te verwerven op het belang van die bestemmingen bij controle voor hun bevolkingsomvang.

Opnieuw licht de Vlaamse Rand en een breder gebied daaromheen, met een belangrijke uitloper naar de Denderstreek in Oost-Vlaanderen, op (figuur 6.4).

Ook de kustgemeenten, en plaatsen als Ronse of Hoegaarden, Tienen en Landen lichten op. Die blijken overigens relatief belangrijker dan de steden Antwerpen en Gent, bij wegzuiveren van de bevolkingsomvang.

Figuur 6.4 : Immigratie uit BHG naar gemeenten van het Vlaams Gewest, 2012-2016, per 1 000 inwoners van de ontvangstgemeente (immigratiecijfer, in %)

Noot: migratiegraden BRU>FLA slaat hier op het immigratiecijfer per 1 000 inwoners van de ontvangstgemeente in het Vlaams Gewest.

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Uitgaande van de kaart met immigratiecijfers per gemeente VG voor 2012-2016, onderscheiden we een 6-tal gebieden met relatief belangrijke impact van de migraties vanuit BHG gerelateerd aan de bevolking in hun samenstellende gemeenten: 1) de brede (i.c. Vlaamse) agglomeratie rond het hoofdstedelijke gewest, 2) de Vlaamse grootsteden Antwerpen en Gent, 3) de centrumstad Leuven, 4) Tienen en de gemeenten Landen en Hoegaarden, 5) de kustgemeenten en 6) Ronse.

De Denderstreek (waaronder Aalst) alsook de gemeenten Tienen, Landen en Hoegaarden horen bij de forensenwoonzone van BHG (Vanderstraeten en Van Hecke, 2019). Het is daarom instructief om in een eerste stap na te gaan hoe de interregionale migraties tussen BHG en de Vlaamse gemeenten gepositioneerd zijn binnen de stadsgewesten van het Vlaams Gewest, om vervolgens een aantal Vlaamse centrumsteden of omschreven zones meer van nabij onder de loep te nemen.

Tabel 6.2 toont de evolutie – over de vier onderscheiden periodes – van het aantal migraties (N) van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) naar gemeenten van het Vlaams Gewest (VG) volgens hun indeling in deelgebieden van urbane regio's of stadsgewesten (zie Addendum 1). Ook het relatieve belang (%) van die gebieden in het geheel van de migraties BHG>VG wordt aangeduid.

Tabel 6.2 : Evolutie van de migraties uit BHG naar Vlaamse gemeenten in deelgebieden van de classificatie van stadsgewesten, studieperiodes, aantal en % in het geheel

Gebied	N gem.	N				%			
		1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016	1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016
Agglomeratie BHG (in VG)	20	47 807	55 500	62 721	68 365	63,4	62,7	62,2	62,4
Banlieue BHG (in VG)	8	3 589	4 147	4 529	5 256	4,8	4,7	4,5	4,8
Forensenwoonzone van BHG (in VG)	27	6 501	9 090	11 759	12 586	8,6	10,3	11,7	11,5
Agglomeratie GS (in VG)	28	4 402	5 276	6 235	6 290	5,8	6,0	6,2	5,7
Agglomeratie MGS (in VG)	19	4 821	5 357	5 860	6 486	6,4	6,0	5,8	5,9
Rest VG	206	8 239	9 196	9 740	10 517	10,9	10,4	9,7	9,6
Totaal VG	308	75 359	88 566	100 844	109 500	100,0	100,0	100,0	100,0

Noot: 1) BHG = Brussels Hoofdstedelijk Gewest, VG = Vlaams Gewest, GS = grote stad (in VG), MGS = middelgrote stad (in VG) volgens de indeling van stadsgewesten (Vanderstraeten en Van Hecke, 2019).

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Vooreerst is er belangrijke groei van de migraties vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar het Vlaams Gewest (BHG>VG): globaal is die migratie met zowat de helft toegenomen in de periode 2012-2016 vergeleken met 1997-2001 (index 145).

In tabel 6.2 treft vooral het toenemende relatieve belang van de forensenwoonzone van BHG (waaronder bv. Aalst, Opwijk, Tienen, Tremelo) als bestemming van BHG>VG in het Vlaams Gewest (van 8,6% in 1997-2001 naar 11,5% in 2012-2016). De aantallen zijn praktisch verdubbeld (index 194 bij vergelijking laatste met eerste periode).

Daartegenover is er daling van het relatieve belang, in weerwil van de aangroei in absolute aantallen, van de 'rest van de Vlaamse gemeenten' (resp. van 10,9% naar 9,6%).

Het relatieve belang van de hoofdstedelijke urbane regio (= agglomeratie BHG + banlieue BHG in VG) en van de agglomeraties van de Vlaamse grote (GS) en middelgrote steden (MGS) als bestemmingsplaats van de migratie BHG>VG wijzigt praktisch niet.

Tabel 6.3 geeft aanvullend voor de migratie BHG>VG meer detail voor de grote Vlaamse steden apart als bestemming, naast de Vlaamse Rand rond Brussel (volgens de Vlaamse bepaling met 19 randgemeenten; zie Addendum 2), de Denderstreek, de streek rond Tienen, de (overige) kustgemeenten en Ronse.

Tabel 6.3: Evolutie van de migraties uit BHG naar de grote centrumsteden en andere bestemmingsplaatsen in het Vlaams Gewest, studieperiodes, aantal en % in het geheel

Stad/Gebied	N gem.	N				%			
		1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016	1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016
Antwerpen	1	2 428	2 877	3 617	3 529	3,2	3,2	3,6	3,2
Gent	1	1 231	1 532	1 548	1 761	1,6	1,7	1,5	1,6
Brugge	1	470	425	394	414	0,6	0,5	0,4	0,4
Leuven	1	1 029	1 314	1 329	1 660	1,4	1,5	1,3	1,5
Mechelen	1	1 013	1 382	1 487	1 409	1,3	1,6	1,5	1,3
Vlaamse Rand	19	46 488	54 011	61 133	66 981	61,7	61,0	60,6	61,2
Denderstreek	4	2 752	4 238	5 812	6 020	3,7	4,8	5,8	5,5
Tienen, Landen, Hoegaarden	3	521	679	880	1 023	0,69	0,77	0,87	0,93
Kust (excl. Brugge)	9	3 338	3 170	3 011	2 993	4,4	3,6	3,0	2,7
Ronse	1	418	866	818	607	0,6	1,0	0,8	0,6
Rest VG	267	15 671	18 072	20 815	23 103	20,8	20,4	20,6	21,1
Totaal VG	308	75 359	88 566	100 844	109 500	100,0	100,0	100,0	100,0

Noot: Denderstreek omvat de gemeenten Aalst, Denderleeuw, Ninove, Geraardsbergen; zij horen samen met Tienen, Landen en Hoegaarden tot de forensenwoonzone van BHG (cf. Vanderstraeten en Van Hecke, 2019).

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Het relatieve belang van de grootstad Antwerpen als bestemmingsplaats voor de migratie BHG>VG was licht toegenomen in de periode 2007-2011, maar is in de meer recente periode 2012-2016 opnieuw licht gedaald. In de overige grote Vlaamse steden is er weinig evolutie op dit vlak.

Meest opvallend is de toename van het relatieve belang van de Denderstreek als bestemming voor de migratie BHG>VG (van 3,7% in 1997-2001 naar 5,8% en 5,5% in de meer recente periodes). Ook qua aantallen is er belangrijke stijging van de migratie vanuit BHG naar de Denderstreek (index 219 bij vergelijking van de laatste met de eerste periode versus index 145 voor de totale migratie).

Een lichte stijging van het relatieve belang van de streek rond Tienen wordt ook vastgesteld (index 196). Daartegenover is er daling van het relatieve belang van de kustgemeenten in deze.

Ronse staat enigszins apart, met een opvallende stijging (bijna een verdubbeling) van de aantallen die naar die Oost-Vlaamse faciliteitengemeente vanuit BHG migreerden halfweg de jaren 2000, en het dalend aantal (en relatieve belang) in de jaren erna.

6.2.2. Migraties van gemeenten in het Vlaams Gewest naar het BHG - Vertrekken

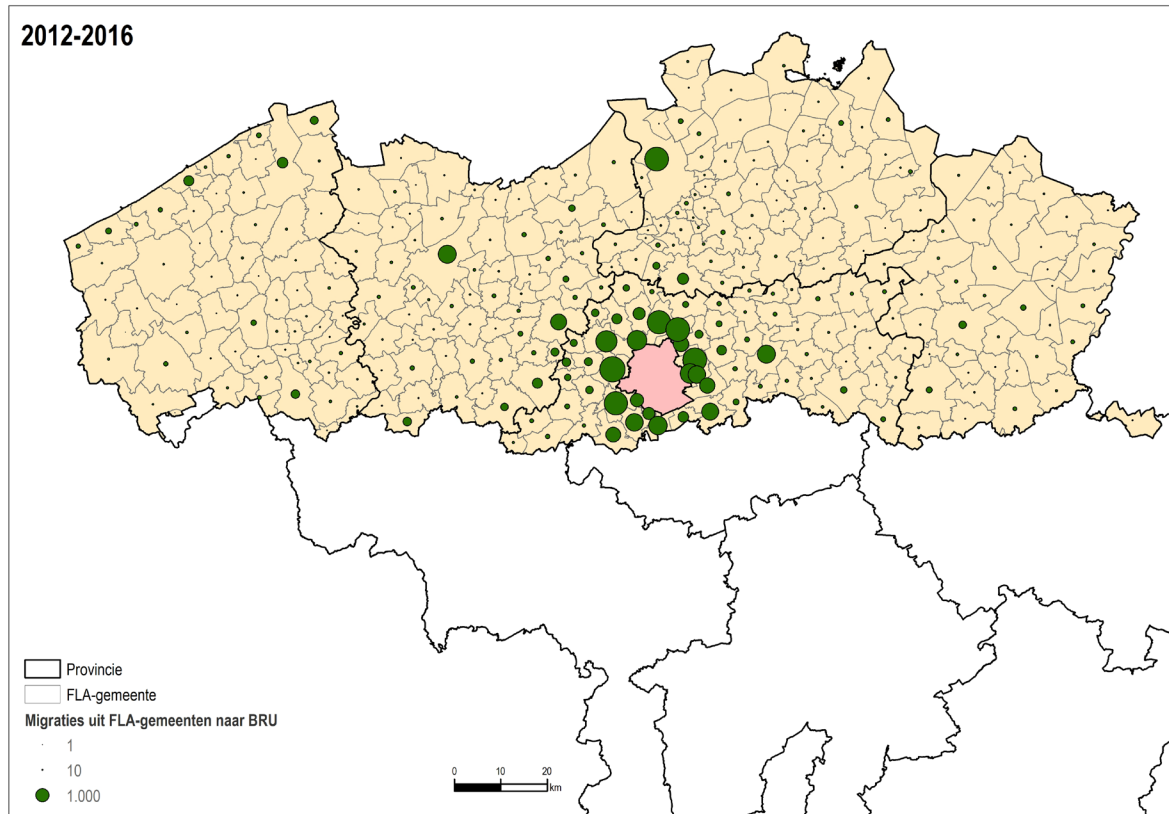
Van 1 januari 2012 tot 31 december 2016 zijn 64 600 migraties geregistreerd vanuit gemeenten van het Vlaams Gewest naar het hoofdstedelijke gewest (BHG), omgerekend 12 900 op jaarbasis.

Figuur 6.5 vormt zowat het spiegelbeeld van figuur 6.3 in de zin dat tal van gemeenten met belangrijke vertrekken naar BHG ook de gemeenten zijn met veel aankomsten vanuit BHG. Zoals al opgemerkt voor de interregionale bewegingen tussen BHG en Wallonië, is er ook hier veel interactie

over en weer in praktisch dezelfde groep van Vlaamse gemeenten: tal van gemeenten in de zgn. Vlaamse Rand rond BHG, de grotere Vlaamse steden en kustgemeenten.

Ook vanuit de Denderstreek (i.c. Aalst, Denderleeuw, Ninove en Geraardsbergen) zijn er relatief veel emigraties naar BHG. Voor Tienen en omstreken is dat eerder beperkt.

Figuur 6.5 : Emigraties uit gemeenten van het Vlaams Gewest naar het BHG, 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Als we ganse observatieperiode overschouwen, van 1997 tot en met 2016, dan komen opnieuw tal van gemeenten in de zgn. Vlaamse Rand rond BHG in ogenschouw als toppers van waaruit gemigreerd wordt naar BHG, benevens de grote Vlaamse steden Antwerpen, Gent, Leuven (tabel 6.4).

Tabel 6.4 : Vlaamse gemeenten die de tophelft van de vertrekken naar BHG cumuleren, 1997-2016, aantal en % in het totaal

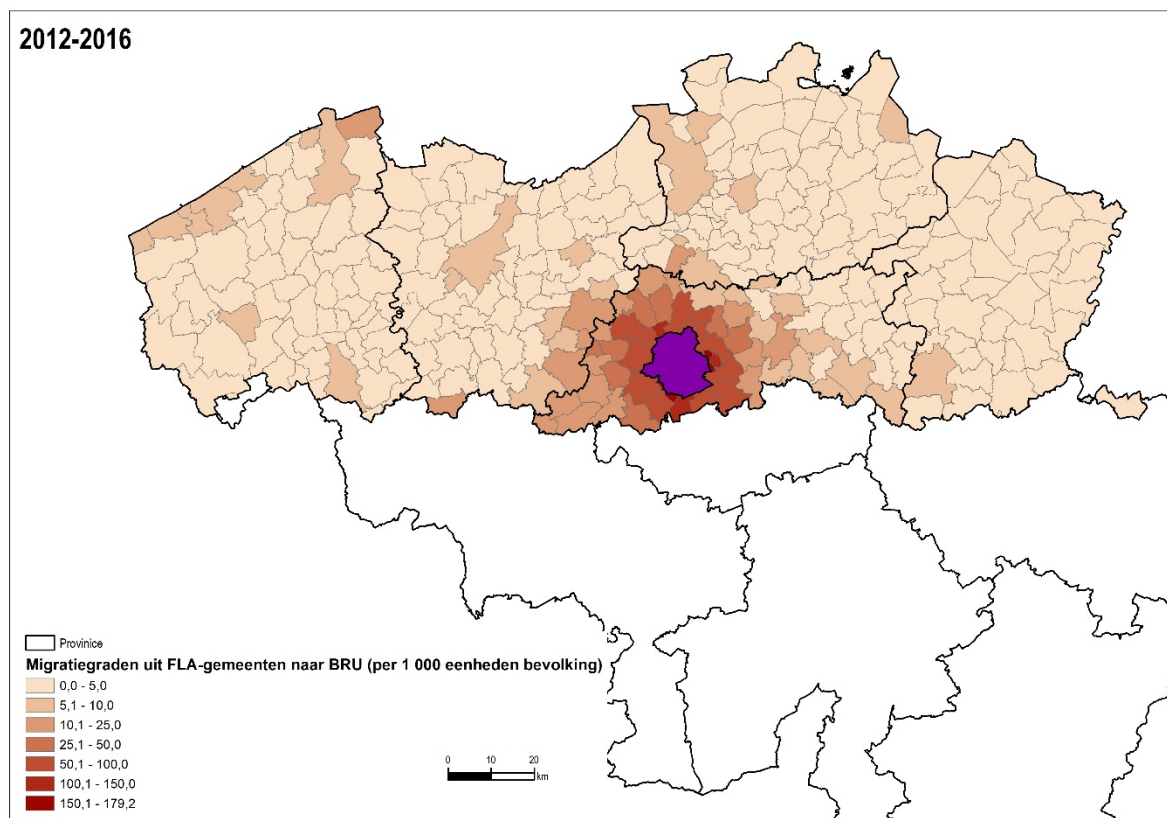
NIS-code	Gemeente	N	% in totaal	% gecumuleerd
23016	Dilbeek	13 405	5,7	5,7
11002	Antwerpen	12 059	5,2	10,9
23077	Sint-Pieters-Leeuw	10 820	4,6	15,5
23088	Vilvoorde	10 647	4,6	20,1
23094	Zaventem	10 547	4,5	24,6
23025	Grimbergen	10 245	4,4	29,0
23002	Asse	8 574	3,7	32,7
23102	Wemmel	7 796	3,3	36,0
23099	Kraainem	7 571	3,2	39,2
23101	Sint-Genesius-Rode	7 461	3,2	42,4
44021	Gent	6 837	2,9	45,3
23003	Beersel	6 207	2,7	48,0
24062	Leuven	6 108	2,6	50,6
	...			
	Vlaams Gewest (totaal)	233 660	100,0	

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De emigratiecijfers (per 1 000 inwoners) voor de bewegingen vanuit gemeenten van het Vlaams Gewest naar BHG in 2012-2016 tonen nogmaals het belang van de interacties tussen de zgn. Vlaamse Rand en de hoofdstedelijke regio. Bij uitbreiding geldt dat ook voor het zuidoostelijke deel van de provincie Vlaams-Brabant (Leuven - Tienen) en verder oostwaarts naar Sint-Truiden in Limburg (figuur 6.6).

Er is ook aanduiding van verhoogde emigratiecijfers in de grote Vlaamse steden (Antwerpen, Gent, Leuven, Kortrijk), kustgemeenten (inzonderheid Knokke-Heist), de Denderstreek (Aalst, Denderleeuw, Ninove).

Figuur 6.6 : Emigratie uit gemeenten van het Vlaams Gewest naar BHG, 2012-2016, per 1 000 inwoners van de vertrekgemeente (emigratiecijfer, in ‰)

Noot: migratiegraden FLA>BRU slaat hier op het emigratiecijfer per 1 000 inwoners van de vertrekgemeente in het Vlaams Gewest.

Bron : Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Hieronder een analoge indeling van vertrekzones naar BHG als aankomstzones van migraties uit BHG (supra).

Tabel 6.5 toont de evolutie – over de 4 onderscheiden periodes – van het aantal migraties (N) van het Vlaams Gewest (VG) naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) volgens de indeling van Vlaamse gemeenten in deelgebieden van urbane regio's. Ook het relatieve belang (%) van die gebieden in het geheel van de migraties VG>BHG wordt aangeduid.

Tabel 6.5 : Evolutie van de migraties uit BHG naar Vlaamse gemeenten in in deelgebieden van de classificatie van stadsgewesten, studieperiodes, aantal en % in het geheel

Gebied	N gem.	N				%			
		1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016	1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016
Agglomeratie BHG (in VG)	20	30 778	30 573	33 473	36 159	55,8	56,2	56,2	56,0
Banlieue BHG (in VG)	8	2 338	2 130	2 416	2 667	4,2	3,9	4,1	4,1
Forensenwoonzone van BHG (in VG)	27	4 281	3 848	4 689	5 694	7,8	7,1	7,9	8,8
Agglomeratie GS (in VG)	28	5 279	5 695	5 932	5 940	9,6	10,5	10,0	9,2
Agglomeratie MGS (in VG)	19	4 838	4 891	5 266	5 681	8,8	9,0	8,8	8,8
Rest VG	206	7 612	7 274	7 762	8 444	13,8	13,4	13,0	13,1
Totaal VG	308	55 126	54 411	59 538	64 585	100,0	100,0	100,0	100,0

Noot: 1) BHG = Brussels Hoofdstedelijk Gewest, VG = Vlaams Gewest, GS = grote stad (in VG), MGS = middelgrote stad (in VG) volgens de indeling van urbane regio's (Vanderstraeten en Van Hecke, 2019).

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Merk ook hier een belangrijke aangroei over de vier studieperiodes van de migratie VG>BHG. De toename is wel meer bescheiden dan de omgekeerde migratie ($\text{index}(\text{periode4}/\text{periode1}) = 117$ voor VG>BHG versus index 145 voor BHG>VG).

Tabel 6.5 toont het (licht) toenemende belang van de forensenwoonzone van BHG als herkomstplaats van de migratie VG>BHG (van 7,8% in 1997-2001 naar 8,8% in 2012-2016 van de vertrekken VG>BHG). In aantallen bedraagt stijging ca. 1.400 eenheden als we periode-4 (2012-2016) vergelijken met periode-1 (1997-2001).

Begin jaren 2000 was er ook een stijging van het relatieve belang van de agglomeraties van de grootsteden Antwerpen en Gent als vertrekzones in de migratie VG>BHG (van 9,6% in 1997-2001 naar 10,5% in 2002-2006), maar nadien is het aandeel voor dit deelgebied weer gedaald (9,2% in 2012-2016). Merk op dat niettemin de aantallen zijn blijven toenemen.

Tabel 6.6 geeft aanvullend voor de migratie VG>BHG meer detail voor de grote Vlaamse steden apart als herkomstgebied, naast de Vlaamse Rand rond Brussel (volgens de Vlaamse bepaling met 19 randgemeenten), de Denderstreek, de streek rond Tienen, de (overige) kustgemeenten en Ronse.

Tabel 6.6: Evolutie van de migraties uit BHG naar de grote centrumsteden en andere bestemmingsplaatsen van belang in het Vlaams Gewest, studieperiodes, aantal en % in het geheel

Stad/Gebied	N gem.	N				%			
		1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016	1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016
Antwerpen	1	2 739	3 094	3 161	3 065	5,0	5,7	5,3	4,7
Gent	1	1 530	1 720	1 824	1 763	2,8	3,2	3,1	2,7
Brugge	1	559	520	706	642	1,0	1,0	1,2	1,0
Leuven	1	1 358	1 463	1 501	1 786	2,5	2,7	2,5	2,8
Mechelen	1	636	736	826	725	1,2	1,4	1,4	1,1
Vlaamse Rand	19	29 918	29 800	32 944	35 443	54,3	54,8	55,3	54,9
Denderstreek	4	1 730	1 574	2 107	2 594	3,1	2,9	3,5	4,0
Tienen, Landen, Hoegaarden	3	398	329	345	417	0,7	0,6	0,6	0,6
Kust (excl. Brugge)	9	1 824	1 707	1 701	1 682	3,3	3,1	2,9	2,6
Ronse	1	547	411	462	423	1,0	0,8	0,8	0,7
Rest VG	267	13 887	13 057	13 961	16 045	25,2	24,0	23,4	24,8
Totaal VG	308	55 126	54 411	59 538	64 585	100,0	100,0	100,0	100,0

Noot: Denderstreek omvat de gemeenten Aalst, Denderleeuw, Ninove, Geraardsbergen; zij horen samen met Tienen, Landen en Hoegaarden tot de forensenwoonzone van BHG (cf. Vanderstraeten en Van Hecke, 2019).

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De belangrijkste stijger qua belang overheen de onderscheiden perioden is wederom de Denderstreek (stijging van het aandeel van 3,1% voor 1997-2001 naar 4% voor 2012-2016). In aantallen gaat het om een aangroei met 50% (index 2012-2016/1997-2001 = 150 vs. index 117 voor het VG als geheel).

Het gebied van de kustgemeenten (index 92) en ook Ronse (index 77) zitten hier bij de dalers, wat ook weerspiegeld wordt in de daling van hun relatief belang als herkomstgebied voor de migratie VG>BHG.

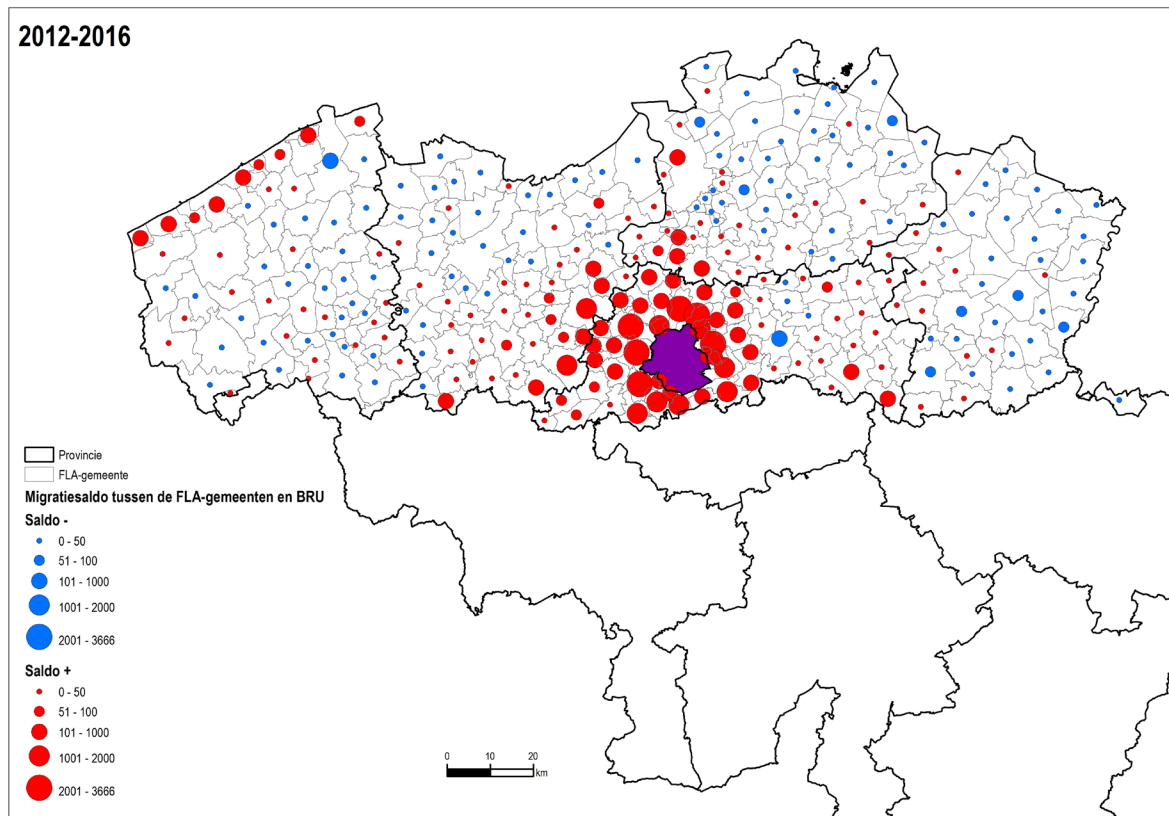
6.2.3. Migratiesaldi van gemeenten van het Vlaams Gewest met het BHG

Het migratiesaldo geeft het verschil van de immigraties en emigraties van en naar een omschreven gebied, i.c. de immigraties vanuit BHG naar de Vlaamse (steden en) gemeenten, en omgekeerd, de emigraties vanuit de Vlaamse gemeenten naar BHG.

In de periode 2012-2016 waren er in totaal 109 500 immigraties vanuit BHG naar Vlaamse gemeenten versus 64 400 emigraties naar BHG. Dit geeft per saldo een aanwinst van 44 900 voor het Vlaams Gewest (afgerond gemiddeld +9.000 op jaarbasis).

In relatie tot de bevolking verdubbelde het saldo van de migraties tussen BHG en VG voor het Vlaams Gewest van +0,7% in 1997-2001 naar +1,4 % in 2012-2016, met vooral stijging in de jaren aan het begin 2000.

Figuur 6.7 : Migratiesaldo van de gemeenten van het Vlaams Gewest voor de migraties met BHG, 2012-2016, aantal

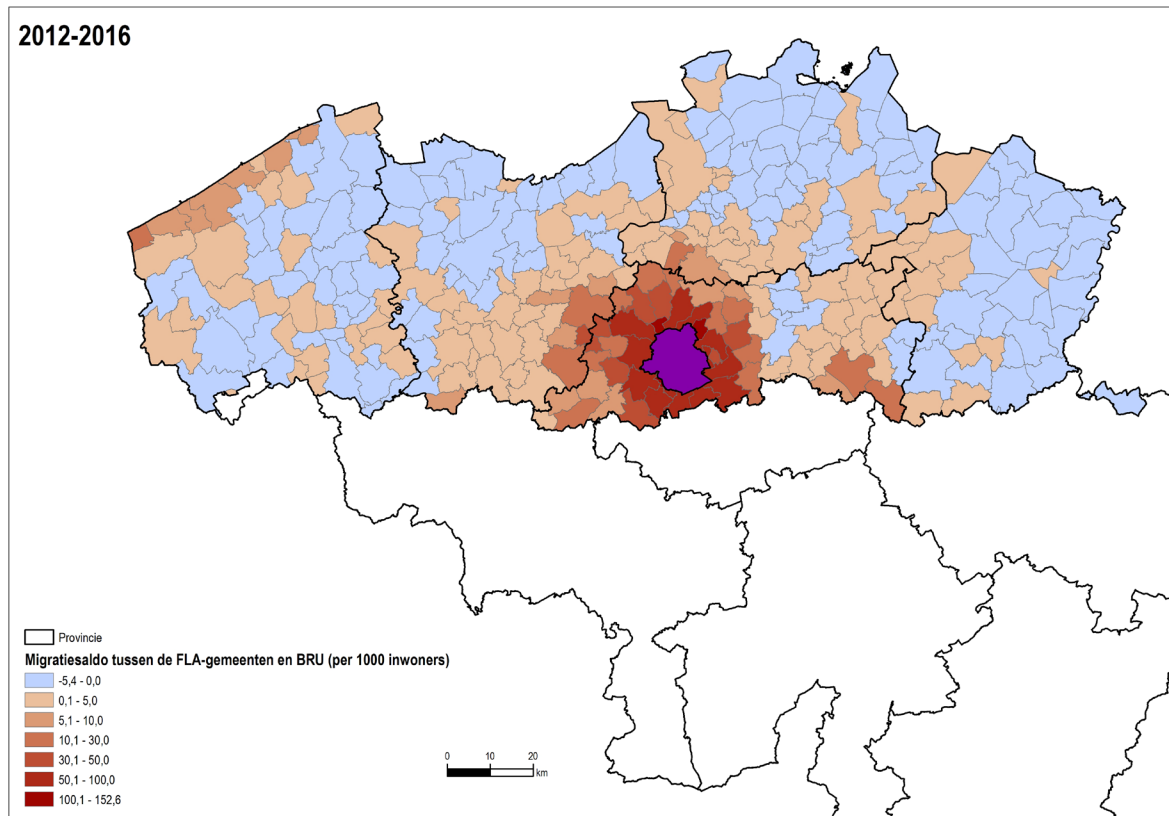
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tal van gemeentelijke migratiesaldi voor de periode 2012-2016 zijn in balans of positief (179/308 = 58%), de overige zijn negatief (129/308 = 42%). Positieve saldi vinden we in en rond de Vlaamse Rand rond BHG – en inzonderheid aan de noordelijke en westelijke zijde van BHG, in de Denderstreek, in Tienen en omgeving, aan de kust en – zij het beperkter qua omvang – ook wel in steden als Antwerpen en Sint-Niklaas.

Het positieve saldo voor de rand rond BHG kan gelezen worden als uitdrukking van 1) de klassiek gekende vorm van periurbanisatie, met verhuis van tal van begoede gezinnen op middelbare leeftijden naar de stadsrand (Vlaamse Rand), en 2) een (meer recente) verhuisbeweging verder weg uit het hoofdstedelijke gewest naar meer gemeenten waar het goedkoper wonen is (Denderstreek, Tienen).

Merk ook op dat het saldo van de bewegingen negatief is voor Gent, Brugge en Leuven, en maar beperkt positief voor Antwerpen (figuur 6.7). Het laat zich inderdaad aanzien dat de migraties tussen BHG en Vlaamse grote steden een weerspiegeling is van wederzijdse in- en uit bewegingen die ofwel min of meer in balans liggen dan wel positief of negatief uitvallen, dus zonder algemene lijn daarin.

Figuur 6.8 : Migratiesaldo van de gemeenten van het Vlaams Gewest voor de migraties met BHG, 2012-2016, cijfer per 1000 inwoners (%o)

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Het migratiesaldo (voor de bewegingen van 2012-2016) afgezet tegenover het aantal inwoners van de gemeente illustreert vooral de sterke periurbanisatie rondom het hoofdstedelijke gewest, met haar brede uitlopers verderop: de Denderstreek en verderop in Zuid-Oost-Vlaanderen alsook in Vlaams-Brabant (vooral dan dicht bij BHG en verderop rond Tienen), alsmede in aanpalende delen van de provincies Antwerpen en Limburg (figuur 6.8).

Merk op dat ook negatieve saldi per 1000 inwoners zijn aangeduid in een aaneengesloten groep van gemeenten in Vlaams-Brabant, enerzijds in en rond Leuven (cf. Tremelo, Rotselaar, Holsbeek), anderzijds aan de oostzijde (Geetbets, Zoutleeuw).

Op afstand is er per saldo ook aangroei van de bevolking door migratie vanuit BHG, aan de kust en in delen van Zuid-West-Vlaanderen.

Tabel 6.7 : Evolutie van het migratiesaldo tussen BHG en in deelgebieden van de classificatie van stadsgewesten in VG, studieperiodes, aantal en % in het geheel

Gebied	N gem.	N			
		1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
Agglomeratie BHG (in VG)	20	+17 029	+24 927	+29 248	+32 206
Banlieue BHG (in VG)	8	+1 251	+2 017	+2 113	+2 589
Forensenwoonzone van BHG (in VG)	27	+2 220	+5 242	+7 070	+6 892
Agglomeratie GS (in VG)	28	-877	-419	+303	+350
Agglomeratie MGS (in VG)	19	-17	+466	+594	+805
Rest VG	206	+627	+1 922	+1 978	+2 073
Totaal VG	308	+20 233	+34 155	+41 306	+44 915

Noot: 1) BHG = Brussels Hoofdstedelijk Gewest, VG = Vlaams Gewest, GS = grote stad (in VG), MGS = middelgrote stad (in VG) volgens de indeling van urbane regio's (Vanderstraeten en Van Hecke, 2019).

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

In de recente periode (2012-2016) wordt in alle onderscheiden deelgebieden van de urbane regio's een positief saldo voor de migraties tussen BHG en de gemeenten van het Vlaams Gewest genoteerd (tabel 6.7). Dat was niet altijd aldus het geval voor de agglomeraties van de grote steden en de middelgrote steden.

Voor alle Vlaamse gemeenten samen is er sterke aangroei van het positieve migratiesaldo (index 2012-2016/1997-2001=222). De aangroei van de netto instroom is vooral bovenmatig in de brede forensenzone van het hoofdstedelijke gewest (index 310). In die zin is er heden bredere uitspreiding van de zogenaamde 'urban sprawl' (uitdeining) van het hoofdstedelijke gewest dan voorheen (Vermeiren *et al.*, 2018).

Tabel 6.8: Evolutie van het migratiesaldo tussen BHG en grote centrumsteden of andere bestemmingsplaatsen van belang in VG, studieperiodes, aantal en % in het geheel

Stad/Gebied	N gem.	N			
		1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
Antwerpen	1	-311	-217	+456	+464
Gent	1	-299	-188	-276	-2
Brugge	1	-89	-95	-312	-228
Leuven	1	-329	-149	-172	-126
Mechelen	1	+377	+646	+661	+684
Vlaamse Rand	19	+16 570	+24 211	+28 189	+31 538
Denderstreek	4	+1 022	+2 664	+3 705	+3 426
Tienen, Landen, Hoegaarden	3	+123	+350	+535	+606
Kustgemeenten (excl. Brugge)	9	+1 514	+1 463	+1 310	+1 311
Ronse	1	-129	+455	+356	+184
Rest VG	267	+1 784	+5 015	+6 854	+7 058
Totaal VG	308	+20 233	+34 155	+41 306	+44 915

Noot: Denderstreek omvat de gemeenten Aalst, Denderleeuw, Ninove, Geraardsbergen; zij horen samen met Tienen, Landen en Hoegaarden tot de forensenwoonzone van BHG (cf. Vanderstraeten en Van Hecke, 2019).

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Meest opvallend in tabel 6.8 zijn de negatieve saldi van de interactie BHG-VG voor menige grote Vlaamse stad (Gent, Brugge, Leuven). Antwerpen en vooral ook Mechelen laten hier wel positieve migratiesaldi optekenen. Voor Mechelen zien we dat trouwens terug in elke onderscheiden periode. Zo te zien is Mechelen attractief voor inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Ook de Denderstreek (index 2012-2016/1997-2001 = 335) en de regio Tienen, Landen en Hoegaarden (index 493) zijn per saldo alsmaar meer aantrekkelijke nieuwe vestigingsplaatsen voor wie het hoofdstedelijke gewest verlaat.

ADDENDUM 1 : Indeling van gemeenten volgens de classificatie van stadsgewesten, Vlaams Gewest (308 gemeenten)

Gebied	N	Gemeenten
Agglomeratie BHG (in VG)	20	Asse, Beersel, Dilbeek, Grimbergen, Halle, Hoeilaart, Machelen Overijse, Sint-Pieters-Leeuw, Steenokkerzeel, Vilvoorde, Zaventem, Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel, Wezembeek-Oppem, Kortenberg, Tervuren
Banlieue BHG (in VG)	8	Gooik, Herne, Kampenhout, Meise, Merchtem, Pepingen, Ternat, Lennik
Forensenwoonzone van BHG (in VG)	27	Bever, Galmaarden, Kapelle-Op-Den-Bos, Liedekerke, Londerzeel, Opwijk, Roosdaal, Affligem, Boortmeerbeek, Haacht, Hoegaarden, Keerbergen, Landen, Tienen, Tremelo, Aalst, Denderleeuw, Geraardsbergen, Haaltert, Herzele, Lede, Ninove, Zottegem, Erpe-Mere, Buggenhout, Lebbeke, Lierde
Agglomeratie GS (in VG)	28	Aartselaar, Antwerpen, Boechout, Boom, Borsbeek, Brasschaat, Edegem, Hemiksem, Hove, Kapellen, Kontich, Lint, Mortsel, Niel, Schelle, Schilde, Schoten, Stabroek, Wijnegem, Wommelgem, Zwijndrecht, De Pinte, Evergem, Gent, Lochristi, Melle, Merelbeke, Sint-Martens-Latem
Agglomeratie MGS (in VG)	19	Bonheiden, Mechelen, Sint-Katelijne-Waver, Oud-Turnhout, Turnhout, Herent, Leuven, Brugge, Harelbeke, Kortrijk, Kuurne, Wevelgem, Bredene, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas, Genk, Hasselt, Zonhoven

Bron: Vanderstraeten en Van Hecke, 2019.

ADDENDUM 2: Vlaamse Rand rond BHG (afbakening volgens het Vlaamse decreet)

Gebied	N	Gemeenten
Zonder taalfaciliteiten	13	Asse, Dilbeek, Grimbergen, Halle, Hoeilaart, Machelen, Meise, Merchtem, Overijse, Sint-Pieters-Leeuw, Vilvoorde, Zaventem, Tervuren
Met taalfaciliteiten	6	Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel, Wezenbeek-Oppem

6.3. MIGRATIES TUSSEN HET VLAAMS GEWEST EN DE GEMEENTEN VAN HET BHG

In dit deel geven we toelichting bij de relaties tussen het Vlaams Gewest en de gemeenten van het BHG.

6.3.1. Migraties vanuit het Vlaams Gewest naar gemeenten van het BHG - Aankomsten

Het aantal migraties vanuit het Vlaams Gewest naar gemeenten van het BHG is vrij stabiel gebleven tussen 1997 en 2017 en schommelde tussen 10 000 en 14 000 eenheden (figuur 6.1), met weliswaar een lichte stijging vanaf het einde van de jaren 2000. Het immigratiecijfer daalt echter, daar de Brusselse bevolking tijdens deze periode een aanzienlijke groei heeft gekend.

Naar welke Brusselse gemeenten lopen de stromen die afkomstig zijn vanuit het Vlaams Gewest?

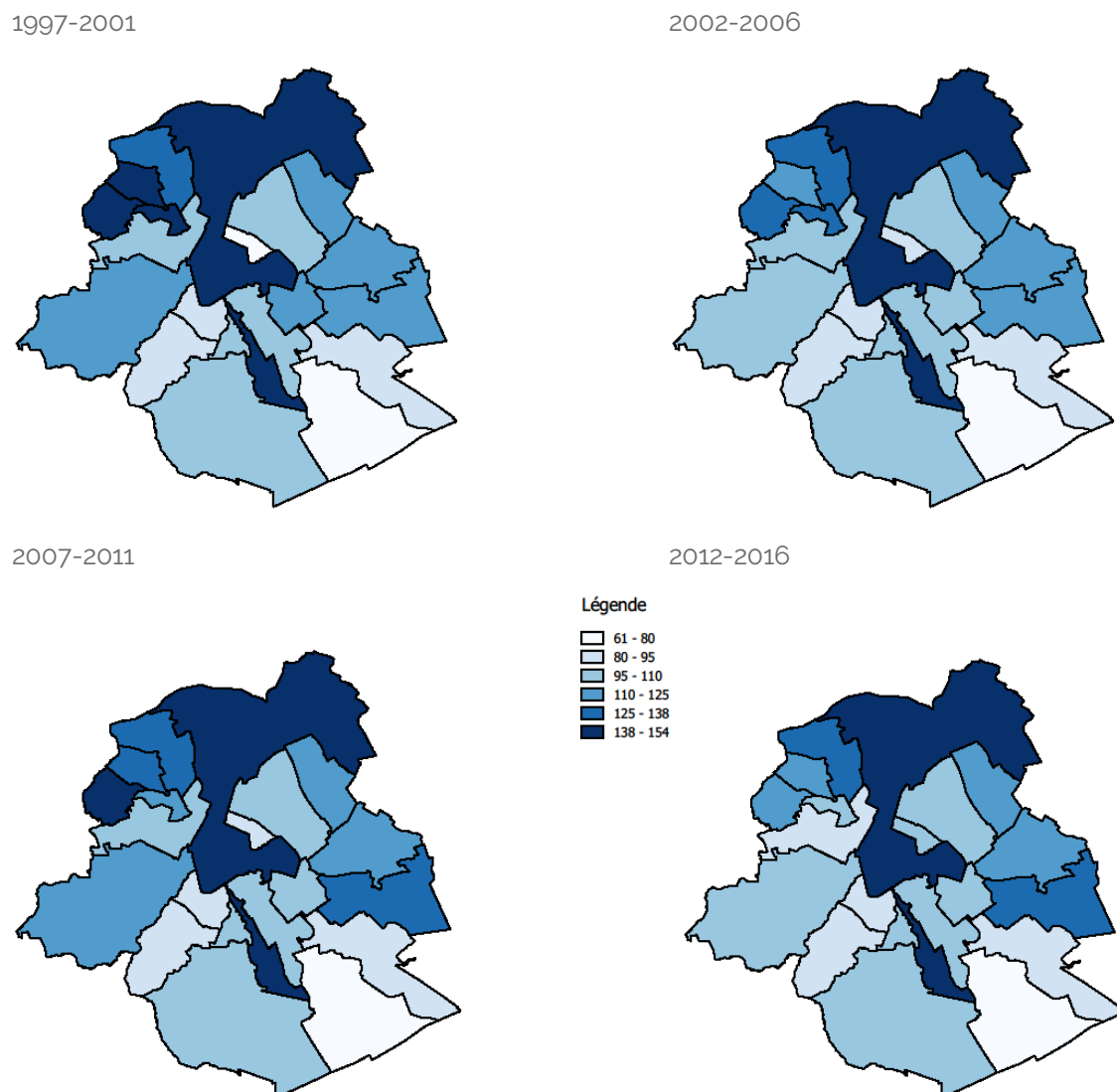
Om te beginnen verwelkomen de gemeenten met het grootste demografisch gewicht de meeste immigranten (tabel 6.9). Tussen 1997 en 2017 concentreren vijf van de negentien gemeenten meer

dan de helft van deze immigraties: de stad Brussel (bijna een vijfde van het totaal), Schaarbeek, Anderlecht, Sint-Jans-Molenbeek en Elsene.

Bekijken we de verhouding tussen het aantal aankomsten met het aantal inwoners van de bestemmingsgemeenten, dan verkrijgen we het immigratiecijfer (per 1 000 inwoners), wat de beste indicator is voor de relatieve aantrekkingskracht van de 19 gemeenten (figuren 6.10 tot 6.13). Tijdens elke periode van vijf jaar is de stad Brussel de aantrekkelijkste gemeente, gevolgd door Sint-Agatha-Berchem en Jette. Globaal zijn de gemeenten in de noordelijke helft (Sint-Agatha-Berchem tot Sint-Pieters-Woluwe) aantrekkelijker dan die in de zuidelijke helft (van Oudergem tot Sint-Jans-Molenbeek, evenals Schaarbeek en Sint-Joost-ten-Node) voor de vanuit het Vlaams Gewest afkomstige migratiestromen. In vergelijking met het immigratiecijfer vanuit Wallonië zijn er minder verschillen tussen de Brusselse gemeenten voor de migratie afkomstig vanuit het Vlaams Gewest (verhouding van 2 tegen 1 tussen de uiterste waarden, tegenover 3 tegen 1 voor de vanuit Wallonië afkomstige stromen). Tijdens elk van de 4 perioden van vijf jaar is Watermaal-Bosvoorde de minst aantrekkelijke gemeente van het gewest. Ook Oudergem, Vorst en Sint-Gillis maken deel uit van de top 5 van minst aantrekkelijke gemeenten voor personen die vanuit het Vlaams Gewest komen tijdens elk van de 4 bestudeerde perioden.

Tot besluit is de ruimtelijke structuur van de aankomststromen, relatief bekeken, binnen de Brusselse gemeenten en vanuit het Vlaams Gewest bijna het omgekeerde van de stromen die vanuit Wallonië afkomstig zijn (cf. 5.2.1.), met grotere stromen in het noorden en het westen van het BHG. Dit sluit aan bij de conclusies van de analyses die werden gemaakt met betrekking tot de sociaal-ruimtelijke verhoudingen tussen Brussel en haar periferie (De Maesschalck *et al.*, 2015).

Figuren 6.10 tot 6.13 : Immigratie uit het Vlaams Gewest naar gemeenten van het BHG, per 5-jaarsperiode, per 1 000 inwoners van de ontvangstgemeente (immigratiecijfer in ‰)

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 6.9 : Brusselse gemeenten die de tophelft van de migraties vanuit het Vlaams Gewest cumuleren, 1997-2016, aantal en % van het totaal

Gemeente	Migraties vanuit het Vlaams Gewest (1997-2016)	% van het totaal	% gecumuleerd
Brussel-Stad	43 409	18,6	18,6
Schaarbeek	23 604	10,1	28,7
Anderlecht	22 207	9,5	38,2
Sint-Jans-Molenbeek	16 336	7,0	45,2
Elsene	16 315	7,0	52,2

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

6.3.2. Migraties vanuit gemeenten van het BHG naar het Vlaams Gewest - Vertrekken

Het aantal migraties vanuit het BHG naar het Vlaams Gewest is globaal toegenomen tussen 1997 en 2017 en steeg van 15 000 tot meer dan 24 000 eenheden (figuur 6.1). Daar deze toename globaal groter is dan die van de Brusselse bevolking, vertoont het emigratiecijfer naar het Vlaams Gewest globaal gezien een stijging.

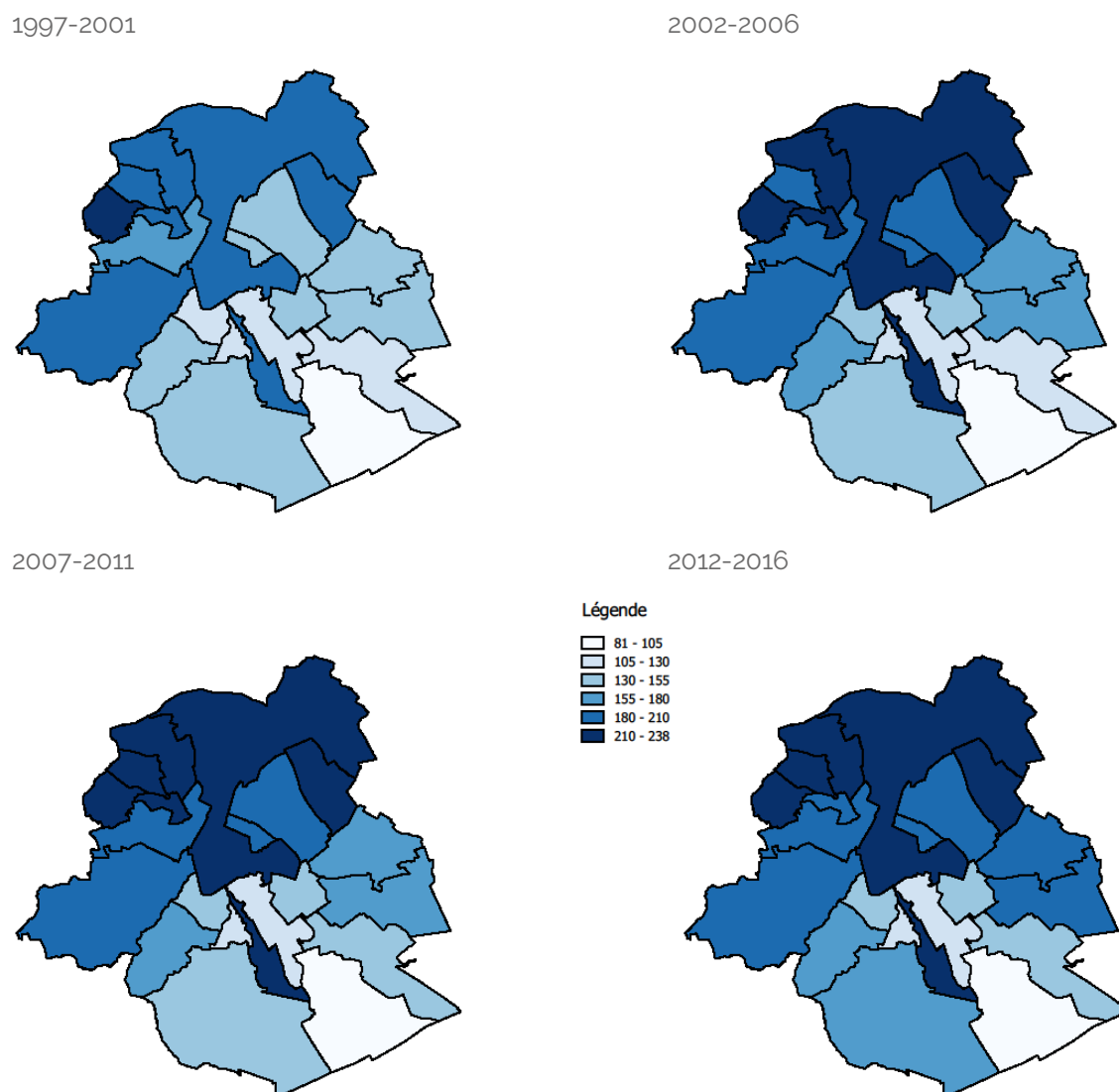
Vanuit welke Brusselse gemeenten vertrekken de migratiestromen in de richting van het Vlaams Gewest?

Ook hier is het vanuit de gemeenten met het grootste demografische gewicht dat de meeste emigraties in de richting van het Vlaams Gewest vertrekken. Tussen 1997 en 2017 concentreerden vijf van de negentien gemeenten meer dan de helft van deze emigraties (tabel 6.10): de stad Brussel (meer dan een zesde van het totaal), Schaarbeek, Anderlecht, Sint-Jans-Molenbeek en Ukkel. Het zijn dezelfde gemeenten die ook de meeste migraties naar het Vlaams Gewest sturen.

Bekijken we de verhouding tussen het aantal vertrekken met het aantal inwoners in de herkomstgemeente, dan verkrijgen we het emigratiecijfer van elk van de 19 gemeenten (figuren 6.14 tot 6.17). De kaarten van deze indicator tonen twee belangrijke elementen: enerzijds een zeer duidelijke structuur noordwest/zuidoost en, anderzijds, een algemene toename van de emigratiecijfers tijdens de 4 opeenvolgende perioden in de richting van het Vlaams Gewest. De gemeenten in de noordelijke en westelijke helft zijn verhoudingsgewijs de gemeenten die de meeste migranten naar het Vlaams Gewest sturen. Onder die gemeenten springen Sint-Agatha-Berchem, Jette, de Stad Brussel, Koekelberg en Ganshoren in het oog met bijzonder hoge emigratiecijfers. Anderzijds sturen Elsene en, a fortiori, Watermaal-Bosvoorde relatief weinig migranten naar het Vlaams Gewest. De verhouding tussen de gemeenten die de meeste en de minste migranten sturen, schommelt tussen 2,5 en 3 in functie van de bestudeerde periode van vijf jaar.

We zien dus dezelfde ruimtelijke structuur voor de immigratie vanuit het Vlaams Gewest: een tegenstelling noordwest / zuidoost, met omgekeerde waarden ten opzichte van de vaststellingen in de richting van Wallonië (cf. 5.3.2.). Het zijn immers de gemeenten in het noorden en het westen van het BHG die de meeste migraties naar het Vlaams Gewest sturen, terwijl dat voor Wallonië de gemeenten in het zuiden en het oosten zijn.

Figuren 6.14 tot 6.17 : Emigratie uit de gemeenten van het BHG naar het Vlaams Gewest, per 5-jaarsperiode, per 1 000 inwoners van de vertrekgemeente (emigratiecijfer in %)

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 6.10 : Brusselse gemeenten die de tophelft van de migraties vanuit het BHG naar het Vlaams Gewest cumuleren, 1997-2016, aantal en % van het totaal

Stad/gemeente	Migraties naar het Vlaams Gewest (1997-2016)	% van het totaal	% gecumuleerd
Brussel-Stad	66 364	17,7	17,7
Schaarbeek	42 919	11,5	29,2
Anderlecht	39 852	10,7	39,9
Sint-Jans-Molenbeek	30 682	8,2	48,1
Ukkel	22 680	6,1	54,1

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

6.3.3 Migratiesaldi van de gemeenten van het BHG met het Vlaams Gewest

Voor alle 19 Brusselse gemeenten schommelde het jaarlijkse migratiesaldo met het Vlaams Gewest tussen -4 000 en -5 000 eenheden tussen 1997 en 2002 (figuur 6.1) en daalde het geleidelijk vanaf 2002 om in 2006 uit te komen bij -8 000 eenheden. Daarna is dit saldo gedurende meer dan 10 jaar stabiel gebleven. Vanaf 2013 begon het opnieuw kleiner te worden, tot -11 000 eenheden voor het jaar 2016. Dit betekent dus dat Het Vlaams Gewest steeds meer als winnaar uit de bus komt in het spel van de migratie-uitwisselingen tussen beide gewesten.

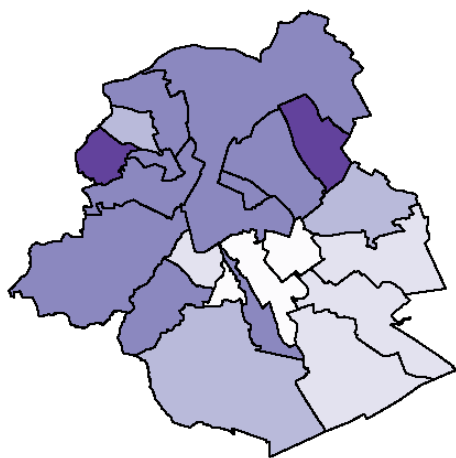
Het migratiesaldo is negatief voor elk van de vier perioden en voor elke Brusselse gemeente (figuren 6.18 tot 6.21). Dit betekent dus dat elke Brusselse gemeente inwoners verliest aan het Vlaams Gewest onder invloed van de interne migraties. Dit fenomeen nam nog toe tijdens de vier opeenvolgende perioden van vijf jaar.

Hoewel het saldo kleiner wordt, is zijn spreiding vrij stabiel tijdens de 4 opeenvolgende perioden van vijf jaar. Het migratiesaldo met het Vlaams Gewest is kleiner geworden in alle Brusselse gemeenten, waarbij de kleinste waarden (de meest negatieve) worden opgetekend in een geheel van gemeenten van Vorst tot Evere, via het noordwesten van het BHG. Onder die gemeenten zijn Sint-Agatha-Berchem en Evere om beurten de gemeenten die verhoudingsgewijs de meeste inwoners verliezen ten gunste van het Vlaams Gewest. De gemeenten in het zuidoosten verliezen de minste inwoners ten opzichte van het Vlaams Gewest voor elk van de vier perioden van vijf jaar. Onder hen zijn Elsene en Watermaal-Bosvoorde de gemeenten met het kleinste tekort ten opzichte van het Vlaams Gewest.

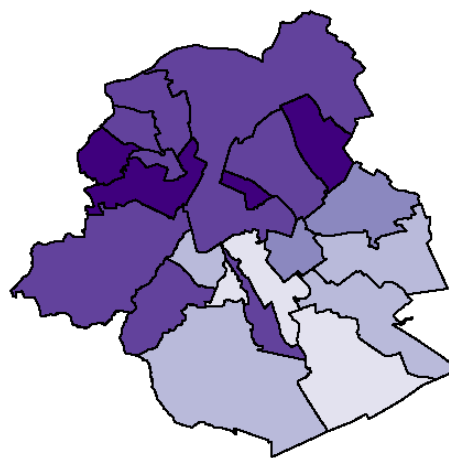
De ruimtelijke verdeling van de migratiesaldi met het Vlaams Gewest is dus vergelijkbaar met die van de stromen (aankomsten en vertrekken) die worden uitgewisseld met het Vlaams Gewest (cf. 6.3.1 en 6.3.2): tegenstelling noordwest (meest negatieve waarden) / zuidoost (minst negatieve waarden). Dit verschilt dus van de migratiesaldi met Wallonië (cf. 5.3.3.), waarvoor de ruimtelijke structuur van het type centrum / periferie is.

Figuren 6.18 tot 6.21 : Migratiesaldo van de gemeenten van het BHG voor de migraties met het Vlaams Gewest, per studieperiode, aantal per 1 000 inwoners

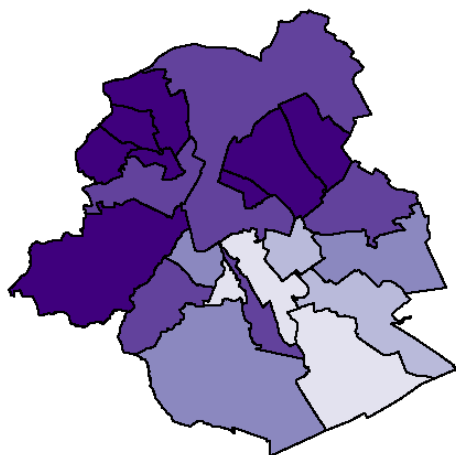
1997-2001

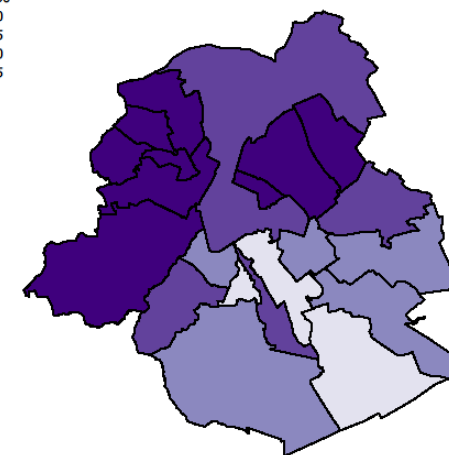
2002-2006

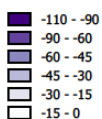
2007-2011

2012-2016

Légende

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

7. Migratiestromen tussen het Vlaams Gewest en Wallonië

7.1. SYNTHESE VAN DE MIGRATIES TUSSEN BEIDE GEWESTEN IN DE 4 STUDIEPERIODES

Tussen 1 januari 1997 en 31 december 2016 hebben gemiddeld per jaar zo een 8 000 inwoners (exact: 7 984) het Vlaams Gewest ingeruild voor Wallonië; omgekeerd hebben goed 6 600 inwoners (exact: 6.562) Wallonië ingeruild voor het Vlaams Gewest.

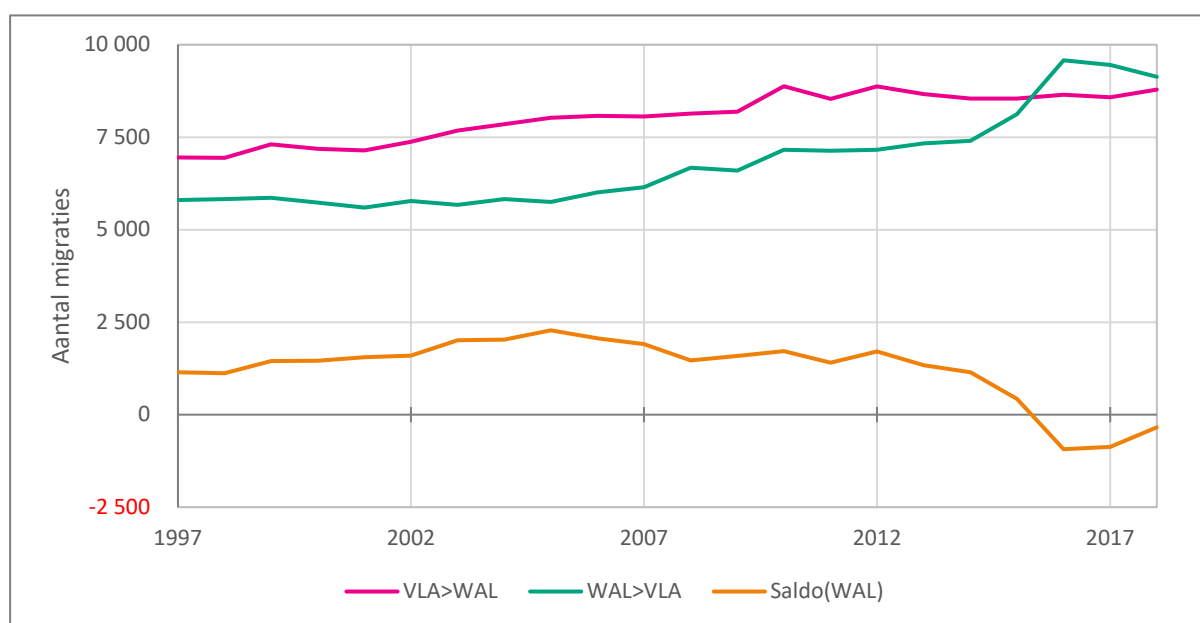
In de loop van die periode van 20 jaar is het aantal migraties vanuit het Vlaams Gewest naar Wallonië toegenomen – meer bepaald vanaf 2002 om een piek te bereiken van praktisch 9 000 migraties in 2010 (figuur 7.1). Nadien is dat gestabiliseerd. Daartegenover zijn de migraties vanuit Wallonië naar het Vlaams Gewest vrij stabiel gebleven in de jaren 1997-2005, om nadien te stijgen tot ongeveer 7.000 migraties per jaar tussen 2010 en 2014.

Opmerkelijk evenwel is dat de migratiestroom vanuit het Vlaams Gewest naar Wallonië een sprong omhoog maakt in 2015 en zeker ook in 2016, waardoor het voor Wallonië positieve migratiesaldo vanaf 2016 omslaat in een negatief saldo – ten gunste dus van het Vlaams Gewest.

De migratie-intensiteit (= immigraties + emigraties) tussen de beide gewesten is derhalve gestegen in de loop van die 20 jaar (en nog nadien). Ze stijgt meer bepaald van gemiddeld 12 873 uitwisselingen per jaar in 1997-2001 naar 16 576 uitwisselingen per jaar in 2012-2016.

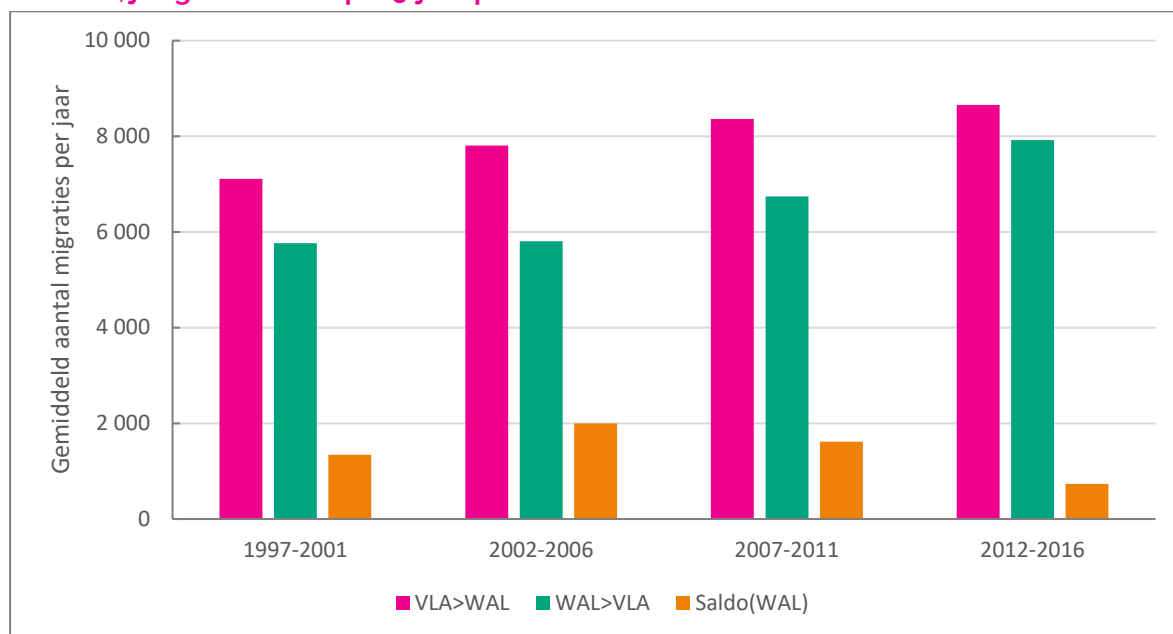
In de 4 studieperiodes zijn de migratie-uitwisselingen (samengenomen per periode) per saldo ten bate van Wallonië (figuur 7.2), maar zoals reeds aangeduid is hierin reent een kering opgetreden. In 2017 en 2018 is het saldo (van de migraties tussen beide gewesten) nog steeds negatief voor Wallonië, maar toch weer minder negatief dan in 2016 wat te maken heeft met de terugloop die jaren van de uitwijking van Wallonië (WAL) naar het Vlaams Gewest (VLA).

Figuur 7.1 : Evolutie van de jaarlijkse migratiestromen tussen het Vlaams Gewest en Wallonië en het jaarlijkse migratiesaldo voor Wallonië, 1997 tot 2018

Bron : Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 7.2 : Evolutie van de migratie tussen het Vlaams Gewest en Wallonië plus migratiesaldo voor Wallonië, jaargemiddelden per 5-jaarsperiode

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

7.2. MIGRATIES TUSSEN WALLONIË EN GEMEENTEN VAN HET VLAAMS GEWEST

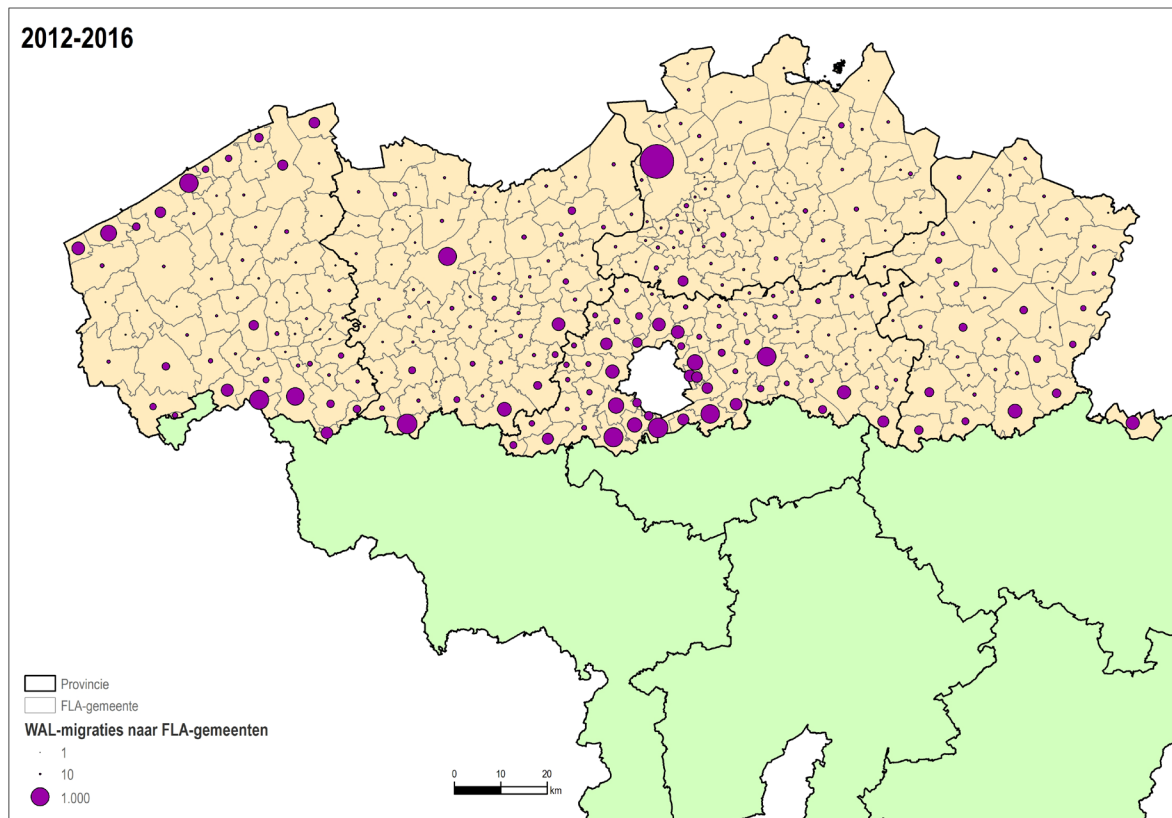
7.2.1. Migraties vanuit Wallonië naar gemeenten van het Vlaams Gewest - Aankomsten

Antwerpen is de belangrijkste bestemming voor migranten uit Wallonië (WAL) naar het Vlaams Gewest (FLA) in recente jaren (2012-2016). Gent, tweede stad van het Vlaams Gewest, is dat in veel mindere mate (figuur 7.3).

Langsheen de regiogrens met Wallonië en rondom het hoofdstedelijke gewest vinden we eveneens heel wat belangrijke bestemmingen voor de migratie vanuit Wallonië.

Vervolgens is er nog de kust, met belangrijke bestemmingsplaatsen als De Panne, Koksijde, Oostende en Knokke-Heist.

Figuur 7.3 : Immigratie uit Wallonië naar gemeenten van het Vlaams Gewest, 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

Bron: Statbel ; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Voor het geheel van migraties tussen 1997 en 2016 is de groep van Vlaamse gemeenten die de tophelft van de aankomsten vanuit Wallonië cumuleren, samengesteld uit 21 van de 308 Vlaamse gemeenten (tabel 7.1).

Daarin zitten 5 centrumsteden met Antwerpen, Oostende en Kortrijk vooraan in de rangschikking. Tevens behoren 9 regiogrensgemeenten met Ronse, Halle en Overijse als toppers tot deze lijst. Daarnaast staan nog 7 gemeenten van de Vlaamse Rand (soms overlappend met de categorie regiogrensgemeente), 3 kustgemeenten (De Panne, Koksijde en alweer Oostende) en een grensgemeente (Menen) in deze lijst.

Tabel 7.1 : Vlaamse gemeenten die de tophelft van de aankomsten vanuit Wallonië cumuleren, 1997-2016, aantal en % in het totaal

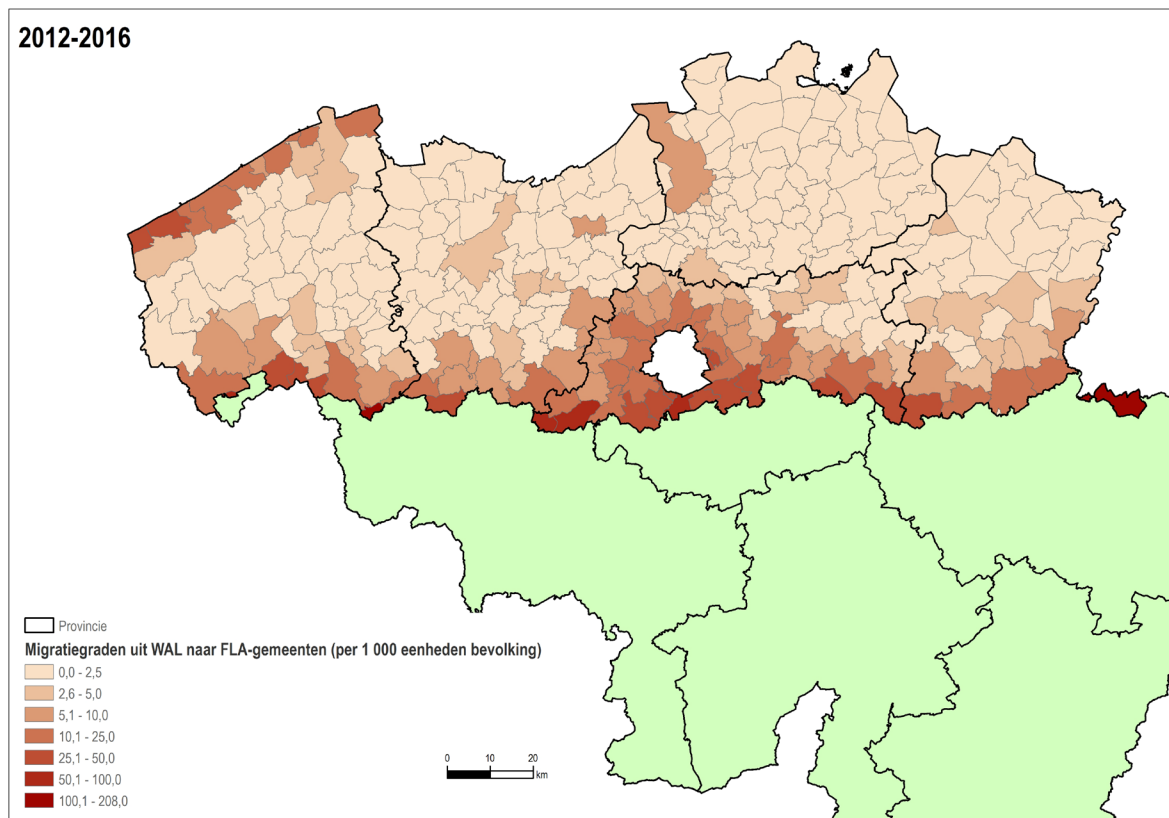
Gemeente	Deelgebied	N	% in totaal	Cumulatief %
Antwerpen	CS	7 977	6,1	6,1
Ronse	TG	5 258	4,0	10,1
Menen	GG	4 123	3,1	13,2
Sint-Genesius-Rode	VR	4 010	3,1	16,3
Halle	TG, VR	3 791	2,9	19,2
Overijse	TG, VR	3 777	2,9	22,1
Oostende	CS, KG	3 485	2,7	24,7
Kortrijk	CS	3 392	2,6	27,3
Gent	CS	3 109	2,4	29,7
Koksijde	KG	3 047	2,3	32,0
Leuven	CS	2 910	2,2	34,2
Zaventem	VR	2 661	2,0	36,2
Sint-Pieters-Leeuw	VR	2 541	1,9	38,2
Beersel	TG, VR	2 244	1,7	39,9
De Panne	KG	2 088	1,6	41,5
Tongeren	TG	2 059	1,6	43,0
Dilbeek	VR	1 900	1,4	44,5
Geraardsbergen	TG	1 861	1,4	45,9
Tienen	TG	1 805	1,4	47,3
Wervik	TG	1 804	1,4	48,7
Landen	TG	1 774	1,4	50,0
...				
Vlaams Gewest (totaal)		131 184	100,0	

Noot: Deelgebied -> CS = centrumstad (5); GG = grensgemeenten (1); TG = Regiogrensgemeente (9); VR = Vlaamse Rand (7); KG = kustgemeenten (3).

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De volgende kaart (figuur 7.4) relateert het totale aantal migraties in de periode 2012-2016 vanuit Wallonië (WAL) naar het Vlaams Gewest (FLA) aan de omvang van de bevolking in de bestemmingsplaatsen. We spreken in dit verband over immigratiecijfers (per 1 000 leden van de (gemiddelde wettelijke) bevolking in de gemeenten van bestemming of ontvangst).

Figuur 7.4 : Immigratie uit Wallonië naar gemeenten van het Vlaams Gewest, 2012-2016, per 1 000 inwoners van de ontvangstgemeente (immigratiecijfer, in %)

Noot: migratiegraden WAL>FLA slaat hier op het immigratiecijfer per 1 000 inwoners van de ontvangstgemeente in het Vlaams Gewest.

Bron: Statbel ; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Opnieuw komen hier – voor de immigratiecijfers (voor de inwijking vanuit Wallonië) - vooral Vlaamse steden of gemeenten langs de regiogrens tussen het Vlaams Gewest en Wallonië, de randgemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de kustlijn in beeld. Belangrijke steden of gemeenten in dit opzicht zijn:

- Langsheen de regiogrens: Mesen, Wervik, Menen, Spiere-Helkijn, Ronse, Bever, Herne, Drogenbos, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Overijse, Hoeilaart, Hoegaarden, Gingelom en Voeren (figuur 7.3).
- Aan de kust: De Panne en Koksijde.

Antwerpen en vooral Gent plaatsen zich in dit opzicht duidelijk minder op het voorplan.

Tabel 7.2 toont de evolutie – over de 4 studieperiodes – van het aantal migraties (N) van Wallonië (WAL) naar gemeenten van het Vlaams Gewest (VG) volgens hun indeling in deelgebieden van urbane regio's. Ook het relatieve belang (%) van die gebieden in het geheel van de migraties WAL>VG wordt aangeduid.

Tabel 7.2 : Evolutie van de immigraties uit Wallonië naar Vlaamse gemeenten binnen deelgebieden van de classificatie van stadsgewesten, 5-jaarsperiodes, aantal en % in het geheel

Gebied	N gem.	N				%			
		1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016	1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016
Agglomeratie BHG (in VG)	20	8 059	8 255	9 186	10 174	27,3	28,4	27,2	25,7
Banlieue BHG (in VG)	8	766	777	928	1 043	2,6	2,7	2,8	2,6
Forensenwoonzone van BHG (in VG)	27	2 605	2 576	3 110	3 705	8,8	8,9	9,2	9,4
Agglomeratie GS (in VG)	28	2 268	2 249	3 517	5 125	7,7	7,7	10,4	12,9
Agglomeratie MGS (in VG)	19	3 941	3 456	4 181	5 253	13,3	11,9	12,4	13,3
Rest VG	206	11 919	11 724	12 804	14 300	40,3	40,4	38,0	36,1
Totaal VG	308	29 558	29 037	33 726	39 600	100,0	100,0	100,0	100,0

Noot: 1) WAL = Wallonië = Waals Gewest, VG = Vlaams Gewest, BHG = Brussels Hoofdstedelijk Gewest; GS = grote stad (in VG) & MGS = middelgrote stad (in VG) volgens de indeling van urbane regio's (Vanderstraeten en Van Hecke, 2019) - cf. hoofdstuk 3
BRON: Statbel ; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Vooreerst is er een belangrijke groei van de migraties vanuit het Waalse Gewest naar het Vlaams Gewest (WAL>VG): globaal is die migratie in de periode 2012-2016 vergeleken met de periode 1997-2001 met een derde toegenomen (index 134).

In tabel 7.2 treft vooral de sterke stijging van het relatieve belang van de Vlaamse grootsteden en hun omliggende agglomeratie (GS) voor de inwijking vanuit Wallonië (van 7,7% in 1997-2001 naar 12,9% in 2012-2016). Het gaat om meer dan een verdubbeling van het aantal immigraties (vanuit Wallonië) als we de laatste periode met de eerste vergelijken.

Voorts is er het toenemende relatieve belang van de forensenwoonzone van BHG (in het Vlaams Gewest) als bestemming van WAL>VG (van 8,8% in 1997-2001 naar 9,4% in 2012-2016). De aantallen zijn bijna met anderhalve factor toegenomen (index 142 bij vergelijking laatste periode met eerste periode).

Daartegenover is er daling van het relatieve belang van de 'rest van gemeenten in VG' (resp. van 40,3% in 1997-2001 naar 36,1% in 2012-2016; zij het dat de aantallen gestegen zijn).

Ook is er daling van het relatieve belang van de agglomeratie van BHG (in VG) voor de migratie WAL>VG (van 28,4% in 2002-2006 naar 25,7% in 2012-2016). Het relatieve belang van de banlieue van BHG wijzigt niet.

Tabel 7.3 geeft aanvullend het beeld voor de 13 Vlaamse centrumsteden als bestemmingsplaats voor de migratie WAL>VG, naast de Vlaamse Rand rond BHG (volgens de Vlaamse bepaling met 19 randgemeenten), de Denderstreek (zonder Aalst), de streek rond Tienen, de (overige) kustgemeenten en Ronse.

Tabel 7.3 : Evolutie van de immigraties uit Wallonië naar de Vlaamse centrumsteden en andere plaatsen van bestemming in het Vlaams Gewest, 5-jaarsperiodes, aantal en % in het geheel van de migraties naar het Vlaams Gewest

Stad/Gebied	N gem.	N				%			
		1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016	1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016
Antwerpen	1	1 173	1 214	2 115	3 484	3,9	4,2	6,3	8,8
Leuven	1	624	573	658	1 071	2,1	2,0	2,0	2,7
Oostende	1	1 027	764	767	1 041	3,4	2,6	2,3	2,6
Gent	1	567	653	884	1 024	1,9	2,2	2,6	2,6
Kortrijk	1	819	766	875	957	2,7	2,6	2,6	2,4
Aalst	1	176	190	354	526	0,6	0,7	1,0	1,3
Brugge	1	373	235	323	330	1,2	0,8	1,0	0,8
Mechelen	1	231	231	285	323	0,8	0,8	0,8	0,8
Roeselare	1	187	63	175	297	0,6	0,2	0,5	0,8
Genk	1	307	156	269	203	1,0	0,5	0,8	0,5
Sint-Niklaas	1	182	82	142	181	0,6	0,3	0,4	0,5
Hasselt	1	279	112	137	172	0,9	0,4	0,4	0,4
Turnhout	1	32	62	63	104	0,11	0,21	0,19	0,26
Vlaamse Rand	19	7 160	7 433	8 175	9 082	23,5	25,6	24,2	22,9
Kust (zonder Brugge & Oostende)	8	2 913	2 802	2 661	2 713	9,6	9,7	7,9	6,9
Ronse	1	1 336	1 379	1 352	1 201	4,4	4,8	4,0	3,0
Tienen, Landen, Hoegaarden	3	1 059	988	1 107	1 132	3,5	3,4	3,3	2,9
Denderstreek (zonder Aalst)	3	611	601	722	918	2,0	2,1	2,1	2,3
Rest VG	261	11 175	10 720	12 662	14 841	36,7	36,9	37,5	37,5
Totaal VG	308	29 558	29 037	33 726	39 600	100,0	100,0	100,0	100,0

Noot: Denderstreek omvat hier de gemeenten Denderleeuw, Ninove, Geraardsbergen.

Bron: Statbel ; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Het relatieve belang van de stad Antwerpen als bestemmingsplaats voor de migratie WAL>VG is duidelijk toegenomen vanaf medio de jaren 2000. In vergelijking met de periode-1997-2001 is er meer dan een verdubbeling van het belang van Antwerpen in de periode-2012-2016; overigens een verdrievoudiging in aantallen. Ook het relatieve belang van de centrumsteden Leuven, Gent, Aalst en Roeselare als plaats van bestemming is toegenomen.

Daartegenover is er een daling van het relatieve belang van centrumsteden als Oostende, Kortrijk, en Brugge.

Naast Aalst winnen ook andere gemeenten in de Denderstreek (Denderleeuw, Ninove, Geraardsbergen) licht aan belang als bestemmingsplaats bij emigratie vanuit het Waalse Gewest.

De Vlaamse Rand, de overige kustgemeenten (naast Oostende & Brugge), Ronse en Tienen, Landen en Hoegaarden zien evenwel hun relatieve belang als plaats van bestemming voor de migratie WAL>VG dalen. Voor Ronse is dat na een zekere oprisping begin jaren 2000.

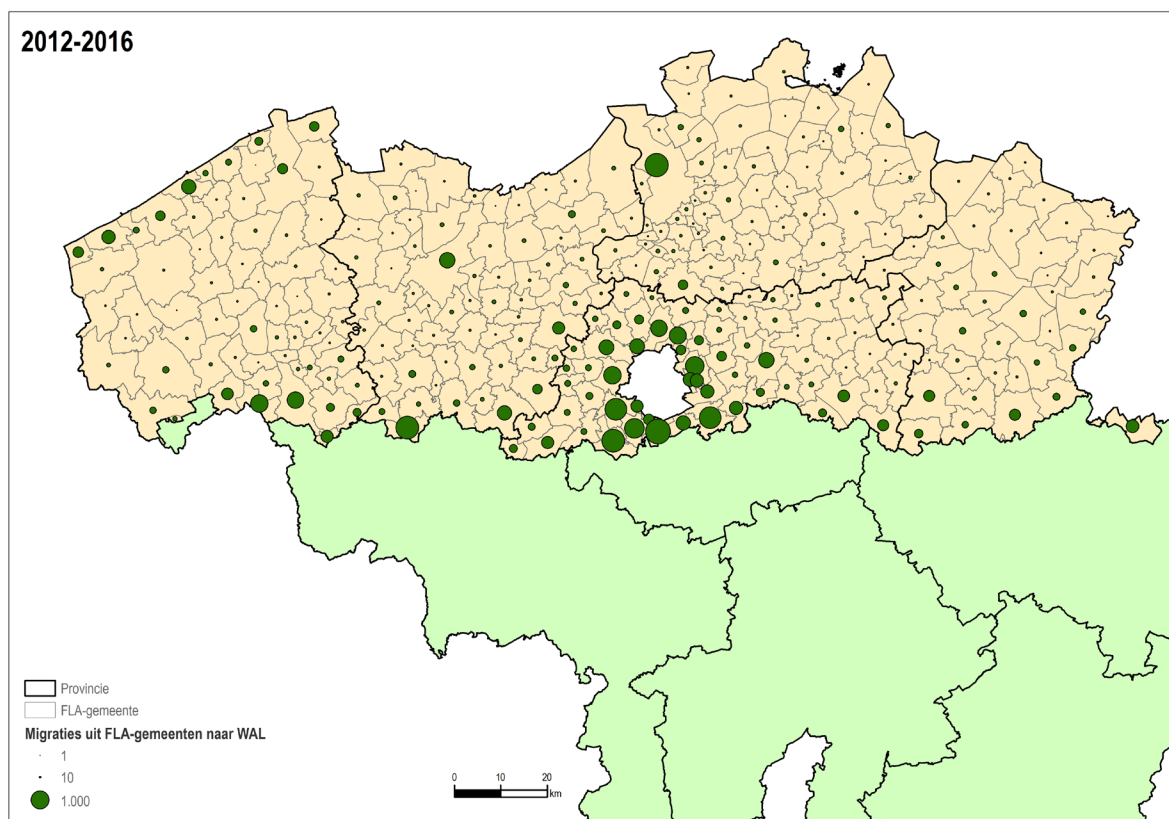
7.2.2. Migraties vanuit gemeenten van het Vlaams Gewest naar Wallonië - Vertrekken

Van 1 januari 2012 tot 31 december 2016 zijn afgerond 43 300 migraties geregistreerd vanuit gemeenten van het Vlaams Gewest naar Wallonië (WAL), of omgerekend ongeveer 10 800 op jaarbasis. Merk op dat die uitwijking vanuit VG naar WAL groter is dan de inwijking in VG vanuit WAL (39 600 in 2012-2016); wat aldus samengenomen de omslag daarin van 2016 verhuult (cf. figuren 7.1 en 7.2).

Figuur 7.5 vormt zowat het spiegelbeeld van figuur 7.3 in de zin dat tal van gemeenten met belangrijke vertrekken naar WAL ook de gemeenten zijn met veel aankomsten vanuit WAL. Blijkbaar is er ook hier veel interactie over en weer in praktisch dezelfde groep van Vlaamse gemeenten: grensgemeenten aan de gemeenschappelijke regiogrens, gemeenten van de Vlaamse Rand rond BHG, de grotere Vlaamse steden en kustgemeenten.

Ook vanuit de Denderstreek zijn er een niet onbelangrijk aantal emigraties naar WAL in de jaren 2012-2016, vooral dan vanuit Geraardsbergen, Ninove en Aalst.

Figuur 7.5 : Emigratie uit gemeenten van het Vlaams Gewest naar Wallonië, 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

Bron: Statbel ; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Als we de ganse observatieperiode overschouwen (van 1997 tot en met 2016), dan zijn er 21 Vlaamse steden of gemeenten van waaruit samengenomen de helft van de emigraties naar Wallonië vertrekken. Opnieuw komen vooral regiogrensgemeenten, gemeenten van de Vlaamse Rand rond BHG, een aantal centrumsteden (met Antwerpen, Kortrijk en Leuven als toppers) in het blikveld.

Tabel 7.4 : Vlaamse gemeenten die de tophelft van de vertrekken naar Wallonië cumuleren, 1997-2016, aantal en % in het totaal

Gemeente	Deelgebied	N	% in totaal	% gecumuleerd
Sint-Genesius-Rode	TG, VR	6 896	4,3	4,3
Ronse	TG	6 409	4,0	8,3
Halle	TG	6 033	3,8	12,1
Antwerpen	CS	5 781	3,6	15,7
Overijse	TG, VR	5 669	3,6	19,3
Sint-Pieters-Leeuw	TG, VR	5 130	3,2	22,5
Beersel	TG, VR	4 244	2,7	25,2
Zaventem	VR	4 053	2,5	27,7
Menen	GG	3 438	2,2	29,8
Dilbeek	VR	3 433	2,2	32,0
Kortrijk	CS	3 228	2,0	34,0
Leuven	CS	3 160	2,0	36,0
Grimbergen	VR	3 093	1,9	37,9
Vilvoorde	VR	3 077	1,9	39,9
Gent	CS	2 927	1,8	41,7
Kraainem	TG, VR	2 520	1,6	43,3
Oostende	CS, KG	2 466	1,5	44,8
Wemmel	VR	2 431	1,5	46,3
Hoeilaart	TG, VR	2 274	1,4	47,8
Wezembeek-Oppem	VR	2 227	1,4	49,2
Asse	VR	2 220	1,4	50,6
...				
Vlaams Gewest (totaal)		159 655	100,0	

Noot: Deelgebied -> CS = centrumstad (5); GG = grensgemeenten (1); TG = Regiogrensgemeente (9); VR = Vlaamse Rand (7); KG = kustgemeenten (3).

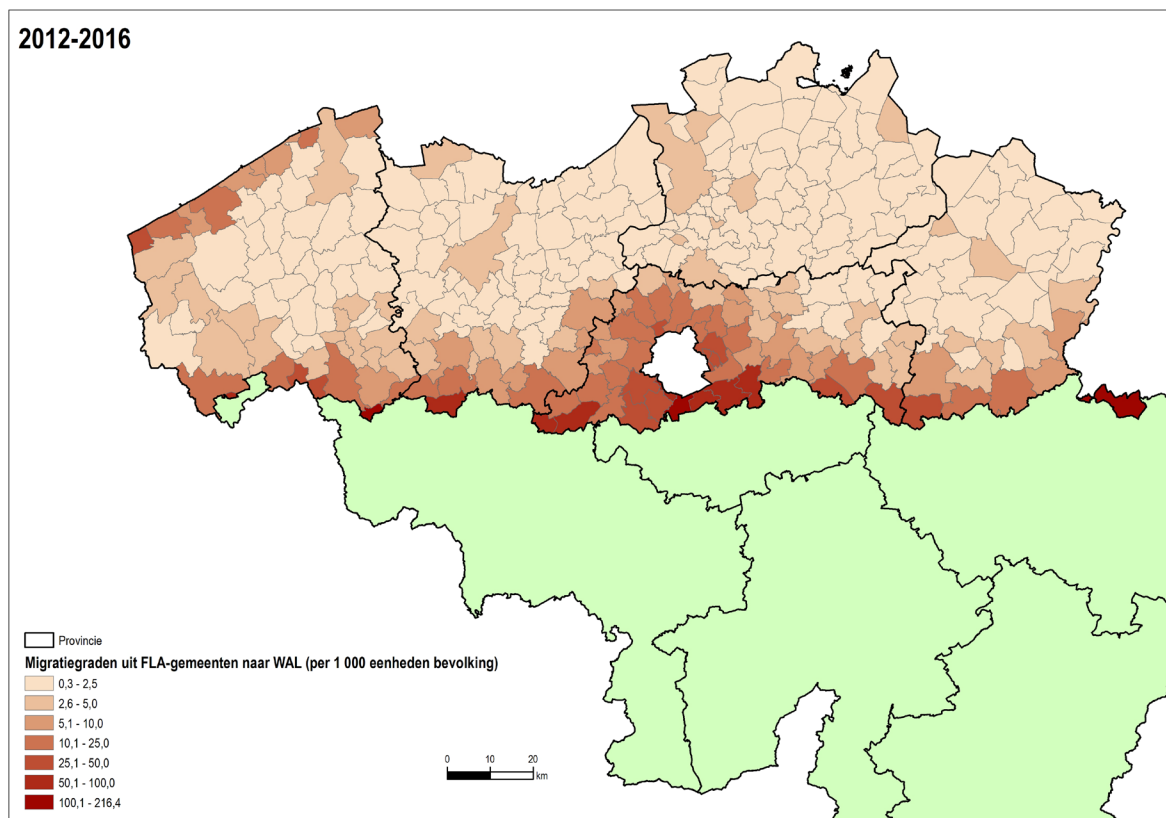
Bron: Statbel ; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De emigratiecijfers voor de bewegingen vanuit het Vlaams Gewest naar Wallonië (VG>WAL) in 2012-2016 illustreren nogmaals het belang van gemeenten langsheen de gemeenschappelijke gewest- of regiogrens (zoals Menen, Ronse, ..., Voeren), van gemeenten in de Vlaamse Rand rond BHG en van de kustgemeenten (figuur 7.6).

Net zoals bij de immigratie vanuit Wallonië vermindert bij de emigratie naar Wallonië het belang van de grote steden Antwerpen en Gent als we de aantallen relateren aan de bevolkingsomvang; beide steden lichten minder op in het blikveld.

Merk overigens op dat de kaart met emigratiecijfers (figuur 7.6) praktisch een complete overlap is van kaart met immigratiecijfers (figuur 7.4). Anders gesteld, de belangrijkste gemeenten van aankomst vanuit WAL zijn ook de belangrijkste gemeenten van vertrek naar WAL.

Figuur 7.6 : Emigratie uit gemeenten van het Vlaams Gewest naar Wallonië, 2012-2016, per 1 000 inwoners van de vertrekgemeente (emigratiecijfer in ‰)

Noot: migratiegraden FLA>WAL slaat hier op het emigratiecijfer per 1 000 inwoners van de vertrekgemeente in het Vlaams Gewest.

Bron: Statbel ; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 7.5 toont de evolutie van de emigraties vanuit gemeenten van het Vlaams Gewest naar Wallonië volgens de indeling van Vlaamse gemeenten in deelgebieden van urbane regio's.

Tabel 7.5: Evolutie van de emigraties uit Vlaamse gemeenten binnen deelgebieden van de classificatie van urbane regio's naar Wallonië, 5-jaarsperiodes, aantal en % in het geheel

Gebied	N gem.	N				%			
		1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016	1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016
Agglomeratie BHG (in VG)	20	13 348	15 195	16 283	16 503	37,6	38,9	38,9	38,1
Banlieue BHG (in VG)	8	1 200	1 265	1 374	1 491	3,4	3,2	3,3	3,4
Forensenwoonzone van BHG (in VG)	27	3 065	3 477	3 727	4 083	8,6	8,9	8,9	9,4
Agglomeratie GS (in VG)	28	2 361	2 822	3 117	3 169	6,6	7,2	7,5	7,3
Agglomeratie MGS (in VG)	19	3 689	3 934	4 133	4 019	10,4	10,1	9,9	9,3
Rest VG	206	11 879	12 332	13 172	14 017	33,4	31,6	31,5	32,4
Totaal VG	308	35 542	39 025	41 806	43 282	100,0	100,0	100,0	100,0

Noot: GS = grote stad (in VG), MGS = middelgrote stad (in VG) volgens de indeling van urbane regio's (Vanderstraeten en Van Hecke, 2019).

Bron: Statbel ; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Merk ook hier een belangrijke aangroei over de vier studieperiodes van de migratie VG>WAL (index 122 - bij vergelijking periode 2012-2016 met periode 1997-2001). Die aangroei ligt iets onder de relatieve aangroei van de omgekeerde beweging WAL>VG (index 130).

De tabel toont het (licht) toenemende belang – vooral in recente jaren – van de forensenwoonzone van BHG als plaats van vertrek van de migratie VG>WAL (van 8,6% in 1997-2001 naar 9,4% in 2012-2016). Dit gebied omvat ook gemeenten van de Denderstreek of Tienen en omstreken.

In het begin van de jaren 2000 was er ook een stijging van het relatieve belang van de agglomeraties van de grootsteden Antwerpen en Gent als vertrekzones in de migratie VG>WAL (van 6,6% in 1997-2001 over 7,2% in 2002-2006 naar 7,3% in 2012-2016).

Daartegenover is het relatieve belang van het geheel van agglomeraties van Vlaamse middelgrote steden iets afgenomen (van 10,4% in 1997-2001 naar 9,3% in 2012-2016).

Tabel 7.6 geeft aanvullend meer detail voor de Vlaamse centrumsteden en andere gebieden als plaatsen van vertrek in de migratie VG>WAL.

Tabel 7.6 : Evolutie van de emigraties uit de Vlaamse centrumsteden en andere belangrijke plaatsen van vertrek in VG naar Wallonië, 5-jaarsperiodes, aantal en % in het geheel

Stad/Gebied	N gem.	N				%			
		1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016	1997- 2001	2002- 2006	2007- 2011	2012- 2016
Antwerpen	1	1 179	1 364	1 566	1 672	3,3	3,5	3,7	3,9
Kortrijk	1	749	763	867	849	2,1	2,0	2,1	2,0
Leuven	1	827	812	765	756	2,3	2,1	1,8	1,7
Gent	1	614	719	872	722	1,7	1,8	2,1	1,7
Oostende	1	598	632	620	616	1,7	1,6	1,5	1,4
Aalst	1	199	284	316	468	0,6	0,7	0,8	1,1
Brugge	1	275	248	326	307	0,8	0,6	0,8	0,7
Mechelen	1	240	280	327	290	0,7	0,7	0,8	0,7
Sint-Niklaas	1	77	118	140	161	0,2	0,3	0,3	0,4
Roeselare	1	61	98	118	145	0,2	0,3	0,3	0,3
Genk	1	145	187	166	143	0,4	0,5	0,4	0,3
Hasselt	1	131	117	146	131	0,4	0,3	0,3	0,3
Turnhout	1	58	69	67	93	0,2	0,2	0,2	0,2
Vlaamse Rand	19	11 887	13 769	14 621	14 834	33,4	35,3	35,0	34,3
Kustgemeenten (excl. Brugge, Oostende)	8	1 852	2 002	1 838	2 022	5,2	5,1	4,4	4,7
Ronse	1	1 570	1 503	1 771	1 565	4,4	3,9	4,2	3,6
Denderstreek (excl. Aalst)	3	658	844	821	1 058	1,9	2,2	2,0	2,4
Tienen, Landen, Hoegaarden	3	1 210	1 207	1 206	1 026	3,4	3,1	2,9	2,4
Rest VG	261	13 212	14 009	15 253	16 424	37,2	35,9	36,5	37,9
Totaal VG	308	35 542	39 025	41 806	43 282	100,0	100,0	100,0	100,0

Noot: Denderstreek omvat hier de gemeenten Denderleeuw, Ninove en Geraardsbergen.

Bron: Statbel ; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Het relatieve belang van de stad Antwerpen als plaats van vertrek voor de migratie VG>WAL is licht toegenomen in de opeenvolgende periodes (van 3,3% in 1997-2001 naar 3,9% in 2012-2016).

We zien dat ook voor Aalst (resp. van 0,6% naar 1,1%) en de andere gemeenten van de Denderstreek (resp. van 1,9% naar 2,4%).

Leuven hoort bij de dalers wat betreft het aandeel vertrekken in het geheel (resp. van 2,3% naar 1,7%). Zo ook de kustgemeenten, inclusief Oostende & Brugge, alsmede Tienen en omliggende gemeenten.

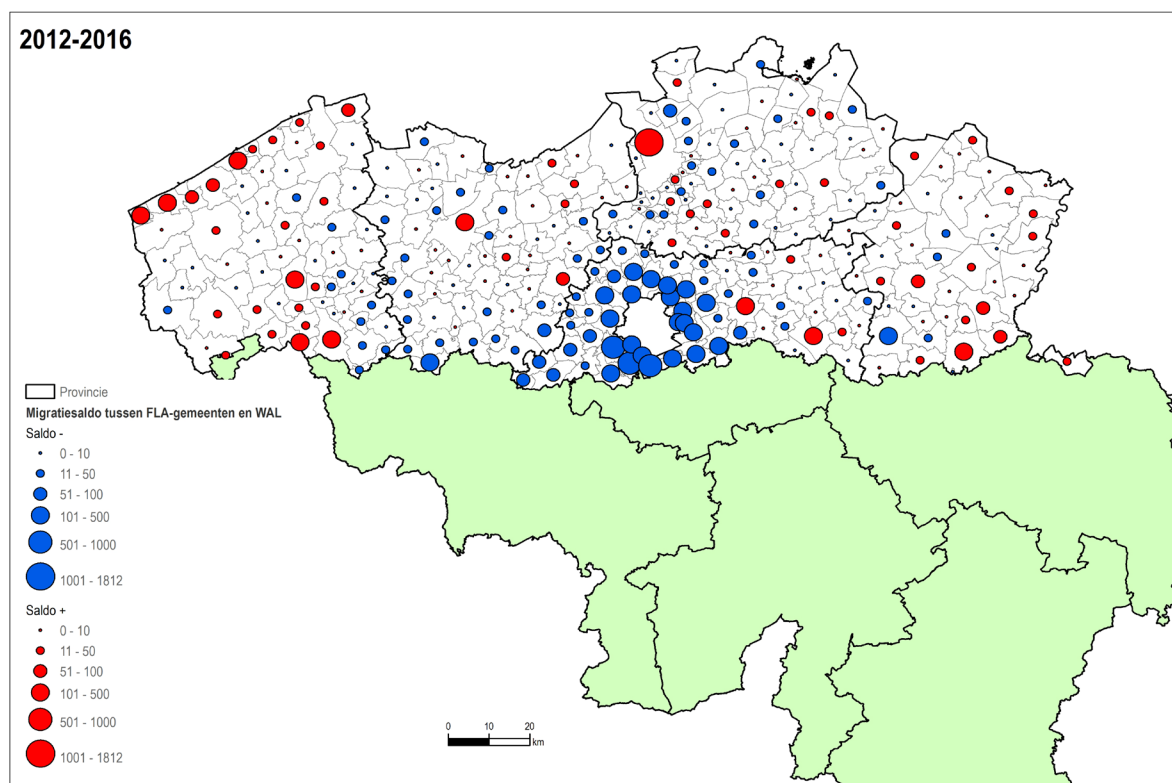
7.2.3. Migratiesaldi van gemeenten van het Vlaams Gewest met Wallonië

Het migratiesaldo geeft het resultaat van de immigraties en emigraties van en naar een omschreven gebied, i.c. de immigraties vanuit Wallonië (WAL) naar Vlaamse steden en gemeenten, en omgekeerd, de emigraties vanuit Vlaamse steden en gemeenten naar Wallonië.

In 2012-2016 waren er afgerond in totaal 39 600 immigraties vanuit Wallonië naar Vlaamse gemeenten versus 43 300 emigraties naar Wallonië. Dit geeft per saldo een verlies van afgerond 3 700 eenheden voor het Vlaams Gewest in die recente 5-jaarsperiode.

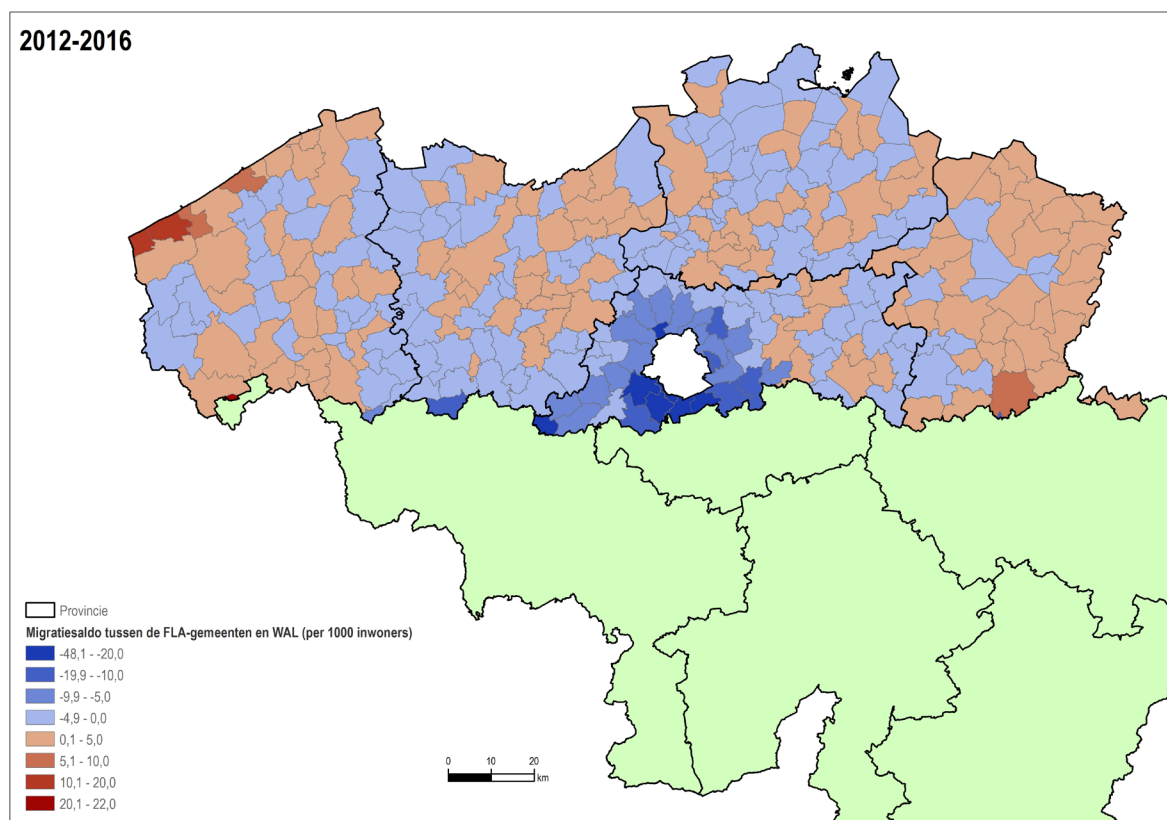
Negatieve saldi vinden we vaak in Vlaamse gemeenten op de taalgrens in de provincies Oost-Vlaanderen (waaronder Ronse) en Vlaams-Brabant, en vooral ook in de Vlaamse Rand rond BHG. Daartegenover zijn er tal van Vlaamse steden en gemeenten met opvallende positieve saldi, zoals Antwerpen en Gent, Oostende, De Panne, Koksijde, Roeselare of Leuven, en in de regiogrensgemeenten Menen, Kortrijk, Tienen en Heers, Tongeren en Riemst (figuur 7.7).

Figuur 7.7 : Migratiesaldo van gemeenten van het Vlaams Gewest voor de migraties met Wallonië, 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

Bron: Statbel ; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 7.8 : Migratiesaldo van gemeenten van het Vlaams Gewest voor de migraties met Wallonië, 2012-2016, cijfer per 1 000 inwoners

Bron: Statbel ; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Gerekend per 1 000 inwoners is de netto-uitwijking – in de periode 2012-2016 – naar Wallonië het grootst in Ronse en in enkele gemeenten in Vlaams-Brabant, vooral aan de zuidkant van het hoofdstedelijke gewest (figuur 7.8).

Uitschieters met de grootste positieve saldi voor de migratie van en naar Wallonië per inwoner zijn Mesen, De Panne en Tongeren. Zichtbaar op de kaart is ook dat grotere aaneengesloten gebieden met positieve saldi gelegen zijn aan de kust, in Zuid-West-Vlaanderen en in Oost- en Zuid-Limburg (behoudens Sint-Truiden).

Tabel 7.7 : Evolutie van het migratiesaldo tussen Wallonië en deelgebieden van de classificatie van stadsgewesten in het Vlaams Gewest (VG), 5-jaarsperiodes, aantal en % in het geheel

Gebied	N gem.	N			
		1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
Agglomeratie BHG (in VG)	20	-5 411	-6 940	-7 097	-6 329
Banlieue BHG (in VG)	8	-462	-488	-446	-448
Forensenwoonzone van BHG (in VG)	27	-593	-901	-617	-378
Agglomeratie GS (in VG)	28	-292	-573	+400	+1 956
Agglomeratie MGS (in VG)	19	+70	-478	+48	+1 234
Rest VG	206	-33	-608	-368	+283
Totaal VG	308	-6 721	-9 988	-8 080	-3 682

Noot: GS = grote stad (in VG), MGS = middelgrote stad (in VG) volgens de indeling van urbane regio's (Vanderstraeten en Van Hecke, 2019).

Bron: Statbel ; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

In de recente periode (2012-2016) zijn de saldi voor de uitwisseling met Wallonië (WAL) positief in de onderscheiden deelgebieden van de urbane regio's los van BHG (tabel 7.7); in de urbane deelgebieden verbonden met BHG (agglomeratie, banlieue, forensenwoonzone) zijn die negatief. Vermits die laatste groep zwaarder doorweegt in het geheel is het globale saldo voor die periode eveneens negatief.

Voor alle Vlaamse gemeenten samen is er een halvering van het aantal negatieve migratiesaldo als we Periode-4 (2012-2016) met Periode-1 (1997-2001) vergelijken (tabel 7.8). Dat komt vooral op het conto van de recent vrij sterke toename van de positieve saldi voor de agglomeraties van grote en middelgrote steden.

Tabel 7.8 : Evolutie van het migratiesaldo tussen Wallonië (WAL) en de Vlaamse centrumsteden of andere plaatsen van aankomst of bestemming in het Vlaams Gewest (VG), 5-jaarsperiodes, aantal

Stad/Gebied	N gem.	N			
		1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
Antwerpen	1	-15	-150	+549	+1 812
Oostende	1	+315	+132	+147	+425
Leuven	1	-219	-239	-107	+315
Gent	1	-66	-66	+12	+302
Roeselare	1	+11	-35	+57	+152
Kortrijk	1	+45	+3	+8	+108
Genk	1	+42	-31	+103	+60
Aalst	1	-42	-94	+38	+58
Hasselt	1	+29	-5	-9	+41
Mechelen	1	-24	-49	-42	+33
Brugge	1	-14	-13	-3	+23
Sint-Niklaas	1	-13	-36	+2	+20
Turnhout	1	-26	-7	-4	+11
Kustgemeenten (excl. Brugge en Oostende)	8	+981	+800	+823	+691
Tienen, Landen, Hoegaarden	3	-184	-219	-99	+106
Denderstreek (excl. Aalst)	3	-77	-243	-99	-140
Ronse	1	-244	-124	-419	-364
Vlaamse Rand	19	-4 862	-6 336	-6 446	-5 752
Rest VG	261	-2 358	-3 276	-2 591	-1 583
Totaal VG	308	-6 721	-9 988	-8 080	-3 682

Noot: Denderstreek omvat – naast Aalst – de gemeenten Denderleeuw, Ninove, Geraardsbergen; zij horen samen met Tienen, Landen en Hoegaarden tot de forensenwoonzone van BHG (cf. Vanderstraeten en Van Hecke, 2019).

Bron: Statbel ; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Alle centrumsteden vertonen in de recente periode (2012-2016) positieve saldi voor de migraties tussen het Vlaams Gewest en Wallonië. Vooral de vrij forse toename van dit positieve saldo in een aantal steden valt op (Antwerpen, Oostende, Leuven, Gent, Roeselare en Kortrijk).

Positieve saldi zijn er ook voor de (overige) kustgemeenten samen, en voor Tienen en omliggende gemeenten.

In de andere onderscheiden gebieden, zoals de Denderstreek (buiten Aalst), Ronse en de Vlaamse Rand, zijn de saldi negatief.

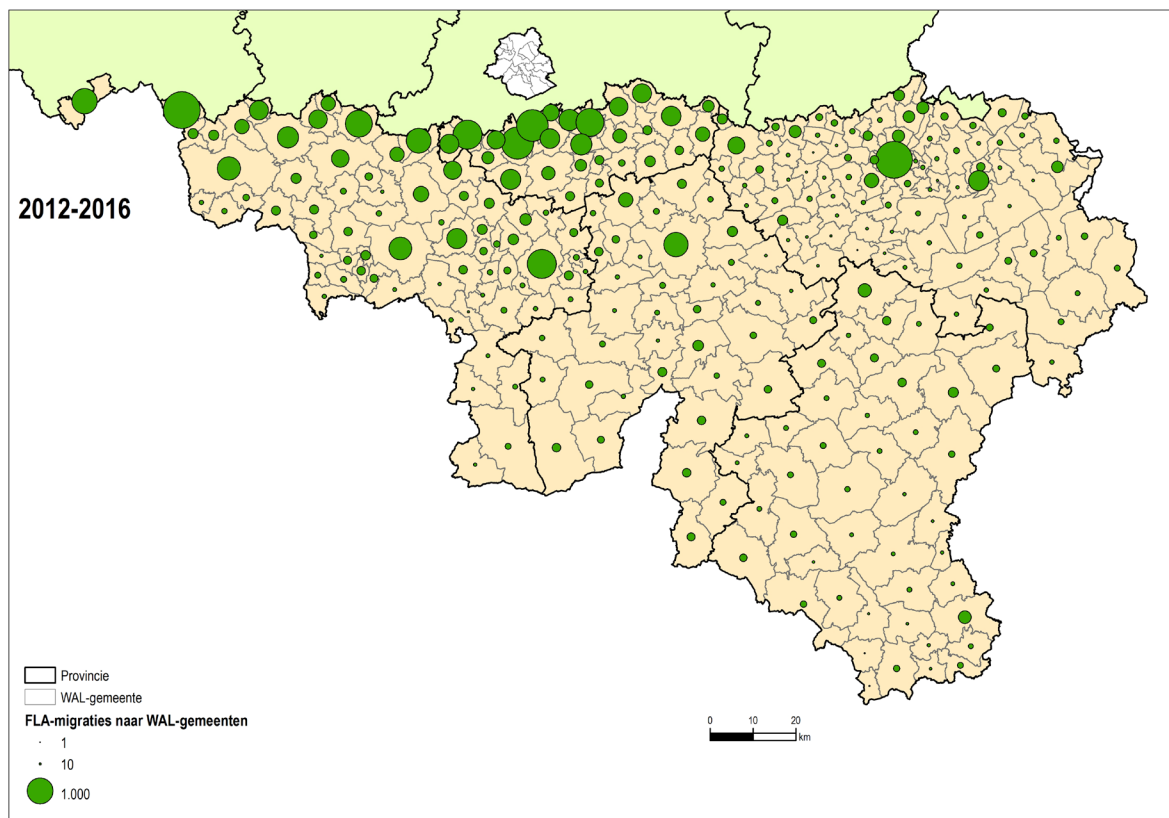
7.3. MIGRATIES TUSSEN HET VLAAMS GEWEST EN GEMEENTEN IN WALLONIË

7.3.1. Migraties vanuit het Vlaams Gewest naar gemeenten in Wallonië - Aankomsten

Van 1 januari 2012 tot 31 december 2016 werden er 43 282 migraties geregistreerd van het Vlaams Gewest naar Wallonië, of gemiddeld 8.656 migraties per jaar.

Figuur 7.9, die de migraties in absolute cijfers naar gemeenten in Wallonië tijdens de periode 2012-2016 toont, laat hoge stromen zien naar de gemeenten langs de gewestgrens, inzonderheid van het uiterste westen (Comines-Warneton en Mouscron) tot aan Waals-Brabant. De stromen zijn bijzonder hoog naar gemeenten in Waals-Brabant zoals Tubize (Tubekke), Braine-l'Alleud (Eigenbrakel) en Waterloo. In de provincie Luik is het aantal aankomsten uit het Vlaams Gewest dan weer een stuk lager. Er zijn ook grote stromen naar de centraal gelegen gemeenten van de grootste agglomeraties in Wallonië, inzonderheid Liège (Luik), Charleroi, Tournai (Doornik), Namur (Namen), Mons (Bergen) en La Louvière.

Figuur 7.9 : Immigraties van het Vlaams Gewest naar gemeenten van Wallonië voor de periode 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal.

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 7.9 : Waalse gemeenten die de tophelft van de immigraties vanuit het Vlaams Gewest cumuleren, 1997-2016, aantal en % van het totaal

CODE NIS	Gemeente	Migraties vanuit het Vlaams Gewest (1997-2016)	% van het totaal	% gecumuleerd
54007	Mouscron (Moeskroen)	7 598	4,8	4,8
62063	Liège (Luik)	6 443	4,0	8,8
25014	Braine-L'Alleud (Eigenbrakel)	5 642	3,5	12,3
25110	Waterloo	5 552	3,5	15,8
52011	Charleroi	4 323	2,7	18,5
25105	Tubize (Tubek)	4 304	2,7	21,2
25112	Wavre (Waver)	4 288	2,7	23,9
55010	Enghien (Edingen)	3 854	2,4	26,3
55023	Lessines (Lessen)	3 685	2,3	28,6
54010	Comines-Warneton (Komen-Waasten)	3 385	2,1	30,7
57081	Tournai (Doornik)	3 006	1,9	32,6
92094	Namur (Namen)	3 005	1,9	34,5
25091	Rixensart	2 948	1,8	36,3
25121	Ottignies-Louvain-La-Neuve	2 599	1,6	38,0
51065	Frasnes-Lez-Anvaing	2 568	1,6	39,6
53053	Mons (Bergen)	2 538	1,6	41,2
25048	Jodoigne (Geldenaken)	2 449	1,5	42,7
25037	Graven (Grez-Doiceau)	2 340	1,5	44,2
25119	Lasne	2 083	1,3	45,5
57095	Mont De L'enclus (Kluisbergen)	2 070	1,3	46,8
25072	Nivelles (Nijvel)	2 013	1,3	48,0
51017	Ellezelles (Elzele)	2 009	1,3	49,3
25123	Rebecq	1 935	1,2	50,5
	...			
	WALLONIË (Totaal)	159 689	100	100

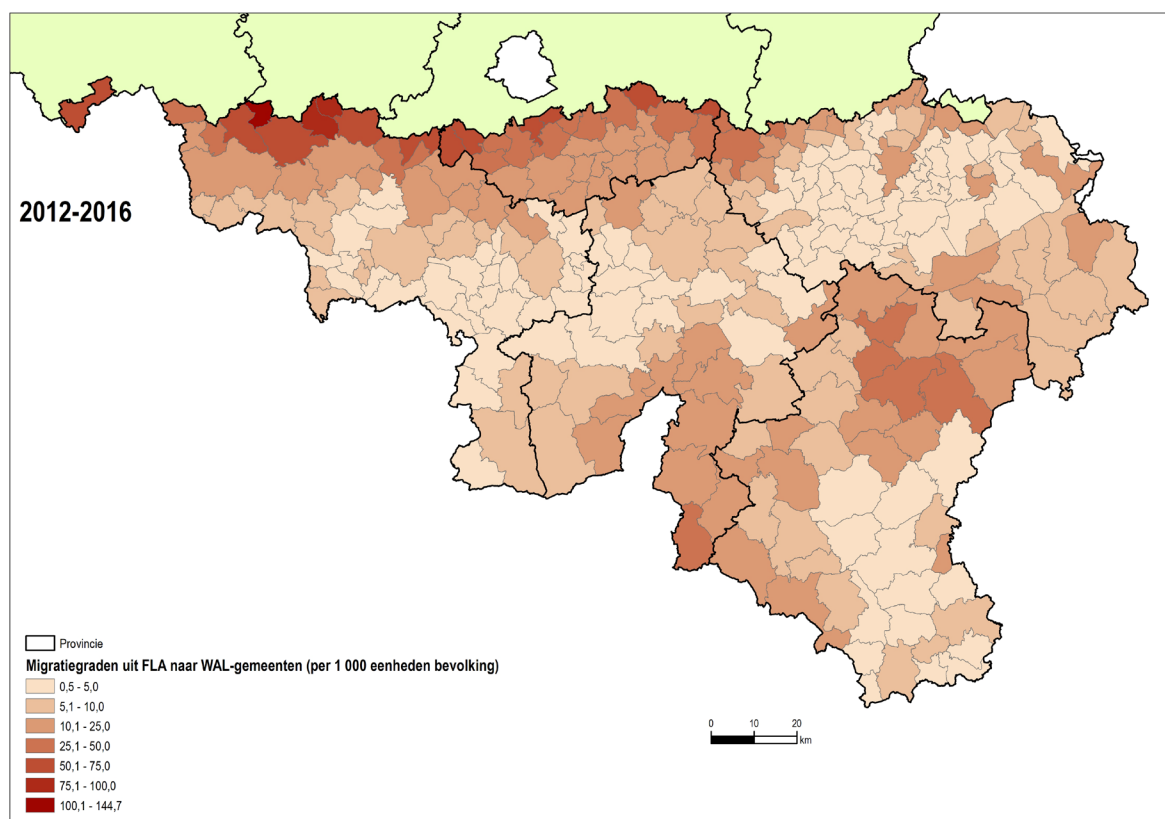
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De analyse van de immigratiecijfers voor de periode 2012-2016 (figuur 7.10) vestigt de aandacht op het hoge niveau van de immigratie vanuit het Vlaams Gewest in de aan het Vlaams Gewest aanpalende gemeenten in Henegouwen en Waals-Brabant. Deze cijfers zijn bijzonder hoog voor de gemeenten Mont de l'Enclus (Kluisbergen), Ellezelles (Elzele) en Flobecq (Vloesberg), aanpalend aan de provincie Oost-Vlaanderen).

Ook sommige gemeenten in de Ardennen en in het zuiden van de 'Namurois' (regio rond Namen) hebben even hoge cijfers als sommige gemeenten die dichterbij de gewestgrens liggen. Voor deze gemeenten met een meer landelijk en toeristisch karakter zou het gaan om migraties van gepensioneerden (Grimmeau, Decroly, Wertz, 2012, p. 27).

Het gewicht van de migraties naar de grootste Waalse agglomeraties wordt sterk gerelativeerd. Deze cijfers vestigen ook de aandacht op de zwakke stromen, wat betreft hun bevolking, naar de meeste gemeenten in de provincie Luik en de omgeving van de gemeenten van Charleroi en Bergen.

Figuur 7.10 : Immigratie uit het Vlaams Gewest naar gemeenten van Wallonië, 2012-2016, per 1 000 inwoners van de ontvangsgemeente (immigratiecijfer, in %)

Noot: migratiegraden FLA>WAL slaat hier op het immigratiecijfer per 1 000 inwoners van de ontvangsgemeente in Wallonië. Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

7.3.2. Migraties vanuit gemeenten in Wallonië naar het Vlaams Gewest - Vertrekken

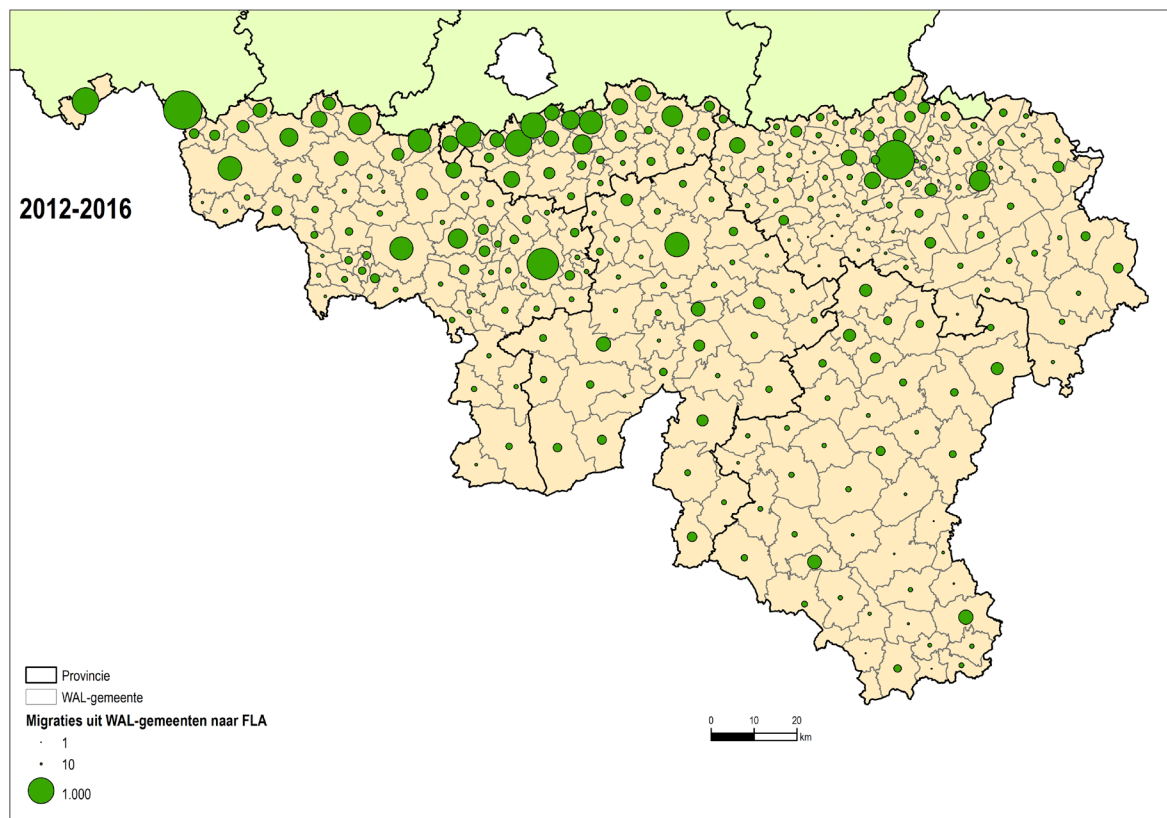
Van 1 januari 2012 tot 31 december 2016 werden er 39 600 migraties geregistreerd vanuit Wallonië naar het Vlaams Gewest, of gemiddeld 7.920 migraties per jaar.

Deze laatste periode van 5 jaar op de 4 bestudeerde perioden toont echter een aanzienlijke toename van de stromen in de richting van het Vlaams Gewest, die hierna wordt toegelicht alsook in hoofdstuk 9.3.

Op figuur 7.11, die de migratiestromen vanuit Waalse gemeenten tijdens de periode 2012-2016 toont, zien we dat de gemeenten met het grootste aantal vertrekken sterk overeenkomen met de gemeenten die het grootste aantal aankomsten vanuit het Vlaams Gewest verwelkomen. Dit fenomeen toont de migratiere relatie die de gemeenten in beide richtingen onderhouden met het Vlaams Gewest (migratie-intensiteit).

De gemeenten die tussen 1997 en 2016 de meeste migraties naar het Vlaams Gewest genereerden (tabel 7.10), zijn Mouscron (Moeskroen) en Comines-Warneton (Komen-Waasten), die een bijzondere ligging langs de gewestgrens hebben, alsook de grote steden Charleroi en Luik evenals de centraal gelegen gemeenten van Waals-Brabant zoals Tubeke, Eigenbrakel en Waterloo.

Figuur 7.11 : Emigraties uit gemeenten van Wallonië naar het Vlaams Gewest tijdens de periode 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 7.10 : Waalse gemeenten die de tophelft van de migraties naar het Vlaams Gewest cumuleren, 1997-2016, aantal en % in het totaal

NIS-code	Gemeente	Migraties naar het Vlaams Gewest (1997-2016)	% van het totaal	% gecumuleerd
54007	Mouscron (Moeskroen)	8 458	6,4	6,4
62063	Liège (Luik)	7 130	5,4	11,9
52011	Charleroi	5 077	3,9	15,7
54010	Comines-Warneton (Komen-Waasten)	4 012	3,1	18,8
25014	Braine-L'Alleud (Eigenbrakel)	3 468	2,6	21,4
25110	Waterloo	3 437	2,6	24,1
25105	Tubize (Tubeke)	2 918	2,2	26,3
57081	Tournai (Doornik)	2 897	2,2	28,5
55010	Enghien (Edingen)	2 867	2,2	30,7
53053	Mons (Bergen)	2 727	2,1	32,8
92094	Namur (Namen)	2 701	2,1	34,8
25112	Wavre (Waver)	2 607	2,0	36,8
55023	Lessines (Lessen)	2 415	1,8	38,6
25091	Rixensart	2 041	1,6	40,2
25121	Ottignies-Louvain-La-Neuve	1 933	1,5	41,7
51065	Frasnes-Lez-Anvaing	1 904	1,5	43,1
25048	Jodoigne (Geldenaken)	1 847	1,4	44,5
55022	La Louvière	1 751	1,3	45,9
63079	Verviers	1 736	1,3	47,2
51017	Ellezelles (Elzele)	1 448	1,1	48,3
57095	Mont De L'enclus (Kluisbergen)	1 364	1,0	49,3
25072	Nivelles (Nijvel)	1 360	1,0	50,4
	...			
	WALLONIË (Totaal)	131 242	100	100

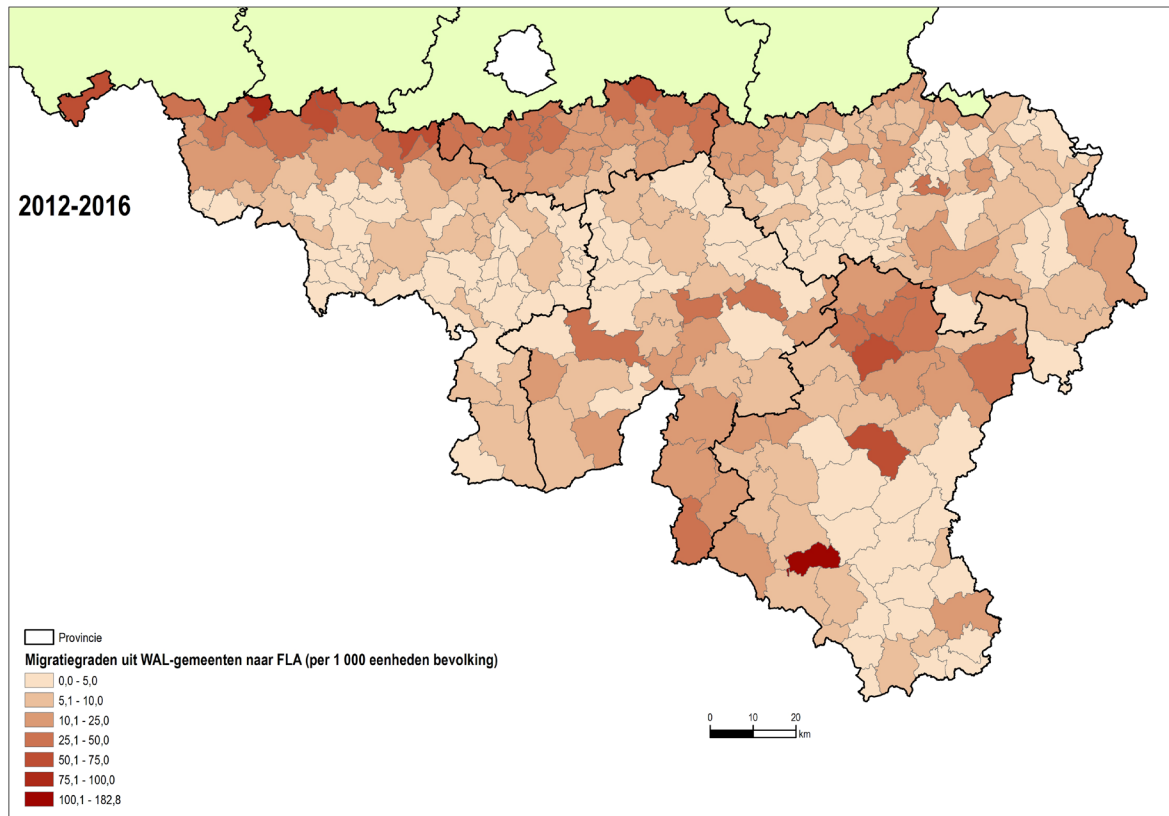
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De emigratiecijfers vanuit gemeenten in Wallonië naar het Vlaams Gewest in de periode 2012-2016 (figuur 7.12) zijn ook hoger in de aangrenzende gemeenten in Henegouwen en Waals-Brabant. In deze richting stellen we echter stromen met extreem hoge waarden vast voor sommige gemeenten die verder weg liggen ten opzichte van het Vlaams Gewest. Het gaat om hetzelfde fenomeen dat we vaststelden ten aanzien van het BHG en inzonderheid voor de periode 2012-2016: het betreft meer dan waarschijnlijk migraties uit gemeenten met een centrum voor asielzoekers. Eens zij geregulariseerd zijn en het statuut van vluchteling hebben verkregen, trekken ze inzonderheid naar

het Vlaams Gewest (waarschijnlijk naar de grote steden) opdat hun integratie in de samenleving (hereniging) en op de arbeidsmarkt vlotter zou verlopen. Deze hypothese wordt nog duidelijker op basis van de analyse van de migraties naar nationaliteitsgroep die we in hoofdstuk 9.3 maken⁹.

Het meest in het oog springende emigratiecijfer op deze kaart is dat van de gemeente Herbeumont, met een cijfer van 182,8 migraties per duizend inwoners.

Figuur 7.12 : Emigraties uit gemeenten van Wallonië naar het Vlaams Gewest, 2012-2016, per 1.000 inwoners van de vertrekgemeente (emigratiecijfer, in %)

Noot: migratiegraden WAL>FLA slaat hier op het emigratiecijfer per 1 000 inwoners van de vertrekgemeente in Wallonië.
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

7.3.3. Migratiesaldi van gemeenten in Wallonië met het Vlaams Gewest

Het migratiesaldo van gemeenten in Wallonië met het Vlaams Gewest stemt overeen met het verschil tussen de hierboven geanalyseerde in- en uitgaande migratiestromen. Het geeft aan of een gemeente inwoners heeft bijgekregen of afgestaan ten opzichte van het Vlaams Gewest, als gevolg van de migratie.

Figuur 7.13 is een cartografische weergave van deze migratiesaldi voor de periode 2012-2016. De figuur toont de Waalse gemeenten die inwoners hebben gewonnen (in het rood) of hebben verloren (in het blauw) ten opzichte van het Vlaams Gewest. Over deze periode verloor het Vlaams Gewest 3.682 inwoners aan Wallonië. Zoals we eerder hebben gezien, is het saldo echter positief geworden voor het Vlaams Gewest vanaf 2016, voornamelijk onder invloed van de toename van het aantal vertrekken vanuit Wallonië sinds 2015.

⁹ Voor de jaren 2015 en 2016 is er een sterke toename van de migraties uit Wallonië naar het Vlaams Gewest van niet-Europese onderdanen. Een grondiger analyse toont dat Syriërs, Irakezen en Afghanen de nationaliteiten zijn die het meest zijn vertegenwoordigd in deze stromen (zie hoofdstuk 9.3).

De ruimtelijke verdeling van de migratiesaldi vanuit/naar het Vlaams Gewest vestigt de aandacht op de verliezen van het Vlaams Gewest ten voordele van gemeenten in Wallonië in de buurt van de gewestgrens, in het noorden van Henegouwen en Waals-Brabant. Gewoonlijk worden de saldi kleiner naarmate de afstand ten opzichte van de gewestgrens groter wordt. In de buurt van het BHG onderscheiden we meerdere kronen met aanzienlijke saldi waarvan voornamelijk de gemeenten profiteren die het dichtst bij de grens liggen; dit geldt inzonderheid voor de twee gemeenten van de Brusselse agglomeratie, i.e. Eigenbrakel en Waterloo, maar ook voor de gemeenten in de banlieue zoals Waver, Tubeke en Rixensart (tabel 7.11). Het gaat waarschijnlijk ten dele om stromen van randverstedelijking van de Vlaamse agglomeratie vanuit Brussel naar Wallonië. In totaal kende een groot deel van de gemeenten ten noorden van Samber en Maas van Namen tot aan Bergen positieve migratiesaldi. De residentiële aantrekkingskracht van Wallonië in de buurt van de gewestgrens kan wellicht worden verklaard door lagere vastgoedprijzen in Wallonië, waardoor het gemakkelijker is om in Wallonië te gaan wonen zonder dat de afstand tot de werkplek al te groot wordt. Ook de economische ontwikkeling van Waals-Brabant zou een verklaring kunnen bieden voor de komst van migranten uit het Vlaams Gewest. Deze aantrekkingskracht is minder uitgesproken voor de provincie Luik. Dit kan deels worden verklaard door het ontbreken van een grote pool voor werkgelegenheid in de buurt van de gewestgrens.

Tabel 7.11 : De 10 Waalse gemeenten met het hoogste - positieve en negatieve - migratiesaldo met het Vlaams Gewest voor de periode 2012-2016

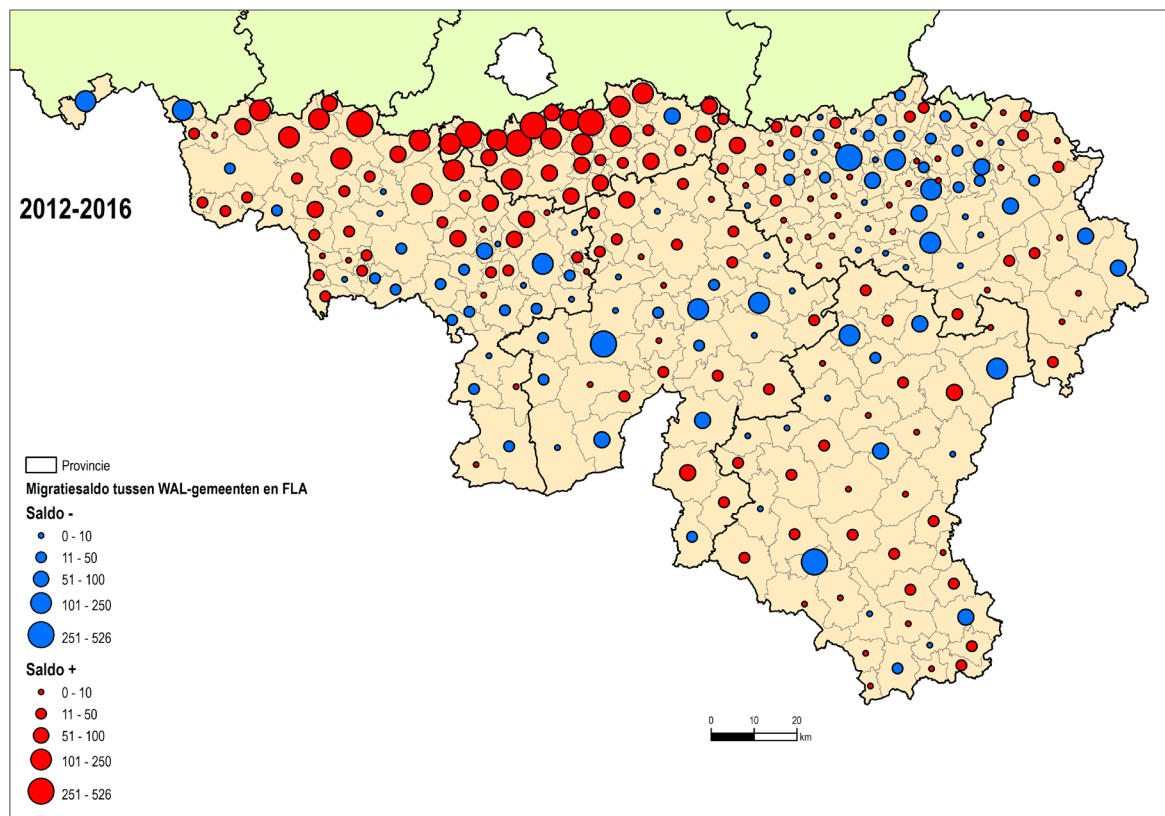
NIS-CODE	GEMEENTE	Positief Migratiesaldo 2012-2016 met het Vlaams Gewest	NIS-CODE	GEMEENTE	Negatief migratiesaldo 2012-2016 met het Vlaams Gewest
25110	Waterloo	+526	62118	Grace-Hollogne	-279
25014	Braine-L'Alleud	+513	84029	Herbeumont	-279
25105	Tubize	+363	93022	Florennes	-251
25112	Wavre	+344	52011	Charleroi	-216
55023	Lessines	+339	62063	Liège	-203
57095	Mont De L'Enclus	+239	83028	Hotton	-194
25072	Nivelles	+221	62122	Trooz	-191
25119	Lasne	+205	91141	Yvoir	-191
25123	Rebecq	+175	91059	Hamois	-172
25015	Braine-Le-Château	+173	82037	Gouvy	-153

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tijdens deze periode 2012-2016 vertonen twee gemeenten op de gewestgrens bijzonder hoge saldi ten voordele van het Vlaams Gewest, in tegenstelling tot de andere 'regiogrensgemeenten': Comines-Warneton en Mouscron. Er zijn ook hoge negatieve saldi voor de grootste Waalse steden en hun agglomeratie, alsook voor soms landelijke gemeenten waar een centrum voor asielzoekers is ondergebracht; het gaat meer bepaald om Florennes, Herbeumont, Yvoir, Saint-Ode, Hotton, Trooz, Gouvy, Hamois (Natoye), Büllingen (Manderfeld), Beauraing (Pondrôme), Aywaille en Bütgenbach.

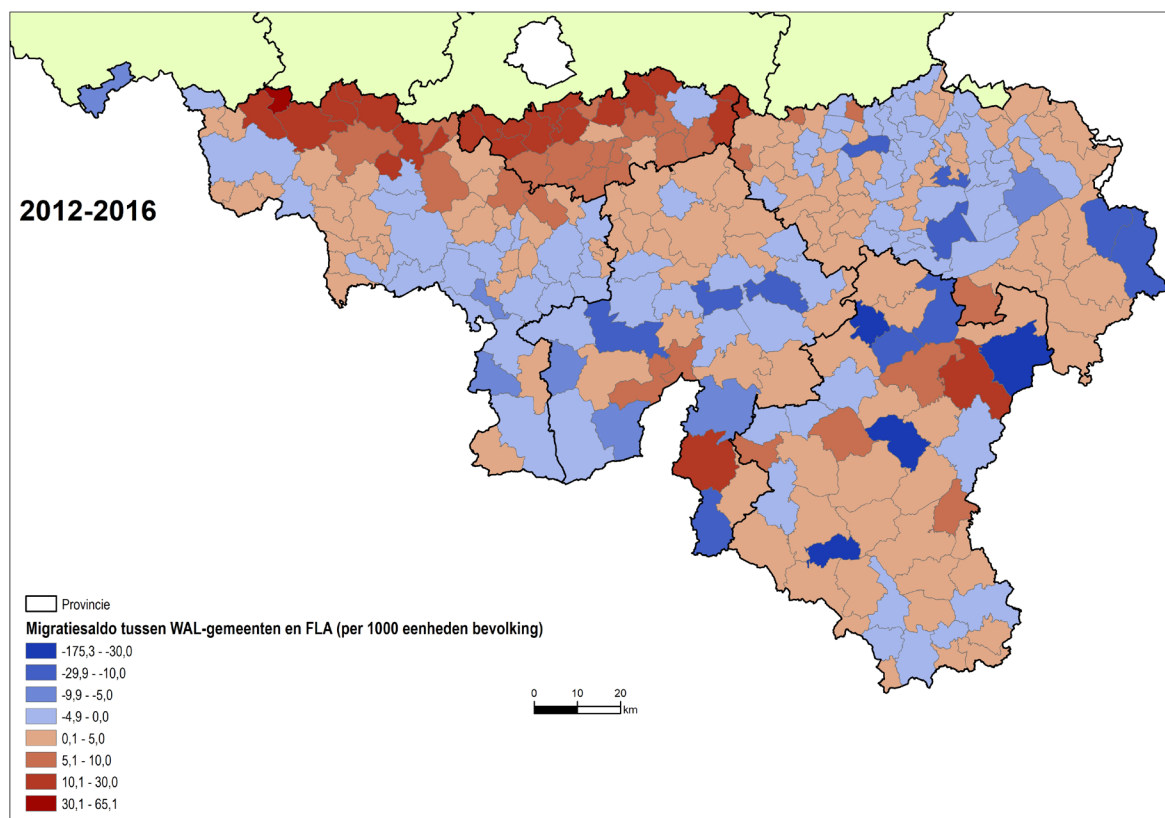
De meer landelijke gemeenten doen het beter op de kaart met de relatieve saldi (figuur 7.13). Dit is een relatief nieuw gegeven als we vergelijken met bijvoorbeeld de periode 1997-2001. De hoofdstukken 7.2 en 9.3 maakten al duidelijk dat de recente migraties die vanuit deze meer landelijke gemeenten vertrekken, voornamelijk zijn gericht op de grote steden, vooral op Antwerpen maar ook op Leuven, Oostende, Gent en Kortrijk.

Figuur 7.13 : Migratiesaldo van de Waalse gemeenten voor de migraties met het Vlaams Gewest, 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 7.14 : Migratiesaldo van de gemeenten van Wallonië voor de migraties met het Vlaams Gewest, 2012-2016, cijfer per 1 000 inwoners

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De analyse van de relatieve migratiesaldi (figuur 7.14) illustreert de aantrekkingskracht van wonen in Wallonië die uitgaat van bepaalde gemeenten in de Ardennen zoals Houffalize, Gedinne en Roche-en-Ardenne. Deze aantrekkingskracht houdt wellicht meer verband met de migratie van gepensioneerden (Grimmeau, Decroly, Wertz, 2012, p. 27).

8. Interregionale migratie naar leeftijd

8.1. MIGRATIES EN LEVENSCYCLUS

In de voorgaande hoofdstukken bestudeerden we de interregionale migratie in termen van stromen tussen de gewesten twee aan twee en gedetailleerd per gemeente. Het huidige hoofdstuk heeft als doel de interregionale migratie te beschrijven vanuit de invalshoek van het migratiegedrag van personen en wel aan de hand van een doorslaggevende sociaal-demografische variabele, i.e. de leeftijd van de personen. Het gaat om het sleutelement van het concept "levenscyclus", dat dus toelaat het migratiegedrag van individuen in verband te brengen met andere demografische gebeurtenissen (meer bepaald op het vlak van gezin, school en beroep).

Interne migraties, zowel in België als elders, volgen van oudsher het volgende schema. Hun intensiteit is zeer hoog bij jonge volwassenen en, in mindere mate, bij kleine kinderen. Dit komt overeen met het feit dat een aantal elementen van de levenscyclus elkaar opvolgt naarmate men opgroeit en ouder wordt; ze worden opgenomen in het levensparcours en geven vaak geven tot een verhuizing (Lelièvre, 2011; Pasteels, Lodewijckx, Mortelmans, 2013):

- Het ouderlijk huis verlaten of emancipatie. Vaak verlaten studenten, na de leeftijd waarop er een einde komt aan het verplicht onderwijs (18 jaar), het ouderlijk huis en gaan ze dichterbij de buurt wonen van hun eerste baan of de plaats waar ze hoger onderwijs volgen¹⁰. Dit type migratie gaat soms gepaard met het gaan samenwonen met de partner, maar dat is zeker niet stelselmatig het geval en er bestaan dus verschillende woonvormen (alleen, samenwonen met een partner, een woning huren met meerdere personen). Vaak verlaten jongeren het ouderlijk huis wanneer ze de arbeidsmarkt betreden; deze beweging verloopt vaak in de richting van stadscentra die heel wat voorzieningen bieden (werk, aanbod op het vlak van onderwijs, cultuur en vrijetijdsbesteding, de vastgoedmarkt van huurwoningen, openbaar vervoer).
- Migratie in het kader van randverstedelijking. Het komt vrij vaak voor dat jonge gezinnen met kleine kinderen wegtrekken uit het centrum van de stad om een eigendom te verwerven en een groenere leefomgeving (en een tuin) te vinden alsook een ruimere woning dan ze zich financieel hadden kunnen veroorloven zo ze in de stad waren gebleven. Deze middelpuntvliedende migratie heeft als bestemming de ruimten buiten de stad (gaande van de dichte banlieue tot een verder gelegen stadsrand, in functie van de woonkeuzes die op hun beurt afhankelijk zijn van een geheel van beperkingen (financiële draagkracht, werkplaats(en) en plaats waar de kinderen naar school gaan, aanwezigheid en woonplaats van de grootouders, vervoermiddelen). In de grote meerderheid van de gevallen impliceert de randstedelijke migratie het bezit van één of zelfs twee auto's per gezin, zodat het toegang heeft tot de werkplaats (die vaak nog in het centrum van de stad is gelegen) of tot het openbaar vervoer daarheen (op een aanvaardbare reistijd van de werkplek, om dagelijks te kunnen pendelen in het kader van het woon-werkverkeer).
- De pensioenmigratie. Op het einde van hun actieve leven beslissen heel wat mensen om te verhuizen en in de buurt te gaan wonen van een leefomgeving die beter is aangepast aan wat ze wensen te doen tijdens hun pensioen, op het vlak van omgeving en huisvesting

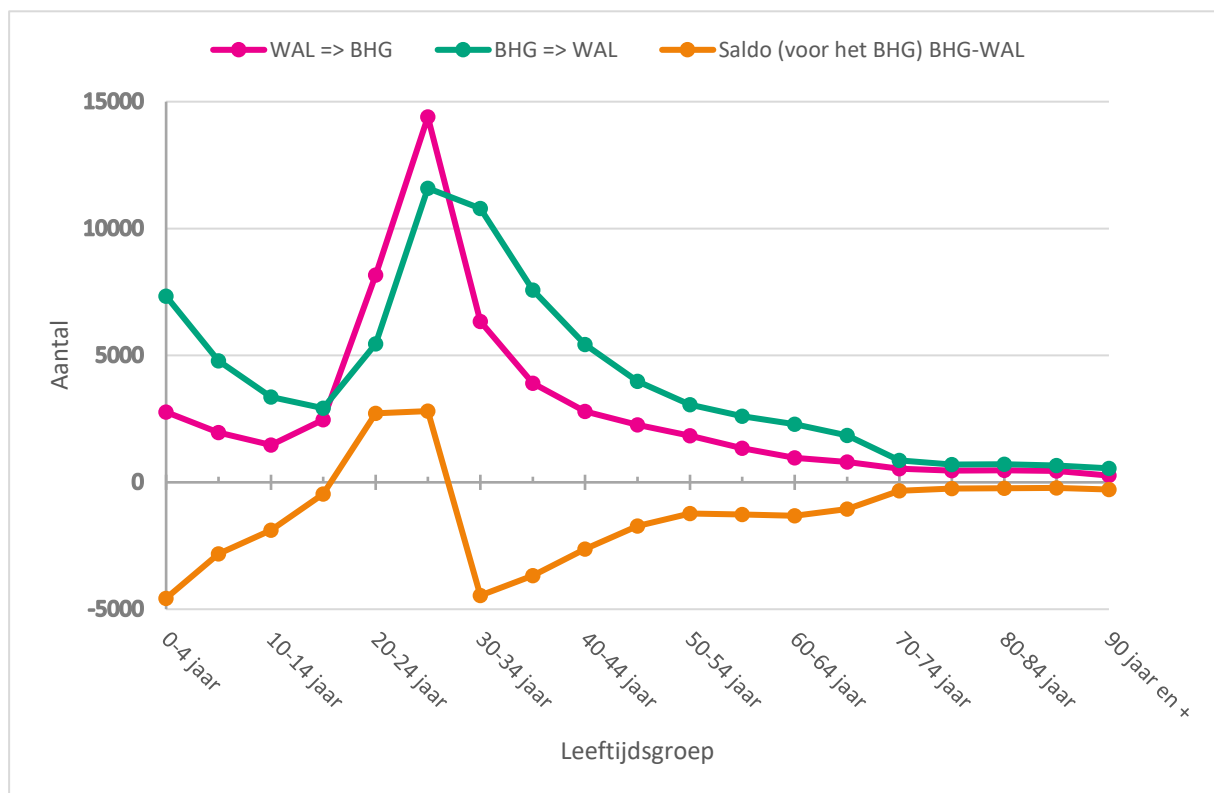
¹⁰ Meer bepaald om "op kot te gaan" in de buurt van de instelling waar ze hoger onderwijs volgen. Slechts weinig studenten laten zich echter wettelijk inschrijven op het adres van hun kot en daardoor wordt dit type migratie ruimschoots onderschat in de gegevens van het rijksregister (Poulain en Hern, 2013). Dit is niet het geval bij de huur van een gewoon appartement, die vaak gepaard gaat met domiciliëring, i.e. de aangifte bij het nieuwe gemeentebestuur. Tot besluit kunnen we stellen dat migratie naar een studentenkot zelden wordt geregistreerd in de gegevens, in tegenstelling met de migratie naar een eerste appartement van het klassieke type.

(kleine steden met goede voorzieningen of ook, in België, naar groene gemeenten in de valleien van de Ourthe en de Semois, gemeenten aan de kust, zie Grimmeau *et al.*, 2015). De beperking in verband met de afstand tot de werkplek is hier niet langer van belang.

8.2. MIGRATIES TUSSEN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST EN WALLONIË NAAR LEEFTIJD

De migratiestromen tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië, die globaal nadelig zijn voor eerstgenoemd gewest (cf. hoofdstuk 5), schommelen sterk in functie van de leeftijd tijdens de periode 2012-2016 (figuur 8.1). De meeste migratiebewegingen in de richting van het BHG (tabellen 8.1, 8.2, figuur 8.3) worden gemaakt door jonge volwassenen tussen 20 en 30 jaar (tussen 42 en 46% van de migraties), ook al vertoont dit overwicht de neiging af te kalven tijdens de 4 periodes van vijf jaar en ondanks een dalende tendens voor het totale aantal. Binnen de levenscyclus stemt dit overeen met de migratie van emancipatie en van wegtrekken uit de ouderlijke woning in de richting van de grote stad, die zeer significant is tussen Wallonië en het BHG. De afname van het overwicht van de twintigers kan worden verklaard door de ontwikkeling van polen van werkgelegenheid en cultuur in randstedelijk Wallonië (Waals-Brabant), als gevolg waarvan het BHG minder aantrekkelijk wordt voor deze jonge volwassenen.

Figuur 8.1 : Aantal migraties en migratiesaldo (voor het BHG) tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië per leeftijdsgroep van vijf jaar, 2012-2016

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 8.1: Migraties vanuit Wallonië naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, per 5-jaarsperiode, naar leeftijdsgroep, aantal

Leeftijdsgroepen	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
0-9 jaar	4 863	4 221	4 813	4 727
10-19 jaar	4 385	3 965	3 990	3 936
20-29 jaar	25 822	23 409	22 985	22 572
30-44 jaar	12 411	12 480	13 161	13 044
45-64 jaar	5 416	5 395	5 999	6 407
65 jaar en ouder	2 576	2 394	2 517	2 977
Totaal	55 473	51 864	53 465	53 663

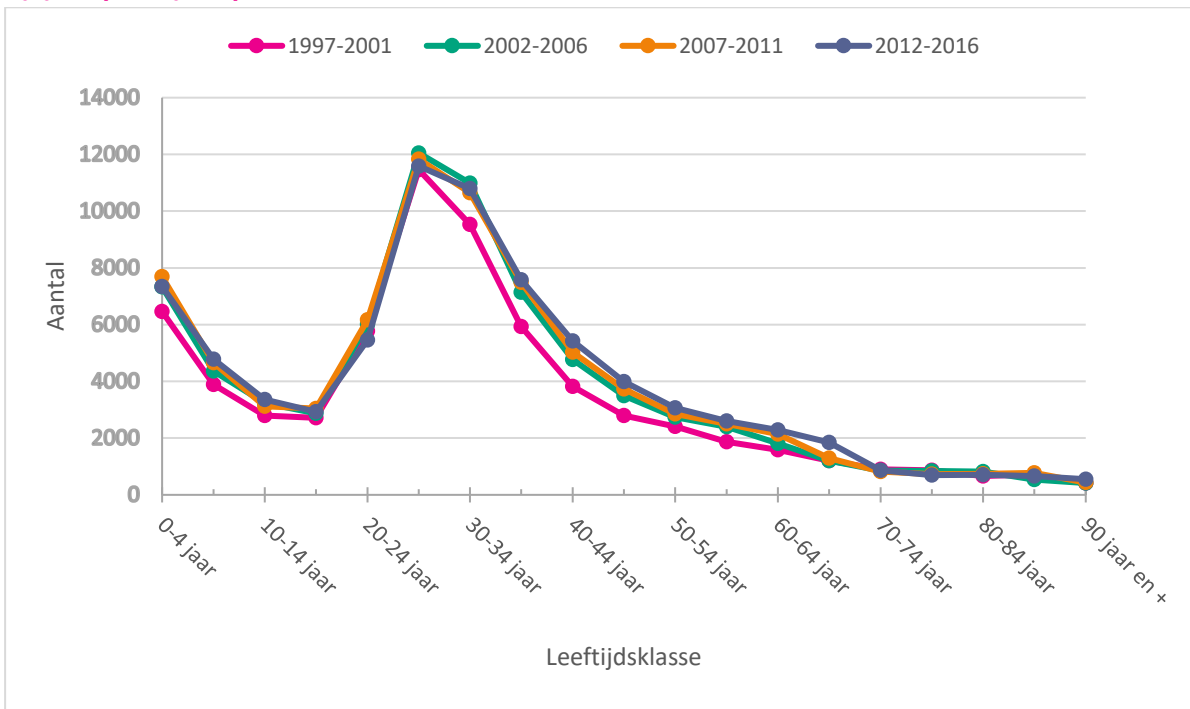
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 8.2 : Relatief aandeel van elke leeftijdsgroep in de migraties vanuit Wallonië naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, per 5-jaarsperiode, in %

Leeftijdsgroepen	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
0-9 jaar	8,8	8,1	9,0	8,8
10-19 jaar	7,9	7,6	7,5	7,3
20-29 jaar	46,5	45,1	43,0	42,1
30-44 jaar	22,4	24,1	24,6	24,3
45-64 jaar	9,8	10,4	11,2	11,9
65 jaar en ouder	4,6	4,6	4,7	5,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

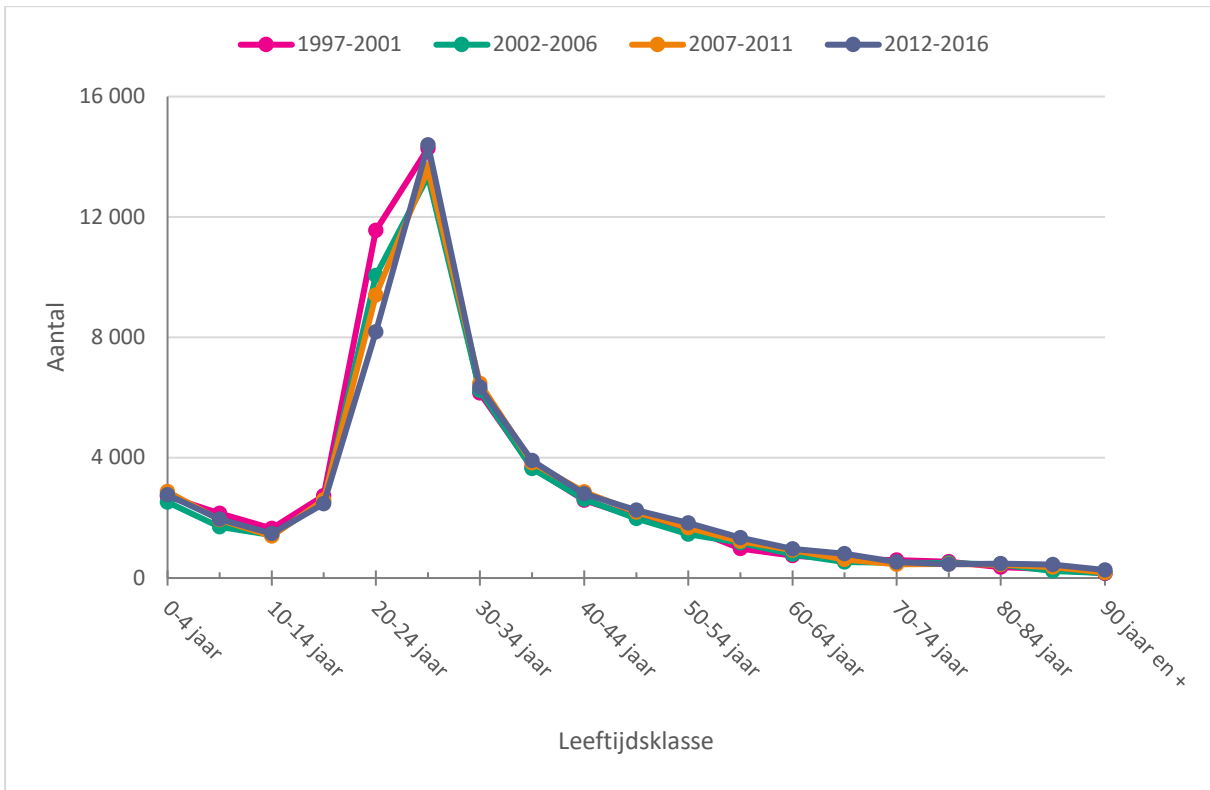
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 8.2 : Migraties vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar Wallonië per leeftijdsklasse van vijf jaar, per 5-jaarsperiode, aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 8.3 : Migraties vanuit Wallonië naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per leeftijdsklasse van vijf jaar, per 5-jaarsperiode, aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

In de richting van Wallonië (tabellen 8.3 en 8.4, figuur 8.2) worden de meeste migraties opgetekend bij de dertigers (30% van 30- tot 44-jarigen), alsook bij jongere kinderen (15% van minder dan 10 jaar), wat overeenstemt met de sleutelleeftijden van de randverstedelijking. Er zijn ook heel wat twintigers die migreren, maar hun aandeel vertoont de neiging af te nemen over de opeenvolgende perioden van vijf jaar; dit valt te verklaren door een vertraging in de kalender van randverstedelijking. Jonge volwassenen trekken dus later naar de rand van de stad, wat kan worden verklaard door de hoge woningprijzen. Globaal hadden deze stromen de neiging toe te nemen (hoofdstuk 5), en dit geldt inzonderheid voor de 30- tot 44-jarigen (19 300 migraties tussen 1997 en 2002, 23 800 tussen 2012 en 2017) en bij de 45- tot 64-jarigen, bij wie de stijgingen het grootst zijn.

Tabel 8.3 : Migraties vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar Wallonië, naar leeftijdsgroep, aantal

Leeftijdsgroepen	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
0-9 jaar	10 357	11 693	12 351	12 118
10-19 jaar	5 508	6 110	6 161	6 286
20-29 jaar	17 238	18 058	18 001	17 052
30-44 jaar	19 288	22 893	23 163	23 803
45-64 jaar	8 654	10 445	11 225	11 945
65 jaar en ouder	4 765	4 676	4 789	5 340
Totaal	65 810	73 875	75 690	76 544

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 8.4 : Relatief aandeel van elke leeftijdsgroep in de migraties vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar Wallonië, per 5-jaarsperiode, %

Leeftijdsgroepen	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
0-9 jaar	15,7	15,8	16,3	15,8
10-19 jaar	8,4	8,3	8,1	8,2
20-29 jaar	26,2	24,4	23,8	22,3
30-44 jaar	29,3	31,0	30,6	31,1
45-64 jaar	13,1	14,1	14,8	15,6
65 jaar en ouder	7,2	6,3	6,3	7,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Wat betreft het migratiesaldo (tabel 8.5, figuur 8.4) komt het Brussels gewest als winnaar uit de bus voor de leeftijdsgroep van de 20- tot 29-jarigen, maar verliest het in alle andere leeftijdsgroepen. Dit geldt inzonderheid voor jonge dertigers en kleine kinderen. Vanaf de leeftijd van 30 jaar alsook voor alle hogere leeftijden blijven de saldi negatief, ook al worden ze steeds kleiner naarmate men ouder wordt, totdat er bijna een evenwicht wordt bereikt vanaf de groep van 70-74 jaar. Dit lijkt bepaalde analyses van hoofdstuk 5.2. te bevestigen, i.e. dat de migratie-uitwisselingen tussen het BHG en Wallonië grotendeels beantwoorden (meer dan 50%) aan het fenomeen van randverstedelijking tussen een grote stad en haar wijde periferie. Tijdens de vier perioden van vijf jaar die we hebben

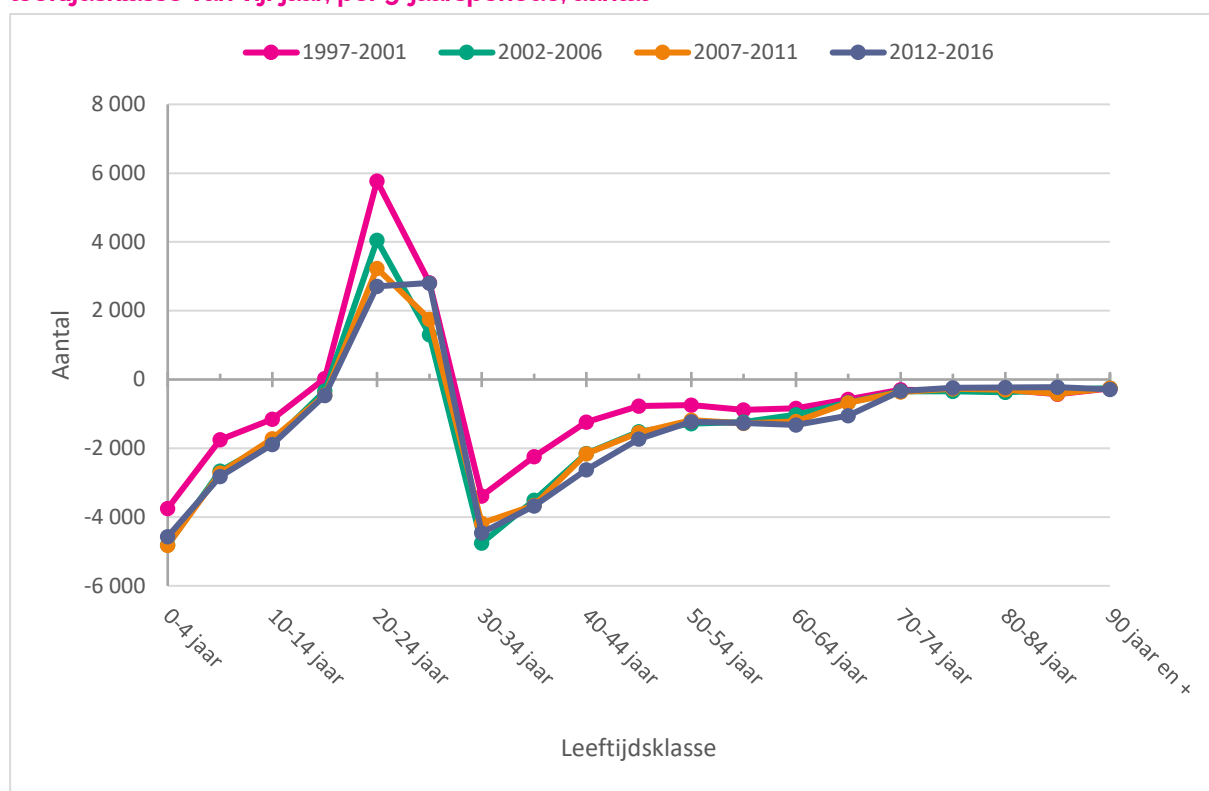
geanalyseerd, stellen we een duidelijke afname vast van het saldo (ten nadele van het BHG) tussen de eerste en de tweede periode, i.e. tussen 1997-2001 en 2002-2006. Dit geldt meer bepaald voor de 20- tot 29-jarigen, voor wie het BHG minder aantrekkelijk is geworden (in vergelijking met Wallonië) dan tijdens de eerste periode van vijf jaar. Zoals eerder gezegd, kan het gaan om een relatieve daling van de aantrekkingskracht van het BHG voor deze jonge volwassenen.

Tabel 8.5 : Migratiesaldo (voor het BHG) van elke leeftijdsgroep in de migraties tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië, aantal

Leeftijdsgroepen	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
0-9 jaar	-5 494	-7 472	-7 538	-7 391
10-19 jaar	-1 123	-2 145	-2 171	-2 350
20-29 jaar	+8 584	+5 351	+4 984	+5 520
30-44 jaar	-6 877	-10 413	-10 002	-10 759
45-64 jaar	-3 238	-5 050	-5 226	-5 538
65 jaar en ouder	-2 189	-2 282	-2 272	-2 363
Totaal	-10 337	-22 011	-22 225	-22 881

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 8.4 : Migratiesaldo (voor het BHG) tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië per leeftijdsklasse van vijf jaar, per 5-jaarsperiode, aantal

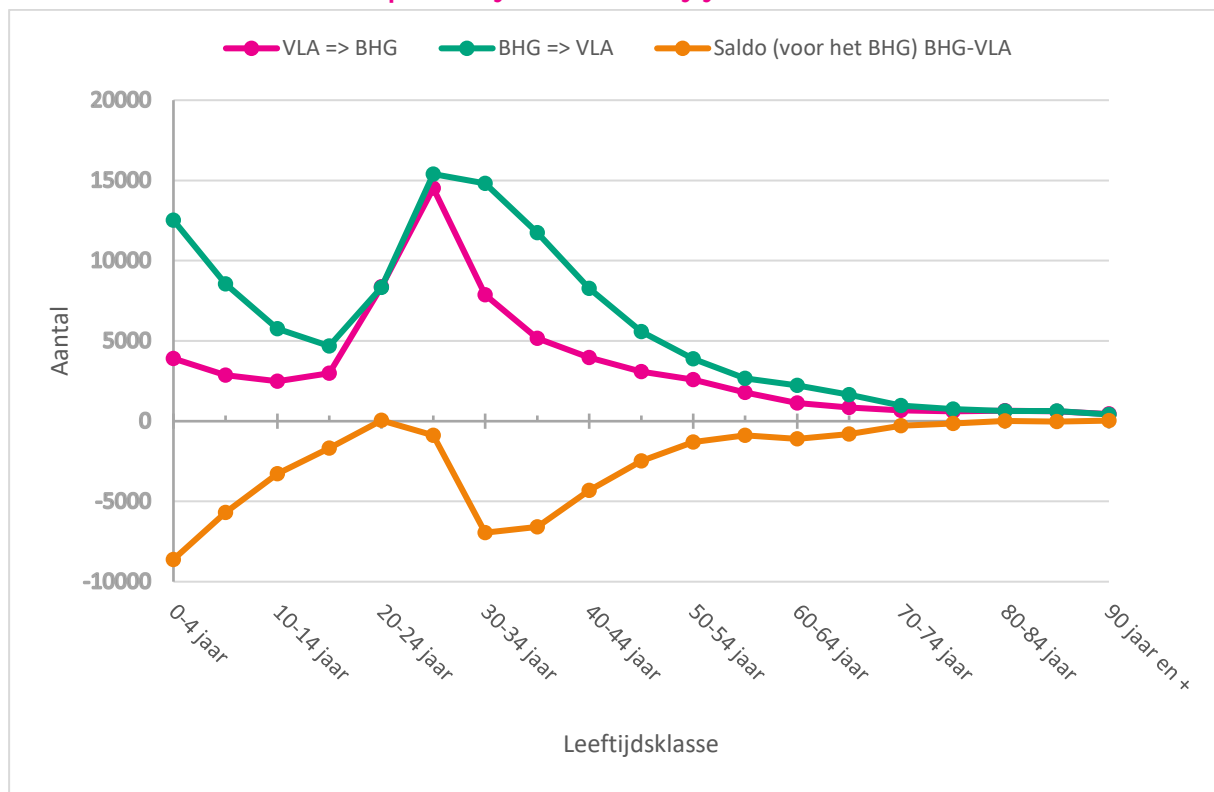

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

8.3. MIGRATIES TUSSEN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST EN HET VLAAMS GEWEST NAAR LEEFTIJD

De migratiestromen tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Vlaams Gewest, die globaal eveneens nadelig zijn voor eerstgenoemd gewest (cf. hoofdstuk 6), schommelen sterk in functie van de leeftijd tussen 2012-2016 (figuur 8.5). Meer dan een derde van de migraties in de richting van het BHG (tabellen 8.6, 8.7, figuur 8.7) heeft betrekking op jonge volwassenen tussen 20 en 30 jaar. Terwijl dit overzicht veel minder duidelijk is dan voor de migraties tussen Wallonië en het BHG, is het aantal migraties gestegen tussen de 4 geanalyseerde perioden van vijf jaar, meer bepaald tussen 2007-2011 en 2012-2016. De emancipatiemigratie in de richting van het BHG is relatief gezien minder overwegend vanuit het Vlaams Gewest dan vanuit Wallonië.

Figuur 8.5 : Aantal migraties en migratiesaldo (voor het BHG) tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Vlaams Gewest per leeftijdsklasse van vijf jaar, 2012-2016, aantal

Noot: VLA => BHG = van Vlaams Gewest naar Brussels Hoofdstedelijk Gewest (cf. FLA>BRU), etc.
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 8.6 : Migraties van het Vlaams Gewest naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, naar leeftijdsgroep, per 5-jaarsperiode, aantal

Leeftijdsgroepen	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
0-9 jaar	5 964	5 372	6 275	6 775
10-19 jaar	5 015	4 837	5 290	5 465
20-29 jaar	19 857	19 551	20 524	22 891
30-44 jaar	14 765	14 715	15 996	16 997
45-64 jaar	6 141	6 483	7 730	8 611
65 jaar en ouder	3 384	3 453	3 595	3 846
Totaal	55 126	54 411	59 410	64 585

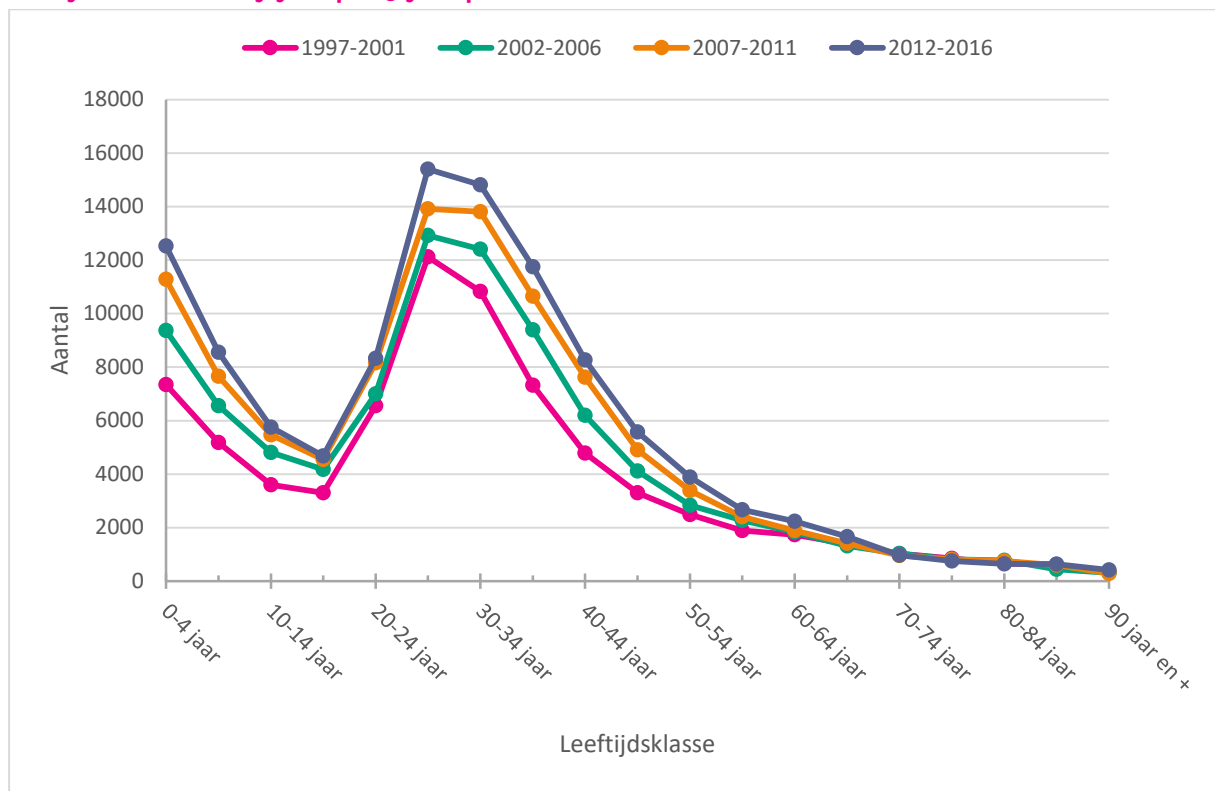
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 8.7 : Relatief aandeel van elke leeftijdsgroep in de migraties vanuit het Vlaams Gewest naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, per 5-jaarsperiode, %

Leeftijdsgroepen	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
0-9 jaar	10,8	9,9	10,6	10,5
10-19 jaar	9,1	8,9	8,9	8,5
20-29 jaar	36,0	35,9	34,5	35,4
30-44 jaar	26,8	27,0	26,9	26,3
45-64 jaar	11,1	11,9	13,0	13,3
65 jaar en ouder	6,1	6,3	6,1	6,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

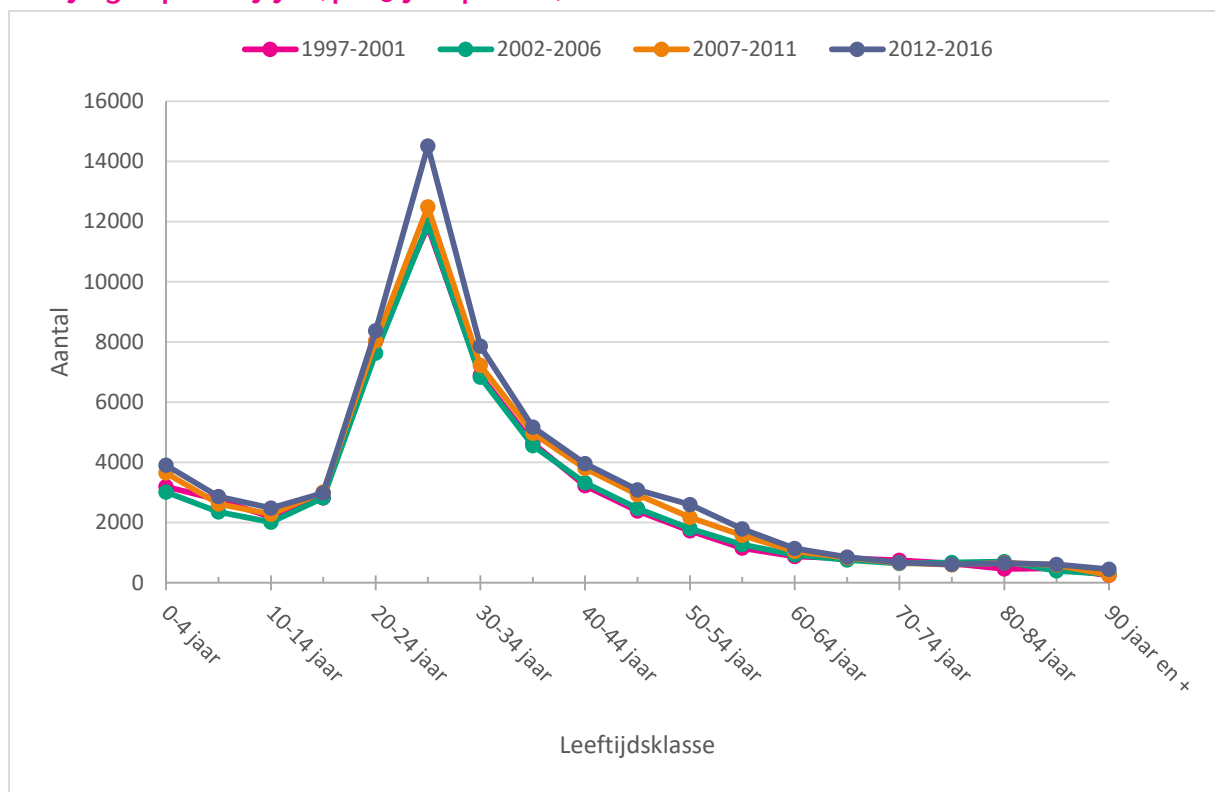
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 8.6 : Migraties vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar het Vlaams Gewest per leeftijdsklasse van vijf jaar, per 5-jaarsperiode, aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 8.7 : Migraties vanuit het Vlaams Gewest naar het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per leeftijdsgroep van vijf jaar, per 5-jaarsperiode, aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

In de richting van het Vlaams Gewest (tabellen 8.8 en 8.9, figuur 8.6) is er een duidelijke toename van de migraties tijdens de 4 perioden van vijf jaar. Deze toename is zeer sterk bij kinderen jonger dan 10 jaar, voor wie het aantal migraties is gestegen met bijna 70% tussen 1997-2002 (12 500) en 2012-2017 (21 100). De stijging is ook zeer groot bij de 30- tot 44-jarigen (+12 000, of +55% tussen 1997-2002 en 2012-2017) en bij de 45- tot 64-jarigen (+5 000, of +55% tussen 1997-2002 en 2012-2017). Er is dus een zeer duidelijke toename van de migraties voor de sleutelleeftijden van de randverstedelijking tussen het BHG en het Vlaams Gewest, maar ook voor de hogere actieve leeftijden (45-64 jaar) en bij de adolescenten. Zoals met betrekking tot Wallonië (cf. 8.2.) daalt ook de verhouding twintigers over de opeenvolgende perioden van vijf jaar. Ook hier kan het gaan om de vertraging van de kalender van randverstedelijking, die te verklaren valt door de hoge woningprijzen.

Tabel 8.8 : Migraties vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar het Vlaams Gewest, per leeftijdsgroep, per 5-jaarsperiode, aantal

Leeftijdsgroepen	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
0-9 jaar	12 521	15 921	18 954	21 079
10-19 jaar	6 907	8 985	10 021	10 432
20-29 jaar	18 688	19 924	22 080	23 724
30-44 jaar	22 940	27 999	32 078	34 838
45-64 jaar	9 422	11 045	12 591	14 365
65 jaar en ouder	4 881	4 692	4 801	5 062
Totaal	75 359	88 566	100 525	109 500

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 8.9 : Relatief aandeel van elke leeftijdsgroep in de migraties van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar het Vlaams Gewest, per 5-jaarsperiode, %

Leeftijdsgroepen	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
0-9 jaar	16,6	18,0	18,9	19,3
10-19 jaar	9,2	10,1	10,0	9,5
20-29 jaar	24,8	22,5	22,0	21,7
30-44 jaar	30,4	31,6	31,9	31,8
45-64 jaar	12,5	12,5	12,5	13,1
65 jaar en ouder	6,5	5,3	4,8	4,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Wat betreft het migratiesaldo verliest het Brussels gewest in alle leeftijdsgroepen (tabel 8.10, figuur 8.8). Dit geldt inzonderheid voor jonge dertigers en nog meer voor jonge kinderen. Vanaf de leeftijd van 30 jaar alsook voor alle hogere leeftijden blijven de saldi negatief, ook al worden ze steeds kleiner naarmate men ouder wordt, totdat er bijna een evenwicht wordt bereikt vanaf de groep van 70-74 jaar. Tijdens de vier perioden van vijf jaar die we hebben geanalyseerd, is er een duidelijke afname van het saldo (ten nadele van het BHG) tussen 1997-2001 en 2002-2006. Dit geldt inzonderheid voor de 30- tot 44-jarigen en voor de kinderen jonger dan 10 jaar: voor deze twee

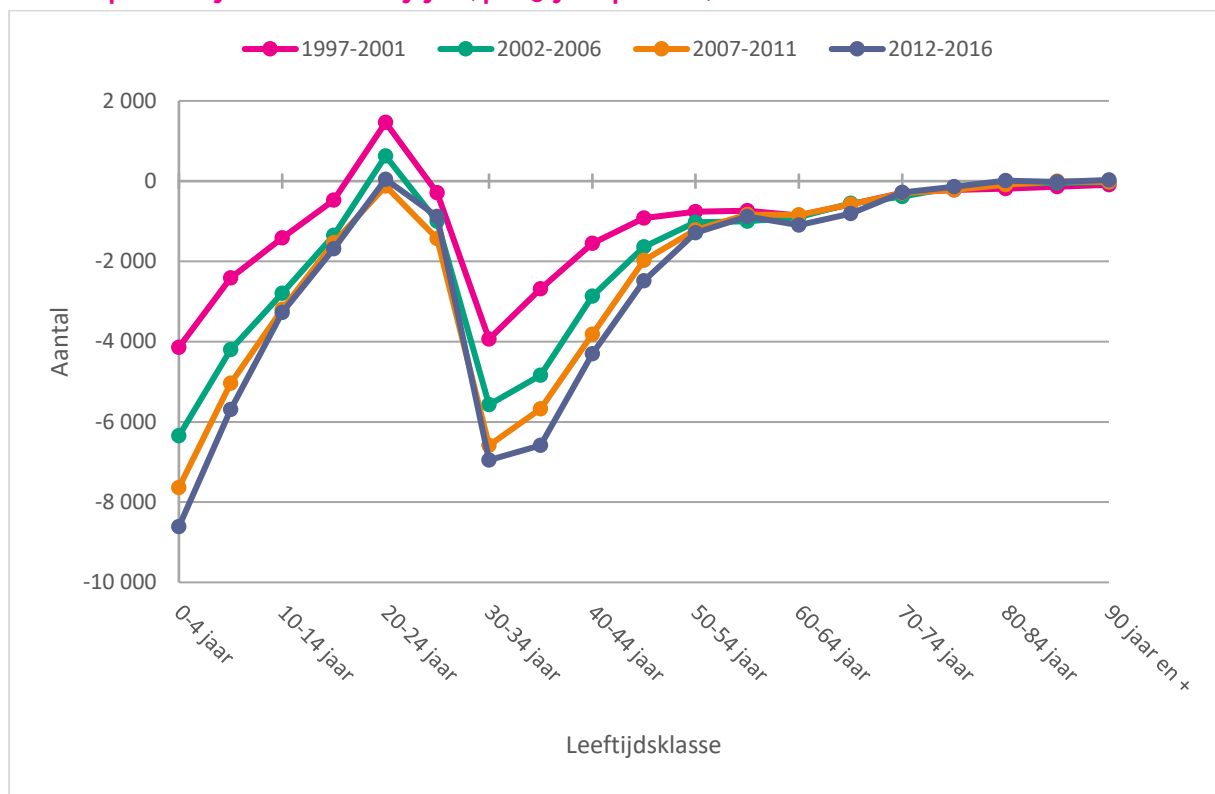
leeftijdscategorieën is het migratiesaldo tussen 2012 en 2016 tweemaal zo negatief als tussen 1997 en 2001. De beweging van randverstedelijking tussen het BHG en het Vlaams Gewest is duidelijk toegenomen over de opeenvolgende perioden van vijf jaar.

Tabel 8.10 : Migratiesaldo (voor het BHG) van elke leeftijdsgroep met het Vlaams Gewest, per 5-jaarsperiode, aantal

Leeftijdsgroepen	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
0-9 jaar	-6 557	-10 549	-12 679	-14 304
10-19 jaar	-1 892	-4 148	-4 731	-4 967
20-29 jaar	+1 169	-373	-1 556	-833
30-44 jaar	-8 175	-13 284	-16 082	-17 841
45-64 jaar	-3 281	-4 562	-4 861	-5 754
65 jaar en ouder	-1 497	-1 239	-1 206	-1 216
Totaal	-20 233	-34 155	-41 115	-44 915

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 8.8 : Migratiesaldo (voor het BHG) tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Vlaams Gewest per leeftijdsklasse van vijf jaar, per 5-jaarsperiode, aantal

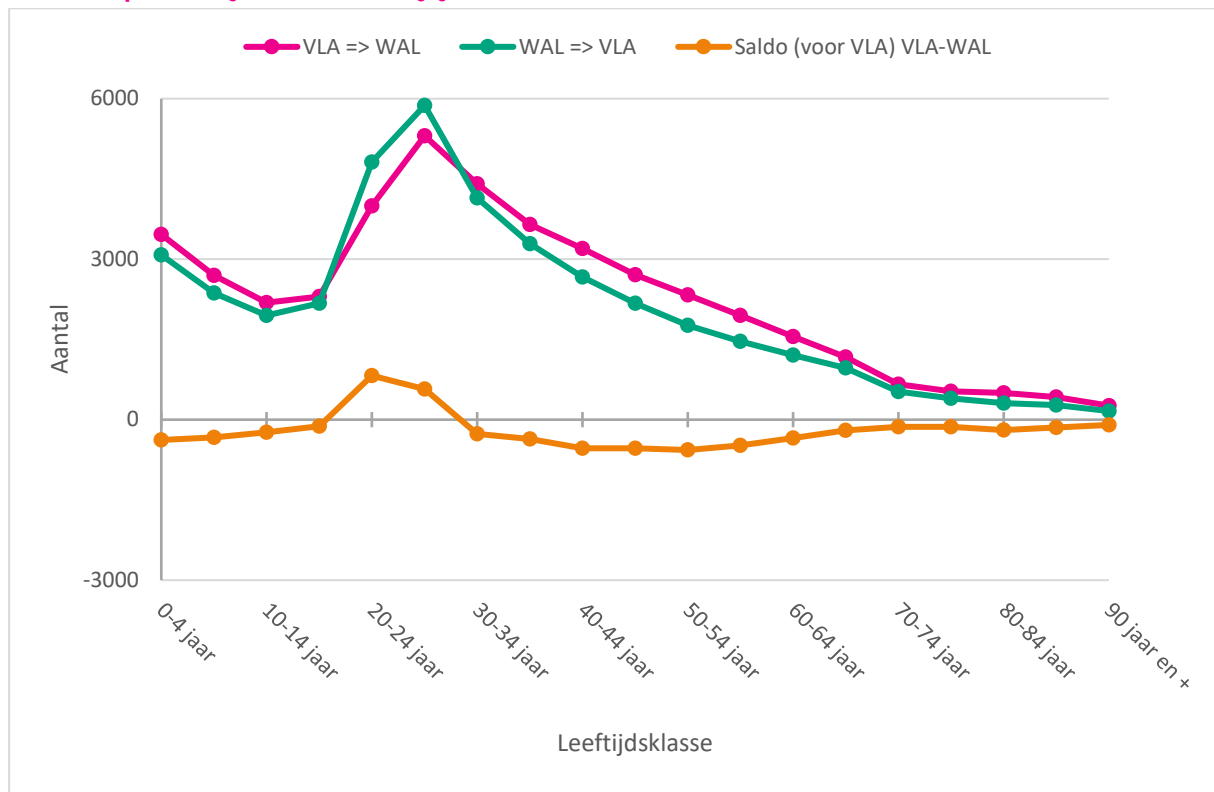

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

8.4. MIGRATIES TUSSEN HET VLAAMS GEWEST EN WALLONIË NAAR LEEFTIJD

Tussen 1997 en 2017 is het Vlaams Gewest globaal gezien een verliezer ten opzichte van Wallonië op het vlak van migraties, ook al komen we gedurende deze 20 jaar in de buurt van een evenwicht tijdens de periode 2012-2016 (hoofdstuk 7). Kunnen we deze vaststelling ook maken voor elke leeftijdsklasse? De migraties tussen deze twee gewesten zijn voornamelijk het werk van jonge volwassenen alsook van jonge kinderen (figuur 8.9).

Figuur 8.9 : Migraties en migratiesaldo (voor het Vlaams Gewest) tussen het Vlaams Gewest en Wallonië per leeftijdsklasse van vijf jaar, 2012-2016, aantal

Noot: VLA => WAL = van Vlaams Gewest naar Wallonië (cf. FLA>WAL), etc.
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De migraties vanuit Wallonië naar het Vlaams Gewest zijn niet bijzonder geconcentreerd op bepaalde leeftijden (tabellen 8.11 en 8.12, figuur 8.11). Ze zijn het talrijkst bij de twintigers (een kwart van de migraties) en de personen in de leeftijdsgroep 30-44 jaar (eveneens een kwart van de migraties). Tijdens de recentste twee perioden nemen deze migraties naar het Vlaams Gewest het meest toe en dit geldt voor alle leeftijdsgroepen. Alleen de migraties van senioren (65 jaar en ouder) nemen maar op beperktere wijze toe. Tijdens de laatste periode (2012-2016) is de stijging bijzonder uitgesproken voor de 20- tot 44-jarigen.

Tabel 8.11 : Migraties vanuit Wallonië naar het Vlaams Gewest, per leeftijdsgroep, per 5-jaarsperiode, aantal

Leeftijdsgroepen	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
0-9 jaar	3 938	3 928	4 810	5 447
10-19 jaar	3 059	3 144	3 742	4 125
20-29 jaar	8 161	7 245	8 237	10 690
30-44 jaar	7 156	7 760	8 725	10 093
45-64 jaar	4 246	4 725	5 907	6 609
65 jaar en ouder	2 261	2 235	2 263	2 636
Totaal	28 821	29 037	33 684	39 600

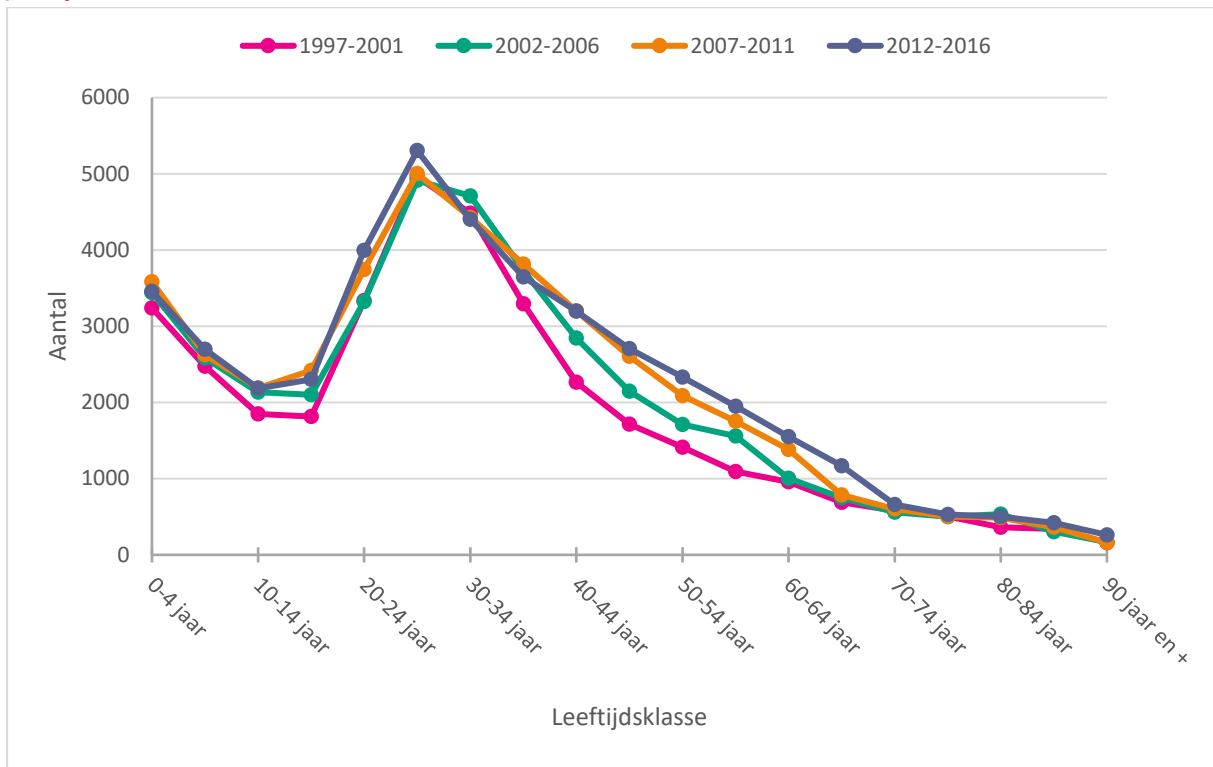
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 8.12 : Relatief aandeel van elke leeftijdsgroep in de migraties vanuit Wallonië naar het Vlaams Gewest, per 5-jaarsperiode, %

Leeftijdsgroepen	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
0-9 jaar	13,7	13,5	14,3	13,8
10-19 jaar	10,6	10,8	11,1	10,4
20-29 jaar	28,3	25,0	24,5	27,0
30-44 jaar	24,8	26,7	25,9	25,5
45-64 jaar	14,7	16,3	17,5	16,7
65 jaar en ouder	7,8	7,7	6,7	6,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

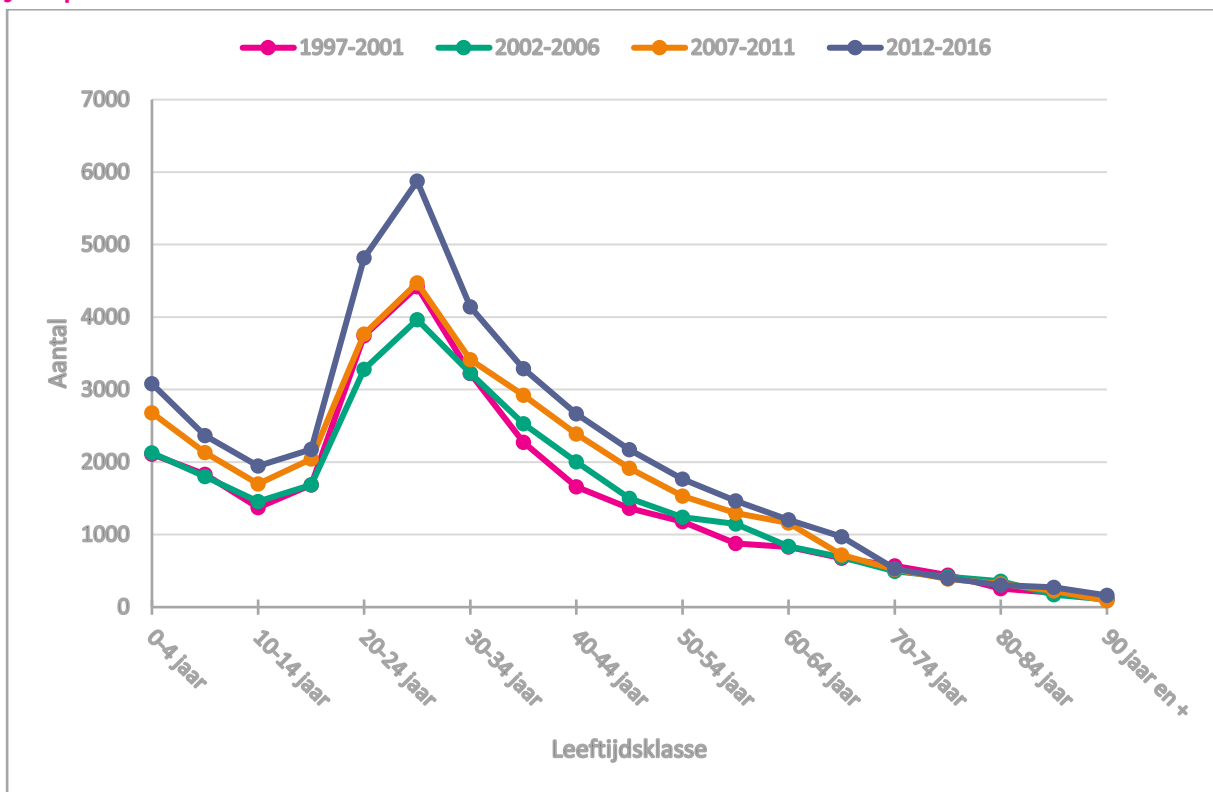
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 8.10 : Migraties vanuit het Vlaams Gewest naar Wallonië per leeftijdsklasse van vijf jaar, per 5-jaarsperiode, aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 8.11 : Migraties vanuit Wallonië naar het Vlaams Gewest per leeftijdsklasse van vijf jaar, per 5-jaarsperiode, aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Ook de migraties vanuit het Vlaams Gewest naar Wallonië zijn niet bijzonder geconcentreerd op bepaalde leeftijden (tabellen 8.13 en 8.14, figuur 8.10). Er zijn echter meer 30- tot 44-jarigen dan twintigers die migreren. Over de 4 geanalyseerde perioden is er duidelijk een grotere toename van het aantal migraties onder volwassenen op rijpe leeftijd (45-64 jaar) en bij senioren (65 jaar en meer). Het kan gaan om mensen die migreren in verband met hun pensioen- of prepensioen.

Tabel 8.13 : Migraties vanuit het Vlaams Gewest naar Wallonië, per leeftijdsgroep, per 5-jaarsperiode, aantal

Leeftijdsgroepen	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
0-9 jaar	5 716	6 027	6 211	6 158
10-19 jaar	3 665	4 236	4 609	4 487
20-29 jaar	8 298	8 239	8 747	9 299
30-44 jaar	10 044	11 285	11 447	11 251
45-64 jaar	5 178	6 424	7 829	8 539
65 jaar en ouder	2 641	2 814	2 911	3 548
Totaal	35 542	39 025	41 754	43 282

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 8.14 : Relatief aandeel van elke leeftijdsgroep in de migraties vanuit het Vlaams Gewest naar Wallonië, per 5-jaarsperiode, %

Leeftijdsgroepen	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
0-9 jaar	16,1	15,4	14,9	14,2
10-19 jaar	10,3	10,9	11,0	10,4
20-29 jaar	23,3	21,1	20,9	21,5
30-44 jaar	28,3	28,9	27,4	26,0
45-64 jaar	14,6	16,5	18,8	19,7
65 jaar en ouder	7,4	7,2	7,0	8,2
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

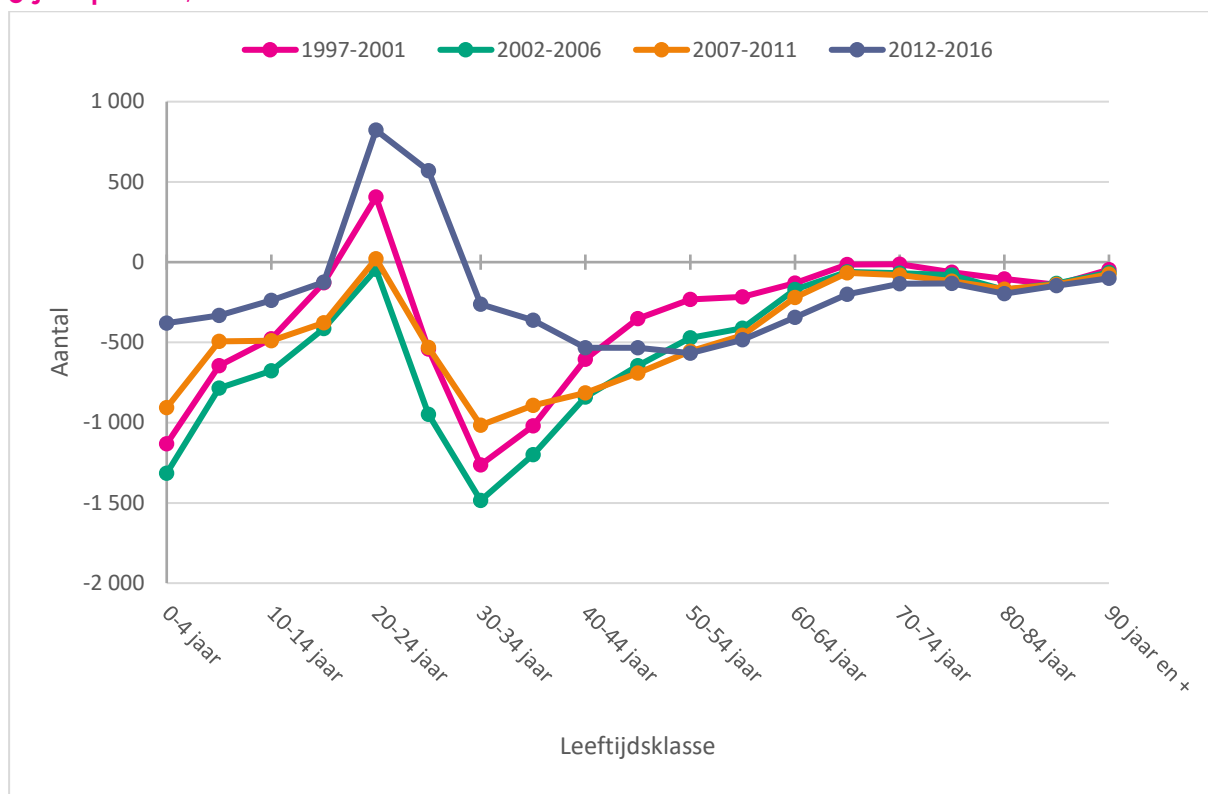
Wat betreft het migratiesaldo tussen beide gewesten onderscheidt de periode 2012-2016 zich van de 3 voorgaande perioden: het Vlaams Gewest verliest veel minder inwoners dan voorheen (tabel 8.15, figuur 8.12), wat te verklaren valt door migraties uit gesloten centra (hoofdstuk 7 en 9), die voornamelijk betrekking lijken te hebben op 20- tot 29-jarigen en (hun?) kinderen. Het saldo per leeftijdsgroep, dat aanvankelijk zeer nadelig is voor het Vlaams Gewest bij 30- tot 44-jarigen en jonge kinderen (0-9 jaar), is - recenter - negatief voor volwassenen op rijpe leeftijd (45-64 jaar) en senioren (65 jaar en ouder).

Tabel 8.15 : Migratiesaldo (voor het Vlaams Gewest) van elke leeftijdsgroep met Wallonië, per 5-jaarsperiode, aantal

Leeftijdsgroepen	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016
0-9 jaar	-1 778	-2 099	-1 401	-711
10-19 jaar	-606	-1 092	-867	-362
20-29 jaar	-137	-994	-510	1 391
30-44 jaar	-2 888	-3 525	-2 722	-1 158
45-64 jaar	-932	-1 699	-1 922	-1 930
65 jaar en ouder	-380	-579	-648	-912
Totaal	-6 721	-9 988	-8 070	-3 682

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 8.12 : Migratiesaldo (voor het Vlaams Gewest) met Wallonië per leeftijdsklasse van vijf jaar, per 5-jaarsperiode, aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

9. De migraties tussen de gewesten naar nationaliteitsgroep

Aansluitend op de algemene beschrijving van de migratiestromen tussen de gewesten kijken we hier na of die migratiestromen verschillend liggen voor aparte nationaliteitsgroepen.

Statbel geeft informatie over de huidige nationaliteit (staatsburgerschap) van de 'wettelijke bevolking', derhalve ook van de inwoners die verhuizen naar een ander gewest van het land.

Hoofdcategorieën van de huidige nationaliteit (binnen het geraadpleegde datasysteem) zijn:

- (1) Belg (eventueel in combinatie met een andere huidige nationaliteit)
- (2) Vreemde nationaliteit, t.w. personen die geen Belgische nationaliteit kunnen voorleggen
- (3) Onbekend
- (4) Ander.

'Vreemdelingen' zijn bij wet bepaald als 'al wie het bewijs niet levert dat hij de Belgische nationaliteit bezit'. In deze studie omvat die groep de categorieën (2), (3) en (4). Zij worden gemeenzaam ook aangeduid als 'Niet-Belgen'.

We maken volgend onderscheid naar (brede) nationaliteitsgroep:

- Belg (-> BE)
- Andere EU15: de groep met de nationaliteit van één van de oudere lidstaten van de EU, behoudens die van België; meer bepaald:
{Denemarken, Finland, Ierland, Verenigd Koninkrijk (VK), Zweden, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Griekenland, Italië, Portugal, Spanje}
- EU13: de groep met de nationaliteit van één van de nieuwe lidstaten van de EU:
{Cyprus, Estland, Letland, Litouwen, Bulgarije, Hongarije, Polen, Roemenië, Slowakije, Tsjechië, Kroatië, Malta, Slovenië}
- Niet-EU: personen die geen staatsburger zijn van een lidstaat van de EU inclusief de groep met nationaliteit 'Onbekend' of 'Ander'; in de statistieken van Eurostat gegroepeerd onder de noemer 'Third Country National' (TCN).

Tabel 9.1 biedt zicht op de verdeling van die nationaliteitsgroepen in de totale wettelijke bevolking van het gewest voor de periode 2012-2016.

Tabel 9.1: Aandeel van de onderscheiden nationaliteitsgroepen in de wettelijke bevolking, per gewest, gemiddelde voor de periode 1/01/2012 – 31/12/2016, in % van het totaal

Nationaliteit	BHG	VG	WAL	België
BE	66,3	92,3	90,2	88,9
Andere EU15	15,4	3,7	6,8	5,9
EU13	6,6	1,3	0,5	1,6
Niet-EU	11,7	2,8	2,5	3,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
N	1 169 000	6 430 000	3 582 000	11 187 000

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Het Brussels Hoofdstedelijke Gewest herbergt – gemiddeld voor de jaren 2012-2016 – de meeste vreemdelingen of 'Niet-Belgen' (1 op de 3), terwijl dat veel minder het geval is in de beide overige gewesten (1 op de 10). Zowel staatsburgers van de overige EU-lidstaten (22%) als staatsburgers van een land van buiten de EU (12%) zijn naar verhouding sterker aanwezig in het hoofdstedelijke gewest.

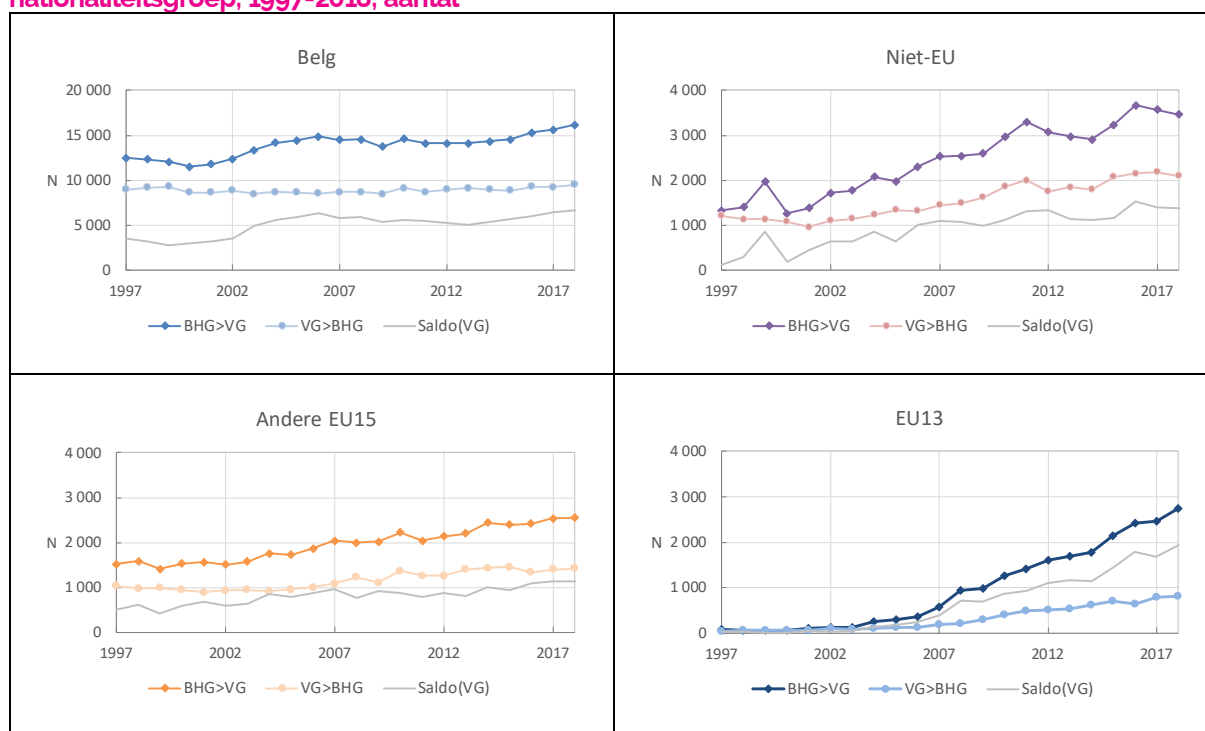
Merk op dat de groep 'Andere EU15' naar verhouding sterker aanwezig is in Wallonië dan in het Vlaams Gewest. Omgekeerd is de groep EU13 sterker aanwezig in het Vlaams Gewest dan in het Wallonië.

9.1. MIGRATIES TUSSEN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST EN HET VLAAMS GEWEST

9.1.1 Evolutie van de migraties per nationaliteitsgroep

Globaal is de uitwijking vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) naar het Vlaams Gewest (VG) sterker dan die vanuit VG naar BHG. Dat geeft een negatief saldo voor BHG, dat overigens met de jaren is toegenomen (een netto-uitstroom van BHG naar VG van plusminus 4 000 eenheden in 1997 naar meer dan 10 000 eenheden in 2017; zie figuur 6.1). Hier bekijken we die evolutie voor de onderscheiden nationaliteitsgroepen.

Figuur 9.1: Migraties BHG>VG en VG>BHG en hun saldo voor het Vlaams Gewest, per nationaliteitsgroep, 1997-2018, aantal

Noot: BHG>VG: migraties van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest (BHG) naar het Vlaams Gewest (VG); etc.
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 9.1 toont de evolutie van de (interregionale) migratie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar het Vlaams Gewest (BHG>VG) en omgekeerd (VG>BHG), per nationaliteitsgroep in de periode 1997-2017.

Voor BHG>VG kunnen we vaststellen:

- 1) In alle nationaliteitsgroepen is er trendmatige aangroei van de migraties BHG>VG tussen 1997 en 2018.
- 2) Die aangroei is het meest opvallend voor EU13, vooral in de laatste 10 jaar (index 2017/2007 = 439; van ca. 560 eenheden in 2007 naar bijna 2.500 in 2017, en naar 2.750 in 2018).
- 3) Tevens is er een sterke aangroei bij de groep 'Niet-EU' (ook: TCN), alvast de grootste nationaliteitsgroep onder de vreemdelingen in de migratie BHG>VG in recente jaren. In de laatste 10 jaar, tussen 2007 en 2017, is dat bijna anderhalve keer meer (index 2017/2007 = 141; van ca. 2.500 in 2007 naar 3.670 in 2016 en 3.572 in 2017). Er zij evenwel opgemerkt dat de curve licht gaat dalen na topjaar 2016 (van 3.670 voor dat jaar naar 3.458 in 2018) – een recente ontwikkeling!
- 4) De aangroei is beperkter voor de groep 'Andere EU15' (index 2017/2007 = 125).
- 5) Dat laatste geldt ook voor de Belgen (index 108).

Voor VG>BHG zijn de vaststellingen:

- 1) Bij Belgen en bij 'Andere EU15' is er slechts een (zeer) beperkte aangroei van de aantallen in recente jaren.
- 2) Bij Niet-EU en EU13 is die aangroei naar verhouding sterker.

- 3) Het groeiritme over de laatste 10 jaar (tussen 2007 en 2017) van VG>BHG ligt min of meer in het spoor van het groeiritme van BHG>VG: Belgen (index 2017/2007 = 106), Niet-EU (index 151), 'Andere EU15' (index 129) en EU13 (index 440).
- 4) Merk op dat ook voor de groep 'Niet-EU' voor de migratie VG>BHG, analoog als voor BHG>VG, recent een lichte daling van het geregistreerde aantal wordt opgetekend (2 098 migraties in 2018 tegenover 2 178 migraties in 2017).

Voor de balans of het saldo van beide migratiebewegingen gelden volgende vaststellingen:

- 1) Alle aangeduide migraties VG>BHG per nationaliteitsgroep zijn kleiner in omvang dan de corresponderende migraties BHG>VG. Dit leidt ertoe dat voor elke nationaliteitsgroep telkens een positief saldo (netto immigratie) voor het Vlaams Gewest (VG) is aangeduid, of omgekeerd een negatief saldo (netto emigratie) voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG).
- 2) Globaal ziet het hoofdstedelijke gewest in alle observatiejaren per saldo inwoners vertrekken naar het Vlaams Gewest, en wel meer en meer (in aantallen) met de loop der jaren (zie ook figuur 6.1).
- 3) Toegevoegd kan worden dat voor de nationaliteitsgroep 'Niet-EU' het positieve saldo voor het Vlaams Gewest (van de migraties van en naar het BHG) zich in recente jaren lijkt te stabiliseren (plusminus op het peil van +1 400 eenheden voor 2017 en 2018).

9.1.2. Aandeel van de nationaliteitsgroepen in de migratie BHG>VG

Tabel 9.2: Aandeel van de nationaliteitsgroep in BHG>VG per 5-jaarsperiode en samenstelling bevolking van BHG naar nationaliteitsgroep in 2012-2016, in % van het totaal

Nationaliteit	BHG>VG				Pop BHG
	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016	2012-2016
BE	79,8	78,1	70,9	66,1	66,3
Andere EU15	10,1	9,5	10,2	10,6	15,4
EU13	0,4	1,3	5,1	8,8	6,6
Niet-EU	9,7	11,1	13,8	14,5	11,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N	75 400	88 600	100 800	109 500	1 169 000

Noot: Pop BHG = gemiddelde (wettelijke) bevolking van BHG voor de periode 1/01/2012-31/12/2016.
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

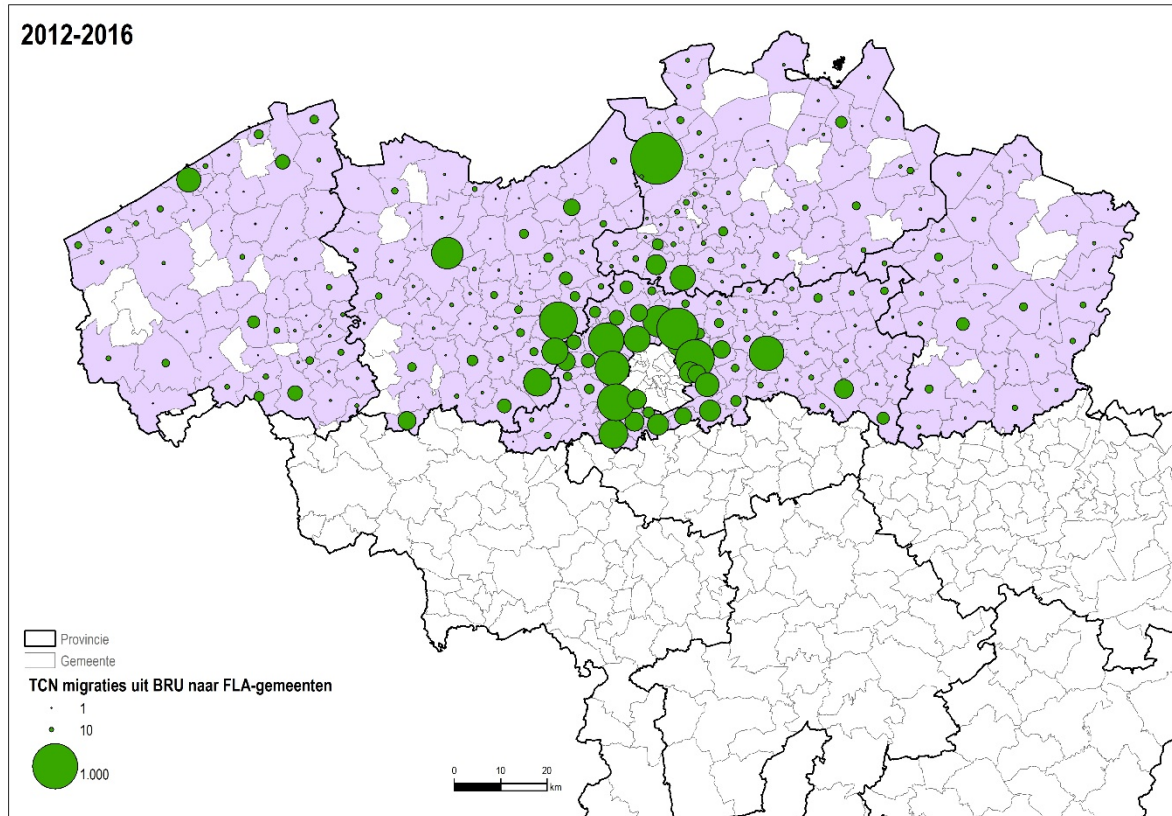
Tabel 9.2 toont de volgende belangrijke elementen:

- De verdeling over de brede nationaliteitsgroepen van de migratie BHG>VG is sterk gewijzigd: in 1997-2001 heeft 1 op de 5 een vreemde (of niet-Belgische) nationaliteit; in 2012-2016 is dat 1 op de 3.
- De groep 'Niet-EU' is in 2012-2016 de grootste groep onder de vreemde nationaliteitsgroepen in BHG>VG. De voornaamste nationaliteiten zijn verbonden aan Marokko (15% van TCN), DR Congo (11%) en Turkije (5%).
- De verdeling van de migratie BHG>VG voor 2012-2016 naar nationaliteit leunt aan bij de verdeling van de bevolking van BHG naar nationaliteit tussen 1/01/2012 en 31/12/2016, maar

met een lichte oververtegenwoordiging van EU13 en Niet-EU, en een ondervertegenwoordiging van 'Andere EU15'.

9.13. Bestemmingsplaatsen voor Niet-EU in de migratie BHG>VG

Figuur 9.2 : Bestemmingsplaatsen BHG>VG voor Niet-EU, 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

Noot: TCN = Third Country National = Niet-EU = geen staatsburger van een EU-lidstaat.
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 9.2 toont duidelijk dat de hele kring van gemeenten rond het Brussels Hoofdstedelijk Gewest belangrijke bestemmingen zijn (voornamelijk Vilvoorde, Zaventem, Sint-Pieters-Leeuw, Asse, Dilbeek, en Grimbergen), met een opmerkelijke westelijke uitloper naar de Denderstreek (Aalst, Ninove, Denderleeuw en, – in mindere mate – Geraardsbergen).

Antwerpen, Vilvoorde en Zaventem zijn topbestemmingen (samen 18% van het totaal). Ook Aalst, Leuven, Gent, Mechelen, Oostende en Tienen zijn belangrijke bestemmingen.

Tabel 9.3 : Top-5 steden in de uitwijking BHG>VG voor de groep 'Niet-EU' volgens het aandeel in het totaal dat daar naartoe uitwijkt, voor 'Niet-EU' en voor de totale uitwijking, 2012-2016, in %

Stad	Niet-EU	Totaal
Antwerpen	8,3	3,2
Aalst	4,4	2,6
Leuven	3,7	1,5
Gent	3,1	1,6
Mechelen	1,9	1,3
Som	21,5	10,3

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 9.3 illustreert dat 'Niet-EU'-staatsburgers in de uitwijking BHG>VG veel meer de grote steden opzoeken dat in het algemeen het geval is (21% van 'Niet-EU' versus 10% voor de totale groep die uitwijkt uit BHG gaat naar 5 grote steden in VG).

Merken we nog op dat ook Ronse en Sint-Niklaas geen onbelangrijke bestemmingen zijn. Voor Ronse, een gemeente met taalfaciliteiten op de grens tussen Oost-Vlaanderen en Henegouwen (ca. 26.000 inwoners), kan toegevoegd worden dat rond 2005 en 2011 tal van Marokkanen vanuit BHG naar daar uitweken. Het biedt een illustratie van het gegeven dat migraties binnen bepaalde groepen vaak het karakter van een golf aannemen, met een pioniersgeneratie die de beweging inzet, gevolgd door een omvangrijkere, nakomende groep (Zoomers, 2006).

9.14. Aandeel van de nationaliteitsgroepen in de migratie VG>BHG

Tabel 9.4 : Nationaliteitsgroepen in VG>BHG per 5-jaarsperiode en samenstelling bevolking VG naar nationaliteitsgroep in 2012-2016, in % van het totaal

Nationaliteit	VG>BHG				Pop VG
	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016	2012-2016
BE	80,9	79,2	73,2	69,9	92,3
Andere EU15	8,7	8,7	7,9	10,6	3,7
EU13	0,4	0,6	0,6	4,6	1,3
Niet-EU	9,9	11,2	14,1	14,9	2,8
Totaal	100,0	99,6	95,6	100,0	100,0
N	55 100	54 400	59 500	64 600	6 430 000

Noot: Pop VG = gemiddelde (wettelijke) bevolking van het Vlaams Gewest (VG) voor de periode 1/01/2012-31/12/2016.
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

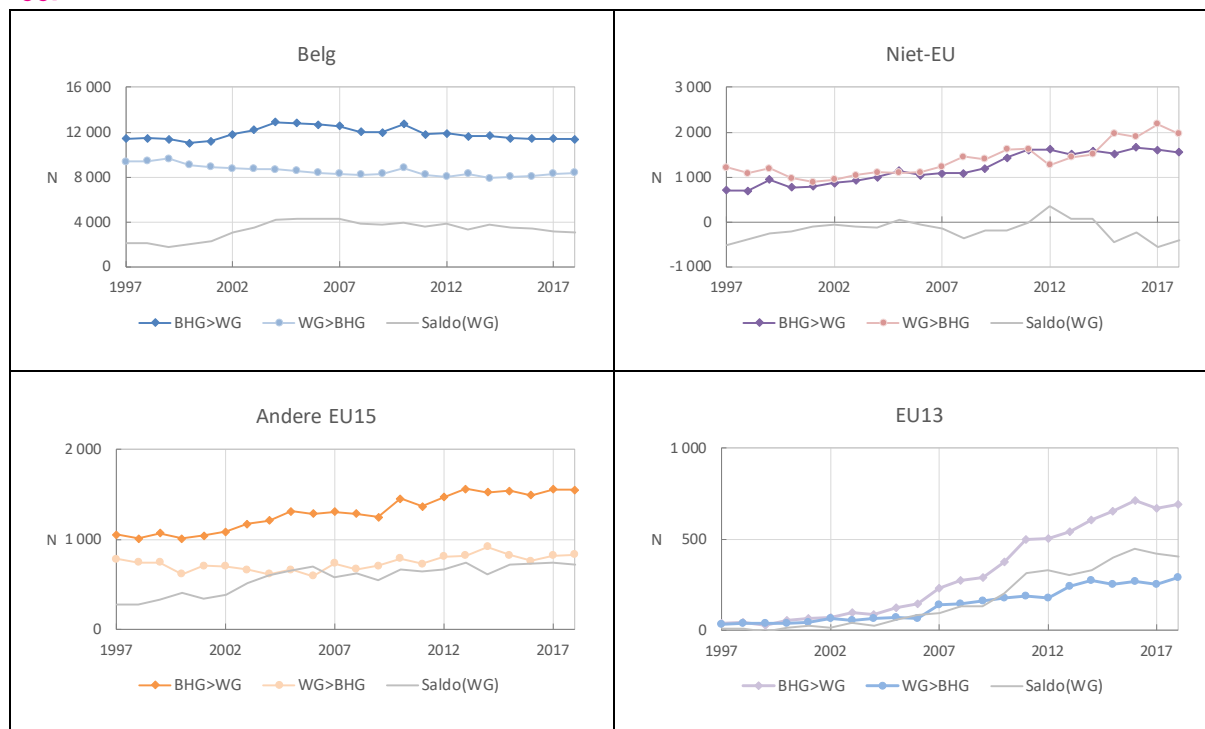
Tabel 9.4 voor VG>BHG toont de volgende belangrijkste kenmerken:

- De verdeling over de brede nationaliteitsgroepen van de migratie VG>BHG is sterk gewijzigd over de tijd: in 1997-2001 heeft 20% een vreemde (of niet-Belgische) nationaliteit; in 2012-2016 is dat 30%.
- De groep 'Niet-EU' is in 2012-2016 de grootste groep onder de onderscheiden vreemde nationaliteitsgroepen in VG>BHG. De voornaamste vreemde nationaliteiten hier zijn verbonden aan Marokko (14% van TCN), Syrië (11%) en DR Congo (10%).
- De verdeling per nationaliteitsgroep van VG>BHG voor 2012-2016 leunt niet aan bij die van de gemiddelde bevolking van VG tussen 1/01/2012 en 31/12/2016: Belgen zijn ondervertegenwoordigd; vreemdelingen zijn oververtegenwoordigd, meer bepaald de groep 'Niet-EU' (of TCN)

9.2. MIGRATIES TUSSEN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST EN WALLONIË

9.2.1. Evolutie van de migraties per nationaliteitsgroep

Figuur 9.3 : Migraties BHG>WAL en WAL>BHG en hun saldo voor Wallonië, per nationaliteitsgroep, 1997-2018, aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 9.3 toont de evolutie van de interregionale migratie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar Wallonië (BHG>WG) en omgekeerd (WAL>BHG), per nationaliteitsgroep in de periode 1997 tot 2018.

Voor BHG>WAL zijn de vaststellingen:

- 1) Een lichte daling van Belgen in de migratie BHG>WG in recente jaren (index 2017/2007 = 91).
- 2) Ook voor de groep 'Andere EU15' stagneert de migratie BHG>WAL in recente jaren (index 2017/2007 = 119).
- 3) Wel een relatief sterke stijging van EU13, vooral vanaf medio de jaren 2000 (index 2017/2007 = 290).
- 4) De groep 'Niet-EU' is de grootste nationaliteitsgroep onder de vreemdelingen, met ca. 1 600 migraties BHG>WAL in recente jaren. Tussen 2007 en 2017 is die groep belangrijker geworden in de migratie BG>WAL (index 149), maar bij nader toezien valt ook hier de toename stil na 2011.

Voor WAL>BHG zijn de vaststellingen:

- 1) Relatief bekeken over de laatste 10 jaar is er bij Belgen geen aangroei van de aantallen in WAL>BHG (index 2017/2007 = 100).
- 2) Bij de groep 'Andere EU15' blijft de aangroei beperkt (index 2017/2007 = 112).
- 3) De aangroei in die periode ligt hoger bij EU13 (index 2017/2007 = 182). Het gaat hier wel om beperkte aantallen.
- 4) Ook aangroei bij de groep 'Niet-EU' (index 2017/2007 = 176).

Voor de balans van beide migratiebewegingen gelden twee vaststellingen:

- 1) Voor de Belgen, 'Andere EU15' en EU13 zijn de migraties WAL>BHG kleiner in omvang dan de corresponderende migraties BHG>WAL. Voor deze 3 nationaliteitsgroepen is er hier dus een migratietekort voor BHG (netto emigratie uit het Brussels Hoofdstedelijke Gewest) of omgekeerd, een migratieoverschot voor WAL (netto immigratie naar het Waalse Gewest). Meteen vinden we hier een indicatie dat de suburbanisatie (begrepen als de netto emigratie uit Brussel naar het omliggende gebied, niet enkel een aangelegenheid is van Belgen).
- 2) Voor de groep 'Niet-EU' is er per jaar weinig verschil tussen de aantallen van BHG>WAL en WAL>BHG. Opmerkelijk is dat de migratie BHG>WAL in recente jaren (vanaf 2015) kleiner is qua omvang dan WAL>BHG, met dus een migratietekort voor WAL (netto uitwijking van Niet-EU), of omgekeerd een migratieoverschot voor BHG (netto inwijking van Niet-EU). Dit is een uniek gegeven in het geheel van migratiebewegingen tussen het hoofdstedelijke gewest en de beide overige gewesten.

9.2.2. Aandeel van de nationaliteitsgroepen in de migratie BHG>WAL

Tabel 9.5 : Nationaliteitsgroepen in BHG>WAL per 5-jaarsperiode en samenstelling bevolking BHG naar nationaliteitsgroep in recente jaren, in % van het totaal

Nationaliteit	BHG>WAL				Bevolking BHG
	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016	2012-2016
BE	85,9	84,4	80,6	75,9	66,3
Andere EU15	7,9	8,2	8,8	9,9	15,4
EU13	0,3	0,7	2,2	3,9	6,6
TCN	5,9	6,7	8,4	10,3	11,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N	65 800	73 900	75 800	76 500	1 169 000

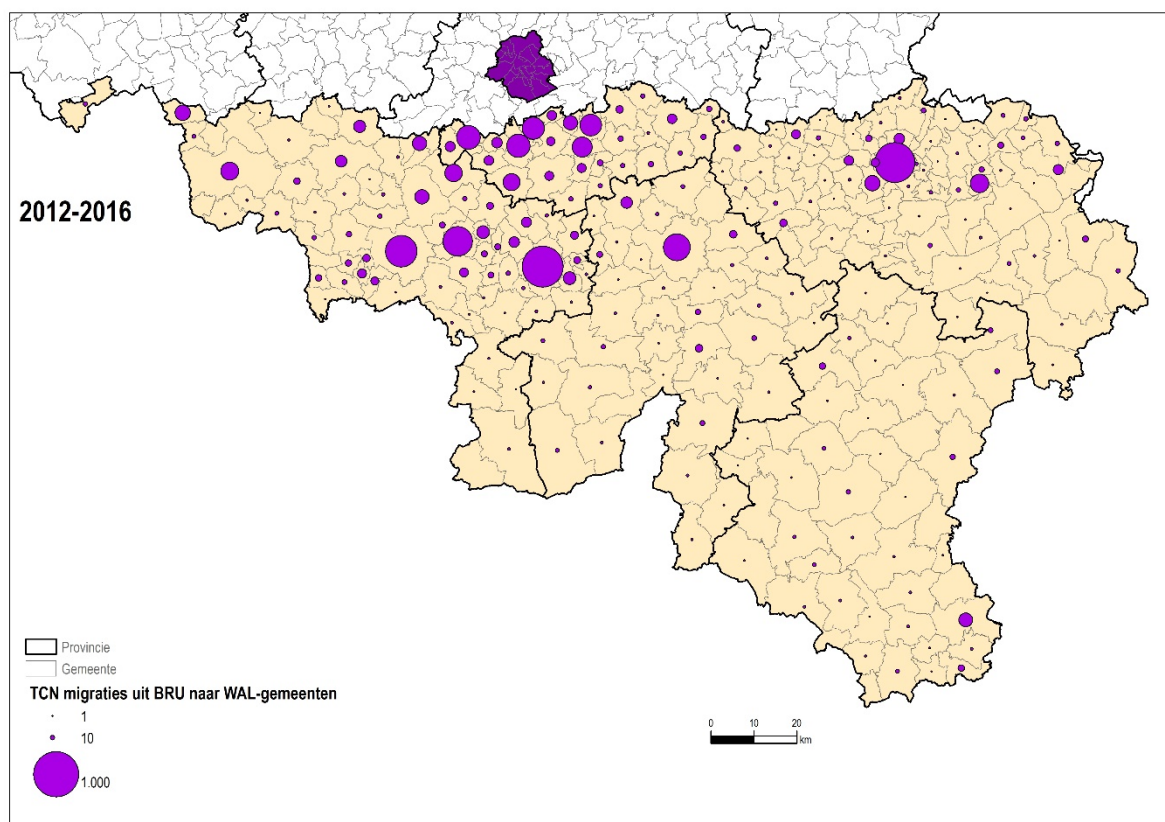
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 9.5 voor BHG>WAL toont:

- De verdeling over de brede nationaliteitsgroepen van de migratie BHG>WAL is sterk gewijzigd: in 1997-2001 heeft 14% een vreemde nationaliteit; in 2012-2016 is dat 24%.
- De groep 'Niet-EU' weegt in 2012-2016 even zwaar als 'Andere EU15' in BHG>WAL. Nationaliteiten vooraan in de lijst zijn hier Marokko (16% van TCN), DR Congo (11%) en Kameroen (9%).
- De verdeling van BHG>WAL voor 2012-2016 leunt niet goed aan bij die van de gemiddelde bevolking van BHG tussen 1/01/2012 en 1/01/2017: Belgen zijn naar verhouding oververtegenwoordigd, terwijl vreemdelingen – inzonderheid 'Andere EU15' – ondervertegenwoordigd zijn.

9.2.3. Bestemmingsplaatsen voor Niet-EU in de migratie BHG>WAL

Figuur 9.4 : Bestemmingsplaatsen voor Niet-EU in de migratie BHG>WAL, 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

Noot: TCN = Third Country National = Niet-EU = geen staatsburger van een EU-lidstaat.
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Vooraf de grote Waalse steden en tal van grensgemeenten dicht bij BHG – die deel uitmaken van het hoofdstedelijke stadsgewest (waaronder Tubize, Waterloo, Wavre, Braine-l'Alleud, Braine-le-Comte) – zijn bestemmingsplaatsen voor de migratie BHG>WAL van 'Niet-EU' in de periode 2012-2016. Ook Ottignies-Louvain-la-Neuve komt vooraan in de lijst, naast verder Verviers, Tournai, Nivelles en Mouscron - in aflopende orde van het aantal migraties (Figuur 9.4).

Aansluitend illustreert tabel 9.6 dat 'Niet-EU'-staatsburgers in de uitwijking BHG>WAL veel meer grote steden opzoeken dat in het algemeen het geval is (36% versus 18% voor de totale groep in de uitwijking BHG>WAL gaat naar 5 grote steden in WAL).

Tabel 9.6 : Top-5 steden in de uitwijking BHG>WAL voor de groep 'Niet-EU' volgens het aandeel in het totaal dat daar naartoe uitwijkt, voor 'Niet-EU' en voor de totale uitwijking, 2012-2016, in %

Stad	Niet-EU	Totaal
Charleroi	10,3	5,5
Luik	9,8	3,8
Bergen	6,3	2,7
La Louviere	5,4	2,9
Namen	4,4	3,3
Som	36,3	18,2

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

9.2.4. Aandeel van de nationaliteitsgroepen in de migratie WAL>BHG

Tabel 9.7 : Aandeel van de nationaliteitsgroep in WAL>BHG per 5-jaarsperiode en samenstelling bevolking BHG naar nationaliteitsgroep in recente jaren, in % van het totaal

Nationaliteit	WAL>BHG				Pop WAL
	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016	2012-2016
BE	83,6	83,0	78,1	75,0	90,2
Andere EU15	6,4	6,2	6,8	7,7	6,8
EU13	0,3	0,6	1,5	2,3	0,5
Niet-EU	9,6	10,2	13,7	15,1	2,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N	55 500	51 900	53 500	53 700	3 582 000

Noot: Pop WAL = gemiddelde (wettelijke) bevolking van het Wallonië (WAL) voor de periode 1/01/2012-31/12/2016.

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

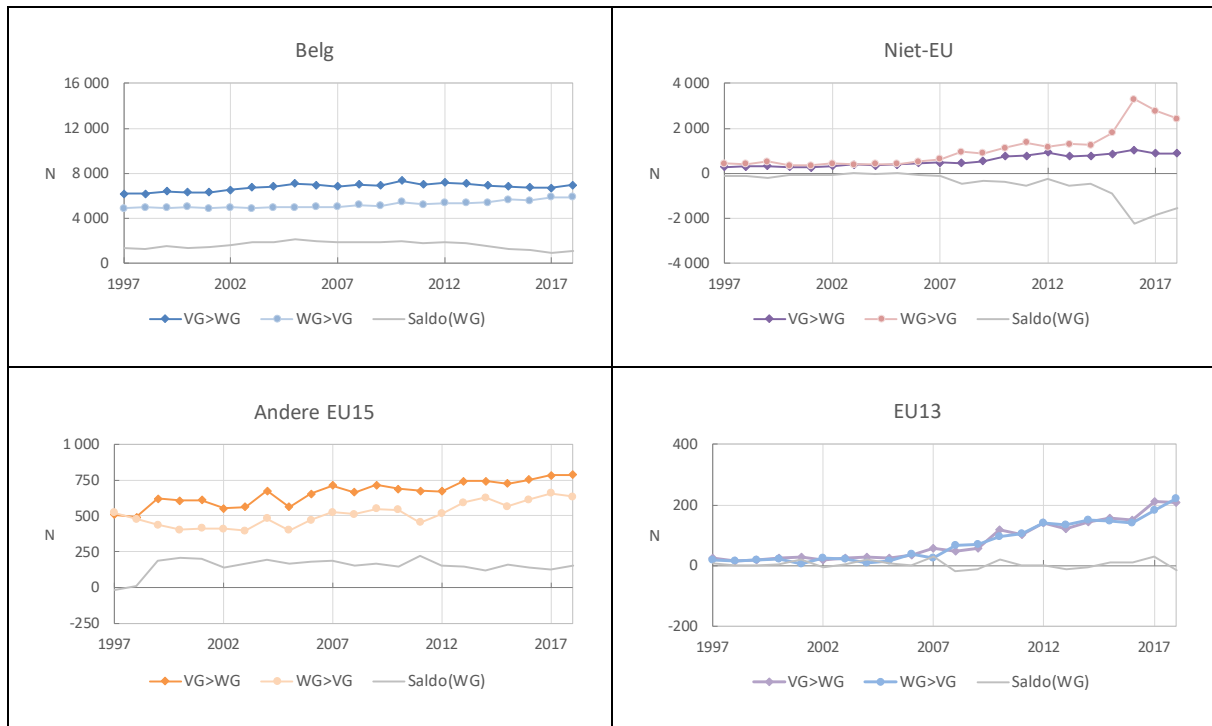
Tabel 9.7 voor WAL>BHG toont:

- De verdeling over de brede nationaliteitsgroepen van de migratie WAL>BHG is sterk gewijzigd: in 1997-2001 heeft 16% een vreemde nationaliteit; in 2012-2016 is dat 25%. De groep 'niet-EU' is in elke onderscheiden periode de grootste groep onder de vreemdelingen in de migratie WAL>BHG, en haar gewicht is mettertijd toegenomen.
- De voornaamste nationaliteiten (volgens landsaanduiding) zijn: Syrië (15% van niet-EU), Marokko (12%) en Guinea (8%). Syrië en Guinea als nationaliteitslanden is een relatief recent gegeven in de Belgische migratiegeschiedenis.
- De verdeling per nationaliteitsgroep van WAL>BHG voor 2012-2016 leunt niet aan bij die van de gemiddelde bevolking van WAL tussen 1/01/2012 en 1/01/2017: Belgen zijn ondervertegenwoordigd in WAL>BHG; vreemdelingen zijn oververtegenwoordigd, inzonderheid de groep 'Niet-EU' (15% versus 2,5%).

9.3. MIGRATIES TUSSEN HET VLAAMS GEWEST EN WALLONIË

9.3.1. Evolutie van de migraties per nationaliteitsgroep

Figuur 9.5 : Evolutie van het aantal migraties in VG>WAL per nationaliteitsgroep, 1997-2018

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 9.5 toont de evolutie van de (interregionale) migratie van het Vlaams Gewest naar het Waals Gewest (VG>WAL) en omgekeerd (WAL>VG), per nationaliteitsgroep.

Voor VG>WAL zijn de vaststellingen:

- 1) Bij de Belgen is er recent een lichte daling van de aantallen in de migratie VG>WAL.
- 2) Bij 'Niet-EU' blijft de recente migratie VG>WAL min of meer op peil.
- 3) Bij 'Andere EU15' is er recent nog een lichte stijging van de migratie VG>WAL.
- 4) Zo ook voor de weliswaar beperkte migratie VG>WAL van EU13.

Voor WAL>VG:

- 1) Bij de Belgen is er een relatief beperkte stijging van de aantallen in recente jaren (index 2017/2007 = 117).
- 2) Zo ook bij 'Andere EU15' (index 2017/2007 = 126).
- 3) Ook bij EU13 is er evenzo stijging van de aantallen; in relatieve zin is de stijging forser (index 2017/2007 = 728) maar de aantallen zijn beperkt.
- 4) Meest opmerkelijk is de plotse stijging van de migratie WAL>VG voor TCN vanaf 2015, met een boost in topjaar 2016, gevolgd door een terugval in 2017. Vergeleken met WAL>BHG (supra) liggen de aantallen voor TCN hier hoger.

Voor de balans van beide migratiebewegingen geldt het volgende:

- 1) Bij Belgen ligt de migratie VG>WAL hoger dan WAL>VG; met dus een positief saldo voor WAL.

- 2) Zo ook voor de groep 'Andere EU15'.
- 3) Bij de groep EU13, met slechts zeer lage doch stijgende aantallen voor die interregionale migraties, liggen beide bewegingen in balans.
- 4) Bij de groep 'Niet-EU' overstijgt vanaf halfweg de jaren 2000 de migratie WAL>VG duidelijk de tegengestelde beweging VG>WAL, met hier dus een negatief saldo voor Wallonië (WAL); of omgekeerd, een positief saldo voor het Vlaams Gewest (VG). Dit wordt zeer markant vanaf 2016. Het globale positieve saldo voor VG (of het negatieve saldo voor WAL) vanaf dat jaar (zie figuur 7.1) is dus debet aan die omslag bij de groep 'Niet-EU'. Merk evenwel op dat zeer recent (voor 2018) een terugloop van de migratie WAL>VG bij 'Niet-EU' wordt vastgesteld, alsof het hier een tijdelijk gegeven betreft.

9.3.2. Aandeel van de nationaliteitsgroepen in de migratie VG>WAL

Tabel 9.8 : Nationaliteitsgroepen in VG>WAL per 5-jaarsperiode en samenstelling bevolking VG naar nationaliteitsgroep in 2012-2016, in % van het totaal

Nationaliteit	VG>WAL				Pop VG
	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016	2012-2016
BE	87,8	87,1	83,7	79,9	92,3
Andere EU15	8,0	7,7	8,3	8,4	3,7
EU13	0,3	0,3	0,9	1,7	1,3
Niet-EU	3,9	4,8	7,1	10,0	2,8
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100
N	35 500	39 000	41 800	43 300	6 430 000

Noot: Pop VG = gemiddelde (wettelijke) bevolking van het Vlaams Gewest (VG) voor de periode 1/01/2012-31/12/2016.
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 9.8 voor VG>WAL toont:

- De verdeling over de brede nationaliteitsgroepen van de migratie VG>WAL is sterk gewijzigd: in 1997-2001 heeft 12% een vreemde nationaliteit; in 2012-2016 is dat 20%.
- De groep 'Niet-EU' is in 2012-2016 de grootste groep onder de vreemde nationaliteitsgroepen in VG>WAL; voorheen was dat 'Andere EU15'. De voornaamste nationaliteiten (met landaanduiding) hier zijn: DR Congo (9% van Niet-EU), Marokko (8%) en Syrië (8%).
- De verdeling per nationaliteitsgroep van VG>WAL voor 2012-2016 leunt niet aan bij die van de gemiddelde bevolking van VG tussen 1/01/2012 en 1/1/2017: Belgen zijn ondervertegenwoordigd in VG>WAL; vreemdelingen zijn oververtegenwoordigd.

9.3.3. Aandeel van de nationaliteitsgroepen in de migratie WAL>VG

Tabel 9.9 : Aandeel van de nationaliteitsgroep in WAL>VG per 5-jaarsperiode en samenstelling bevolking WAL naar nationaliteitsgroep in 2012-2016, in % van het totaal

Nationaliteit	WAL>VG				Pop WAL
	1997-2001	2002-2006	2007-2011	2012-2016	2012-2016
BE	84,9	84,8	76,7	68,6	90,2
Andere EU15	7,8	7,4	7,7	7,4	6,8
EU13	0,3	0,4	1,1	1,8	0,5
Niet-EU	7,0	7,4	14,6	22,2	2,5
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N	28 800	29 000	33 700	39 600	3 582 000

Noot: Pop WAL = gemiddelde (wettelijke) bevolking van het Wallonië (WAL) voor de periode 1/01/2012-31/12/2016.
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

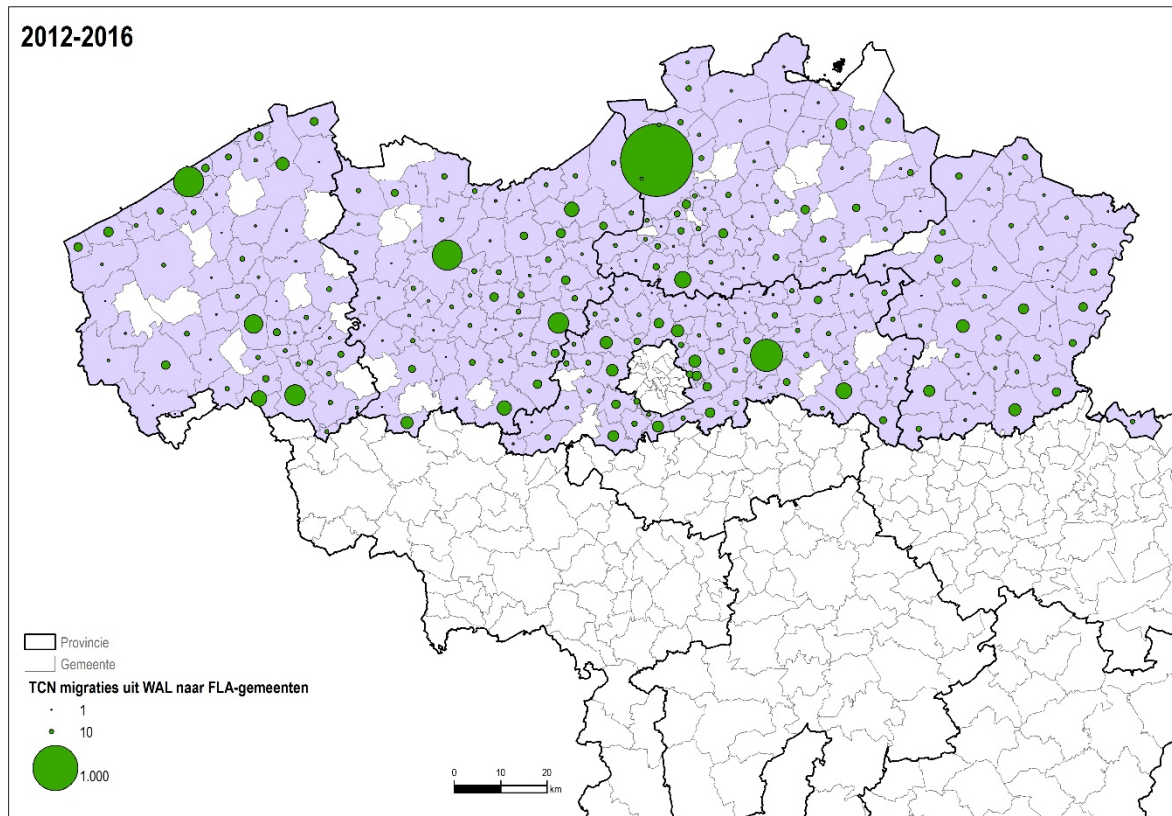
Tabel 9.9 voor WAL>VG toont:

- De verdeling over de brede nationaliteitsgroepen van de migratie WAL>VG is sterk gewijzigd: in 1997-2001 heeft 15% een vreemde nationaliteit; in 2012-2016 is dat verdubbeld (31%).
- De groep 'Niet-EU' is sinds halfweg de jaren 2000 de grootste groep onder de vreemdelingen. Zij maken 23% uit in het geheel van de migratie WAL>VG terwijl ze niet eens 3% uitmaken van de Waalse (wettelijke) bevolking. De voornaamste nationaliteiten binnen die groep zijn (met landaanduiding): Syrië (20% van TCN), Irak (17%) en Afghanistan (13%), verder gevolgd door Somalië, Eritrea en DR Congo – landen van waaruit menige asielzoeker komt (zie ook Focus 9.4).
- De verdeling per nationaliteitsgroep van WAL>VG voor 2012-2016 leunt niet aan bij die van de gemiddelde bevolking van WAL tussen 1/01/2012 en 31/12/2016: Belgen zijn duidelijk ondervertegenwoordigd in WAL>VG; de groepen Niet-EU en EU13 zijn oververtegenwoordigd.

Overigens vormen mannen een opvallende meerderheid (65% van het totaal) binnen 'Niet-EU' in WAL>VG.; wat vrij uitzonderlijk is (meestal een 50/50-verhouding).

9.3.4. Bestemmingsplaatsen voor Niet-EU in de migratie WAL>VG

Figuur 9.6 : Bestemmingsplaatsen in WAL>VG voor Niet-EU, 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

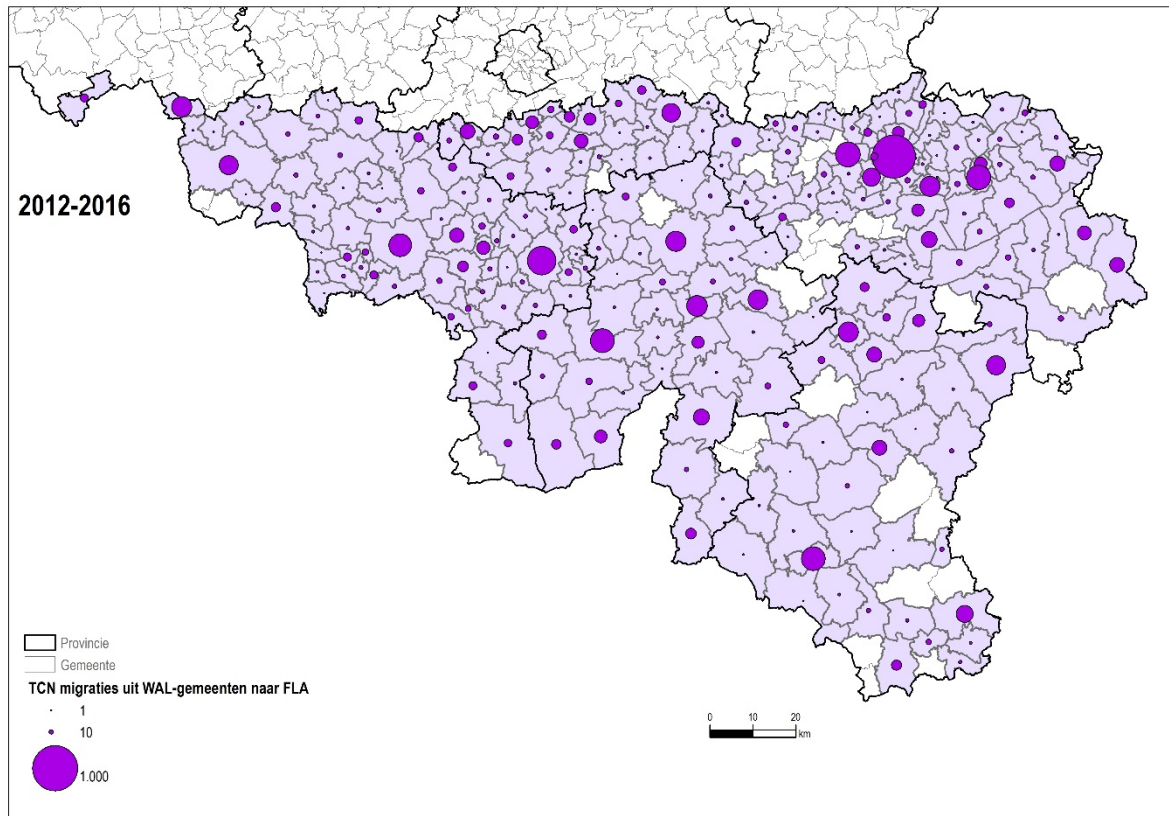
Noot: TCN = Third Country National = Niet-EU = geen staatsburger van een EU-lidstaat.
Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Figuur 9.6 met bestemmingsplaatsen in WAL>VG toont:

- Antwerpen is de belangrijkste bestemming, waarnaar een kwart (29%) van de groep 'Niet-EU' komt die migreert vanuit Wallonië.
- Dan volgen in de top vijf nog de centrumsteden Leuven, Oostende, Gent en Kortrijk. Samen met Antwerpen absorberen die 5 Vlaamse steden praktische de helft (47%) van de migratie WAL>VG bij 'Niet-EU' (versus 19% voor de totale groep).
- Vervolgens vinden we (met dalende aantallen): Aalst, Roeselare, Mechelen, Tienen en Menen.

9.3.5. Herkomstplaatsen voor Niet-EU in de migratie WAL>VG

Figuur 9.7: Herkomstplaatsen in WAL>VG voor Niet-EU, 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

Noot: TCN = Third Country National = Niet-EU = geen staatsburger van een EU-lidstaat.
Bron: Statbel; Studie BISA/IBSA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Het is instructief om de plaatsen van herkomst (WAL) en bestemming (VG) voor de groep 'Niet-EU' nader in kaart te brengen, temeer omdat hun patroon hier afwijkt van het meer algemene patroon van een gravitiemodel (met veel migratiebewegingen tussen de grote steden alsook tussen nabije gemeenten aan de gemeenschappelijke gewestgrenzen).

Figuur 9.7 met herkomstplaatsen in WAL>VG toont:

- Luik is de belangrijkste herkomstplaats, van waaruit 1 op de 10 van het totaal aan TCN (10%) in die periode (2012-2016) naar het Vlaams Gewest migreerde.
- Ook de steden Charleroi, Verviers, Mons, Namur en Tournai, zijn belangrijke herkomstplaatsen.
- Aan de top vinden we evenwel ook kleinere plaatsen als Grâce-Hollogne, Herbeumont, Florennes, en verder Yvoir, Mouscron, Trooz, Hotton, Hamois (Natoye), Gouvy, Beauraing (Pondrôme) of Aywaille, Sainte-Ode, Büllingen (Manderfeld) en Bütgenbach (Elsenborn). Vele van de genoemde gemeenten herberg(d)en centra voor opvang van asielzoekers.

10. Gemeenten op de grens tussen het Vlaamse en Waalse Gewest in focus

Aansluitende bij de analyse van de migraties tussen de gewesten van België is de centrale kwestie in dit luik de vraag of in de laatste 20 jaar de uitwijking vanuit Vlaamse en Waalse gemeenten aan weerszijden van de grens tussen de beide gewesten naar het gewest aan de overzijde ervan al of niet op een gelijkaardig peil is gebleven, dan wel is toegenomen of afgenomen? We kijken na hoe de wederzijdse migratiestromen globaal evolueerden, en meer in het bijzonder bij de Belgen (t.w. de groep met de Belgische nationaliteit).

Merk op dat - anders dan voor het Brussels Hoofdstedelijke Gewest -, gemeenten aan de overzijde van de regiogrens tussen Het Vlaams Gewest en Wallonië, niet eenzelfde stadsgewest delen volgens de recente classificatie van stadsgewesten in België (zie hoofdstuk 3; Vanderstraeten en Van Hecke, 2019).

Ter verduidelijking houden we het hier bij de aanduiding van Vlaamse of Waalse 'regiogrensgemeenten'. In de meeste gevallen zijn het ook regiogrensgemeenten (N/F); niet zo voor gemeenten met taalfaciliteiten alwaar dat subtieler ligt.

We bekijken achtereenvolgens voor de Vlaamse en Waalse regiogrensgemeenten apart:

1. de evolutie van het aantal emigraties;
2. de emigratiecijfers die het aantal emigraties betreft op de bevolking van de regio (of aangeduid onderdeel daarbinnen) van waaruit wordt geëmigreerd;
3. de plaatsen van bestemming in het gewest aan de overzijde van de regiogrens.

We nemen daarbij ook de Belgen apart in focus om meer precies na te kunnen nagaan of specifiek voor de groep van Belgen zich nieuwe ontwikkelingen op dit vlak hebben afgetekend, geen onbelangrijk aandachtspunt in de zich wijzigende Belgische staatsstructuur.

10.1. EMIGRATIE VANUIT VLAAMSE REGIOGRENSGEMEENTEN

10.1.1. Vlaamse regiogrensgemeenten

Tabel 10.1 : Lijst van de Vlaamse gemeenten langs de regiogrens met Wallonië, per provincie

Provincie	N	Gemeente
West-Vlaanderen	9	Ieper, Mesen, Wervik, Zonnebeke, Heuvelland, Avelgem, Kortrijk, Menen, Spiere-Helkijn
Oost-Vlaanderen	5	Kluisbergen, Ronse, Maarkedal, Brakel, Geraardsbergen
Vlaams-Brabant	15	Beersel, Bever, Halle, Herne, Hoeilaart, Overijse, Pepingen, Sint-Genesius-Rode, Bierbeek, Boutersem, Hoegaarden, Huldenberg, Landen, Oud-Heverlee, Tienen
Limburg	6	Gingelom, Heers, Herstappe, Riemst, Tongeren, Voeren

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De groep van 35 Vlaamse gemeenten aan de grens met het Waalse Gewest herbergt anno 2018 580 000 inwoners, wat neerkomt op 9% van de totale Vlaamse bevolking. De overgrote meerderheid van de inwoners in die groep van gemeenten heeft de Belgische nationaliteit (92%), maar dat aandeel varieert per gemeente tussen 72% (Voeren) en 99% (Kluisbergen, Maarkedal, Zonnebeke).

10.1.2. Aantal emigraties uit Vlaamse regiogrensgemeenten

Alle Vlaamse regiogrensgemeenten

Tabel 10.2 : Emigratie vanuit Vlaamse gemeenten aan de regiogrens met Wallonië en vanuit het Vlaams Gewest naar Wallonië (WAL), per 5-jaarsperiode en voor de periode 2017-2018, totaal en voor Belgen, gemiddeld aantal op jaarbasis (N) en groei-index ten opzichte van periode P1

Groep	Herkomst		Vlaamse regiogrensgemeenten > WAL				
			1997-2001 (P1)	2002-2006 (P2)	2007-2011 (P3)	2012-2016 (P4)	2017-2018
Totaal	Regiogrensgemeenten	N	3 010	3 162	3 274	3 319	3 421
		Index	100	105	109	110	
	Vlaams Gewest	N	7 108	7 805	8 361	8 656	8 683
		Index	100	110	118	122	
Belgen	Regiogrensgemeenten	N	2 657	2 776	2 839	2 815	2 847
		Index	100	104	107	106	
	Vlaams Gewest	N	6 240	6 802	6 999	6 920	6 807
		Index	100	109	112	111	

Noot: WAL = Wallonië /Waaals Gewest.

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 10.2 toont:

1. De emigraties vanuit de Vlaamse regiogrensgemeenten naar Wallonië staan voor ongeveer 4 op de 10 van het geheel van uitwijkingen van het Vlaamse naar Wallonië, zowel totaal (38% voor 2012-2016) als voor de Belgen (41% voor 2012-2016).
2. In de regiogrensgemeenten is het aandeel van Belgen in de groep die migreert naar Wallonië maar licht afgenomen (van 88% in P1 naar 85% in P4); in het Vlaams Gewest is die procentuele afname forser (van 88% in P1 naar 80% in P4).
3. Het gemiddelde aantal emigraties op jaarbasis uit de Vlaamse grensgemeenten (met Wallonië) naar Wallonië is over de vier studieperiodes globaal toegenomen. De toename in P4 (2012-2016) ten opzichte van P1 (1997-2001) bedraagt +10%; voor de Belgen apart wordt dat +6%. De meest recente aantallen, voor 2017 en 2018, bevestigen die toename.
4. De bestudeerde toename van de uitwijking vanuit Vlaamse regiogrensgemeenten naar het Waalse Gewest blijft niettemin beneden het groeiritme voor de algehele uitwijking van het Vlaams Gewest naar Wallonië, zowel voor het totaal der uitwijkingen (index 110 vs. 122) als voor die van Belgen (index 106 vs. 111).

Tabel 10.3 : Emigratie vanuit Vlaamse gemeenten aan de regiogrens met Wallonië naar Wallonië (WAL), per 5-jaarsperiode en per provincie, totaal en voor Belgen, groei-index van de aantallen ten opzichte van P1

Groep	Provincie regiogrensgemeenten (N gemeenten)	Vlaamse regiogrensgemeenten > WAL			
		1997-2001 (P1)	2002-2006 (P2)	2007-2011 (P3)	2012-2016 (P4)
Totaal	West-Vlaanderen (9)	100	103	118	121
	Oost-Vlaanderen (5)	100	98	106	105
	Vlaams-Brabant (15)	100	109	112	113
	Limburg (6)	100	100	82	88
	Totaal (35)	100	105	109	110
Belgen	West-Vlaanderen	100	101	110	111
	Oost-Vlaanderen	100	98	105	102
	Vlaams-Brabant	100	109	112	110
	Limburg	100	95	80	84
	Totaal	100	104	107	106

Noot: WAL =Wallonië, Waals Gewest.

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De opsplitsing van Vlaamse regiogrensgemeenten per provincie vertoont volgende evolutie (van de aantallen) over de 4 periodes – zowel globaal als voor emigranten met de Belgische nationaliteit:

- West-Vlaanderen -> bovenmaatse stijging van de aantallen (tegenover Totaal (35))
- Oost-Vlaanderen -> ondermaatse stijging
- Vlaams-Brabant -> middelmatige stijging
- Limburg -> daling van de aantallen

Merk op dat de stijging van de aantallen bij de Belgen beperkter is dan globaal genomen.

10.1.3. Emigratiecijfers

Alle Vlaamse regiogrensgemeenten

De emigratiecijfers relateren het aantal emigraties aan de bevolking in de plaats van vertrek of herkomst (gemeente/gewest). Voor elk van de onderscheiden periodes zijn gemiddelde jaarlijkse emigratiecijfers per 1 000 inwoners van de betrokken populatie bepaald (cijfer pro mille, ‰).

Tabel 10.4 : Emigratie vanuit Vlaamse regiogrensgemeenten/Vlaams Gewest naar Wallonië, per 5-jaarsperiode en voor de periode 2017-2018, totaal en voor Belgen, gemiddeld aantal uitwijkingen per 1.000 inwoners per jaar (emigratiecijfer, in ‰)

Groep	Herkomst	1997-2001 (P1)	2002-2006 (P2)	2007-2011 (P3)	2012-2016 (P4)	2017-2018
Totaal	Regiogrensgemeenten	5,5	5,8	5,8	5,8	5,9
	Vlaams Gewest	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3
Belgen	Regiogrensgemeenten	5,1	5,3	5,4	5,3	5,3
	Vlaams Gewest	1,1	1,2	1,2	1,2	1,1

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Vaststellingen uit tabel 10.4, met emigratiecijfers voor de migratie naar Wallonië uit de Vlaamse regiogrensgemeenten en uit het Vlaams Gewest als geheel, zijn:

- Totale uitwijking:
 - De uitwijking – in relatie tot de bevolking – vanuit de Vlaamse regiogrensgemeenten naar Wallonië is, na de initiële stijging in de periode na de eeuwwisseling, vrij constant gebleven.
 - Dat geldt ook voor de meest recente jaren 2017-2018 – overigens in lijn met de uitwijking van gans het Vlaams Gewest naar Wallonië.
 - Die uitwijking vanuit de regiogrensgemeenten weegt binnen die groep van gemeenten 4 tot 5 maal zwaarder door in de bevolking dan de globale uitwijking van het Vlaams Gewest naar Wallonië.
- Uitwijking van Belgen:
 - De uitwijking van Belgen – in relatie tot de bevolking met de Belgische nationaliteit – vanuit de Vlaamse regiogrensgemeenten naar Wallonië is vrij constant.
 - Ook zo voor de recente jaren 2017-2018.
 - Ook voor de Belgen weegt de uitwijking uit de regiogrensgemeenten vijfmaal zwaarder dan de totale uitwijking van Belgen uit het Vlaamse naar Wallonië.

Tabel 10.5 : Emigratie vanuit Vlaamse taalgemeenten naar het Waalse Gewest, per 5-jaarsperiode en per provincie, totaal en van Belgen, gemiddeld aantal uitwijkingen per 1 000 inwoners per jaar (emigratiecijfer, in %)

Groep	Provincie - regiogrensgemeenten (N gemeenten)	Vlaamse regiogrensgemeenten > WAL			
		1997-2001 (P1)	2002-2006 (P2)	2007-2011 (P3)	2012-2016 (P4)
Totaal	West-Vlaanderen (9)	2,8	2,9	3,3	3,4
	Oost-Vlaanderen (5)	6,0	5,8	6,1	5,9
	Vlaams-Brabant (15)	8,0	8,6	8,6	8,4
	Limburg (6)	5,1	5,1	4,1	4,3
	Totaal (35)	5,5	5,8	5,8	5,8
Belgen	West-Vlaanderen	2,4	2,4	2,6	2,7
	Oost-Vlaanderen	5,8	5,6	5,9	5,6
	Vlaams-Brabant	7,6	8,1	8,2	7,9
	Limburg	4,9	4,7	3,9	4,1
	Totaal	5,1	5,3	5,4	5,3

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 10.5 geeft de uitsplitsing van de emigratiecijfers (voor de uitwijking naar Wallonië) per provincie van de Vlaamse vertrekgemeenten aan de grens van het Waalse Gewest. Hier zijn de vaststellingen, zowel globaal als voor de Belgen apart:

- West-Vlaanderen -> lager dan gemiddeld voor Vlaams Gewest (VG); wel stijging P1-P4
- Oost-Vlaanderen -> licht boven gemiddelde VG; stagnatie
- Vlaams-Brabant -> boven gemiddelde VG; stagnatie (na opmerkelijke stijging in P2)
- Limburg -> onder gemiddelde VG; daling & stagnatie

De uitwijking naar het Waalse Gewest in relatie tot de bevolking is nadrukkelijker aanwezig in regiogrensgemeenten van de provincies Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant. Voor regiogrensgemeenten in Limburg is er aanduiding van een (relatieve) terugloop. We zien dat globaal en ook voor de Belgen apart.

10.1.4. Bestemmingen in Wallonië

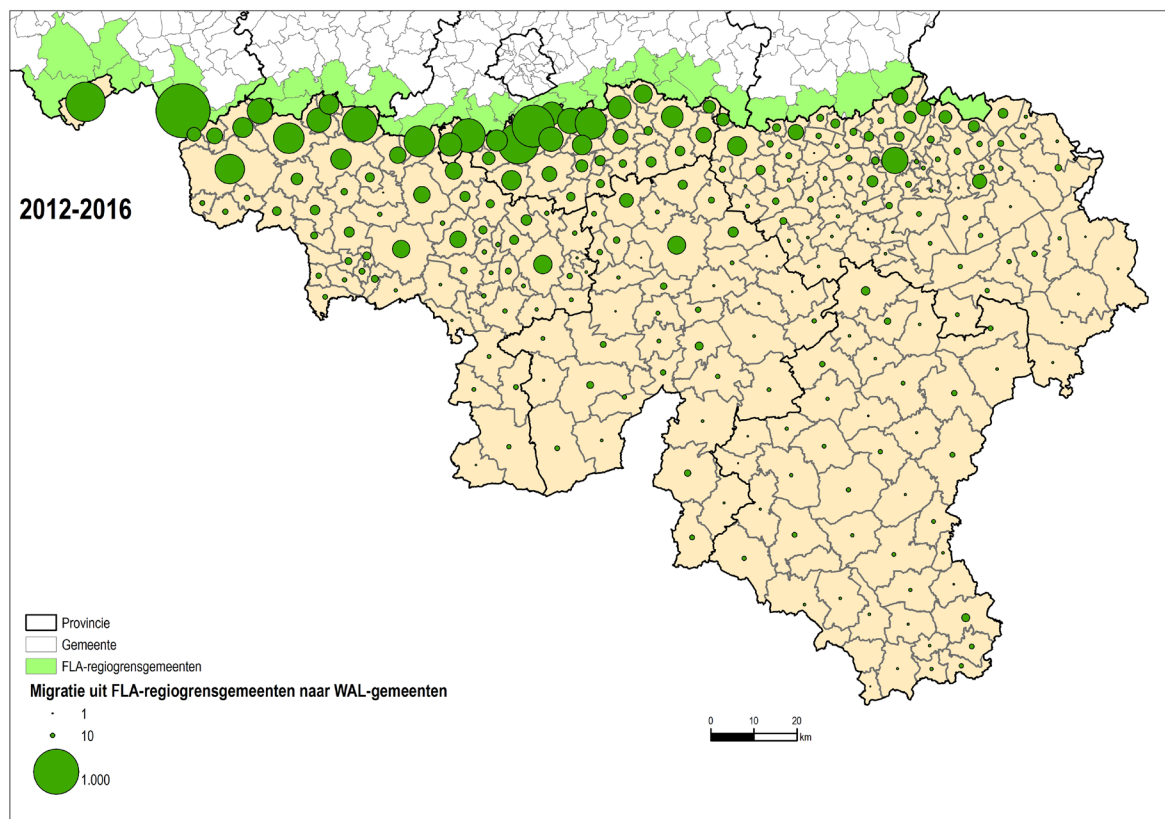
Kaart 10-1 toont de bestemmingsplaatsen in Wallonië van de migraties die vertrekken vanuit de Vlaamse regiogrensgemeenten (aan de grens met het Waals Gewest) in recente jaren (P4 = 2012-2016).

Voor de nabije Waalse gemeenten aan de overzijde van de regiogrens zijn hoofdbestemmingen (zie tabel 10.6 met een opsomming van die gemeenten per provincie). Dat is meer geprononceerd het geval voor bestemmingen in de provincies Henegouwen en Waals-Brabant, minder voor bestemmingen in de provincie Luik.

Daarnaast lichten ook grote steden als Mons, La Louvière, Charleroi, Namur en Liège op.

Iets meer dan 6 op de 10 migraties die hun oorsprong vinden in een Vlaamse regiogrensgemeente hebben een Waalse regiogrensgemeente als bestemming (totale emigratie: 63%; emigratie van Belgen: 64%).

Figuur 10.1 : Migratie uit Vlaamse regiogrensgemeenten naar gemeenten van Wallonië, 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

Noot: FLA = Vlaams Gewest.

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

10.2. EMIGRATIE VANUIT WAALSE REGIOGRENSGEMEENTEN

10.2.1 Waalse regiogrensgemeenten

Tabel 10.6 : Lijst van de Waalse regiogrensgemeenten met het Vlaams Gewest, per provincie.

Provincie	N	Gemeente
Henegouwen	12	Ellezelles, Flobecq, Frasnes-les-Anvaing, Mouscron, Comines-Warneton, Enghien, Lessines, Silly, Celles, Estaimpuis, Pecq, Mont-de-L'Enclus
Waals-Brabant	12	Beauvechain, Braine-l'Alleud, Braine-le-Château, Grez-Doiceau, Jodoigne, La Hulpe, Rixensart, Tubize, Waterloo, Wavre, Hélécinne, Rebecq
Luik	14	Awans, Bassenge, Dalhem, Juprelle, Visé, Aubel, Plombières, Berloz, Crisnée, Geer, Hannut, Lincent, Oreye, Waremme

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De groep van 38 Waalse gemeenten aan de grens met het Vlaams Gewest herbergt anno 2018 499 000 inwoners, omgerekend 14% van de totale Waalse bevolking. De overgrote meerderheid van de inwoners in die groep van gemeenten heeft de Belgische nationaliteit (88%), maar dat aandeel varieert per gemeente tussen 68% (Estaimpuis) en 97% (Ellezelles).

10.2.2. Aantal emigraties uit Waalse regiogrensgemeenten

Alle Waalse regiogrensgemeenten

Tabel 10.7 : Emigratie vanuit Waalse gemeenten aan de regiogrens met het Vlaams Gewest naar Wallonië, per 5-jaarsperiode en voor de recente periode 2017-2018, totaal en voor Belgen, gemiddeld aantal op jaarbasis (N) en groei-index ten opzichte van periode P1

Groep	Herkomst		Waalse regiogrensgemeenten > FLA				
			1997-2001 (P1)	2002-2006 (P2)	2007-2011 (P3)	2012-2016 (P4)	2017-2018
Totaal	Regiogrensgemeenten	N	2 488	2 601	2 816	3 045	3 410
		Index	100	105	113	122	
	Wallonië	N	5 764	5 807	6 745	7 920	9 292
		Index	100	101	117	137	
Belgen	Regiogrensgemeenten	N	2 189	2 293	2 388	2 491	2 739
		Index	100	105	109	114	
	Wallonië	N	4 896	4 927	5 171	5 437	5 849
		Index	100	101	106	111	

Noot: FLA = Vlaams Gewest.

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 10.7 toont:

- 1) De emigraties vanuit de Waalse regiogrensgemeenten naar het Vlaams Gewest staan voor ongeveer 4 op de 10 van het geheel van de uitwijkingen van het Waalse naar het Vlaams Gewest (38% voor 2012-2016); bij de Belgen is dat de kleine helft (46%).
- 2) Het gemiddelde aantal emigraties op jaarbasis uit de Waalse grensgemeenten (met het Vlaams Gewest) naar het Vlaams Gewest is over de vier studieperiodes toegenomen. De toename in P4 (2012-2016) ten opzichte van P1 (1997-2001) bedraagt +22%; voor de Belgen is dat +14%. De meest recente aantallen voor 2017 bevestigen die toename (totaal: 3 365; Belgen: 2 705).
- 3) Merk op dat de procentuele toename overheen de vier periodes (tussen P1 en P4) van de betreffende uitwijking naar het Vlaams Gewest groter is – wel bijna dubbel zo groot – dan omgekeerd, van het Vlaams Gewest naar Wallonië (regiogrensgemeenten: index 122 vs. 110; gewest: index 114 vs. 106, cf. tabel 10.2).
- 4) De bestudeerde uitwijking vanuit de Waalse regiogrensgemeenten blijft globaal onder het groeiritme voor de algehele uitwijking van Wallonië naar het Vlaams Gewest (index 122 vs. 137 voor 2012-2016). Voor de groep van Belgen is dat juist niet het geval (resp. index 114 vs. 111). Zie hoofdstuk 9 voor meer detail van de uitwijking van Wallonië naar het Vlaams Gewest per nationaliteitsgroep.

Tabel 10.8 : Emigratie vanuit Waalse gemeenten aan de regiogrens naar het Vlaams Gewest, per 5-jaarsperiode en per provincie, totaal en van Belgen, groei-index ten opzichte van periode P1

Groep	Provincie regiogrensgemeenten (aantal)	Waalse regiogrensgemeenten > FLA			
		1997-2001 (P1)	2002-2006 (P2)	2007-2011 (P3)	2012-2016 (P4)
Totaal	Henegouwen (12)	100	108	114	116
	Waals-Brabant (12)	100	102	114	131
	Luik (14)	100	98	105	115
	Totaal (38)	100	105	113	122
Belgen	Henegouwen	100	108	112	110
	Waals-Brabant	100	103	109	122
	Luik	100	95	96	100
	Totaal (38)	100	105	109	114

Noot: FLA = Vlaams Gewest.

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De opsplitsing van Waalse regiogrensgemeenten per provincie vertoont volgende evolutie overheen de vier onderscheiden periodes:

- Henegouwen -> finaal (P4 ten opzichte van P1) ondermaatse stijging van het totale aantal
- Waals-Brabant -> bovenmatige, sterke stijging in de meest recente periode
- Provincie Luik -> ondermaatse, relatief lichte stijging

Toegevoegd kan worden dat de stijging van de aantallen bij de Belgen beperkter is dan globaal genomen. Logischerwijs geldt omgekeerd dat bij niet-Belgen de uitwijking vanuit Waalse regiogrensgemeenten naar het Vlaams Gewest geprononceerder is.

Voor regiogrensgemeenten in Henegouwen is de uitwijking van Belgen in P4 licht afgenomen tegenover P3, terwijl voor regiogrensgemeenten in Luik de uitwijking van Belgen in P4 gelijk is aan P1, met lichte dalingen van het aantal in de periodes P2 en P3 daartussenin.

10.2.3. Emigratiecijfers

Alle Waalse regiogrensgemeenten

De emigratiecijfers relateren het aantal emigraties aan de bevolking in de plaats van vertrek of herkomst (i.c. gewest/gemeente). Voor elk van de onderscheiden periodes zijn gemiddelde jaarlijkse emigratiecijfer per 1 000 inwoners bepaald (%).

Tabel 10.9 : Emigratie vanuit Waalse regiogrensgemeenten naar het Vlaams Gewest, per 5-jaarsperiode en voor de periode 2017-2018, totaal en voor Belgen, gemiddeld aantal uitwijkingen per 1 000 inwoners per jaar (emigratiecijfer, in ‰)

Groep	Herkomst	1997-2001 (P1)	2002-2006 (P2)	2007-2011 (P3)	2012-2016 (P4)	2017-2018
Totaal	Regiogrensgemeenten	5,6	5,7	5,9	6,2	6,8
	Wallonië	1,7	1,7	1,9	2,2	2,6
Belgen	Regiogrensgemeenten	5,4	5,5	5,6	5,7	6,2
	Wallonië	1,6	1,6	1,6	1,7	1,8

Noot: emigratiecijfers voor de totale emigratie zijn gerelateerd aan de totale bevolking; die voor de Belgen aan de bevolking met de Belgische nationaliteit.

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

De tabel 10.9, met emigratiecijfers voor de emigratie uit de Waalse regiogrensgemeenten naar het Vlaams Gewest toont:

- Totale uitwijking:
 - De uitwijking in verhouding tot de bevolking uit de Waalse regiogrensgemeenten vertoont een (lichte) toename in de tijd.
 - Die toename zet zich ook door in recente jaren (2017-2018).
 - Die uitwijking vanuit de regiogrensgemeenten weegt driemaal zwaarder dan globaal die van heel Wallonië naar het Vlaams Gewest.
- Uitwijking van Belgen:
 - De uitwijking van Belgen in verhouding tot de Belgische bevolking uit de Waalse regiogrensgemeenten naar het Vlaams Gewest vertoont evenzo monotoon een (lichte) toename.
 - In recente jaren (2017-2018) is die toename vanuit de Waalse regiogrensgemeenten sterker.
 - Ook voor de Belgen weegt die uitwijking vanuit de regiogrensgemeenten zwaarder (x3) dan de globale uitwijking van Belgen uit het Waalse naar het Vlaams Gewest.
 - Vanuit de ganse Waalse regio is de toename in recente jaren (2017-2018) van de migratie WAL>VG van Belgen in relatie tot de Belgische bevolking beperkter als we zien voor de regiogrensgemeenten.

Tabel 10.10 : Emigratie vanuit Waalse regiogrensgemeenten naar het Vlaams Gewest, per 5-jaarsperiode en per provincie, totaal en van Belgen, gemiddeld aantal uitwijkingen per 1 000 inwoners per jaar (emigratiecijfer, in ‰)

Groep	Provincie regiogrensgemeenten (aantal)	Waalse regiogrensgemeenten > Vlaams Gewest			
		1997-2001 (P1)	2002-2006 (P2)	2007-2011 (P3)	2012-2016 (P4)
Totaal	Henegouwen (11)	7,9	8,5	8,6	8,5
	Waals-Brabant (12)	5,2	5,2	5,6	6,2
	Luik (14)	2,9	2,7	2,8	3,0
	Totaal (38)	5,6	5,7	5,9	6,2
Belgen	Henegouwen (12)	7,9	8,5	8,7	8,5
	Waals-Brabant (12)	5,0	5,0	5,1	5,6
	Luik (14)	2,8	2,5	2,4	2,5
	Totaal	5,4	5,5	5,6	5,7

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

Tabel 10.10 geeft de uitsplitsing van de emigratiecijfers (voor de uitwijking naar Wallonië) per provincie van de Waalse vertrekgemeenten aan de grens van het Vlaams Gewest:

- Totale uitwijking:
 - Henegouwen -> hoger dan gemiddelde Waals Gewest (WAL); stijging & stagnatie
 - Waals-Brabant -> gemiddelde WAL; stijging
 - Luik -> onder gemiddelde WAL; lichte stijging

- Uitwijking van Belgen:
 - Henegouwen -> hoger dan gemiddelde Waals Gewest (WAL); stijging & stagnatie
 - Waals-Brabant -> gemiddelde WAL; stijging
 - Luik -> onder gemiddelde WAL; stagnatie

De uitwijking naar het Vlaams Gewest in relatie tot de bevolking is nadrukkelijker aanwezig in regiogrensgemeenten van de provincie Henegouwen. Voor regiogrensgemeenten in de provincie Luik is dat veel minder het geval, zowel globaal als voor de Belgen apart. De groep van regiogrensgemeenten van de provincie Waals-Brabant neemt een tussenpositie in qua intensiteit van de uitwijking (emigratiecijfers) maar vertoont tendens tot stijging in de meest recente periode (P4).

10.2.4. Bestemmingen in het Vlaams Gewest

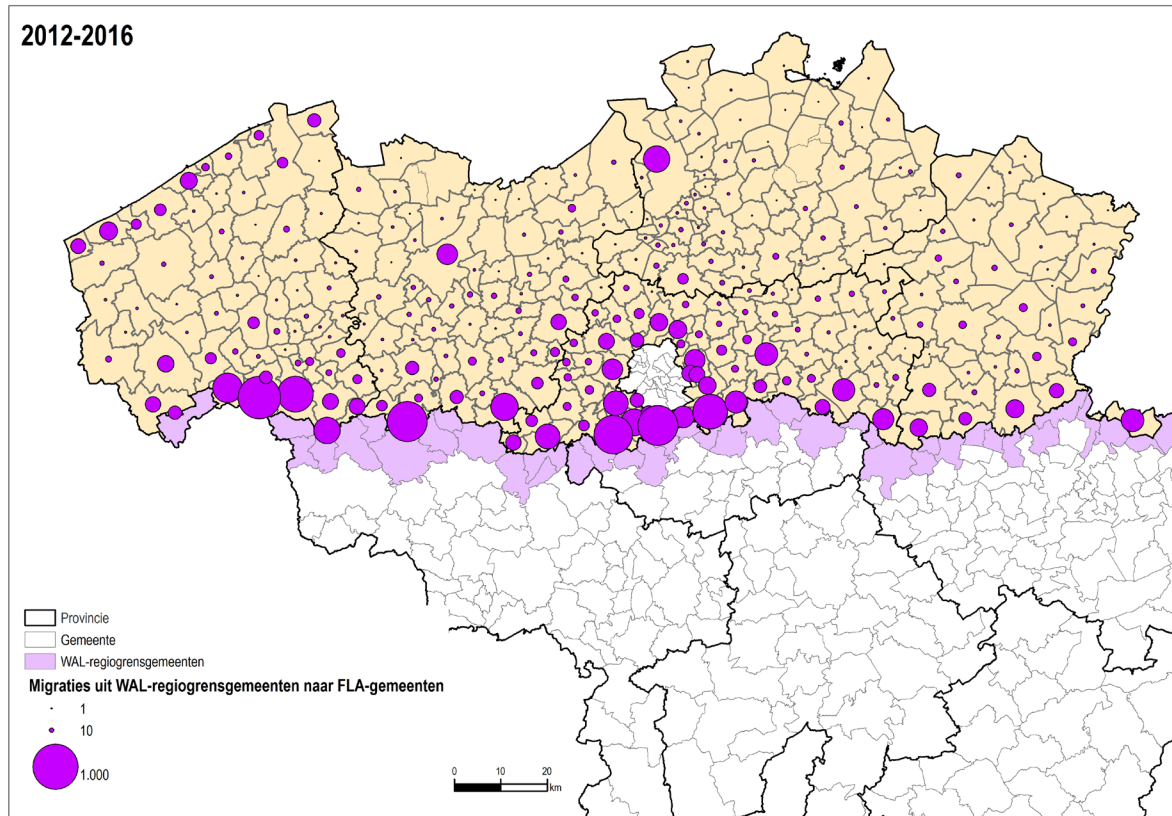
Kaart 10-2 toont de bestemmingsplaatsen in het Vlaams Gewest van de migraties die vertrekken vanuit de Waalse regiogrensgemeenten (aan de grens met het Vlaams Gewest) in recente jaren (P4 = 2012-2016).

Voor de nabije Vlaamse gemeenten aan de overzijde van de regiogrens zijn hoofdbestemmingen. Dat is meer geprononceerd het geval voor bestemmingen in de provincies West- en Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant, duidelijk minder geprononceerd in de provincie Limburg.

Daarnaast lichten ook grote steden als Antwerpen en Gent op, alsmede de kustgemeenten, inzonderheid De Panne, Koksijde, Oostende en Knokke-Heist. Ook de gemeenten in de periferie van het hoofdstedelijke gewest zijn voornamelijk bestemmingen.

Zes op de 10 migraties die hun oorsprong vinden in een Waalse regiogrensgemeente hebben een Vlaamse regiogrensgemeente als bestemming (totale emigratie: 59%; emigratie van Belgen: 61%), en zijn dus in die zin te beschouwen als buurtmigraties (uitwijking naar een naburige gemeenten).

Figuur 10.2 : Migratie uit Waalse regiogrensgemeenten naar gemeenten van het Vlaams Gewest, 2012-2016, cirkelgrootte volgens aantal

Bron: Statbel; studie BISA, IWEPS, Statistiek Vlaanderen.

11. Conclusies

Deze studie van de interregionale migratie in België wilde in de eerste plaats een **beschrijvende** studie zijn. Ze heeft betrekking op de periode 1997-2016 en onderzoekt de recente tendensen van de migratiestromen tussen de drie gewesten van ons land. Daartoe hebben we de gegevens van migraties tussen gemeenten, geproduceerd door Statbel en afkomstig uit het Rijksregister, geanalyseerd voor vier opeenvolgende perioden van vijf jaar. De migratie-uitwisselingen worden onder de loep genomen voor elk tweetal van gewesten, die als één geheel worden beschouwd, maar ook voor elke gemeente van een gewest met het geheel van een ander gewest.

Zowel het Vlaams Gewest als Wallonië onderhouden zeer veel migratie-uitwisselingen met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) over de volledige periode van twintig jaar die we hebben bestudeerd. Het **aantal migraties is zelfs gestegen**, maar in de meeste gevallen is deze stijging relatief gezien minder groot dan de toename van de Brusselse bevolking zelf. De migratie-intensiteit tussen het BHG en het Vlaams Gewest is meer bepaald duidelijk gestegen, inzonderheid sinds de jaren 2010, tegen een aanhoudend ritme.

Zowel met het Vlaams als met het Waals Gewest, voor elk van de opeenvolgende perioden van vijf jaar, ontving het BHG minder migraties dan ze er uitstuurde naar elk van beide gewesten. Daardoor valt het **interregionaal migratiesaldo** stelselmatig **negatief uit voor het BHG**.

Tussen het Vlaams Gewest en Wallonië zijn de migratie-uitwisselingen minder talrijk; tot in 2015 vielen ze uit in het voordeel van Wallonië. We nemen echter een **tendensbreuk** waar vanaf 2016, met een zeer duidelijke toename van de migraties van Wallonië naar het Vlaams Gewest, wat leidt – voor het eerst in de hele geanalyseerde periode – tot een positief migratiesaldo voor het Vlaams Gewest. De laatste waarnemingen, vooral voor het jaar 2018, tonen echter een afname van deze migratie van Wallonië naar het Vlaams Gewest alsook een daling van het migratiesaldo voor het Vlaams Gewest, ook al blijft het nog positief.

Op het niveau van de gemeenten tekenen zich verschillende globale tendensen af. Om te beginnen **blijft de Brusselse randverstedelijking de motor van de interregionale migratie**, over de hele periode van 20 jaar die we onder de loep hebben genomen. De gemeenten die het dichtst bij het BHG liggen, zijn immers de grootste begunstigers van de migratie-uitwisselingen, die globaal gezien nadelig zijn voor het BHG. Het gaat om de gemeenten in Vlaams-Brabant die aan het BHG grenzen, maar ook om de gemeenten in Waals-Brabant en het noorden van Henegouwen. Dit fenomeen was zeer stabiel tijdens de vier opeenvolgende perioden van vijf jaar. Bovendien profiteert Wallonië ook van de migraties vanuit de gemeenten in de Brusselse stadsrand die in het Vlaams Gewest liggen.

Tijdens de geanalyseerde periode van 20 jaar zijn **specifiekere gebieden** zoals de Vlaamse gemeenten in de Dendervallei (Oost-Vlaanderen) of in de regio Tienen (Vlaams-Brabant), belangrijke begunstigers geworden van migraties ten aanzien van het BHG. Dit fenomeen van randverstedelijking raakt globaal gezien een groot aantal gemeenten op de grens tussen het Vlaams en het Waals Gewest, meer bepaald in Vlaams-/Waals-Brabant, Oost-Vlaanderen en Henegouwen.

Op het vlak van nationaliteit stellen we vast dat alle **interregionale migraties de neiging vertonen zich te internationaliseren** tijdens de bestudeerde periode – vooral vanaf de jaren 2000. We zien dit bijvoorbeeld zeer duidelijk in de emigraties vanuit het BHG: staatsburgers uit derde landen (niet-Europese landen) of uit de Europese landen die in een recent verleden zijn toegetreden tot de EU (EU13), vertegenwoordigen een groeiend aandeel van de migranten tussen het BHG en de andere twee gewesten. De staatsburgers van derde landen die uit het BHG emigreren, hebben de neiging naar een andere grote stad in Wallonië of in het Vlaams Gewest te trekken. Tussen Wallonië en het Vlaams Gewest is er een zeer sterke toename van de migraties van ingezetenen van derde landen

tijdens de laatste geanalyseerde periode (vooral in 2016), inzonderheid vanuit de stad Luik en gemeenten met een centrum voor asielzoekers. Ze trekken voornamelijk naar Antwerpen en enkele andere agglomeraties in het Vlaams Gewest.

Ten opzichte van de andere twee gewesten **verliest het BHG inwoners van bijna alle leeftijdsgroepen** als gevolg van deze migratie-uitwisselingen. Ten aanzien van het Vlaams Gewest zijn de saldi negatiever geworden over de vier opeenvolgende perioden, meer bepaald bij 30- tot 44-jarigen en kinderen jonger dan 10 jaar. Ten aanzien van Wallonië blijft het BHG echter begunstigde van de migraties van twintigers, jonge volwassenen op emancipatieleeftijd, zij het steeds minder tijdens de vier opeenvolgende perioden.

Binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wijzen de indicatoren met betrekking tot de bevolking van elke gemeente – ook al zijn het de gemeenten met de meeste inwoners die stelselmatig het meest inwoners uitwisselen met de andere twee gewesten –, **op verschillende logica's met enerzijds Wallonië en anderzijds het Vlaams Gewest**. Zo verwelkomen de gemeenten in het zuiden en het oosten van het BHG relatief gezien meer migranten uit Wallonië en zien ze er verhoudingsgewijs ook meer naar ginds vertrekken. Hoewel het migratiesaldo met Wallonië (in relatieve termen) negatief is voor elk van de 19 Brusselse gemeenten, is dit saldo het negatiefst in de perifere gemeenten van de tweede Brusselse kroon (gordel rondom de centraal gelegen gemeenten van BHG), en is het minder negatief in de centraal gelegen gemeenten. Anderzijds zijn het de gemeenten in het noorden en het westen van het BHG die het meest uitwisselen met het Vlaams Gewest, zowel naar als vanuit het Vlaams Gewest. In het spel van de migratie-uitwisselingen met dit gewest verliezen de gemeenten in het noorden en het westen van het BHG veel meer dan die in het zuiden en het oosten. De suburbanisatie of randverstedelijking in de richting van het Vlaams Gewest raakt dus voornamelijk andere Brusselse gemeenten dan de gemeenten die worden getroffen door de randverstedelijking in de richting van Wallonië.

Tussen het Vlaams Gewest en Wallonië zijn verschillende én elkaar overlappende migratielogica's aan het werk; dit komt tot uiting in een fenomeen waarbij de interregionale stromen complexer worden. De Brusselse suburbanisatie of randverstedelijking speelt onrechtstreeks een belangrijke rol (meer bepaald van en naar gemeenten in Vlaams- en Waals-Brabant), naast de nabijheid van de regiogrens (of taalgrens) of het aanbod van voorzieningen in de gemeenten (mogelijkheden op het vlak van milieu/ontspanning aan de kust of in de Ardennen, aanwezigheid van voorzieningen en kansen op werk in de agglomeraties). Zeer recent is er de opmerkelijke migratiestroom tussen bepaalde landelijke gemeenten in Wallonië, waar **een centrum voor asielzoekers** is gevestigd, en de grote Vlaamse steden met Antwerpen op kop.

12. Bibliografie

- Charlier J., Debuisson M., Duprez J.-P. & Reginster I. (2016), Mouvements résidentiels en Wallonie (1994-2014) : analyses des migrations intercommunales et construction de bassins résidentiels, Working paper de l'IWEPS n°21, Namur, 82 p.
- Courgeau D. & Lelièvre E. (2003), « Les motifs individuels et sociaux des migrations », in : Gazelli G., Vallin J. et Wunsch G. (sous la direction de) Démographie : analyse et synthèse, INED, Paris, pp. 147-169.
- De Laet S. (2018), The working classes are also leaving Brussels. An analysis of the suburbanisation of low-income populations, Brussels Studies, Collection générale 2018/121, 29 p.
- De Maesschalk F., De Rijk T & Heylen V. (2015), Crossing Borders: Social-spatial Relations between Brussels and Flemish Brabant, Brussels Studies, n°84, 19 p.
- Dogot T. (2004), « Méthodologie pour la mise en place d'un outil d'aide à la définition des politiques de développement rural en Région wallonne », Thèse de doctorat, FUSAGx. 235 p. + annexes.
- Eggerickx T., Poulain M. & Schoumaker B. (2000), « La mobilité spatiale de la population », Monographie n°2 du Recensement Général de la Population et des logements au 1er mars 1991, Institut National de Statistique, 130p.
- Grimmeau J.-P., Decroly J.-M. & Wertz I. (2012), « La démographie des communes belges de 1980 à 2010 », in Courrier hebdomadaire du CRISP, 37/2012 (n° 2162 - 2163), p. 1-90.
- Grimmeau J.-P., Deboosere P., Eggerickx T., Gadeyne S., Hermia J.-P., Marissal P., Romainville A., Van Hecke E. & Willaert D. (2015), «Atlas de Belgique – Tome 6 : Population », Politique Scientifique fédérale, 104 p.
- IBSA, 2016, Projections démographiques communales bruxelloises 2015-2025, Institut bruxellois de statistique et d'analyse, 68 p., http://ibsa.brussels/fichiers/publications/cahiers-de-ibsa/cahiers_ibsa_n_6_octobre_2016.
- Lelièvre, E., 2011, « Cycle de vie », in Laurent Toulemon, France Meslé, Jacques Véron (dir.), *Dictionnaire de démographie et des sciences de la population*, Armand Colin, coll. « Dictionnaire », 2011, 528 p.,
- Lord S., Cassiers T. & Gerber P. (2014), « L'impact des migrations internationales et des mobilités résidentielles sur l'évolution socio-spatiale des agglomérations de Luxembourg et Bruxelles », in : *Environnement urbain*, volume I, 2014, pp. 1-22.
- Pasteels I., Lodewijckx E., & Mortelmans D. (2013), Gezinstransities in de levensloop van mannen en vrouwen. In Corijn M. & Van Peer C., Gezinstransities in Vlaanderen. SVR-Studie 2013/2, Brussel : Studiedienst van de Vlaamse Regering, pp. 37-72
- Poulain M. & Hern A. (2013), « Le registre de population centralisé, source de statistiques démographiques en Europe », in : *Population*, 2013/2 vol. 68, pp. 215-247.
- Vanderstraeten L. & Van Hecke E., 2019, Les régions urbaines en Belgique, *Belgeo – Revue belge de géographie*, 2019/1 <https://journals.openedition.org/belgeo/32246>

Van der Haegen H., Van Hecke E. & Juchtmans G. (1998), « Les régions urbaines, Monographie n°11A "Urbanisation" du Recensement Général de la Population et des Logements au 1er mars 1991 » (sous la direction de Mérenne-Schoumaker B., Van der Haegen H. et Van Hecke E.), Ministère des affaires économiques - Institut National de Statistique / SSTC, Bruxelles, pp.79-148

Van Hecke E., Halleux JM., Decroly J.-M. & Mérenne-Shoumacker B., 2009. Noyaux d'habitat et Régions urbaines dans une Belgique urbanisée, Bruxelles : SPF Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie, Enquête socio-économique 2001, Monographie n°9.

Vermeiren K., Poelmans L., Engelen G., Loris I. & Pisman A. (2018). What is urban sprawl in Flanders ?. Conference Real Corp. - Vienna, 4-6/04/2018, Conference proceedings, pp.537-545.

Zoomers A. (2006). Op zoek naar eldorado: over internationale migratie, sociale mobiliteit en ontwikkeling. Nijmegen: Radboud Universiteit, 38 p.

13. Bijlagen

De bijlagen van deze studie staan in een downloadbaar pdf-bestand. Hier vindt u kaarten voor de periodes 1997-2001, 2002-2006 en 2007-2011 alsook de grafieken over de migraties tussen de gewesten naar leeftijd.